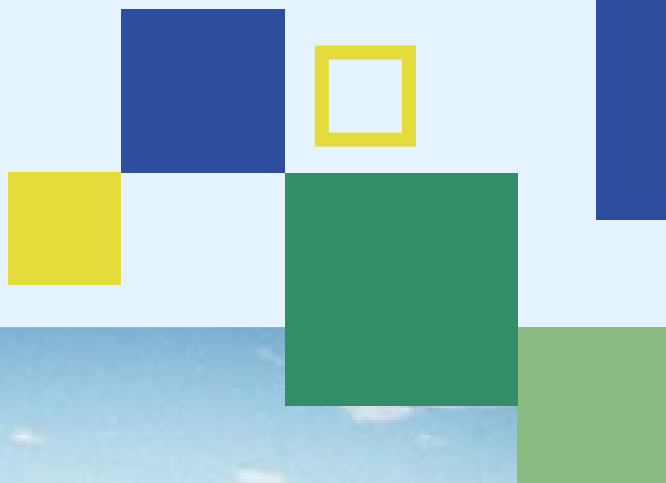

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ

**Μελέτη Αντικτύπου της Δράσης
“Διεθνής Κινητικότητα Erasmus+”
«Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα
και Διεθνής Κινητικότητα Erasmus+
2015-2019»**

Erasmus+

Ανοίγει δρόμους, αλλάζει ζωές.

**Μελέτη Αντικτύπου της Δράσης
“Διεθνής Κινητικότητα Erasmus+”:
«Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα και Διεθνής Κινητικότητα
Erasmus+ 2015-2019»**

Ομάδας Εργασίας (σε αλφαβητική σειρά):

Δρ. Ιωάννα Παγώνη
Πολιτικός Μηχανικός - Συγκοινωνιολόγος

Δρ. Αιμιλία Πρωτόγερου
Επικ. Καθηγήτρια, ΕΜΠ

Ελευθερία Σκορδαλάκη
Διοικητική Υπάλληλος ΕΜΠ

Επιστημονικά Υπεύθυνη:

Καθηγήτρια Αμαλία Πολυδωροπούλου
Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Αιγαίου

©Ίδρυμα Κρατικών Υποτροφιών

Ημερομηνία έκδοσης: Αύγουστος 2023

Επιμέλεια Έκδοσης: ΙΚΥ/Εθνική Μονάδα Erasmus+

ISBN: 978-518-5537-09-8

Η υποστήριξη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την παραγωγή της παρούσας έκδοσης δεν συνιστά αποδοχή του περιεχομένου, το οποίο αντανακλά τις απόψεις μόνο των δημιουργών και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δεν φέρει ουδεμία ευθύνη για οποιαδήποτε χρήση των πληροφοριών που εμπεριέχονται σε αυτή.

Συγγραφική Ομάδα

Η Δρ. Ιωάννα Παγώνη είναι μεταδιδακτορική ερευνήτρια και διδάσκουσα στο Τμήμα Ναυτιλίας και Επιχειρηματικών Υπηρεσιών του Πανεπιστημίου Αιγαίου. Είναι επίσης Αντιπρόεδρος του Συλλόγου Ελλήνων Συγκοινωνιολόγων. Έχει συνεργαστεί με πλήθος ιδιωτικών φορέων ως σύμβουλος στην διεξαγωγή ερευνών και συγκοινωνιακών μελετών, ενώ έχει συμμετάσχει σε ερευνητικά έργα σε θέματα μεταφορών και νέων υπηρεσιών κινητικότητας. Μεταξύ άλλων, η Δρ. Παγώνη έχει εμπειρία στο σχεδιασμό ερωτηματολογίων, στην συλλογή και ανάλυση ποιοτικών και ποσοτικών δεδομένων. Έχει δημοσιεύσει πάνω από 80 άρθρα σε επιστημονικά περιοδικά, συνέδρια και συλλογικούς τόμους, ενώ έχει συμμετάσχει στη συγγραφή εκθέσεων διεθνών οργανισμών (όπως UNECE, ERTICO – ITS Europe).

Η Αιμιλία Πρωτόγερου είναι Επίκουρη Καθηγήτρια (εκλεγμένη) Στρατηγικής των Επιχειρήσεων και Διαχείρισης Καινοτομικών Διεργασιών στη Σχολή Χημικών Μηχανικών του ΕΜΠ. Τα ερευνητικά και επιστημονικά της ενδιαφέροντα εστιάζονται κατά κύριο λόγο στα οικονομικά της καινοτομίας και της τεχνολογίας με ιδιαίτερη έμφαση στη στρατηγική των επιχειρήσεων, στα ζητήματα διαχείρισης καινοτομίας και τεχνολογίας, της επιχειρηματικότητας, και των αντίστοιχων δημόσιων πολιτικών. Έχει συμμετάσχει σε πλήθος χρηματοδοτούμενων ευρωπαϊκών και εθνικών έργων και έχει αποκτήσει εμπειρία σε έρευνες μεγάλης κλίμακας που συμπεριλαμβάνουν τον σχεδιασμό ερωτηματολογίων και την ανάλυση δεδομένων αξιοποιώντας προχωρημένες στατιστικές και οικονομετρικές μεθόδους. Έχει δημοσιεύσει το έργο της σε πολλά διεθνή επιστημονικά περιοδικά καθώς και συλλογικούς τόμους.

Η Ελευθερία Σκορδαλάκη είναι διοικητική υπάλληλος στο Γραφείο Ευρωπαϊκών Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων στη Διεύθυνση Σπουδών στο Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο. Είναι υπεύθυνη για την κινητικότητα των εισερχομένων φοιτητών μέσω του Ευρωπαϊκού Εκπαιδευτικού Προγράμματος Erasmus+ για τη Δράση KA1 για την Ανώτατη Εκπαίδευση, (για την κλασική και για τη Διεθνή Κινητικότητα), ενώ παράλληλα φροντίζει για την ενημέρωση των εμπλεκόμενων υπηρεσιών του ΕΜΠ γύρω από τους κανόνες που διέπουν το Πρόγραμμα και από τις δράσεις που καλούνται αυτές να κάνουν. Επίσης εμπλέκεται ενεργά στη δημιουργία των Διαπανεπιστημιακών Συμφωνιών του ΕΜΠ με τα Πανεπιστήμια εταίρους στο Πρόγραμμα Erasmus+. Συντονίζει τη συντήρηση και λειτουργία της Ιστοσελίδας του Γραφείου Ευρωπαϊκών Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων. Έχει εμπειρία στη συλλογή και αποδελτίωση άρθρων ξένου τύπου, στη συγγραφή δελτίων τύπου σε αγγλικά και γαλλικά, τη διοργάνωση υποστηρικτικών εκδηλώσεων με θεματικό χαρακτήρα για τους εισερχόμενους φοιτητές και το διοικητικό προσωπικό, καθώς και στη δημιουργία δικτύου συνεργατών στις διοικητικές δομές ΑΕΙ και την εκπαίδευσή τους γύρω από θέματα Erasmus+.

Πίνακας περιεχομένων

Κατάλογος Σχημάτων	.4
Κατάλογος Διαγραμμάτων	.4
Κατάλογος Πινάκων	.6
Πίνακας Ακρωνυμίων	.6
Επιτελική Σύνοψη	.7
Executive Summary	.10
1 Εισαγωγή	.12
1.1 Το πρόγραμμα Erasmus+	.12
1.2 Σύντομη περιγραφή της δράσης διεθνούς κινητικότητας	.12
1.3 Στόχος και περιεχόμενα της μελέτης αντίκτυπου	.14
2 Ανασκόπηση της βιβλιογραφίας	.15
2.1 Ο Αντίκτυπος στους/στις φοιτητές/τριες	.15
2.2 Ο Αντίκτυπος στο Προσωπικό	.16
2.3 Ο Αντίκτυπος στα Ιδρύματα Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης	.16
3 Μεθοδολογία μελέτης αντίκτυπου	.18
4 Κύρια χαρακτηριστικά των κινητικότητων και των συμμετεχόντων	.21
4.1 Κινητικότητα φοιτητών/τριών για σπουδές	.21
4.2 Κινητικότητα φοιτητών/τριών για πρακτική άσκηση	.30
4.3 Κινητικότητα προσωπικού για διδασκαλία και επιμόρφωση	.32
5 Αντίκτυπος της δράσης αναφορικά με την διεθνή κινητικότητα των φοιτητών/τριών για σπουδές	.40
5.1 Κίνητρα για κινητικότητα των φοιτητών/τριών για σπουδές	.40
5.2 Γενική ικανοποίηση των φοιτητών/τριών από τη συμμετοχή στο πρόγραμμα κινητικότητας	.41
5.3 Ποιότητα σπουδών	.42
5.4 Γλωσσικές δεξιότητες	.42
5.5 Προσωπική ανάπτυξη/ Ανάπτυξη προσωπικών δεξιοτήτων και ικανοτήτων	.43
5.6 Μελλοντικές προοπτικές εκπαίδευσης, κατάρτισης, και απασχόλησης	.45
5.7 Πρακτικές και οργανωτικές ρυθμίσεις	.46
5.8 Στέγαση και υποδομές	.49
5.9 Αναγνώριση σπουδών για κινητικότητα για σπουδές	.50
6 Αντίκτυπος της δράσης αναφορικά με την διεθνή κινητικότητα των φοιτητών/τριών για πρακτική άσκηση	.53
6.1 Κίνητρα συμμετοχής στη δράση κινητικότητας για πρακτική άσκηση	.53
6.2 Ποιότητα πρακτικής άσκησης	.53
6.3 Προσωπική ανάπτυξη και ανάπτυξη προσωπικών δεξιοτήτων και ικανοτήτων	.54
6.4 Μελλοντικές προοπτικές εκπαίδευσης, κατάρτισης, και απασχόλησης	.56
6.5 Πρακτικές και οργανωτικές ρυθμίσεις	.57
7 Αντίκτυπος της δράσης αναφορικά με την διεθνή κινητικότητα του προσωπικού για διδασκαλία και επιμόρφωση	.59
7.1 Κίνητρα συμμετοχής του προσωπικού στη δράση διεθνούς κινητικότητας	.59
7.2 Ικανοποίηση του προσωπικού από την εμπειρία κινητικότητας	.60
7.3 Προσωπική και επαγγελματική ανάπτυξη και αντίκτυπος	.60
8 Αντίκτυπος της δράσης στα ιδρύματα	.66
8.1 Συνολικός αντίκτυπος στα ιδρύματα	.66
8.2 Ικανότητα συνεργασίας των ιδρυμάτων σε διεθνές επίπεδο	.67
8.3 Αντίκτυπος σε τοπικό, περιφερειακό, εθνικό, ευρωπαϊκό ή/και διεθνές επίπεδο	.68
9 Συμπεράσματα	.69
Βιβλιογραφικές Αναφορές	.72
Παράρτημα	.74

Κατάλογος Σχημάτων

Σχήμα 3 1. Μεθοδολογία μελέτης του αντίκτυπου της δράσης «Διεθνής Κινητικότητα Erasmus+»	18
Σχήμα 3 2. Δεδομένα που τροφοδοτούν την μελέτη αντίκτυπου	19

Κατάλογος Διαγραμμάτων

Διάγραμμα 4 1. Ποσοστό φοιτητών/τριών που υποδέχεται για σπουδές η Ελλάδα από χώρες Εταίρους ανά κατηγορία περιοχής αποστολής (N2015=163, N2016=224, N2017=206, N2018=154, N2019=180, N2015-2019=927)	22
Διάγραμμα 4 2. Ποσοστό φοιτητών/τριών που μετακινούνται για σπουδές από την Ελλάδα προς χώρες Εταίρους ανά κατηγορία περιοχής υποδοχής (Μέγεθος δείγματος: N2015=38, N2016=66, N2017=44, N2018=25, N2019=25, N2015-2019=198)	23
Διάγραμμα 4 3. Top 15 χώρες αποστολής για την περίοδο 2015-2019 με τους/τις περισσότερους/ες μετακινούμενους/ες φοιτητές/τριες για σπουδές προς ελληνικά ιδρύματα	24
Διάγραμμα 4 4. Top 15 χώρες υποδοχής για την περίοδο 2015-2019 με τις περισσότερες μετακινήσεις φοιτητών/τριών για σπουδές από ελληνικά ιδρύματα	24
Διάγραμμα 4 5. Ποσοστό συμμετεχόντων που μετακινούνται για πρακτική άσκηση προς και από ελληνικά ιδρύματα ανά χώρα αποστολής και υποδοχής αντίστοιχα για την περίοδο 2018-2019 (Μέγεθος δείγματος: Ναποστολής=10, Νυποδοχής=9)	30
Διάγραμμα 4 6. Ελληνικά ιδρύματα αποστολής και υποδοχής φοιτητών/τριών για πρακτική άσκηση για την περίοδο 2018-2019 με ένδειξη των αντίστοιχων μετακινήσεων	31
Διάγραμμα 4 7. Μέσο ενημέρωσης των συμμετεχόντων για την θέση πρακτικής άσκησης στην οποία συμμετείχαν στο πλαίσιο της δράσης Erasmus+ (N=19)	31
Διάγραμμα 4 8. Κινητικότητα για διδασκαλία ή/και επιμόρφωση ανά έτος	32
Διάγραμμα 4 9. Ποσοστό προσωπικού που μετακινείται για διδασκαλία/επιμόρφωση προς ελληνικά ιδρύματα ανά κατηγορία χώρας αποστολής (N2015=183, N2016=380, N2017=481, N2018=228, N2019=384, N2015-2019=1656)	34
Διάγραμμα 4 10. Ποσοστό προσωπικού που μετακινείται για διδασκαλία/επιμόρφωση από ελληνικά ιδρύματα ανά κατηγορία χώρας υποδοχής (Μέγεθος δείγματος: N2015=125, N2016=260, N2017=349, N2018=189, N2019=255, N2015-2019=1178)	34
Διάγραμμα 4 11. Top 20 χώρες αποστολής για την περίοδο 2015-2019 με τις περισσότερες μετακινήσεις προσωπικού προς ελληνικά ιδρύματα	35
Διάγραμμα 4 12. Top 20 χώρες υποδοχής για την περίοδο 2015-2019 με τις περισσότερες μετακινήσεις προσωπικού από ελληνικά ιδρύματα	35
Διάγραμμα 4 13. Δραστηριότητες στις οποίες έλαβε μέρος το προσωπικό κατά την κινητικότητα του την περίοδο 2015-2019 (N=2834)	39
Διάγραμμα 5 1. Κύρια κίνητρα των φοιτητών/τριών για κινητικότητα στο εξωτερικό με σκοπό τις σπουδές για την περίοδο 2015-2019 (Μέγεθος δείγματος N=1161)	40
Διάγραμμα 5 2. Επιπρόσθετοι παράγοντες παρακίνησης για κινητικότητα στο εξωτερικό με σκοπό τις σπουδές για την περίοδο 2015-2019 (Μέγεθος δείγματος N2015=214, N2016=301, N2017=257, N2018=184, N2019=205, N2015-2019=1161)	41
Διάγραμμα 5 3. Γενική ικανοποίηση από την εμπειρία κινητικότητας Erasmus+ (Μέγεθος δείγματος N2015=214, N2016=301, N2017=257, N2018=184, N2019=205, N2015-2019=1161)	41
Διάγραμμα 5 4. Ποιότητα μάθησης και διδασκαλίας στο ίδρυμα υποδοχής (2015-2019) (N=1161)	42
Διάγραμμα 5 5. Κριτήρια επιλογής του ιδρύματος υποδοχής από τους/τις φοιτητές/τριες που μετακινήθηκαν για σπουδές (2015-2019) (N=1161)	42
Διάγραμμα 5 6. Κύρια γλώσσα διδασκαλίας των φοιτητών/τριών που συμμετείχαν στην διεθνή κινητικότητα για σπουδές (2015-2019) (N=1161)	43
Διάγραμμα 5 7. Βελτίωση δεξιοτήτων των φοιτητών/τριών της δράσης σε ξένες γλώσσες (2015-2019) (N=1161)	43
Διάγραμμα 5 8. Βελτίωση οριζόντιων δεξιοτήτων των φοιτητών/τριών μέσω της παραμονής τους στο εξωτερικό με το πρόγραμμα Erasmus+ (2015-2019) (N=1161)	44
Διάγραμμα 5 9. Συμβολή της παραμονής των φοιτητών/τριών στο εξωτερικό με τη δράση διεθνούς κινητικότητας Erasmus+ στην	

προσωπική ανάπτυξη τους (2015-2019) (N=1161)	45
Διάγραμμα 5 10. Ποσοστό φοιτητών/τριών που σκοπεύει να επιστρέψει με το πέρας της κινητικότητας (2015-2019) (N=1161) ...	45
Διάγραμμα 5 11. Επίδραση της δράσης διεθνούς κινητικότητας Erasmus+ στις προοπτικές μελλοντικής απασχόλησης των φοιτητών/τριών που μετακινήθηκαν για σπουδές (2015-2019) (N=1161)	46
Διάγραμμα 5 12. Επίδραση της δράσης διεθνούς κινητικότητας Erasmus+ στις προοπτικές μελλοντικής απασχόλησης σε διεθνές πλαίσιο των φοιτητών/τριών που μετακινήθηκαν για σπουδές (2015-2019) (N=1161)	46
Διάγραμμα 5 13. Ικανοποίηση των φοιτητών/τριών από την υποστήριξη του ιδρύματος αποστολής σε πρακτικά/οργανωτικά ζητήματα (2015-2019) (N=1161)	47
Διάγραμμα 5 14. Ικανοποίηση των φοιτητών/τριών από την υποστήριξη του ιδρύματος υποδοχής σε πρακτικά/οργανωτικά ζητήματα (2015-2019) (N=947-1161)	47
Διάγραμμα 5 15. Απόψεις των φοιτητών/τριών που μετακινήθηκαν για σπουδές σχετικά με τους οδηγούς σπουδών του ιδρύματος υποδοχής (N=947)	47
Διάγραμμα 5 16. Βαθμός ενσωμάτωσης των φοιτητών/τριών στο ίδρυμα υποδοχής (2015-2019) (N=1161)	48
Διάγραμμα 5 17. Επίλυση προβλημάτων από το ίδρυμα υποδοχής φοιτητών/τριών για σπουδές (2015-2019) (N=1161)	48
Διάγραμμα 5 18. Παροχή βοήθειας προς τους/τις φοιτητές/τριες που μετακινήθηκαν για σπουδές σχετικά με θέματα (α) βίζας και (β) ασφάλισης (2015-2019) (N=1161)	49
Διάγραμμα 5 19. Ικανοποίηση μετακινούμενων φοιτητών/τριών από τις υπηρεσίες στέγασης (2015-2019) (N=1161)	49
Διάγραμμα 5 20. Ικανοποίηση των φοιτητών/τριών από τις υποδομές/παροχές στο ίδρυμα υποδοχής (N=1113-1158)	50
Διάγραμμα 6 1. Κριτήρια επιλογής της επιχείρησης/οργανισμού υποδοχής από τους/τις φοιτητές/τριες που συμμετείχαν στην πρακτική άσκηση (2018-2019) (N=19)	54
Διάγραμμα 6 2. Βελτίωση οριζόντιων δεξιοτήτων των φοιτητών/τριών μέσω της παραμονής τους στο εξωτερικό για πρακτική άσκηση (2018-2019) (N=19)	55
Διάγραμμα 6 3. Συμβολή της παραμονής των φοιτητών/τριών στο εξωτερικό για πρακτική άσκηση στην προσωπική ανάπτυξη (2018-2019) (N=19)	56
Διάγραμμα 6 4. Επίδραση της παραμονής των φοιτητών/τριών στο εξωτερικό για πρακτική άσκηση στις προοπτικές μελλοντικής απασχόλησης (2015-2019) (N=19)	56
Διάγραμμα 6 5. Επίδραση της παραμονής στο εξωτερικό για πρακτική άσκηση στην προοπτική μελλοντικής απασχόλησης σε διεθνές πλαίσιο (2018-2019) (N=19)	57
Διάγραμμα 6 6. Ικανοποίηση των φοιτητών/τριών σχετικά με την παροχή βοήθειας κατά την μετακίνηση για πρακτική άσκηση σχετικά με θέματα (α) βίζας και (β) ασφάλισης (2018-2019) (N=14-19)	57
Διάγραμμα 6 7. Βαθμός ενσωμάτωσης των φοιτητών/τριών που μετακινήθηκαν για πρακτική άσκηση στην/ον επιχείρηση/οργανισμό υποδοχής (2018-2019) (N=19)	58
Διάγραμμα 7 1. Κίνητρα συμμετοχής προσωπικού στη δράση διεθνούς κινητικότητας Erasmus+ για την περίοδο 2015-2019 (N=2834)	59
Διάγραμμα 7 2. Βαθμός ικανοποίησης του προσωπικού από τη συμμετοχή του στη δράση κινητικότητας Erasmus+ (N2015=308, N2016=640, N2017=830, N2018=417, N2019=639, N2015-2019=2834)	60
Διάγραμμα 7 3. Τρόποι μετάδοσης της εμπειρίας που απέκτησε το προσωπικό μέσω της διεθνούς κινητικότητας (N2015=308, N2016=640, N2017=830, N2018=417, N2019=639, N2015-2019=2834)	60
Διάγραμμα 7 4. Επίδραση της κινητικότητας στην προσωπική και επαγγελματική εξέλιξη του προσωπικού (2015-2019) (N=1056-2834)	61
Διάγραμμα 7 5. Επιπλέον επίδραση κινητικότητας στην προσωπική και επαγγελματική εξέλιξη του προσωπικού (2015-2019) (N=2834)	62
Διάγραμμα 7 6. Αντίκτυπος της περιόδου διδασκαλίας του προσωπικού στους/στις φοιτητές/τριες του ιδρύματος υποδοχής (N=2834)	62
Διάγραμμα 7 7. Αντίκτυπος της περιόδου διδασκαλίας του προσωπικού στο ίδρυμα υποδοχής (2015-2019) (N=2834)	63
Διάγραμμα 7 8. Αντίκτυπος της κινητικότητας του προσωπικού στο ίδρυμα υποδοχής (2015-2019) (N=2834)	63
Διάγραμμα 8 1. Βαθμός στον οποίο τα ιδρύματα έχουν αυξήσει την ικανότητά τους να συνεργάζονται σε διεθνές επίπεδο ..	67

Κατάλογος Πινάκων

Πίνακας 1 1. Χώρες Εταίροι που συμμετέχουν στη δράση «Διεθνής Κινητικότητα Erasmus+» [2]	13
Πίνακας 3 1. Κριτήρια αποτίμησης του αντίκτυπου της δράσης Διεθνούς Κινητικότητας	20
Πίνακας 4 1. Κύρια χαρακτηριστικά της διεθνούς κινητικότητας φοιτητών/τριών για σπουδές	21
Πίνακας 4 2. Αριθμός ιδρυμάτων αποστολής και υποδοχής φοιτητών/τριών για σπουδές	25
Πίνακας 4 3. Κινητικότητα φοιτητών/τριών από τα Ελληνικά Ιδρύματα αποστολής προς τις χώρες Εταίρους	26
Πίνακας 4 4. Κινητικότητα φοιτητών/τριών από τις χώρες Εταίρους προς τα Ελληνικά Ιδρύματα υποδοχής	27-28
Πίνακας 4 5. Προηγούμενη συμμετοχή των φοιτητών/τριών σε εκπαιδευτικά ή ερευνητικά προγράμματα χρηματοδοτούμενα από την ΕΕ (N2015=214, N2016=301, N2017=257, N2018=184, N2019=205, N2015-2019=1161)	29
Πίνακας 4 6. Πηγές πληροφόρησης των φοιτητών/τριών για την δράση της διεθνούς κινητικότητας Erasmus+ (N2015=214, N2016=301, N2017=257, N2018=184, N2019=205, N2015-2019=1161)	29
Πίνακας 4 7. Κύρια χαρακτηριστικά της κινητικότητας φοιτητών/τριών για πρακτική άσκηση	30
Πίνακας 4 8. Κύρια χαρακτηριστικά της κινητικότητας προσωπικού για διδασκαλία και επιμόρφωση	33
Πίνακας 4 9. Αριθμός ιδρυμάτων αποστολής και υποδοχής προσωπικού για διδασκαλία και επιμόρφωση	36
Πίνακας 4 10. Κινητικότητα προσωπικού από τα Ελληνικά Ιδρύματα αποστολής προς τις χώρες Εταίρους	37
Πίνακας 4 11. Κινητικότητα προσωπικού από τις χώρες Εταίρους προς τα Ελληνικά Ιδρύματα υποδοχής	38
Πίνακας 4 12. Χαρακτηριστικά του προσωπικού που συμμετείχε στην διεθνή κινητικότητα την περίοδο 2015-2019	39
Πίνακας 5 1. Στάδιο διαδικασίας αναγνώρισης μετά το πέρας της περιόδου κινητικότητας για σπουδές	50
Πίνακας 5 2. Αναγνώριση σπουδών μετά την ολοκλήρωση της διαδικασίας αναγνώρισης	51
Πίνακας 5 3. Ανάγκη παρακολούθησης επιπλέον μαθημάτων ή εξετάσεις στο ίδρυμα αποστολής για λήψη της ακαδημαϊκής αναγνώρισης	51
Πίνακας 5 4. Πιστωτικές μονάδες ECTS για την αντιστοίχιση και αναγνώριση των μαθημάτων για τους/τις φοιτητές/τριες που μετακινήθηκαν για σπουδές	52
Πίνακας 6 1. Κίνητρα των φοιτητών/τριών για συμμετοχή στην διεθνή κινητικότητα με σκοπό την πρακτική άσκηση (2018-2019)	53
Πίνακας 8 1. Ελληνικά Πανεπιστήμια που υπέβαλαν Τελικές Εκθέσεις για τη δράση της διεθνούς κινητικότητας	65

Πίνακας Ακρωνυμίων

Ακρωνύμιο	Περιγραφή
Ελληνικά Ακρωνύμια	
ΑΤΕΙ	Ανώτατο Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα
ΕΕ	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΕΚΠΑ	Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών
ΙΚΥ	Ίδρυμα Κρατικών Υποτροφιών
ΠΑΔΑ	Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής
ΤΕΙ	Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα
Αγγλικά Ακρωνύμια	
ECTS	European Credit Transfer and Accumulation System
ENI	European Neighbourhood Instrument
ICM	International Credit Mobility
ΚΑ	Key Action
ΟΕΡ	Open Educational Resources

Επιτελική Σύνοψη

Για 30 και πλέον χρόνια, η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει χρηματοδοτήσει το πρόγραμμα Erasmus, το οποίο επέτρεψε σε περισσότερους από 4 εκατομμύρια Ευρωπαίους φοιτητές να υλοποιήσουν μέρος των σπουδών τους σε άλλο Ίδρυμα Ανώτατης Εκπαίδευσης στην Ευρώπη. Το 2015, το Erasmus+ διεύρυνε αυτές τις ευκαιρίες σε άτομα και οργανισμούς από άλλα μέρη του κόσμου. Μέσω της Δράσης «**Διεθνής Κινητικότητα μεταξύ Χωρών του Προγράμματος και Χωρών Εταίρων**» (International Credit Mobility), τα ευρωπαϊκά Ιδρύματα Ανώτατης Εκπαίδευσης των Χωρών του Προγράμματος Erasmus+ δύνανται να συνάψουν συμφωνίες κινητικότητας με εταίρους σε όλο τον κόσμο για την αποστολή και υποδοχή τόσο φοιτητών όσο και μελών διδακτικού και διοικητικού προσωπικού.

Με αφετηρία το ακαδημαϊκό έτος 2015-2016, το Πρόγραμμα Erasmus+ χρηματοδοτεί την κινητικότητα φοιτητών, διδακτικού και διοικητικού προσωπικού των Ιδρυμάτων Ανώτατης Εκπαίδευσης της ΕΕ από και προς τις Χώρες Εταίρους του Προγράμματος Erasmus+ για σπουδές καθώς και για διδασκαλία/επιμόρφωση, αντίστοιχα. Από την πρόσκληση του 2018 και μετά, η Δράση της Διεθνούς Κινητικότητας είναι ανοιχτή και σε μη ακαδημαϊκούς οργανισμούς, χρηματοδοτώντας πρακτική άσκηση φοιτητών μεταξύ των Χωρών του Προγράμματος και των Χωρών Εταίρων.

Το Ίδρυμα Κρατικών Υποτροφιών (ΙΚΥ) ως Εθνική Μονάδα Συντονισμού του Προγράμματος Erasmus+ στην Ελλάδα για τους τομείς της Εκπαίδευσης και Κατάρτισης ενισχύει τη διεθνή παρουσία των Ιδρυμάτων Ανώτατης Εκπαίδευσης, των φοιτητών και του προσωπικού μέσω της υλοποίησης αυτής της νέας δράσης που ανοίγει ακόμα περισσότερους δρόμους και αλλάζει ζωές, πλέον σε διεθνές επίπεδο.

Η παρούσα μελέτη στοχεύει να αναλύσει τον **αντίκτυπο της δράσης «Διεθνής Κινητικότητα Erasmus+: Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα και Διεθνής Κινητικότητα Erasmus+ 2015-2019» στους συμμετέχοντες (φοιτητές/τριες, διδακτικό και διοικητικό προσωπικό) και στους φορείς υλοποίησης, ήτοι τα εκπαιδευτικά ιδρύματα**. Η μελέτη βασίστηκε σε ποσοτικά και ποιοτικά δεδομένα που συλλέχθηκαν από τους μετακινούμενους και τα εκπαιδευτικά ιδρύματα και ήρθαν στην διάθεση της ομάδας μελέτης μέσω της Εθνικής Μονάδας Συντονισμού Erasmus+/ΙΚΥ. Πιο συγκεκριμένα, ο αντίκτυπος της δράσης στους/στις φοιτητές/τριες και στο προσωπικό των ιδρυμάτων μελετήθηκε βάσει ποσοτικών δεδομένων που προέκυψαν από τα ερωτηματολόγια που συμπληρώνουν οι συμμετέχοντες (φοιτητές/τριες και προσωπικό) μετά την ολοκλήρωση της κινητικότητας τους. Ο αντίκτυπος στα ιδρύματα μελετήθηκε βάσει ποιοτικών δεδομένων που προέκυψαν από τις τελικές εκθέσεις που συμπληρώνουν τα ιδρύματα μετά την ολοκλήρωση των κινητικότητων.

Συνολικά, τα δεδομένα που αναλύθηκαν στο πλαίσιο της παρούσας μελέτης αφορούν:

- Για την περίοδο 2015-2019, **1161 φοιτητές/τριες που μετακινήθηκαν για σπουδές** (927 μετακινήθηκαν από τις Χώρες Εταίρους προς την Ελλάδα ενώ 234 έφυγαν από την Ελλάδα προς τις χώρες Εταίρους).
- Για την περίοδο 2018-2019, **19 φοιτητές/τριες που μετακινήθηκαν για πρακτική άσκηση** (10 εκ των οποίων μετακινήθηκαν από τις Χώρες Εταίρους προς την Ελλάδα ενώ 9 έφυγαν από την Ελλάδα προς τις χώρες Εταίρους).
- Για την περίοδο 2015-2019, **2834 μέλη προσωπικού των ιδρυμάτων που μετακινήθηκαν για διδασκαλία ή/και επιμόρφωση** (1656 εκ των οποίων μετακινήθηκαν από τις Χώρες Εταίρους προς την Ελλάδα ενώ 1178 έφυγαν από την Ελλάδα προς τις χώρες Εταίρους).
- Για την περίοδο 2015-2019, **ετήσιες εκθέσεις από 32 ελληνικά Ιδρύματα Ανώτατης Εκπαίδευσης**.

Η παρούσα επιτελική σύνοψη στοχεύει να συνοψίσει τα κύρια σημεία της παρούσας μελέτης παρουσιάζοντας βασικά στατιστικά στοιχεία για τις Χώρες Εταίρους, τα Ιδρύματα Ανώτατης Εκπαίδευσης στην Ελλάδα που συμμετέχουν στην δράση, καθώς και τον αντίκτυπο της δράσης λαμβάνοντας υπόψη επιμέρους κριτήρια αποτίμησης.

• Κινητικότητα φοιτητών/τριών για σπουδές και πρακτική άσκηση

Στο σύνολο των ετών 2015-2019, η Ελλάδα υποδέχτηκε φοιτητές/τριες για σπουδές από 59 διαφορετικές **χώρες Εταίρους**, ενώ έστειλε φοιτητές/τριες για σπουδές σε 35 διαφορετικές χώρες Εταίρους. Η πλειοψηφία των φοιτητών/τριών ήρθαν στην Ελλάδα για σπουδές από τις χώρες της Ανατολικής Γειτονίας σε ποσοστό 33% και από χώρες της Νότιας Μεσογείου σε ποσοστό 21%. Οι φοιτητές/τριες που έφυγαν από την Ελλάδα για σπουδές μέσω της δράσης διεθνούς κινητικότητας, μετακινήθηκαν κυρίως προς την Ρωσική Ομοσπονδία σε ποσοστό 27%, την Ασία σε ποσοστό 19% και τις Χώρες της Νότιας Μεσογείου σε ποσοστό 14%. Τα στοιχεία για την πρακτική άσκηση είναι σχετικά περιορισμένα καθώς στην δράση συμμετείχαν μόνο 19 άτομα στο σύνολο των δύο ετών (2018-2019), όπου η Ελλάδα απέστειλε φοιτητές/τριες για πρακτική άσκηση σε 7 διαφορετικές χώρες εταίρους, και υποδέχτηκε φοιτητές/τριες για πρακτική άσκηση από 7 διαφορετικές χώρες εταίρους επίσης. Το μεγαλύτερο ποσοστό των φοιτητών/τριών μετακινήθηκαν για πρακτική άσκηση στην Ελλάδα από την Ρωσική Ομοσπονδία και την Ιορδανία.

Όσον αφορά τα **Ελληνικά Ιδρύματα Ανώτατης Εκπαίδευσης**, το Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, το Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών και το Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής συμμετέχουν ενεργά

στη δράση της διεθνούς κινητικότητας τόσο ως ιδρύματα αποστολής όσο και ως ιδρύματα υποδοχής φοιτητών/τριών για σπουδές για το διάστημα 2015-2019. Στην περίπτωση της πρακτικής άσκησης, το Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής είχε την μεγαλύτερη συμμετοχή στην δράση.

Τα **σημαντικότερα κίνητρα των φοιτητών/τριών** για σπουδές σχετίζονται με την απόκτηση εμπειρίας από διαφορετικά προγράμματα σπουδών, τη διαμονή σε μια ξένη χώρα και τη γνωριμία με νέους ανθρώπους. Στην περίπτωση της πρακτικής άσκησης, τα κίνητρα των φοιτητών/τριών σχετίζονται επίσης με τη δημιουργία προσωπικών και επαγγελματικών δικτύων και την ανάπτυξη οριζόντιων δεξιοτήτων. Στην συντριπτική τους πλειοψηφία, οι φοιτητές/τριες δήλωσαν ικανοποιημένοι από το πρόγραμμα και ανέφεραν ότι θα συνιστούσαν την απόκτηση της εμπειρίας αυτής και σε άλλους/ες φοιτητές/τριες. Ο αντίκτυπος της δράσης στους φοιτητές διερευνήθηκε γύρω από τρία κριτήρια, όπως παρακάτω:

Γλωσσικές δεξιότητες: Ένα υψηλό ποσοστό των συμμετεχόντων δήλωσε ότι βελτίωσε τις γλωσσικές του δεξιότητες τόσο στην κύρια γλώσσα διδασκαλίας όσο και σε άλλες γλώσσες.

Προσωπικές δεξιότητες και ικανότητες: Η μελέτη δείχνει ότι η δράση έχει συμβάλει σημαντικά στην ενίσχυση απαραίτητων οριζόντιων δεξιοτήτων των φοιτητών/τριών. Πιο συγκεκριμένα, φαίνεται ότι για ένα μεγάλο ποσοστό των μετακινούμενων για σπουδές και πρακτική άσκηση ενισχύθηκαν οι διαπολιτισμικές τους δεξιότητες, ανέπτυξαν περαιτέρω τις δεξιότητές τους στην επίλυση προβλημάτων και ενισχύθηκε η δημιουργική τους έκφραση. Επίσης, τα αποτελέσματα δείχνουν ότι το πρόγραμμα έχει συμβάλει ουσιαστικά στην προσωπική ανάπτυξη των φοιτητών/τριών, οι οποίοι/ες βελτίωσαν την αυτοπεποίθησή τους, αισθάνονται πιο σίγουροι για τις ικανότητές τους και πιο ικανοί να προσαρμόζονται και να δρουν γρήγορα υπό νέες συνθήκες. Επίσης, έμαθαν να συνεργάζονται με ανθρώπους από άλλα υπόβαθρα και πολιτισμούς και να είναι περισσότερο αποφασιστικοί. Αναφέρουν, επιπλέον ότι έχει ενισχυθεί η ευρωπαϊκή τους ταυτότητα, δηλώνοντας ότι ενδιαφέρονται περισσότερο για τα ευρωπαϊκά θέματα και ότι αισθάνονται περισσότερο ευρωπαίοι.

Προοπτικές εκπαίδευσης, κατάρτισης, και απασχόλησης: Στη μεγάλη τους πλειοψηφία οι φοιτητές/τριες πιστεύουν ότι η συμμετοχή τους στο Πρόγραμμα συνέβαλε θετικά στην προετοιμασία τους για τον κόσμο της εργασίας, έχοντας αποκτήσει μεγαλύτερη ικανότητα στο να αναλαμβάνουν καθήκοντα υψηλής ευθύνης, ενώ έχουν μια πιο ξεκάθαρη άποψη για τους επαγγελματικούς τους στόχους και φιλοδοξίες. Επίσης, ειδικά για τους συμμετέχοντες στη δράση της πρακτικής άσκησης, το πρόγραμμα φαίνεται ότι έχει επηρεάσει μάλλον θετικά τον τρόπο με τον οποίο αντιμετωπίζουν το ενδεχόμενο για μελλοντική τους απασχόληση σε διεθνές περιβάλλον.

• **Κινητικότητα προσωπικού για διδασκαλία ή/και επιμόρφωση**

Στο σύνολο των ετών 2015-2019, τα ελληνικά ιδρύματα έστειλαν 1178 άτομα προσωπικού για διδασκαλία και επιμόρφωση προς 64 χώρες Εταίρους, ενώ υποδέχτηκαν 1656 άτομα προσωπικού από 65 χώρες Εταίρους. Το μεγαλύτερο ποσοστό του προσωπικού ήρθε στην Ελλάδα από τα Δυτικά Βαλκάνια σε ποσοστό 25%, ενώ ακολουθούν οι χώρες της Νότιας Μεσογείου και η Ανατολική Γειτονία. Το προσωπικό που έφυγε από την Ελλάδα στο πλαίσιο του Προγράμματος μετακινήθηκε κυρίως προς τα Δυτικά Βαλκάνια, τις Χώρες της Νότιας Μεσογείου και την Ασία.

Όσον αφορά τα Ελληνικά Ιδρύματα Ανώτατης Εκπαίδευσης, το Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής και το Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης αποτελούν τα πιο ενεργά ιδρύματα στη δράση της διεθνούς κινητικότητας προσωπικού τόσο ως ιδρύματα αποστολής και ως ιδρύματα υποδοχής.

Τα σημαντικότερα κίνητρα συμμετοχής του προσωπικού στη δράση Erasmus+ σχετίζονται με την προσωπική τους δικτύωση, την ενίσχυση της συνεργασίας με τα ιδρύματα εταίρους και την απόκτηση γνώσης και ειδικής τεχνογνωσίας από καλές πρακτικές που εφαρμόζονται στο εξωτερικό. Σε μεγάλο ποσοστό, οι συμμετέχοντες δήλωσαν πολύ ικανοποιημένοι από το πρόγραμμα και ανέφεραν ότι θα συνιστούσαν αυτή την εμπειρία κινητικότητας σε συναδέλφους τους. Ο αντίκτυπος της δράσης στο προσωπικό των ιδρυμάτων διερευνήθηκε γύρω από τρία κριτήρια, με κυριότερο την επαγγελματική ανάπτυξη, όπως περιγράφονται παρακάτω.

Όσον αφορά την επαγγελματική τους ανάπτυξη, η μελέτη δείχνει ότι η πλειοψηφία του προσωπικού αξιολογεί ως τα πλέον σημαντικά οφέλη από τη συμμετοχή του στη δράση την ενίσχυση και περαιτέρω ανάπτυξη της επαγγελματικής δικτύωσης, την ενίσχυση ή τη δημιουργία νέων συνεργασιών με τα ιδρύματα εταίρους και την απόκτηση γνώσης από καλές πρακτικές. Επίσης, η κινητικότητά τους στις χώρες Εταίρους οδήγησε ήδη και θα συμβάλει μακροπρόθεσμα ακόμη περισσότερο στην εισαγωγή νέων μεθόδων και προσεγγίσεων διδασκαλίας. Ως προς την προσωπική τους ανάπτυξη, η πλειοψηφία του προσωπικού θεωρεί ως πολύ σημαντικό όφελος τη βελτίωση των κοινωνικών και των πολιτισμικών τους ικανοτήτων, ενώ ένα σημαντικό ποσοστό θεωρεί ότι βελτίωσε τις δεξιότητες του στις ξένες γλώσσες μέσω της διεθνούς κινητικότητας.

• Αντίκτυπος στα Ιδρύματα

Τα 32 Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα της χώρας που συμμετείχαν στη δράση διεθνούς κινητικότητας και υπέβαλαν τελικές εκθέσεις με την ολοκλήρωση των σχεδίων κινητικότητας για τα έτη 2015- 2019 αποτυπώνουν τον αντίκτυπο της συμμετοχής τους ως εξής:

Σχετικά με τον **αντίκτυπο της δράσης διεθνούς κινητικότητας στα ιδρύματα**, προκύπτει το συμπέρασμα ότι η διεθνοποίηση των ιδρυμάτων είναι άρρηκτα συνδεδεμένη τόσο με τις δεξιότητες που αποκτήθηκαν από τους συμμετέχοντες, φοιτητές/τριες και το προσωπικό, όσο και με τη βελτίωση των υποστηρικτικών διαδικασιών που παρέχονται από τα ίδια τα ιδρύματα στους μετακινούμενους για την υλοποίηση της δράσης. Ειδικότερα, η κινητικότητα του προσωπικού, αποτέλεσε αφορμή για την απόκτηση εμπειρίας σε ένα διαφορετικό ακαδημαϊκό περιβάλλον, την υιοθέτηση νέων μεθόδων διδασκαλίας προσαρμοσμένων στις ανάγκες ενός διεθνούς κοινού, την ανταλλαγή ορθών διδακτικών μεθόδων και καινοτόμων προσεγγίσεων διδασκαλίας και την ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ ανώτατων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων.

Επιπλέον, τα ελληνικά ιδρύματα διαπιστώνουν ότι η **ικανότητά τους να συνεργάζονται σε διεθνές επίπεδο ενισχύεται** διαχρονικά, γεγονός που καταδεικνύει την εξοικείωση των ΑΕΙ με τους κανόνες που διέπουν τη δράση διεθνούς κινητικότητας Erasmus+ και ενδεχομένως αποτυπώνουν και την αύξηση της ζήτησης για διεθνείς μετακινήσεις.

Από τα διαθέσιμα στοιχεία αναφορικά με τον ευρύτερο **αντίκτυπο που είχαν το σχέδια κινητικότητας σε τοπικό, περιφερειακό, εθνικό, ευρωπαϊκό ή/και διεθνές επίπεδο**, προκύπτει ότι τα Ελληνικά ΑΕΙ και τα ιδρύματα των Χωρών Εταίρων αύξησαν την εξωστρέφειά τους, ενδυναμώνοντας παράλληλα τις μεταξύ τους επαφές. Σημαντική ήταν η μεταφορά εμπειριών και τεχνογνωσίας αναφορικά με τη διαχείριση του Προγράμματος μεταξύ των ελληνικών ιδρυμάτων που συμμετείχαν στο Πρόγραμμα, αλλά και με τα ΑΕΙ από Χώρες Εταίρους του Προγράμματος.

Σε εθνικό επίπεδο επιτεύχθηκε η δικτύωση των ελληνικών ΑΕΙ που συμμετέχουν στο πρόγραμμα είτε μέσω εκδηλώσεων που πραγματοποιήθηκαν από το ΙΚΥ είτε άτυπα μέσω επικοινωνίας μεταξύ συναδέλφων, διευκολύνοντας τη μεταφορά τεχνογνωσίας γύρω από τη διαχείριση του προγράμματος.

Σε ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο, ήταν σημαντική η ενίσχυση του κύρους των ελληνικών ιδρυμάτων με την περαιτέρω σύναψη συνεργασιών και σε άλλες δράσεις του Προγράμματος Erasmus+ με τα Πανεπιστήμια των Χωρών Εταίρων, με αφορμή τις κινητικότητες που υλοποιήθηκαν.

Executive Summary

For more than 30 years, the European Union has funded the Erasmus Programme, which has enabled more than 4 million European students to spend part of their studies in another Higher Education Institution in Europe. In 2015, Erasmus+ was expanded to offer this opportunity to individuals and organizations from other parts of the world. Through "International Credit Mobility" (ICM), European Higher Education Institutions can set up mobility agreements with partners around the world to send and receive students and staff for studies and teaching or training respectively. From the 2018 call onwards, the International Mobility Action is also funding student mobility for traineeship from a Programme Country to a Partner Country or vice versa.

The State Scholarship Foundation as the National Coordination Unit of the Erasmus+ Program in Greece strengthens the international presence of Greek Higher Education Institutions, through the implementation of this new action which opens even more pathways and changes lives.

This study aims to analyze the impact of the action "Erasmus+ International Mobility: Higher Education Institutions and Erasmus+ International Mobility 2015-2019" on the participants (students, teaching and administrative staff) and on the participating organizations, namely the higher educational institutions. The impact of the action on the students and staff of the institutions was studied based on quantitative data obtained from the questionnaires completed by the participants (students and staff) after completing their mobility. The impact on the institutions was studied based on qualitative data obtained from the final reports completed by the institutions after the completion of the mobilities. The above data were provided from the Erasmus+ National Coordination Unit of IKY to the research team for the purpose of this study.

Overall, this impact study analysed the following datasets:

- For the 2015-2019, data from **1161 students who moved for studies** (927 moved from the Partner Countries to Greece while 234 moved from Greece to the Partner countries).
- For the period 2018-2019, data from **19 students who moved for traineeship** (10 of them moved from Partner Countries to Greece while 9 moved from Greece to Partner Countries).
- For the period 2015-2019, data from **2834 staff members of the institutions who moved for teaching and/or training** (1656 of whom moved from the Partner Countries to Greece while 1178 moved from Greece for the Partner countries).
- For the period 2015-2019, the **final reports from 32 Greek Higher Education Institutions**.
This executive summary aims to summarize the main points of the impact study by presenting key statistics on the Partner Countries, the Greek Higher Education Institutions that participated in the action, while also discussing the impact of the action through various impact evaluation criteria.
- Student mobility for studies and traineeship

During the study period 2015-2019, Greece received students for studies from 59 different **Partner countries**, while it sent students for studies in 35 different Partner countries. Most of the students came for studies to Greece from the European Neighbourhood Instrument (ENI) Eastern Partnership (at a percentage of 33%) and from ENI South-Mediterranean countries (at a percentage of 21%). The students who left Greece for studies mainly moved to the ENI Russian Federation (27% of total students), Asia (19% of total) and ENI South-Mediterranean Countries (14% of total). Data for students' traineeship is relatively limited as only 19 students participated in the action during the 2-year period (2018-2019). Most of the students moved for traineeship in Greece from the Russian Federation and Jordan.

As for the participating **Institutions of Higher Education in Greece**, the Aristotle University of Thessaloniki, the Panteion University of Social and Political Sciences and the University of West Attica are actively participating in the ICM of students for studies both as sending and receiving institutions for the period 2015 -2019. In the case of student mobility for traineeships, the University of West Attica had the largest participation in the action.

In the context of ICM, **students were highly motivated** to spend part of their studies abroad for gaining experience from different study programs, living in a foreign country and meeting new people. In the case of traineeships, students' motivations are also related to the creation of personal and professional networks and the development of soft skills. The overwhelming majority of students were satisfied with the program and indicated that they would recommend this experience to other students. The impact of ICM on students was investigated through three criteria, as follows:

Language skills: A high percentage of the students reported that they improved their language skills both in the main language of the receiving institution and in other languages.

Personal development: The impact study indicates that ICM has significantly contributed to the strengthening of necessary soft skills of the students. More specifically, it appears that for a large percentage of students (who moved for studies or train-

eeships), their intercultural skills were enhanced, they further developed their problem-solving skills, and enhanced their creative expression. Also, the results show that the program has substantially contributed to the personal development of the students, who have improved their self-confidence, they are more convinced of their abilities and are more able to adapt and act in new situations. They also learned to cooperate with people from other backgrounds and cultures and are more able to reach decisions. They also stated that their European identity has been strengthened, stating that they are more interested in European topics and that they feel more European.

Prospects of education, training, and work: The vast majority of the students believe that their participation in the Program positively contributed to their professional development. They stated that they are better capable of taking over work tasks with high responsibility and have a clearer idea about their professional career aspirations and goals. Especially those students that participated in traineeships, seemed to be willing to work in an international context after their mobility.

- **Staff mobility for teaching and/or training**

During the study period 2015-2019, the Greek Higher Education Institutions sent 1178 staff members for teaching and training to 64 **Partner countries**, while they received 1656 staff members from 65 Partner countries. The largest percentage of staff came to Greece from IPA Western Balkans (25% of total staff), followed by ENI Eastern Partnership and ENI South-Mediterranean countries. The staff who moved from Greece were mainly sent to the IPA Western Balkans, the ENI South-Mediterranean Countries and Asia.

As far as participating **Greek Higher Education Institutions** are concerned, the University of West Attica and the Aristotle University of Thessaloniki are the most active institutions in the action of international staff mobility both as sending and receiving institutions.

The most important motivations for staff mobility are related to building up new contacts and expanding their professional network, reinforcing the cooperation with the partner institution, as well as acquiring knowledge and specific know-how from good practices abroad. In general, the participating staff was very satisfied with the program and indicated that they would recommend this mobility experience to their colleagues. The impact of the action on the institutions' staff was investigated around three criteria, the main of which being their professional development, as described below.

In terms of their **professional development**, the study shows that ICM positively affected the staff by reinforcing and extending their professional network, building up new contacts, reinforcing the cooperation with the partner institution, while the staff stated that they learned from good practices abroad. In addition, the participating staff indicated that their mobility has led and will further contribute to the use of new teaching methods and approaches. In terms of their personal development, most of the participating staff members stated that they have increased their social, and cultural competences, while significant percentage considered that they have improved their foreign language skills through their international mobility.

- **Impact on the Higher Education Institutions**

The impact of ICM on the 32 Higher Education Institutions of Greece as reported in their submitted final reports can be categorized under three axes:

Regarding the general impact, it is concluded that the internationalization of the institutions is linked both to the skills acquired by the participants, students and staff, and to the improvement of the supporting processes provided by the institutions to the participants. In particular, staff mobility was an opportunity to gain experience in a different academic environment, adopt new teaching methods adapted to the needs of an international audience, exchange sound and innovative teaching methods and approaches and strengthen the cooperation between the involved higher education institutions.

In addition, the Greek institutions stated that their ability to cooperate at an international level is strengthened over time, which demonstrates the familiarity of HEIs with the rules governing the Erasmus+ ICM and possibly also reflects the increase in demand for international mobility.

From the available data regarding the impact of ICM at the local, regional, national, European and/or international level, it appears that the Greek HEIs and the institutions of the Partner Countries became more extroverted, while strengthening the contacts between them. The transfer of experiences and know-how regarding the management of the Program among the Greek institutions that participated in the Program, but also with the HEIs from Partner Countries of the Program, was also important. At the national level, the networking of the Greek HEIs was achieved either through events held by IKY or informally through communication between colleagues, facilitating the transfer of know-how around the management of the program. At the European and international level, it was important to strengthen the prestige of Greek institutions by further enhancing the collaboration with Universities of the Partner Countries in other actions of the Erasmus+ Program.

1 Εισαγωγή

1.1 Το πρόγραμμα Erasmus+

Το Erasmus+ είναι ένα ευρωπαϊκό πρόγραμμα, από τα πιο αναγνωρισμένα και επιτυχημένα της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ), το οποίο στηρίζει την εκπαίδευση, την κατάρτιση, τη νεολαία και τον αθλητισμό και διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη ενός Ευρωπαϊκού Χώρου Εκπαίδευσης. Ξεκίνησε το 1987 ως ένα πρόγραμμα περιορισμένης εμβέλειας για την κινητικότητα φοιτητών και φοιτητριών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, και τα τελευταία 35 χρόνια δίνει τη δυνατότητα σε νέους και νέες να διευρύνουν τους ορίζοντές τους στο εξωτερικό. Η συμβολή του προγράμματος Erasmus+ σε ευρωπαϊκό επίπεδο είναι σημαντική, καθώς αποφέρει πολύ περισσότερα οφέλη από αυτά που ενδεχομένως θα μπορούσαν να επιτύχουν μεμονωμένα οι χώρες που συμμετέχουν σε αυτό. Ενδεικτικά, το Erasmus+ και τα προηγούμενα σχετικά προγράμματα έχουν ωφελήσει πάνω από 12 εκατομμύρια Ευρωπαίους συμβάλλοντας στην επαγγελματική και προσωπική τους εξέλιξη, ενδυναμώνοντας την ευρωπαϊκή ταυτότητα και ενισχύοντας τις ευρωπαϊκές αξίες. Σήμερα, μετά την ολοκλήρωση του προγράμματος για την περίοδο 2014-2020 έχει εγκριθεί και είναι σε ισχύ το νέο πρόγραμμα Erasmus+ για την περίοδο 2021-2027 [1]. Ο προϋπολογισμός του προγράμματος για τα έτη 2021-2027 εκτιμάται στα 26.2 δισ. € σχεδόν διπλάσιο ποσό από τη χρηματοδότηση για την περίοδο 2014-2020 [1].

Για την επίτευξη των στόχων του, το πρόγραμμα Erasmus+ υλοποιεί τρεις Βασικές Δράσεις. Ειδικότερα, η Βασική Δράση 1 (Key Action 1, KA1) αφορά στην μαθησιακή κινητικότητα ατόμων, η Βασική Δράση 2 (KA2) εστιάζει στη συνεργασίες για καινοτομία και ανταλλαγή ορθών πρακτικών ανάμεσα σε οργανισμούς και ιδρύματα, ενώ η Βασική Δράση 3 (KA3) εστιάζει στη συνεργασία για την υποστήριξη μεταρρυθμίσεων πολιτικής στους τομείς της εκπαίδευσης, της κατάρτισης, της νεολαίας και του αθλητισμού. Επίσης το πρόγραμμα Erasmus+ περιλαμβάνει τις δραστηριότητες Jean Monnet που έχουν ως στόχο την προώθηση της αριστείας στη διδασκαλία και την έρευνα στον τομέα των ευρωπαϊκών σπουδών σε παγκόσμιο επίπεδο καθώς και δράσεις στον τομέα του αθλητισμού [2].

Τέλος, το πρόγραμμα Erasmus+ διαθέτει ισχυρή διεθνή διάσταση, δηλαδή συνεργασία με Χώρες Εταίρους (Πίνακας 1 1) εστιάζοντας κυρίως στους τομείς της ανώτατης εκπαίδευσης και της νεολαίας [2]. Πιο συγκεκριμένα, στον τομέα της ανώτατης εκπαίδευσης και στο πλαίσιο των τριών Βασικών Δράσεων που αναφέρθηκαν παραπάνω στηρίζει τις ακόλουθες βασικές δράσεις συνεργασίας με Χώρες Εταίρους:

- Διεθνής κινητικότητα μεμονωμένων ατόμων και κοινά μεταπτυχιακά προγράμματα σπουδών Erasmus Mundus (στο πλαίσιο της Βασικής Δράσης 1) για την προώθηση της κινητικότητας των εκπαιδευόμενων και των μελών του προσωπικού (διδακτικού και διοικητικού) από και προς τις Χώρες Εταίρους.
- Σχέδια ανάπτυξης ικανοτήτων στον τομέα της ανώτατης εκπαίδευσης (στο πλαίσιο της Βασικής Δράσης 2) για την προώθηση της συνεργασίας και των συμπράξεων με στόχο τον εκσυγχρονισμό και τη διεθνοποίηση των ιδρυμάτων και των συστημάτων ανώτατης εκπαίδευσης στις Χώρες Εταίρους, ειδικά εκείνων που γειτνιάζουν με την ΕΕ.
- Στήριξη του διαλόγου πολιτικής (στο πλαίσιο της Βασικής Δράσης 3) αξιοποιώντας το δίκτυο εμπειρογνομόνων για θέματα μεταρρύθμισης της ανώτατης εκπαίδευσης σε Χώρες Εταίρους, της διεθνούς ένωσης αποφοίτων και του διαλόγου πολιτικής με τις Χώρες Εταίρους.

1.2 Σύνομη περιγραφή της δράσης διεθνούς κινητικότητας

Το 2015, το Erasmus + διεύρυνε αυτές τις ευκαιρίες σε άτομα και οργανισμούς από άλλα μέρη του κόσμου. Μέσω της Δράσης «**Διεθνής Κινητικότητα μεταξύ Χωρών του Προγράμματος και Χωρών Εταίρων**» (International Credit Mobility), τα ευρωπαϊκά Ιδρύματα Ανώτατης Εκπαίδευσης των Χωρών του Προγράμματος Erasmus+ δύνανται να συνάψουν συμφωνίες κινητικότητας με εταίρους σε όλο τον κόσμο για την αποστολή και υποδοχή τόσο φοιτητών/τριών όσο και μελών διδακτικού και διοικητικού προσωπικού.

Έτσι από το ακαδημαϊκό έτος 2015-2016, δόθηκε αντίστοιχα η δυνατότητα σε φοιτητές/τριες και μέλη προσωπικού των Ιδρυμάτων Ανώτατης Εκπαίδευσης για διεθνή κινητικότητα, δηλαδή να υλοποιήσουν μετακινήσεις από/προς τις Χώρες Εταίρους (βλ. Πίνακας 1 1 που ακολουθεί) για σπουδές, διδασκαλία και επιμόρφωση αντίστοιχα. Από την πρόσκληση του 2018 και μετά, η Δράση της Διεθνούς Κινητικότητας χρηματοδοτεί και την πρακτική άσκηση φοιτητών μεταξύ των Χωρών του Προγράμματος και των Χωρών Εταίρων. Πιο συγκεκριμένα, οι κινητικότητες που μελετώνται αφορούν τις εξής κατηγορίες συμμετεχόντων:

- Φοιτητές/τριες για σπουδές
- Φοιτητές/τριες για πρακτική άσκηση
- Διδακτικό και διοικητικό προσωπικό για διδασκαλία και επιμόρφωση αντίστοιχα

Στο πλαίσιο της δράσης, οι φοιτητές/τριες μπορούν να μετακινηθούν για σπουδές για μια προσυμφωνημένη περίοδο από τρεις έως δώδεκα μήνες ανά κύκλο σπουδών, ενώ για πρακτική άσκηση η διάρκεια της κινητικότητας μπορεί να είναι από 2 έως 12 μήνες ανά κύκλο σπουδών. Μετά το πέρας της κινητικότητας, οι φοιτητές/τριες επιστρέφουν στο ίδρυμα αποστολής προκειμένου να ολοκληρώσουν τις σπουδές τους. Ομοίως το προσωπικό μπορεί να μετακινηθεί για διδασκαλία ή επιμόρφωση για μια περίοδο μέχρι 2 μήνες το ανώτερο.

Στο πρόγραμμα Erasmus+ γίνεται αναφορά σε Χώρες του Προγράμματος και σε Χώρες Εταίρους. Οι χώρες του προγράμματος είναι τα 28 κράτη-μέλη της Ε.Ε. και η Ισλανδία, το Λιχτενστάιν, η ΠΓΔΜ (Δημοκρατία της Βόρειας Μακεδονίας) και η Τουρκία. Οι Χώρες Εταίροι είναι οι υπόλοιπες χώρες ανά τον κόσμο, μοιρασμένες σε γεωγραφικές περιοχές, όπως παρουσιάζονται παρακάτω (Πίνακας 1 1). Από το πρόγραμμα εξαιρούνται η Ελβετία, η Ανδόρρα, το Μονακό, το Σαν Μαρίνο, το Βατικανό, το Ιράν, το Ιράκ, η Υεμένη και οι χώρες που ανήκουν στο Συμβούλιο Συνεργασίας για τα Αραβικά Κράτη του Κόλπου (Μπαχρέιν, Κουβέιτ, Ομάν, Κατάρ, Σαουδική Αραβία και τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα).

Πίνακας 1 1. Χώρες Εταίροι που συμμετέχουν στη δράση «Διεθνής Κινητικότητα Erasmus+» [2]

Γεωγραφικές περιοχές	Χώρες εταίροι
Ανατολική Γειτονία	Αρμενία, Αζερμπαϊτζάν, Γεωργία, Λευκορωσία, Μολδαβία, Έδαφος της Ουκρανίας όπως αναγνωρίζεται από το διεθνές δίκαιο
Χώρες της Νότιας Μεσογείου	Αλγερία, Αίγυπτος, Ισραήλ, Ιορδανία, Λίβανος, Λιβύη, Μαρόκο, Παλαιστίνη, Συρία, Τυνησία
Ρωσική Ομοσπονδία	Έδαφος της Ρωσίας όπως αναγνωρίζεται από το διεθνές δίκαιο
Δυτικά Βαλκάνια	Αλβανία, Βοσνία και Ερζεγοβίνη, Κόσοβο, Μαυροβούνιο
Ασία	Αφγανιστάν, Μπαγκλαντές, Μπουτάν, Καμπότζη, Κίνα, Λαοκρατική Δημοκρατία της Κορέας, Ινδία, Ινδονησία, Λάος, Μαλαισία, Μαλδίβες, Μογγολία, Μιανμάρ, Νεπάλ, Πακιστάν, Φιλιππίνες, Σρι Λάνκα, Ταϊλάνδη και Βιετνάμ
Κεντρική Ασία	Καζακιστάν, Κιργιζία, Τατζικιστάν, Τουρκμενιστάν, Ουζμπεκιστάν
Λατινική Αμερική	Αργεντινή, Βολιβία, Βραζιλία, Κολομβία, Κόστα Ρίκα, Κούβα, Ισημερινός, Ελ Σαλβαδόρ, Γουατεμάλα, Ονδούρα, Μεξικό, Νικαράγουα, Παναμάς, Παραγουάη, Περού, Βενεζουέλα
Μέση Ανατολή	Ιράκ, Ιράν, Υεμένη
Νότια Αφρική	Νότια Αφρική
Αμερική	Καναδάς, Χιλή, Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής, Ουρουγουάη
Βιομηχανοποιημένες Χώρες Ασίας	Χονγκ Κονγκ, Ιαπωνία, Δημοκρατία της Κορέας, Μακάο, Νέα Ζηλανδία, Σιγκαπούρη, Ταϊβάν
Περιφέρεια ACP (African, Caribbean and Pacific states)	Ανγκόλα, Αντίγκουα και Μπαρμπούντα, Μπαχάμες, Μπαρμπάντος, Μπελίζε, Μπενίν, Μποτσουάνα, Μπουρκίνα Φάσο, Μπουρούντι, Καμερούν, Πράσινο Ακρωτήριο, Κέντροαφρικανική Δημοκρατία, Τσαντ, Νήσοι Κομόρες, Κονγκό, Λαϊκή Δημοκρατία του Κονγκό, Νήσοι Κουκ, Τζιμπουτί, Ντομίνικα, Δομινικανή Δημοκρατία, Ισημερινή Γουινέα, Ερυθραία, Αιθιοπία, Φίτζι, Γκαμπόν, Γκάμπια, Γκάνα, Γρενάδα, Γουινέα, Γουινέα Μπισόου, Γουιάνα, Αιτή, Ακτή Ελεφαντοστού, Τζαμάικα, Κένυα, Κιρμπάτι, Λεσόθο, Λιβερία, Μαδαγασκάρη, Μαλάουι, Μάλι, Νήσοι Μάρσαλ, Μαυριτανία, Μαυρίκιος, Μικρονησία, Ομόσπονδα κράτη της Μοζαμβίκης,

Η ΕΕ θέτει συγκεκριμένους στόχους για τη διεθνή κινητικότητα ανά γεωγραφική περιοχή. Για παράδειγμα, οι προβλεπόμενοι στόχοι για το διάστημα 2014-2020 διαμορφώθηκαν ως εξής [3]:

- Με τις γειτνιάζουσες χώρες (Ανατολικά, Νότια), στόχος ήταν οι κινητικότητες να είναι κυρίως εισερχόμενες προς τα ευρωπαϊκά κράτη, ενώ οι εξερχόμενες περιορίζονταν στο 10%. Εξαιρούνταν η Ρωσική Ομοσπονδία.
- Με τις αναπτυσσόμενες χώρες σε Ασία και Λατινική Αμερική, τουλάχιστον το 25% των κινητικότητων προβλεπόταν προς και από τις λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες της περιοχών αυτών. Πρόκειται για τις χώρες: Αφγανιστάν, Μπαγκλαντές, Καμπότζη, Λάος, Νεπάλ, Μπουτάν και Μιανμάρ στην Ασία, Βολιβία, Ελ Σαλβαδόρ, Γουατεμάλα, Ονδούρα, και Παραγουάη στη Λατινική Αμερική.
- Το 30% το ανώτερο των διαθέσιμων κονδυλίων για την Ασία προβλεπόταν να δαπανηθούν σε κινητικότητες προς Κίνα και Ινδία, και αντίστοιχα το 35% για τη Λατινική Αμερική σε Βραζιλία και Μεξικό. Τους στόχους αυτούς κλήθηκαν να υλοποιήσουν οι κατά τόπους Εθνικές Μονάδες μέσω της διαδικασίας καταμερισμού των κονδυλίων στα εκπαιδευτικά ιδρύματα. Ιδιαίτερη έμφαση δόθηκε στη μεταφορά τεχνογνωσίας στις φτωχότερες και λιγότερο ανεπτυγμένες Χώρες Εταίρους του Προγράμματος.

1.3 Στόχος και περιεχόμενα της μελέτης αντίκτυπου

Σκοπός της παρούσας μελέτης είναι να αναλύσει τον αντίκτυπο της δράσης «Διεθνής Κινητικότητα Erasmus+: Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα και Διεθνής Κινητικότητα Erasmus+ 2015-2019» στους συμμετέχοντες (φοιτητές/τριες, διδακτικό και διοικητικό προσωπικό) και στους φορείς υλοποίησης, ήτοι τα εκπαιδευτικά ιδρύματα. Τα αποτελέσματα της μελέτης αναμένεται να είναι ιδιαίτερα σημαντικά για την υποστήριξη και περαιτέρω ανάπτυξη της δράσης, καθώς αξιοποίησε και ανέλυσε ποσοτικά και ποιοτικά δεδομένα ώστε να παρουσιάσει:

- Τα μεγέθη και τα κύρια χαρακτηριστικά των μετακινήσεων που υλοποιήθηκαν στο πλαίσιο της δράσης για τους φοιτητές/τριες, το διοικητικό και διδακτικό προσωπικό,
- Τα κίνητρα των φοιτητών/τριών και του προσωπικού για την συμμετοχή τους στην δράση,
- Την γενική ικανοποίηση των συμμετεχόντων σχετικά με την δράση,
- Τον αντίκτυπο της δράσης με βάση επιμέρους κριτήρια αποτίμησης όπως περιγράφονται στο Κεφάλαιο 3.

Για τις ανάγκες της μελέτης, αναλύθηκαν:

- Ποσοτικά δεδομένα που προέκυψαν από τα ερωτηματολόγια που συμπληρώνουν οι συμμετέχοντες (φοιτητές/τριες και προσωπικό) μετά την ολοκλήρωση της κινητικότητας τους. Με βάση αυτή την ανάλυση, προσδιορίζεται ο αντίκτυπος της δράσης στους φοιτητές/τριες και στο προσωπικό.
- Οι τελικές εκθέσεις που συμπληρώνουν τα ιδρύματα μετά την ολοκλήρωση των κινητικότητων, ώστε να προσδιοριστεί ο αντίκτυπος της δράσης στα ιδρύματα.

Η περίοδος ανάλυσης αφορά τα έτη από το 2015 έως και το 2019. Εξαίρεση αποτελεί η κατηγορία φοιτητών/τριών για πρακτική άσκηση για την οποία υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία μόνο για τα έτη 2018 και 2019, καθώς η διεθνής κινητικότητα για φοιτητές/τριες με σκοπό την πρακτική άσκηση ξεκίνησε το 2018.

Η παρούσα μελέτη δομείται ως εξής. Το παρόν κεφάλαιο (Κεφάλαιο 1) αποτελεί εισαγωγή στην μελέτη, ενώ το Κεφάλαιο 2 παρουσιάζει την ανασκόπηση της βιβλιογραφίας και το Κεφάλαιο 3 τη μεθοδολογία που αναπτύχθηκε από την ομάδα μελέτης για την διεξαγωγή της μελέτης αντίκτυπου. Το Κεφάλαιο 4 παρουσιάζει τα χαρακτηριστικά των συμμετεχόντων στη δράση, ενώ τα Κεφάλαια 5 έως και 8 αναλύουν τον αντίκτυπο της δράσης στους φοιτητές/τριες (για σπουδές και πρακτική άσκηση), στο διοικητικό και διδακτικό προσωπικό καθώς και στα εκπαιδευτικά ιδρύματα. Το Κεφάλαιο 9 συνοψίζει την μελέτη παραθέτοντας τα κύρια συμπεράσματα.

2 Ανασκόπηση της βιβλιογραφίας

Ο αντίκτυπος του προγράμματος Erasmus+ (και νωρίτερα του Erasmus) έχει αναλυθεί συστηματικά από διάφορες μελέτες αξιολόγησης οι οποίες έχουν πραγματοποιηθεί είτε σε τοπικό ή και σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Χαρακτηριστικές είναι οι μελέτες αντίκτυπου που έχουν εκπονηθεί σε ευρωπαϊκό επίπεδο [4-8] ενώ είναι αρκετές οι επιστημονικές δημοσιεύσεις και μελέτες που έχουν εκπονηθεί σε επίπεδο χώρας. Ενδεικτικά παραδείγματα αποτελούν η εργασία του Bryła [9] που μελέτησε τον αντίκτυπο της διεθνούς κινητικότητας στους Πολωνούς φοιτητές, η εργασία των d'Hombres και Schnepf [10] που αναλύει την διεθνή κινητικότητα φοιτητών/τριών από την Ιταλία και το Ηνωμένο Βασίλειο, η εργασία των Senci et al. [11] στην Κροατία, η εργασία των Dolga et al. [12] στην Ρουμανία, η μελέτη αντίκτυπου της δράσης για την ανάπτυξη ικανοτήτων για την ανώτατη/τριτοβάθμια εκπαίδευση του προγράμματος Erasmus+ στο Ισραήλ [13], οι εργασίες των Unlu [14] και Aydin [15] που μελέτησαν τον αντίκτυπο στο εκπαιδευτικό προσωπικό που συμμετείχε στο Πρόγραμμα Erasmus στην Τουρκία και η εργασία των Fombona et al. [16] που ανέλυσαν την κινητικότητα από το Πανεπιστήμιο Oviedo της Ισπανίας.

Η πλειοψηφία των υφιστάμενων μελετών και εργασιών εστιάζουν στον αντίκτυπο της δράσης στους συμμετέχοντες (φοιτητές/τριες και προσωπικό) ενώ κάποιες από αυτές αναλύουν τον αντίκτυπο και στα ιδρύματα. Το παρόν κεφάλαιο έχει στόχο να συγκεντρώσει την υπάρχουσα βιβλιογραφία, να καταγράψει τα κριτήρια αποτίμησης που έχουν χρησιμοποιηθεί από τις υφιστάμενες μελέτες και να παρουσιάσει συνοπτικά τα κύρια ευρήματά τους.

2.1 Ο Αντίκτυπος στους/στις φοιτητές/τριες

Από τις μελέτες που έχουν εκπονηθεί διαφαίνεται ότι ο αντίκτυπος του Προγράμματος Erasmus+ στους/ις συμμετέχοντες/ουσες φοιτητές/τριες κινείται γύρω από τέσσερις βασικούς άξονες, όπως αναλύεται παρακάτω:

Ακαδημαϊκή εξέλιξη: Σε αυτόν τον άξονα, οι μελέτες αναλύουν τον αντίκτυπο του Προγράμματος στην συνέχεια των σπουδών των συμμετεχόντων φοιτητών. Με βάση την μελέτη αντίκτυπου του Erasmus+ για την περίοδο 2014-2018 [4], μέσω του Προγράμματος οι συμμετέχοντες/ουσες φοιτητές/τριες εκτέθηκαν σε νέες μεθόδους διδασκαλίας και εμπειρίες κατά τη διάρκεια των σπουδών τους. Αυτό το γεγονός τους βοήθησε να μπορούν να αξιολογούν καλύτερα τα δυνατά και τα αδύνατα σημεία τους και να επαναπροσδιορίσουν τις σπουδές τους με γνώμονα τις επαγγελματικές τους φιλοδοξίες. Επίσης, η μελέτη έδειξε ότι το 80% των φοιτητών/τριών βρήκε την κινητικότητα χρήσιμη ώστε να ανακαλύψουν τι θέλουν να σπουδάσουν, ενώ ένα μεγάλο ποσοστό αυτών σχεδίαζαν τη συνέχιση των σπουδών τους στην αμέσως επόμενη εκπαιδευτική βαθμίδα μετά την απόκτηση του πτυχίου τους. Η εργασία του Teichler [17] διαπίστωσε ότι οι μετακινούμενοι/ες φοιτητές/τριες θεωρούσαν ότι είχαν καλύτερη ακαδημαϊκή πρόοδο στο εξωτερικό από ό,τι θα είχαν στο ίδρυμα αποστολής κατά την ίδια περίοδο. Τέλος, σύμφωνα με τον Bryła [9] πάνω από το 50% των Πολωνών φοιτητών/τριών που συμμετείχαν στο πρόγραμμα πιστεύουν ότι βελτίωσαν τις ακαδημαϊκές τους γνώσεις, ενώ οι d'Hombres and Schnepf [10] κατέληξαν ότι η διεθνής κινητικότητα μπορεί να ωθήσει τους/τις φοιτητές/τριες να προχωρήσουν σε περαιτέρω σπουδές.

Προοπτικές επαγγελματικής σταδιοδρομίας: Ως προς τον άξονα αυτό, οι περισσότερες μελέτες καταλήγουν στο συμπέρασμα ότι είναι σημαντική η συμβολή του Προγράμματος στην επαγγελματική αποκατάσταση των αποφοίτων. Με βάση την εργασία των Dolga et al. [12], το 52.8% των φοιτητών/τριών παραδέχονται ότι το πρόγραμμα είχε μεγάλο και πολύ μεγάλο αντίκτυπο στη στάση τους απέναντι στην εργασία και την επαγγελματική τους σταδιοδρομία. Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, έχει διαπιστωθεί ότι οι συμμετέχοντες/ουσες φοιτητές/τριες στο Erasmus+ βρίσκουν δουλειά πιο γρήγορα από τους μη μετακινούμενους [4], με την ύπαρξη διεθνούς εμπειρίας και τις αυξημένες γλωσσικές δεξιότητες να συμβάλλουν σημαντικά σε αυτό [18]. Επίσης, όσον αφορά τους/τις φοιτητές/τριες που μετακινήθηκαν για πρακτική άσκηση, ένα σημαντικό ποσοστό αυτών (40%) δέχθηκαν προσφορά για θέση εργασίας στην επιχείρηση/οργανισμό υποδοχής [4].

Απόκτηση νέων ή βελτίωση προσωπικών δεξιοτήτων: Η υπάρχουσα βιβλιογραφία δείχνει ότι το πρόγραμμα Erasmus+ είναι άρρηκτα συνδεδεμένο με την ανάπτυξη κοινωνικών και προσωπικών δεξιοτήτων. Στην κατηγορία αυτή οι μελέτες συγκαταλέγουν τις γλωσσικές δεξιότητες, την προσαρμοστικότητα των ατόμων σε νέες καταστάσεις, τις δεξιότητες επικοινωνίας, τις διαπολιτισμικές ικανότητες και την συνύπαρξη με ανθρώπους από διαφορετική κοινωνική τάξη ή οικονομική προέλευση, καθώς και τις ψηφιακές δεξιότητες των φοιτητών. Η εργασία του Bryła [9] κατέληξε ότι οι Πολωνοί φοιτητές που συμμετείχαν στο πρόγραμμα βελτίωσαν τις δεξιότητες τους στις ξένες γλώσσες, ενίσχυσαν τη διαπολιτισμική κατανόησή τους, ενώ ταυτόχρονα έγιναν πιο ανεξάρτητα άτομα έχοντας περισσότερη αυτοπεποίθηση. Επίσης, σύμφωνα με τους d'Hombres and Schnepf [10], η συμμετοχή των φοιτητών/τριών στη διεθνή κινητικότητα συνδέεται με αυξημένες διαπροσωπικές δεξιότητες και προσαρμοστικότητα σε διαφορετικά πολιτισμικά περιβάλλοντα. Σε παρόμοια αποτελέσματα καταλήγει η εργασία των Dolga et al. [12] και η μελέτη αντίκτυπου του Erasmus+ για την περίοδο 2014-2018 [4], όπου οι ψυχομετρικές μετρήσεις μιας σειράς ερωτήσεων σχετικά με τις στά-

σεις και συμπεριφορές των φοιτητών/τριών δείχνουν βελτιώσεις στην αυτοπεποίθηση, και την πολιτισμική και κοινωνική ανοιχτότητα (Cultural and Social Openness) χάρη στην κινητικότητα.

Ενδυνάμωση της ευρωπαϊκής ταυτότητας: Τέλος, η συμμετοχή στο Πρόγραμμα Erasmus+ φαίνεται να επηρεάζει την ευρωπαϊκή ταυτότητα των φοιτητών/τριών και προσφέρει μια άμεση αντίληψη των πλεονεκτημάτων της ΕΕ, κυρίως ανάμεσα στους/στις ευρωσκεπτικιστές φοιτητές/τριες [4]. Με βάση τα αποτελέσματα των μελετών, είναι σημαντικό το ποσοστό εκείνων που μετά την κινητικότητά τους αισθάνονται περισσότερο Ευρωπαίοι [8, 4, 19], ενώ όσο πιο αδύναμη είναι η ευρωπαϊκή πεποίθηση των μετακινούμενων πριν την κινητικότητά τους, τόσο βαθύτερη είναι η επίδραση του Erasmus+ στην τόνωση της ευρωπαϊκής τους πεποίθησης [4].

2.2 Ο Αντίκτυπος στο Προσωπικό

Ο αντίκτυπος του Προγράμματος Erasmus+ φαίνεται να είναι ιδιαίτερα σημαντικός και για το προσωπικό των Ανώτατων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων. Παρ' όλα αυτά, έχει απασχολήσει λιγότερο τη διεθνή βιβλιογραφία σε σχέση με τους/τις φοιτητές/τριες. Στην περίπτωση του προσωπικού, τα κριτήρια αποτίμησης αφορούν κυρίως στην βελτίωση της επαγγελματικής εξέλιξης και την ανάπτυξη προσωπικών και κοινωνικών δεξιοτήτων.

Ως προς το κριτήριο της **επαγγελματικής εξέλιξης**, οι υπάρχουσες μελέτες και εργασίες εστιάζουν στην ανάπτυξη νέων ή ενδυνάμωση υπάρχουσών συνεργασιών και τη βελτίωση της δικτύωσης του προσωπικού, στην ανάπτυξη γνώσεων σχετικών με το επιστημονικό τους πεδίο, και την ευκαιρία να πειραματιστούν με διαφορετικές μεθόδους μάθησης και διδασκαλίας. Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, η μελέτη αντίκτυπου για την περίοδο 2014-2018 [4] έδειξε ότι το προσωπικό που συμμετείχε στην κινητικότητα Erasmus+ είναι πιο καινοτόμο και συνεργάζεται περισσότερο με την αγορά εργασίας. Πιο συγκεκριμένα, το 43% του προσωπικού που συμμετείχε στο Erasmus+ ανέφερε ότι άρχισαν να χρησιμοποιούν τουλάχιστον μία νέα καινοτόμο μέθοδο διδασκαλίας κατά τη διάρκεια της παραμονής τους στο εξωτερικό. Επίσης, όπως παρουσιάζεται στην εργασία του Engel [4], το διδακτικό προσωπικό αναφέρει μια σημαντική θετική επιρροή στις προοπτικές σταδιοδρομίας, ειδικά όσον αφορά τις διεθνείς ερευνητικές επαφές. Η διεθνοποίηση του προσωπικού αναφέρεται και στην εργασία των Kafarski και Kazak [20] ως ένα από τα οφέλη της κινητικότητας αυτής. Τέλος, σύμφωνα με τους Zajadacz et al. [21], η κινητικότητα του προσωπικού μέσω του προγράμματος Erasmus+ παρέχει μια νέα «πλατφόρμα» για την παρατήρηση διδασκαλίας, νέες ευκαιρίες έρευνας και την έκθεση σε άλλα συστήματα διαχείρισης για το ακαδημαϊκό προσωπικό.

Όσον αφορά την **ανάπτυξη προσωπικών και κοινωνικών δεξιοτήτων**, η υπάρχουσα βιβλιογραφία δείχνει ότι η συμμετοχή στο πρόγραμμα αυξάνει περαιτέρω τη διαπολιτισμική κατανόηση και τις κοινωνικές δεξιότητες του προσωπικού. Πιο συγκεκριμένα, η επαφή μέσω της μετακίνησης στα ιδρύματα υποδοχής με διαφορετική κουλτούρα και πρακτικές επέδρασε θετικά στην κατανόηση διαφορετικών πολιτισμών από τους συμμετέχοντες, αφού το 90% δήλωσε ότι έμαθε να συνεργάζεται καλύτερα με άτομα από διαφορετικές κουλτούρες [4]. Τέλος, μεγάλο είναι το ποσοστό του προσωπικού που επέστρεψε από την κινητικότητα στο ίδρυμα υποδοχής με ενδυναμωμένη την αίσθηση της Ευρωπαϊκής του ταυτότητας [4].

2.3 Ο Αντίκτυπος στα Ιδρύματα Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης

Το Πρόγραμμα Erasmus+ αποτελεί αδιαμφισβήτητα ένα εργαλείο για τα πανεπιστήμια προκειμένου να ισχυροποιήσουν τη στρατηγική διεθνοποίησής τους, την ανταγωνιστικότητά τους σε παγκόσμιο επίπεδο, καθώς και να βελτιώσουν την ποιότητα των προγραμμάτων σπουδών που προσφέρουν, αν και υπάρχουν διαφορές από χώρα σε χώρα όσον αφορά τους στρατηγικούς στόχους συμμετοχής τους στο πρόγραμμα [4]. Με βάση τα διαθέσιμα στοιχεία από την υπάρχουσα βιβλιογραφία ο αντίκτυπος από τα προγράμματα κινητικότητας Erasmus στα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης εστιάζει σε τρεις κυρίως διαστάσεις: α) την ανοιχτότητα (openness) και τη διεθνοποίηση της διδασκαλίας και της έρευνας, β) τη βελτίωση της ποιότητας της διδασκαλίας και των μαθησιακών διαδικασιών, και γ) τη βελτίωση των παρεχόμενων υποστηρικτικών υπηρεσιών κινητικότητας προς τους/τις μετακινούμενους/ες φοιτητές/τριες [4, 6, 13, 22, 23].

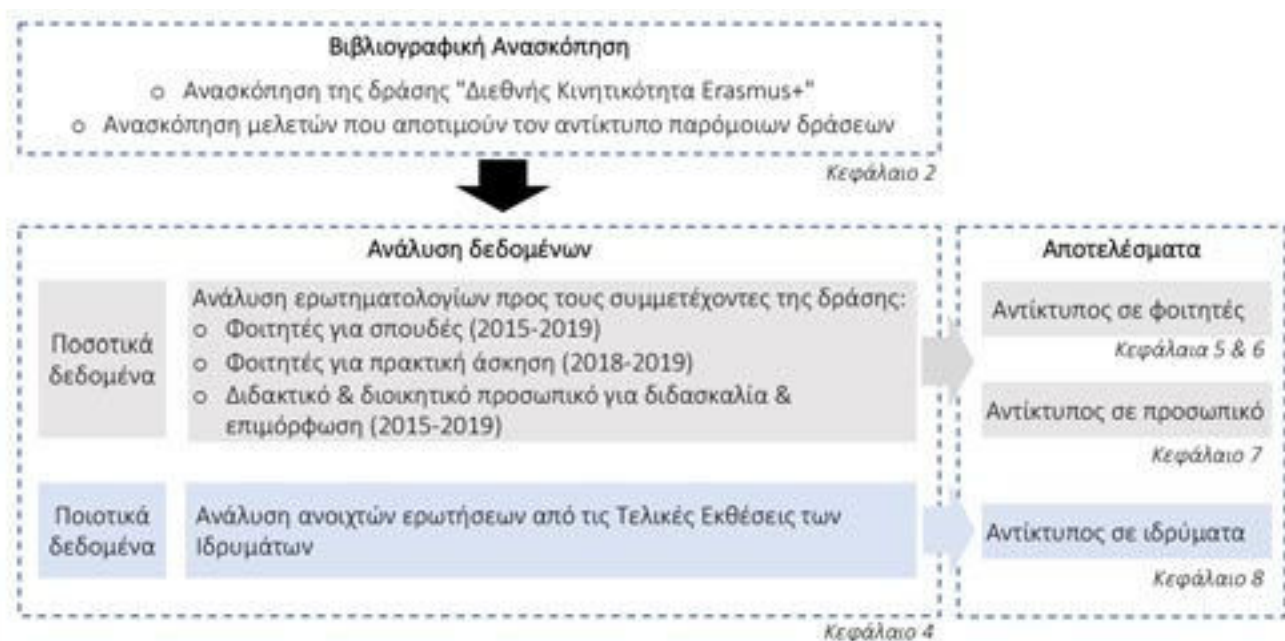
Αναφορικά με την **πρώτη διάσταση**, τα προγράμματα κινητικότητας δρουν καταλυτικά στην ενίσχυση της αποτελεσματικής συνεργασίας και της ανταλλαγής γνώσης σε θέματα κοινού ενδιαφέροντος, για παράδειγμα στην ανάπτυξη προγραμμάτων σπουδών και καινοτόμων παιδαγωγικών μεθόδων, καθώς και στον σχεδιασμό των στρατηγικών διεθνοποίησης των ιδρυμάτων αναφορικά με διεθνείς δικτυώσεις και συνεργασίες. Επίσης, η συμμετοχή σε προγράμματα κινητικότητας έχει αυξήσει τη συμμετοχή των συμμετεχόντων ανώτατων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων σε διεθνή συνεργατικά ερευνητικά έργα. Επιπλέον, βελτιώθηκαν και άλλα πεδία συνεργασίας, όπως οι ερευνητικές συνεργασίες, η θέσπιση κοινών/διπλών προγραμμάτων σπουδών, και η συνεργασία για κοινές δημοσιεύσεις. Επίσης, η αύξηση των διεθνών δεσμών ανάμεσα σε Ιδρύματα Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης αποτελεί ευκαιρία για να αυξήσουν την προβολή τους τόσο σε τοπικό όσο και σε παγκόσμιο επίπεδο. Τέλος, ενισχύεται η φήμη των ιδρυμάτων μέσω των φοιτητών/τριών - εισερχόμενων και εξερχόμενων- γεγονός που οδηγεί στη προσέλκυση νέων φοιτητών/τριών [4, 22].

Σε σχέση με τη **βελτίωση της ποιότητας της διδασκαλίας και των μαθησιακών διαδικασιών**, η κινητικότητα του προσωπικού αποδεικνύεται ως ένα εξαιρετικά αποτελεσματικό εργαλείο για την ενίσχυση της διεθνοποίησης της διδασκαλίας, δηλαδή για την προώθηση ανταλλαγής εμπειρίας και γνώσης αναφορικά με εκπαιδευτικές μεθόδους, αλλά και για την παρακίνηση του προσωπικού για ακόμη περισσότερη κινητικότητα. Επίσης, τα χρηματοδοτούμενα από το Erasmus έργα συνεργασίας αυξάνουν τις πιθανότητες συμμετοχής του προσωπικού σε περαιτέρω συνεργασίες. Η κινητικότητα του προσωπικού, φαίνεται επίσης ότι ενθαρρύνει τα ιδρύματα στο να εμπλουτίζουν τα προγράμματα σπουδών τους και να δημιουργούν δεσμούς συνεργασίας με κατάλληλα ιδρύματα εταίρους και επιχειρήσεις προωθώντας την κινητικότητα εν γένει. Επίσης, η κινητικότητα τόσο των σπουδαστών, όσο και του προσωπικού μπορεί να συμβάλλει στη βελτίωση της ποιότητας διδασκαλίας [4, 6].

Τέλος, αναφορικά με την τρίτη διάσταση, η διακρατική κινητικότητα έχει οδηγήσει στην γενικά ανάπτυξη καλύτερων **υπηρεσιών υποστήριξης και παροχής συμβουλευτικών υπηρεσιών** για μετακινούμενους/ες φοιτητές/τριες -εξερχόμενους/ες αλλά και εισερχόμενους/ες- όσον αφορά το περιεχόμενο των σπουδών, ή την πρόσβαση σε υπηρεσίες υγείας και στέγασης στο εξωτερικό [4, 6].

3 Μεθοδολογία μελέτης αντίκτυπου

Το παρόν κεφάλαιο παρουσιάζει την μεθοδολογία που ακολουθήθηκε από την ομάδα εργασίας για την μελέτη του αντίκτυπου στους/στις φοιτητές/τριες, το διδακτικό και διοικητικό προσωπικό των ιδρυμάτων, καθώς και στα ίδια τα ιδρύματα. Στο Σχήμα 3 1 φαίνονται τα βήματα που ακολουθήθηκαν, τα αντίστοιχα αποτελέσματα, καθώς και τα κεφάλαια της παρούσας μελέτης στα οποία περιγράφονται τα ανωτέρω.

Σχήμα 3 1. Μεθοδολογία μελέτης του αντίκτυπου της δράσης «Διεθνής Κινητικότητα Erasmus+»

Όπως παρουσιάστηκε στο Κεφάλαιο 2, αρχικό βήμα αποτέλεσε η εκτενής **ανασκόπηση της βιβλιογραφίας** με κύριο στόχο να εντοπιστούν υπάρχουσες μελέτες σχετικά με τον αντίκτυπο παρόμοιων δράσεων και να καταγραφούν τα κριτήρια που χρησιμοποιούνται για την αποτίμηση του αντίκτυπου. Τα ευρήματα της βιβλιογραφικής ανασκόπησης παρουσιάζονται στο Κεφάλαιο 2 της παρούσας μελέτης.

Στη συνέχεια, αξιοποιήθηκαν **ποσοτικά δεδομένα** προερχόμενα από έρευνες ερωτηματολογίων που πραγματοποιήθηκαν σε φοιτητές/τριες και προσωπικό των ιδρυμάτων που συμμετείχαν στη δράση κατά την περίοδο 2015-2019. Πιο συγκεκριμένα, μετά την ολοκλήρωση της διεθνούς κινητικότητας, κάθε συμμετέχων συμπληρώνει ένα ερωτηματολόγιο όπου αξιολογεί την συνολική ικανοποίησή του/της, καθώς και πτυχές της συμμετοχής στη δράση, όπως την αναγνώριση της κινητικότητας από το ίδρυμα προέλευσης, την ενίσχυση της ευρωπαϊκής συνείδησης και τη βελτίωση των γλωσσικών ικανοτήτων. Μέσω των ερωτηματολογίων αυτών συλλέγονται δεδομένα σχετικά με το προφίλ των συμμετεχόντων, τη χώρα και το ίδρυμα αποστολής και υποδοχής, τα κίνητρα συμμετοχής καθώς και την ικανοποίηση των συμμετεχόντων τόσο συνολικά όσο και σε επιμέρους κριτήρια. Στο Σχήμα 3 2 καταγράφονται τα δεδομένα που συλλέγονται μέσω των ερωτηματολογίων προς τους/τις φοιτητές/τριες και το προσωπικών των ιδρυμάτων. Αξίζει να σημειωθεί ότι τα δεδομένα της διεθνούς κινητικότητας των φοιτητών/τριών για σπουδές και του προσωπικού για διδασκαλία και επιμόρφωση είναι διαθέσιμα για όλη την χρονική περίοδο 2015 έως και 2019. Για τη διεθνή κινητικότητα των φοιτητών/τριών για πρακτική άσκηση τα δεδομένα (και συνεπώς η ανάλυση που πραγματοποιείται στην τρέχουσα μελέτη) αφορούν μόνο τα έτη 2018 και 2019, καθώς η εν λόγω κινητικότητα ξεκίνησε το 2018. Εκτός από το κύριο ερωτηματολόγιο, οι φοιτητές/τριες συμπληρώνουν ένα επιπλέον ερωτηματολόγιο σχετικά με την αναγνώριση που έλαβαν από την κινητικότητα για σπουδές ή πρακτική άσκηση.

Για την ανάλυση των ανωτέρω ποσοτικών δεδομένων ακολουθήθηκε κατάλληλη επεξεργασία για κάθε κατηγορία (φοιτητές/τριες για σπουδές, φοιτητές/τριες για πρακτική άσκηση και προσωπικό) η οποία περιλάμβανε:

- Προετοιμασία των αρχείων/δεδομένων και διαμόρφωση τους ώστε να χρησιμοποιηθούν για την στατιστική ανάλυση,
- Κωδικοποίηση των ερωτήσεων των ερωτηματολογίων,
- Δημιουργία νέων μεταβλητών για τις ανάγκες της μελέτης,
- Ενοποίηση/συγχώνευση δεδομένων από τα επιμέρους αρχεία ώστε να γίνει στατιστική επεξεργασία για κάθε

κατηγορία διεθνούς κινητικότητας,

- Εξαγωγή βάσεων δεδομένων ανά κατηγορία κινητικότητας για όλα τα διαθέσιμα έτη.

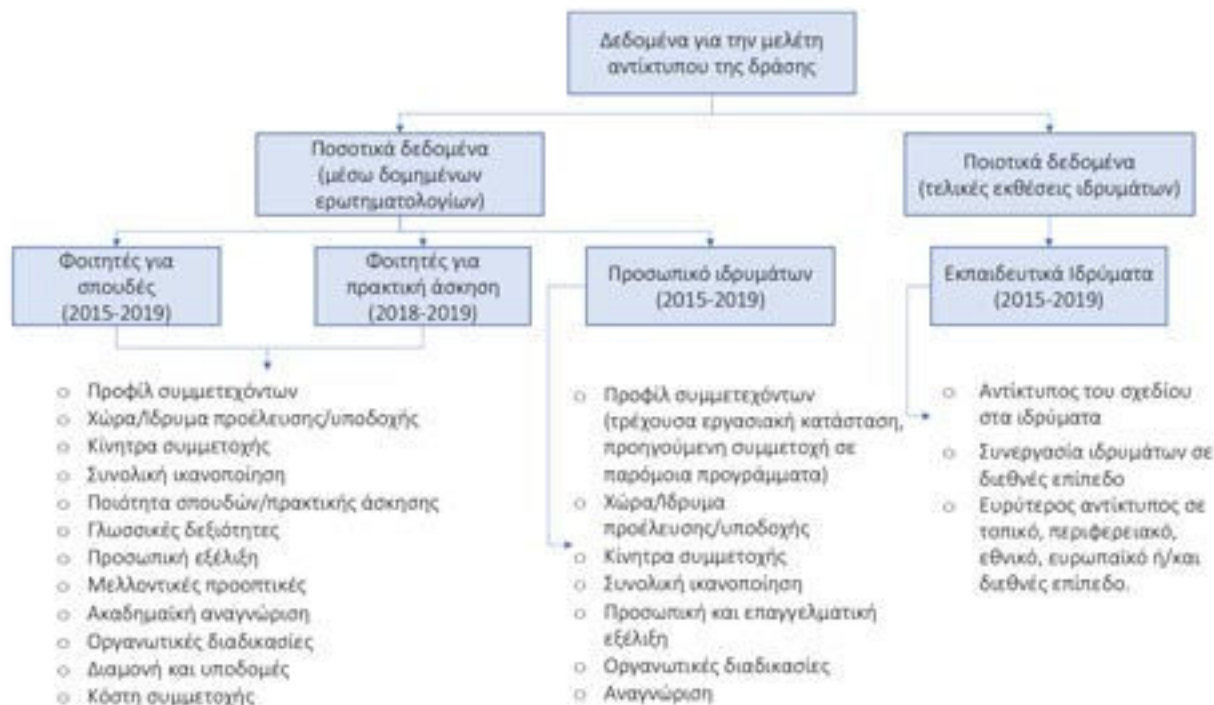
Τα δεδομένα κινητικότητας αναλύθηκαν τόσο σε ετήσιο επίπεδο (κάθε έτος ξεχωριστά) όσο και συνολικά για την χρονική περίοδο 2015-2019 (και 2018-2019 για την πρακτική άσκηση). Η παρούσα μελέτη κυρίως πραγματοποίησε περιγραφική στατιστική ανάλυση των δεδομένων για την εξαγωγή βασικών στατιστικών μεγεθών και την απεικόνισή τους σε διαγράμματα και πίνακες. Η επεξεργασία έγινε στο λογισμικό SPSS με ταυτόχρονη χρήση του πακέτου Microsoft Excel όπου απαιτούνταν. Τα ευρήματα από όλα τα ανωτέρω ερωτηματολόγια ως προς τον αντίκτυπο στους συμμετέχοντες παρουσιάζονται στα Κεφάλαια 5 έως 7.

Τέλος, αξιοποιήθηκαν **ποιοτικά δεδομένα** που προέρχονται από τις τελικές εκθέσεις των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων για την περίοδο 2015-2019. Οι εκθέσεις αυτές συμπληρώνονται από τους συμμετέχοντες φορείς (εκπαιδευτικά ιδρύματα) μετά την ολοκλήρωση της κινητικότητας παρέχοντας χρήσιμες πληροφορίες σχετικά με την υλοποίηση και διαχείριση των Σχεδίων, το προφίλ των συμμετεχόντων, καθώς και την αξιολόγηση και τον αντίκτυπο των Σχεδίων. Μελετήθηκαν οι διαθέσιμες εκθέσεις από 32 ιδρύματα για την χρονική περίοδο 2015 έως και 2019, ενώ η παρούσα μελέτη εστίασε στην ανάλυση των πεδίων των τελικών εκθέσεων που σχετίζονται με τον αντίκτυπο της δράσης στα ιδρύματα, και πιο συγκεκριμένα:

- Τον αντίκτυπο του σχεδίου στα ελληνικά ιδρύματα και στα ιδρύματα της Χώρας Εταίρου σύμφωνα με τις στρατηγικές των ελληνικών ιδρυμάτων, τη δήλωση πολιτικής Erasmus και την ατζέντα εκσυγχρονισμού της Ανώτατης Εκπαίδευσης,
- Τον βαθμό στον οποίο τα ιδρύματα έχουν αυξήσει την ικανότητά τους να συνεργάζονται σε διεθνές επίπεδο,
- Τον ευρύτερο αντίκτυπο που είχε το σχέδιο σε τοπικό, περιφερειακό, εθνικό, ευρωπαϊκό ή/και διεθνές επίπεδο.

Μετά την ανάλυση των πεδίων αυτών, ακολούθησε η περιγραφή και ο σχολιασμός των ευρημάτων από τις εκθέσεις, με ταυτόχρονη παραπομπή αποσπασμάτων των εκθέσεων. Η ανάλυση των ανωτέρω δεδομένων παρουσιάζεται στο Κεφάλαιο 8.

Το Σχήμα 3 2 παρουσιάζει τα ποσοτικά και ποιοτικά δεδομένα που τροφοδοτούν τις αναλύσεις της παρούσας μελέτης.

Σχήμα 3 2. Δεδομένα που τροφοδοτούν την μελέτη αντίκτυπου

Ο Πίνακας 3 1 συνοψίζει τα κριτήρια αποτίμησης του αντίκτυπου για την δράση διεθνούς κινητικότητας την οποία πραγματοποιείται.

	Κριτήρια αποτίμησης αντίκτυπου	Ενδεικτικά υπο-κριτήρια
Φοιτητές/τριες για σπουδές ή πρακτική άσκηση	Γλωσσικές δεξιότητες	Βελτίωση γλωσσικών δεξιοτήτων, αξιοποίηση υποστηρικτικών υπηρεσιών για εκμάθηση γλώσσας
	Προσωπικές δεξιότητες και ικανότητες	Οριζόντιες δεξιότητες (soft skills): αναλυτικές δεξιότητες, δεξιότητες επίλυσης προβλημάτων, διαπολιτισμικές δεξιότητες, δημιουργική έκφραση, ανάπτυξη κριτικής σκέψης, προσαρμογή σε νέες συνθήκες, συνεργασία σε ομάδες, βελτίωση ικανότητας για κοινωνική δέσμευση, ενίσχυση ευρωπαϊκής ταυτότητας, κτλ.
	Προοπτικές εκπαίδευσης, κατάρτισης, και απασχόλησης	Ικανότητα ανάληψης καθηκόντων υψηλής ευθύνης, καλύτερες ευκαιρίες για νέα εργασία ή πρακτική άσκηση, μελλοντική απασχόληση σε διεθνές πλαίσιο
Διδακτικό & διοικητικό προσωπικό	Προσωπική ανάπτυξη	Ενίσχυση κοινωνικών και πολιτισμικών δεξιοτήτων
	Επαγγελματική ανάπτυξη	Βελτίωση ικανοτήτων στη χρήση τεχνολογίας πληροφορικής και επικοινωνιών, ανάπτυξη συνεργασίας με την αγορά, το ίδρυμα εταίρο και φορείς της κοινωνίας, ανάπτυξη νέων μεθόδων διδασκαλίας, βελτίωση ευκαιριών απασχόλησης/σταδιοδρομίας, βελτίωση οργανωτικών/διοικητικών/ηγετικών ικανοτήτων
	Γλωσσικές δεξιότητες	Ενίσχυση γλωσσικών δεξιοτήτων, βελτίωση δεξιοτήτων στις ξένες γλώσσες
Ιδρύματα	Διεθνοποίηση του ιδρύματος	Βελτίωση της εξωστρέφειας των ιδρυμάτων μέσω της ενίσχυσης των κοινωνικών και πολιτισμικών δεξιοτήτων των μετακινούμενων. Βελτίωση της ικανότητας για συνεργασία σε διεθνές επίπεδο. Περαιτέρω σύναψη συνεργασιών και σε άλλες δράσεις του Προγράμματος Erasmus+
	Νέες μέθοδοι διδασκαλίας	Υιοθέτηση νέων μεθόδων διδασκαλίας και ανταλλαγή ορθών πρακτικών, ενίσχυση ερευνητικών συνεργασιών και δημιουργία νέων.
	Υποστηρικτικές διαδικασίες	Βελτίωση των υποστηρικτικών διαδικασιών των ιδρυμάτων προς τους μετακινούμενους φοιτητές/τριες και προσωπικό, ανταλλαγή καλών διοικητικών και διαχειριστικών πρακτικών.

Πίνακας 3 1. Κριτήρια αποτίμησης του αντίκτυπου της δράσης Διεθνούς Κινητικότητας

4 Κύρια χαρακτηριστικά των κινητικότητας και των συμμετεχόντων

Το παρόν κεφάλαιο παρουσιάζει γενικά στατιστικά στοιχεία για τις κινητικότητες φοιτητών/τριών και προσωπικού και ειδικότερα τα μεγέθη των μετακινήσεων ανά έτος αλλά και στο σύνολο της εξεταζόμενης περιόδου, τις χώρες και τις γεωγραφικές περιοχές που συμμετείχαν στη δράση, τα ιδρύματα στην Ελλάδα και στις χώρες Εταίρους που έστειλαν ή/και υποδέχτηκαν τους συμμετέχοντες, καθώς και χαρακτηριστικά των συμμετεχόντων της δράσης. Χωρίζεται σε τρεις ενότητες ώστε να εστιάσει στις τρεις κατηγορίες κινητικότητας και συγκεκριμένα:

- Φοιτητών/τριών που μετακινήθηκαν για σπουδές (Ενότητα 4.1)
- Φοιτητών/τριών που μετακινήθηκαν για πρακτική άσκηση (Ενότητα 4.2)
- Προσωπικού των ιδρυμάτων που μετακινήθηκε για διδασκαλία και επιμόρφωση (Ενότητα 4.3)

4.1 Κινητικότητα φοιτητών/τριών για σπουδές

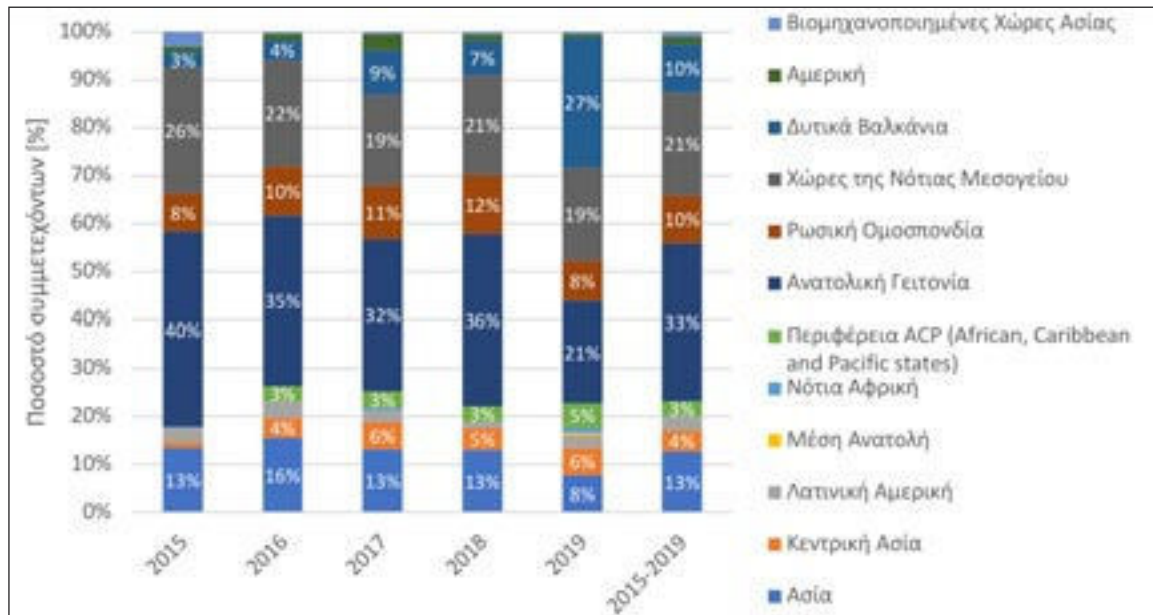
Για την περίοδο 2015-2019 εγκρίθηκε η κινητικότητα σε 1560 φοιτητές/τριες, ενώ με βάση τα ερωτηματολόγια που διανεμήθηκαν και συμπληρώθηκαν από τους/τις συμμετέχοντες/ουσες φοιτητές/τριες προκύπτει ότι στη δράση τελικά συμμετείχαν συνολικά 1161 άτομα με την κατανομή στα έτη όπως παρουσιάζεται στον παρακάτω πίνακα. Η κατανομή στα έτη ήταν σχετικά ομοιόμορφη με δύο εξαιρέσεις το 2016 όπου οι μετακινούμενοι ήταν περισσότεροι (ίσες με 301) και αποτέλεσαν το 25.9% των συνολικών, ενώ το 2018 (με 184 μετακινούμενους) πραγματοποιήθηκε μόνο το 15.8% του συνόλου.

Στο σύνολο των ετών, η Ελλάδα υποδέχτηκε φοιτητές/τριες για σπουδές από 59 διαφορετικές χώρες εταίρους, ενώ έστειλε φοιτητές/τριες για σπουδές σε 35 διαφορετικές χώρες εταίρους. Επίσης, τα στατιστικά δεδομένα δείχνουν ότι η Ελλάδα συμμετέχει ενεργά στην διεθνή κινητικότητα του Erasmus+ με την πλειοψηφία των μετακινήσεων να αφορά στην υποδοχή φοιτητών/τριών από τις χώρες Εταίρους, με σύνολο 927 φοιτητές/τριες στο σύνολο των ετών. Όσον αφορά τον αριθμό των φοιτητών/τριών που αποστέλλει η Ελλάδα προς τις χώρες Εταίρους, για όλο το διάστημα 2015-2019 έφτασε στους 234.

Πίνακας 4 1. Κύρια χαρακτηριστικά της διεθνούς κινητικότητας φοιτητών/τριών για σπουδές

	Έτη					Σύνολο
	2015	2016	2017	2018	2019	
Αριθμός εγκεκριμένων μετακινήσεων	221	301	257	356	425	1560
Αριθμός πραγματοποιηθεισών μετακινήσεων	214	301	257	184	205	1161
Κατανομή πραγματοποιηθεισών μετακινήσεων ανά έτος [% επί του συνόλου των ετών]	18.4%	25.9%	22.1%	15.8%	17.7%	100%
Κινητικότητα φοιτητών/τριών για σπουδές προς την Ελλάδα						
Αριθμός μετακινήσεων	163	224	206	154	180	927
Αριθμός χωρών αποστολής	30	28	36	30	36	59
Κινητικότητα φοιτητών/τριών για σπουδές από την Ελλάδα						
Αριθμός μετακινήσεων	51	77	51	30	25	234
Αριθμός χωρών υποδοχής	17	22	21	12	14	35

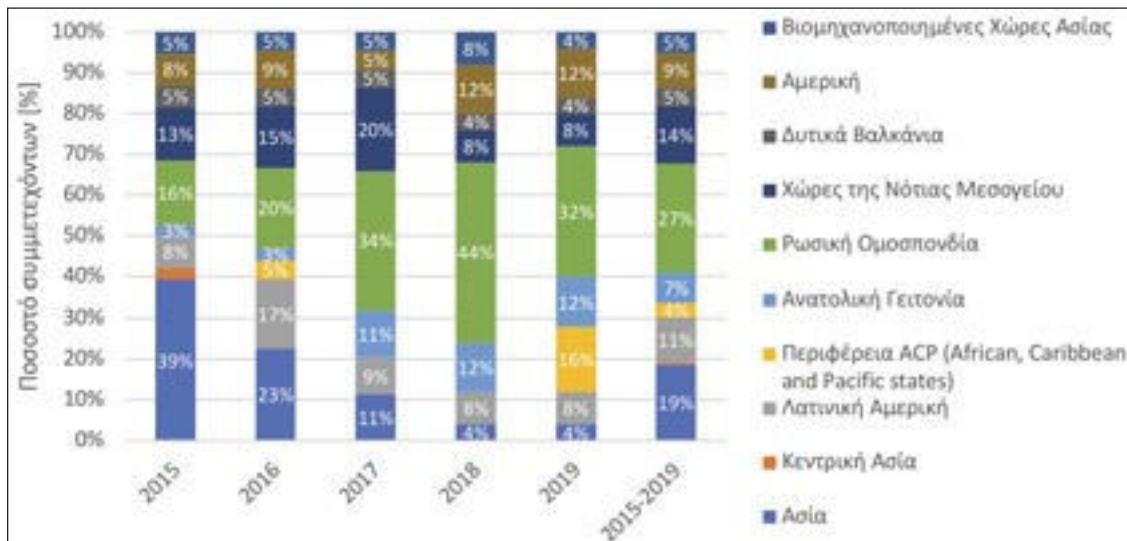
Στα παρακάτω διαγράμματα παρουσιάζονται οι γεωγραφικές περιοχές που αποστέλλουν (Διάγραμμα 4 1) και υποδέχονται (Διάγραμμα 4 2) φοιτητές/τριες προς και από τα ελληνικά ιδρύματα αντίστοιχα. Κατά την περίοδο 2015-2019, τα μεγαλύτερα ποσοστά φοιτητών/τριών απεστάλησαν από τις χώρες της Ανατολικής Γειτονίας σε ποσοστό 33% ενώ τη δεύτερη θέση καταλαμβάνουν οι χώρες της Νότιας Μεσογείου με ποσοστό 21%. Περιφέρειες όπως τα Δυτικά Βαλκάνια (10%), η Ρωσική Ομοσπονδία (10%) και η Ασία (13%) έχουν μια συνεχή συμμετοχή στην αποστολή φοιτητών/τριών προς την Ελλάδα. Επίσης, κατά το έτος 2019 παρατηρείται αύξηση του ποσοστού φοιτητών/τριών που αποστέλλονται από τα Δυτικά Βαλκάνια προς την Ελλάδα (με ποσοστό 27%) και μια ταυτόχρονη μείωση του ποσοστού για τις χώρες της Ανατολικής Γειτονίας (στο 21%, ποσοστό χαμηλότερο σε σχέση με τις άλλες χρονιές της υπό εξέταση περιόδου).

Διάγραμμα 4 1. Ποσοστό φοιτητών/τριών που υποδέχεται για σπουδές η Ελλάδα από χώρες Εταίρους ανά κατηγορία περιοχής αποστολής (N2015=163, N2016=224, N2017=206, N2018=154, N2019=180, N2015-2019=927').

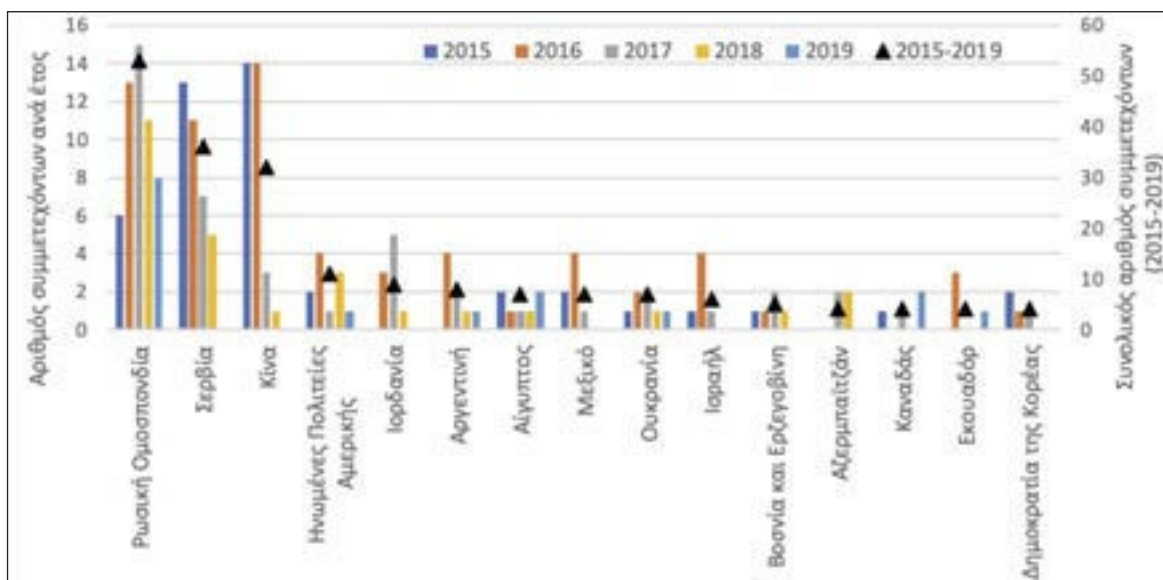
1. Στην παρούσα μελέτη, το σύμβολο «N» που τοποθετείται στην λεζάντα των διαγραμμάτων και των πινάκων αναφέρεται στο μέγεθος του δείγματος.

Η κατανομή των φοιτητών/τριών που αποστέλλονται για σπουδές από τα ελληνικά ιδρύματα προς τις επιμέρους γεωγραφικές περιοχές της δράσης παρουσιάζεται στο Διάγραμμα 4 2. Αν λάβουμε υπόψη το σύνολο των ετών, είναι εμφανές ότι κυρίως μετακινούνται προς την Ρωσική Ομοσπονδία σε ποσοστό 27%, την Ασία σε ποσοστό 19% και τις Χώρες της Νότιας Μεσογείου σε ποσοστό 14%. Αντίστοιχα οι χώρες που κυμαίνονται σε πολύ χαμηλά επίπεδα είναι η Κεντρική Ασία, η οποία υποδέχεται από την Ελλάδα μόλις το 1% των φοιτητών/τριών για σπουδές και η Περιφέρεια ACP με ποσοστό 4%. Αξίζει βέβαια να σημειωθεί ότι η κατανομή αυτή δεν είναι σταθερή μέσα στα διάφορα έτη της 5ετούς περιόδου που εξετάζεται. Για παράδειγμα, τα έτη 2015 και 2016 η Ασία αποτελούσε την 1η περιφέρεια υποδοχής των φοιτητών/τριών από την Ελλάδα για σπουδές με ποσοστά 39% και 23% αντίστοιχα, ενώ η Ρωσική Ομοσπονδία ξεκίνησε να κυριαρχεί μετά το 2017 (με αποκορύφωμα το 2018 με ποσοστό 44%). Επίσης, η περιφέρεια ACP που στα περισσότερα έτη δεν έχει ιδιαίτερη παρουσία ως περιφέρεια υποδοχής, υποδέχτηκε το 2019 το 16% των φοιτητών/τριών από την Ελλάδα για σπουδές.

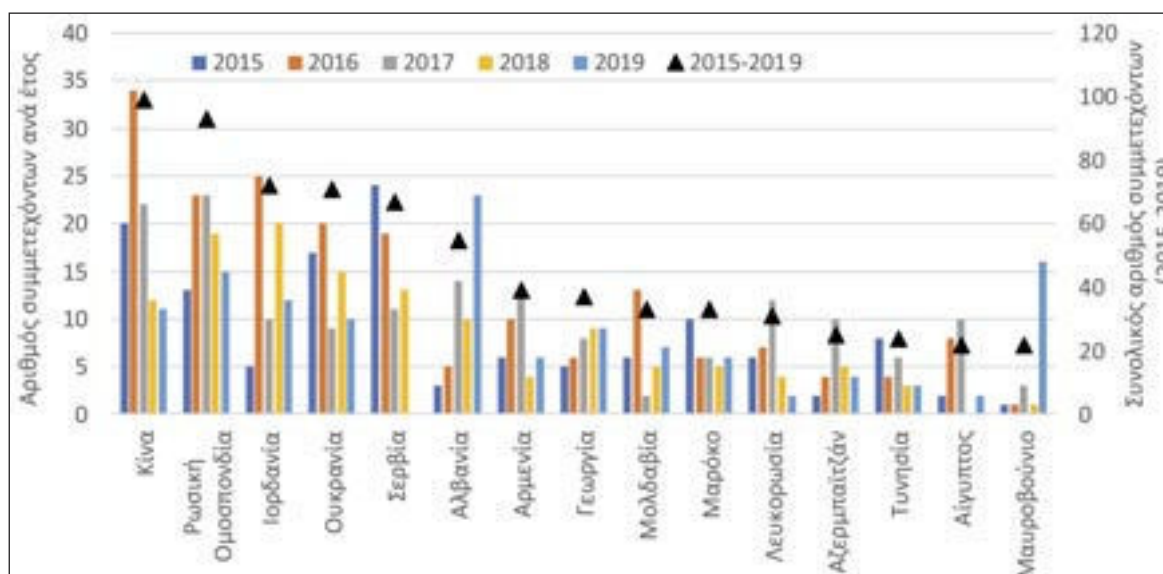
Διάγραμμα 4 2. Ποσοστό φοιτητών/τριών που μετακινούνται για σπουδές από την Ελλάδα προς χώρες Εταίρους ανά κατηγορία περιοχής υποδοχής (Μέγεθος δείγματος: N2015=38, N2016=66, N2017=44, N2018=25, N2019=25, N2015-2019=198)

Στο Διάγραμμα 4 3 παρουσιάζονται οι 15 χώρες Εταίροι με τη μεγαλύτερη κινητικότητα προς τα ελληνικά ιδρύματα. Βλέπουμε ότι η Κίνα κατέχει την πρώτη θέση με 99 μετακινούμενους/ες φοιτητές/τριες για σπουδές στο διάστημα 2015-2019, με την υψηλότερη αποστολή να καταγράφεται το 2016 με 34 φοιτητές/τριες. Ακολουθεί η Ρωσική Ομοσπονδία με 93 φοιτητές/τριες και η Ιορδανία με 72 φοιτητές/τριες για τα έτη 2015-2019 ενώ στις τελευταίες θέσεις βρίσκονται η Αίγυπτος και το Μαυροβούνιο με 22 φοιτητές/τριες για το σύνολο των ετών. Αξίζει να σημειωθεί ότι παρατηρείται έντονη διακύμανση των μετακινήσεων μέσα στα χρόνια. Με άλλα λόγια, δεν φαίνεται να ακολουθείται κάποιο «μοτίβο» όσον αφορά (i) τον αριθμό των φοιτητών/τριών που μετακινούνται από κάθε χώρα εταίρο προς την Ελλάδα αλλά και (ii) τον ρυθμό μεταβολής μέσα στον χρόνο για κάθε χώρα (αύξηση ή μείωση των μετακινήσεων).

Διάγραμμα 4 3. Top 15 χώρες αποστολής για την περίοδο 2015-2019 με τους/τις περισσότερους/ες μετακινούμενους/ες φοιτητές/τριες για σπουδές προς ελληνικά ιδρύματα.

Στο Διάγραμμα 4 4 παρουσιάζονται οι 15 χώρες υποδοχής με τις περισσότερες μετακινήσεις από τα ελληνικά ιδρύματα. Βλέπουμε ότι η Ρωσική Ομοσπονδία δέχεται τους περισσότερους φοιτητές/τριες, 53 άτομα στο σύνολο κατά το διάστημα 2015-2019 ενώ ακολουθεί η Σερβία με 36 φοιτητές/τριες την 5ετία και η Κίνα με 32 φοιτητές/τριες. Οι υπόλοιπες χώρες σημειώνουν λιγότερους μετακινούμενους με κάτω από 5 φοιτητές/τριες τον χρόνο και κάτω από 10 μετακινήσεις φοιτητών/τριών στο σύνολο των 5 ετών (εκτός από τις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής που έχουν 11 μετακινήσεις την περίοδο 2015-2019). Στις τελευταίες θέσεις των top 15 χωρών βρίσκονται το Αζερμπαϊτζάν, ο Καναδάς, το Εκουαδόρ, και η Δημοκρατία της Κορέας με την συμμετοχή μόλις 4 φοιτητών στο διάστημα 2015-2019.

Διάγραμμα 4 4. Top 15 χώρες υποδοχής για την περίοδο 2015-2019 με τις περισσότερες μετακινήσεις φοιτητών/τριών για σπουδές από ελληνικά ιδρύματα

Όσον αφορά τα ιδρύματα, στη δράση συμμετείχαν στο σύνολο των ετών, 272 διαφορετικά ιδρύματα αποστολής και 123 ιδρύματα υποδοχής, με την ετήσια κατανομή που φαίνεται στον παρακάτω πίνακα. Σε επίπεδο Ελλάδας, συμμετέχουν 23 ελληνικά ιδρύματα στην αποστολή φοιτητών/τριών προς τις χώρες Εταίρους ενώ 26 ιδρύματα ήταν ιδρύματα υποδοχής, δηλαδή δέχτηκαν φοιτητές/τριες από τις χώρες εταίρους.

Πίνακας 4 2. Αριθμός ιδρυμάτων αποστολής και υποδοχής φοιτητών/τριών για σπουδές

	2015	2016	2017	2018	2019	Σύνολο
Αριθμός ιδρυμάτων αποστολής	91	98	108	91	99	272
Αριθμός ελληνικών ιδρυμάτων που υποδέχτηκαν φοιτητές/τριες για σπουδές από χώρες εταίρους	12	15	19	16	15	26
Αριθμός ιδρυμάτων υποδοχής	42	60	58	39	32	123
Αριθμός ελληνικών ιδρυμάτων που απέστειλαν φοιτητές/τριες για σπουδές σε χώρες εταίρους	9	16	13	12	10	23

Τα στοιχεία δείχνουν ότι το Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, το Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών και το Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής συμμετέχουν ενεργά στην δράση της διεθνούς κινητικότητας τόσο ως ιδρύματα αποστολής όσο και ως ιδρύματα υποδοχής κατέχοντας τις πρώτες θέσεις για το διάστημα 2015-2019. Πιο συγκεκριμένα, στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζονται τα Ελληνικά Ιδρύματα της χώρας που αποστέλλουν φοιτητές/τριες προς τις χώρες Εταίρους. Την μεγαλύτερη συμμετοχή έχει το Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης με 59 συμμετοχές στο σύνολο των ετών αλλά με εμφανή μείωση των αποστολών κατά τα έτη 2018 και 2019 (6 μόνο συμμετοχές για τα 2 έτη) σε σχέση με τα προηγούμενα έτη. Τη δεύτερη θέση λαμβάνει με μικρή διαφορά το Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών με 53 συμμετοχές. Ακολουθούν Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών με 22 συμμετοχές, το Πανεπιστήμιο Αιγαίου με 17 συμμετοχές, το Ανώτατο Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Πειραιά Τεχνολογικού Τομέα (ΑΤΕΙ Πειραιά) με 11 συμμετοχές, το Πανεπιστήμιο Πειραιώς με 10 συμμετοχές. Στη συνέχεια παρατηρούμε ελληνικά ιδρύματα να συμμετέχουν με λιγότερες από 10 αποστολές στο σύνολο των ετών, με πολλά από αυτά να αποστέλλουν μόνο έναν/μία ή και κανένα/καμία φοιτητή/τρια ετησίως. Αξίζει να σημειωθεί βέβαια ότι μερικά από τα ιδρύματα του πίνακα (όπως το ΤΕΙ Κρήτης, Αλεξάνδρειο Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Θεσσαλονίκης, το Ανώτατο Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Πειραιά Τεχνολογικού Τομέα, το Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Αθήνας, κτλ.) δεν υφίστανται πλέον ως αυτόνομα ιδρύματα καθώς το 2019 καταργήθηκαν ή συγχωνεύθηκαν με άλλα Πανεπιστήμια.

Πίνακας 4.3. Κινητικότητα φοιτητών/τριών από τα Ελληνικά Ιδρύματα αποστολής προς τις χώρες Εταίρους

Ελληνικό Ίδρυμα αποστολής	2015	2016	2017	2018	2019	Σύνολο
Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης	18	25	10	5	1	59
Πάντειον Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών	16	21	6	2	8	53
Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών	3	5	6	4	4	22
Πανεπιστήμιο Αιγαίου	8	3	3	1	2	17
ΑΤΕΙ Πειραιά ¹	0	0	11	-	-	11
Πανεπιστήμιο Πειραιώς	2	1	1	2	4	10
Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής ¹	-	-	-	7	2	9
Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας	0	8	0	0	1	9
Ανώτατη Εκκλησιαστική Ακαδημία Θεσσαλονίκης	1	2	2	0	0	5
Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών (ΕΚΠΑ)	0	1	2	2	0	5
Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο	0	2	2	0	1	5
ΤΕΙ Αθήνας ¹	0	2	3	-	-	5
Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης	0	1	0	3	1	5
Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθήνας	0	1	2	0	0	3
Πανεπιστήμιο Πατρών	1	1	0	0	1	3
Πολυτεχνείο Κρήτης	0	2	0	1	0	3
Διεθνές Πανεπιστήμιο της Ελλάδος ²	0	0	2	0	0	2
Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων	1	0	0	1	0	2
Πανεπιστήμιο Κρήτης	1	0	1	0	0	2
Αλεξάνδρειο ΤΕΙ Θεσσαλονίκης ²	0	1	0	0	-	1
Ανωτάτη Σχολή Καλών Τεχνών	0	0	0	1	0	1
Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο	0	0	0	1	0	1
ΤΕΙ Κρήτης ³	0	1	0	0	-	1
Σύνολο	51	77	51	30	25	234

Σημειώσεις πίνακα:

¹ Το Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής ιδρύθηκε το 2018, με την συγχώνευση των ΑΤΕΙ Πειραιά και ΤΕΙ Αθηνών.

² Το Αλεξάνδρειο Εκπαιδευτικό Τεχνολογικό Ίδρυμα Θεσσαλονίκης, συγχωνεύτηκε με τα ΤΕΙ Κεντρικής Μακεδονίας και Ανατολικής Μακεδονίας, Θράκης το 2019 για να σχηματιστεί το νέο Διεθνές Πανεπιστήμιο Ελλάδος.

³ Μετονομάστηκε σε Ελληνικό Μεσογειακό Πανεπιστήμιο το 2019.

2. Με βάση τον Νόμο 4610/2019 σχετικά με τις συνέργειες Πανεπιστημίων και Τεχνολογικών Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων.

Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζονται τα Ελληνικά Ιδρύματα της χώρας που υποδέχτηκαν φοιτητές/τριες από τις χώρες Εταίρους για την περίοδο 2015-2019. Τη μεγαλύτερη συμμετοχή ξανά έχει το Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης με την υποδοχή 245 φοιτητών/τριών στο σύνολο των ετών (βέβαια, με μια έντονη μείωση συμμετοχής με την πάροδο των ετών). Την δεύτερη θέση λαμβάνει το Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής (ΠΑΔΑ) με 147 υποδοχές φοιτητών/τριών, οι οποίες πραγματοποιήθηκαν τα 2 τελευταία έτη της δράσης (2018-2019). Το γεγονός αυτό δείχνει την δυναμική του Ιδρύματος ενώ αξίζει να σημειωθεί ότι το ΠΑΔΑ ιδρύθηκε το 2018 με την συγχώνευση των ΑΤΕΙ Πειραιά και ΤΕΙ Αθηνών, δύο ιδρυμάτων με έντονη συμμετοχή στην δράση της διεθνούς κινητικότητας (το ΑΤΕΙ Πειραιά πραγματοποίησε 86 υποδοχές φοιτητών/τριών κατά την περίοδο 2015-2017, ενώ το Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Αθήνας πραγματοποίησε 23 υποδοχές την ίδια περίοδο). Ακολουθούν το Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών με 130 συμμετοχές για τα έτη 2015-2019, το Πανεπιστήμιο Πειραιώς με 47 συμμετοχές, Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών με 38 συμμετοχές, και το Πανεπιστήμιο Αιγαίου με 33 συμμετοχές. Τα ελληνικά ιδρύματα με την μικρότερη συμμετοχή στην υποδοχή φοιτητών/τριών από χώρες Εταίρους αποτελούν το Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, το Πανεπιστήμιο Κρήτης, τα ΤΕΙ Δυτικής Ελλάδας και ΤΕΙ Στερεάς Ελλάδας με την υποδοχή μόνο 2 φοιτητών/τριών το κάθε ένα στην περίοδο 2015-2019 και το Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο με την υποδοχή μόνο 1 φοιτητή/τριας για την εξεταζόμενη περίοδο.

Πίνακας 4 4. Κινητικότητα φοιτητών/τριών από τις χώρες Εταίρους προς τα Ελληνικά Ιδρύματα υποδοχής

Ελληνικό Ίδρυμα υποδοχής	2015	2016	2017	2018	2019	Σύνολο
Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης	98	85	30	15	17	245
Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής ¹	-	-	-	60	87	147
Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών	16	51	24	16	23	130
ΑΤΕΙ Πειραιά ¹	0	23	63	-	-	86
Πανεπιστήμιο Πειραιώς	5	2	11	12	17	47
Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών	4	11	18	1	4	38
Πανεπιστήμιο Αιγαίου	14	9	3	3	4	33
Πανεπιστήμιο Πατρών	10	3	6	5	2	26
Ελληνικό Μεσογειακό Πανεπιστήμιο	0	0	17	0	6	23
ΤΕΙ Αθήνας ¹	1	13	9	-	-	23
Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών	0	1	4	10	7	22
Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας	0	5	3	8	6	22
Πολυτεχνείο Κρήτης	0	6	2	12	2	22
Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθήνας	5	9	1	0	1	16
Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων	6	0	0	3	0	9
Αλεξάνδρειο ΤΕΙ Θεσσαλονίκης ²	2	0	0	3	-	5
Ανώτατη Εκκλησιαστική Ακαδημία Θεσσαλονίκης	1	2	2	0	0	5
Ανωτάτη Σχολή Καλών Τεχνών	0	0	5	0	0	5
Διεθνές Πανεπιστήμιο της Ελλάδος ²	0	0	3	0	2	5
Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης	1	0	1	3	0	5
Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας	0	0	3	1	0	4
Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο	0	0	1	0	1	2
Πανεπιστήμιο Κρήτης	0	0	0	1	1	2
ΤΕΙ Δυτικής Ελλάδας ³	0	2	0	0	-	2
ΤΕΙ Στερεάς Ελλάδας ⁴	0	2	0	0	-	2
Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο	0	0	0	1	0	1

Σύνολο	163	224	206	154	180	927
<p><u>Σημειώσεις πίνακα:</u></p> <p>¹Το Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής ιδρύθηκε το 2018, με την συγχώνευση των ΑΤΕΙ Πειραιά και ΤΕΙ Αθηνών.</p> <p>²Το Αλεξάνδρειο Εκπαιδευτικό Τεχνολογικό Ίδρυμα Θεσσαλονίκης, συγχωνεύτηκε με τα ΤΕΙ Κεντρικής Μακεδονίας και Ανατολικής Μακεδονίας, Θράκης το 2019 για να σχηματιστεί το νέο Διεθνές Πανεπιστήμιο Ελλάδος.</p> <p>³Το 2019, το ΤΕΙ Δυτικής Ελλάδας καταργείται ως αυτοτελές νομικό πρόσωπο και τα τμήματά του εντάσσονται στο Πανεπιστήμιο Πατρών και το Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου.</p> <p>⁴Το 2019, το ΤΕΙ Στερεάς Ελλάδας καταργείται. Τα τμήματα του εντάσσονται στο ΕΚΠΑ, στο Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών και στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας.</p>						

Ο Πίνακας 4 5 παρουσιάζει την εμπειρία των φοιτητών/τριών που συμμετείχαν στην δράση σε άλλα χρηματοδοτούμενα προγράμματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ). Το μεγαλύτερο ποσοστό των φοιτητών/τριών σε όλες τις περιόδους κινητικότητας που εξετάζονται δήλωσαν ότι δεν είχαν συμμετάσχει προηγουμένως σε κάποιο άλλο εκπαιδευτικό ή ερευνητικό πρόγραμμα χρηματοδοτούμενο από την ΕΕ, άρα η εμπειρία από προηγούμενη συμμετοχή σε κάποιο άλλο πρόγραμμα δεν αποτελεί ουσιαστικό κίνητρο για τη συμμετοχή τους στο Πρόγραμμα Erasmus+.

Πίνακας 4 5. Προηγούμενη συμμετοχή των φοιτητών/τριών σε εκπαιδευτικά ή ερευνητικά προγράμματα χρηματοδοτούμενα από την ΕΕ (N2015=214, N2016=301, N2017=257, N2018=184, N2019=205, N2015-2019=1161)

	2015	2016	2017	2018	2019	2015-2019
Καμία συμμετοχή σε άλλα χρηματοδοτούμενα από την ΕΕ εκπαιδευτικά ή ερευνητικά προγράμματα	83.2%	81.7%	82.5%	84.2%	83.4%	82.9%
Youth in Action or Erasmus+ Youth Actions	2.8%	9.3%	5.8%	4.9%	7.3%	6.3%
Erasmus Mundus or Erasmus Mundus Joint Master Degrees	4.7%	2.3%	1.9%	2.2%	2.4%	2.7%
Tempus	0.9%	0.7%	0.4%	0.0%	0.0%	0.4%
Πρόγραμμα «Horizon 2020», συμπεριλαμβανομένων των δράσεων Marie Skłodowska-Curie, ή του 7 ^{ου} προγράμματος-πλαisiού	0.9%	0.7%	0.4%	0.0%	0.0%	0.4%
Alfa	0.0%	0.0%	0.4%	0.5%	0.0%	0.2%
EduLink	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%
Άλλα	9.3%	7.0%	10.9%	9.8%	92.7%	23.9%

Επιπλέον από τον παρακάτω πίνακα (Πίνακας 4 6) φαίνεται ότι η πιο σημαντική πηγή πληροφόρησης για το πρόγραμμα κινητικότητας Erasmus+ αποτελεί διαχρονικά το προσωπικό που πανεπιστημίου αποστολής, ενώ, δεύτερη σημαντικότερη πηγή αποτελεί η ιστοσελίδα του ιδρύματος, γεγονός που φανερώνει τον ουσιαστικό ρόλο του ιδρύματος αποστολής στην παροχή σωστής πληροφόρησης και ουσιαστικής παρακίνησης για συμμετοχή γενικότερα στα προγράμματα αυτά.

Πίνακας 4 6. Πηγές πληροφόρησης των φοιτητών/τριών για την δράση της διεθνούς κινητικότητας Erasmus+ (N2015=214, N2016=301, N2017=257, N2018=184, N2019=205, N2015-2019=1161)

	2015	2016	2017	2018	2019	2015-2019
Πανεπιστημιακό προσωπικό στο ίδρυμα αποστολής	63.1%	69.1%	77.4%	64.1%	58.0%	67.1%
Ιστοσελίδα του ιδρύματος αποστολής	37.4%	32.2%	23.7%	36.4%	44.4%	34.1%
Φίλοι	15.0%	19.3%	19.1%	25.0%	20.5%	19.6%
Συμφοιτητές/τριες	11.7%	19.6%	18.3%	19.6%	18.0%	17.6%
Ηλεκτρονική αναζήτηση	11.2%	17.6%	8.6%	12.5%	9.3%	12.1%
Σύλλογος Φοιτητών και Αποφοίτων Erasmus+	2.3%	5.3%	9.3%	7.6%	3.9%	5.8%
Κοινωνικά δίκτυα	0.0%	0.0%	0.0%	17.9%	11.2%	4.8%
Ενημερωτική εκδήλωση στο ίδρυμα αποστολής	0.0%	0.0%	0.0%	16.8%	13.7%	5.1%
Ιστοσελίδα του ιδρύματος υποδοχής	0.0%	0.0%	0.0%	4.3%	4.9%	1.6%

Τέλος, είναι χαρακτηριστικό ότι η πλειοψηφία των συμμετεχόντων (64.9%) δήλωσε ότι σχεδιάζει να λάβει ξανά μέρος στην κινητικότητα Erasmus+ για σπουδές στο εξωτερικό, ενώ το 29.6% των συμμετεχόντων δήλωσε αναποφάσιτος/η.

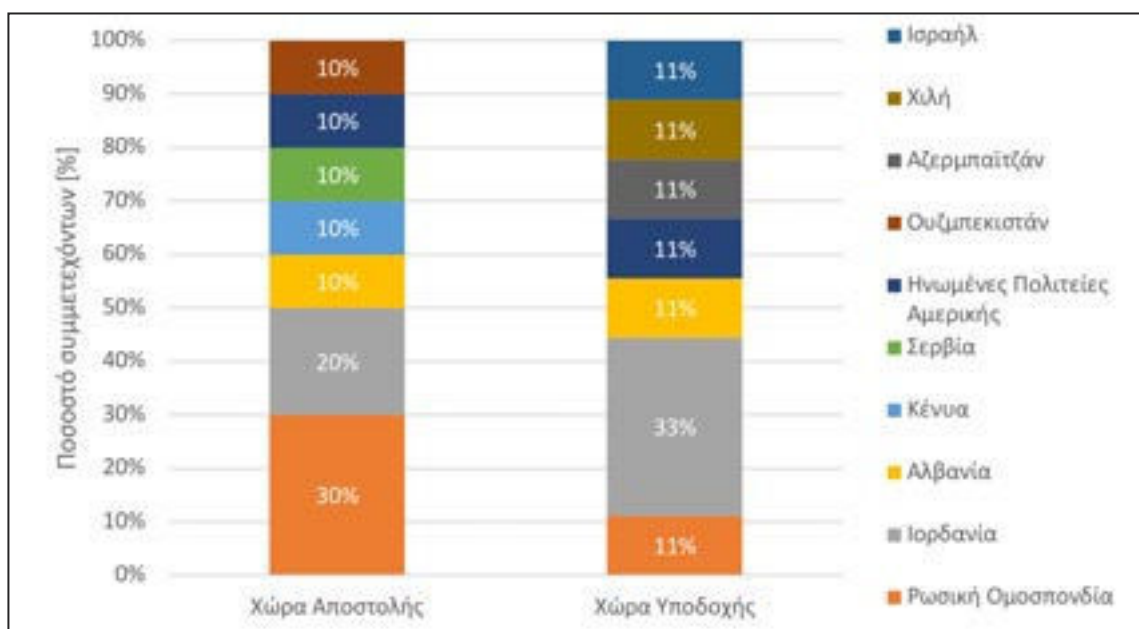
4.2 Κινητικότητα φοιτητών/τριών για πρακτική άσκηση

Η κινητικότητα φοιτητών/τριών για πρακτική άσκηση ξεκίνησε το 2018, με την έγκριση μετακίνησης για 52 φοιτητές/τριες, ενώ το 2019 η έγκριση αφορούσε 138 φοιτητές/τριες. Με βάση τα ερωτηματολόγια που διανεμήθηκαν και συμπληρώθηκαν από τους/τις συμμετέχοντες/ουσες φοιτητές/τριες, στη δράση τελικά συμμετείχαν συνολικά μόνο 19 άτομα με την κατανομή στα έτη όπως παρουσιάζεται στον παρακάτω πίνακα. Στο σύνολο των ετών η Ελλάδα απέστειλε φοιτητές/τριες για πρακτική άσκηση σε 7 διαφορετικές χώρες εταίρους, και υποδέχτηκε φοιτητές/τριες για πρακτική άσκηση από 7 διαφορετικές χώρες εταίρους επίσης. Αξίζει να σημειωθεί ότι τα στοιχεία αφορούν έναν πολύ μικρό αριθμό μετακινούμενων φοιτητών, συνεπώς τα ευρήματα της παρούσας μελέτης είναι ενδεικτικά και πρέπει να αντιμετωπιστούν με τη δέουσα προσοχή.

Πίνακας 4 7. Κύρια χαρακτηριστικά της κινητικότητας φοιτητών/τριών για πρακτική άσκηση

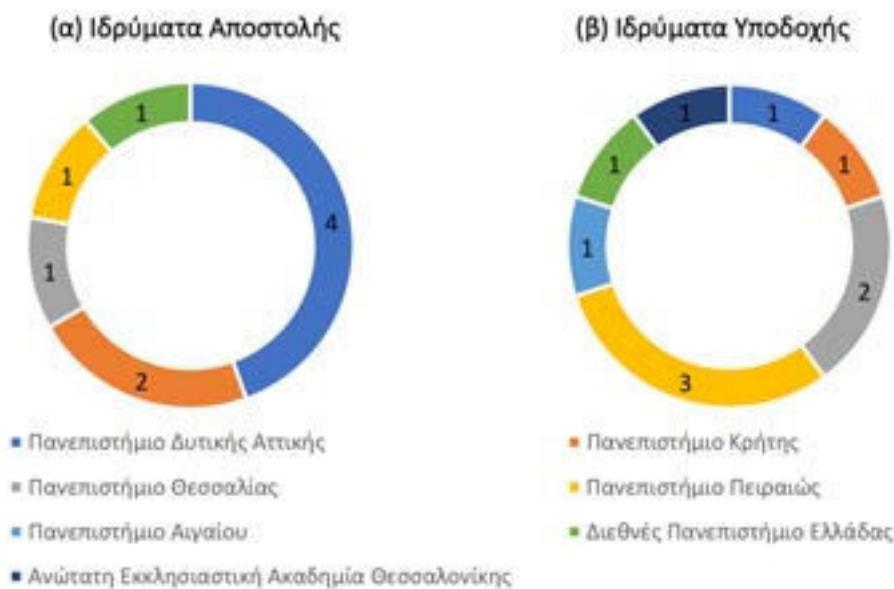
	Έτη		Σύνολο
	2018	2019	
Αριθμός εγκεκριμένων μετακινήσεων	52	138	190
Αριθμός πραγματοποιηθεισών μετακινήσεων	6	13	19
Κινητικότητα φοιτητών/τριών για πρακτική άσκηση από την Ελλάδα			
Αριθμός μετακινήσεων	3	6	9
Αριθμός χωρών υποδοχής	2	6	7
Κινητικότητα φοιτητών/τριών για πρακτική άσκηση προς την Ελλάδα			
Αριθμός μετακινήσεων	3	7	10
Αριθμός χωρών αποστολής	4	5	7

Στο Διάγραμμα 4 5 παρουσιάζονται οι χώρες αποστολής και υποδοχής φοιτητών/τριών για πρακτική άσκηση για την περίοδο 2018-2019. Παρατηρείται ότι το μεγαλύτερο ποσοστό των φοιτητών/τριών μετακινήθηκαν για πρακτική άσκηση στην Ελλάδα από την Ρωσική Ομοσπονδία (σε ποσοστό 30%) και την Ιορδανία (σε ποσοστό 20%). Από την άλλη, οι περισσότεροι φοιτητές/τριες έφυγαν από την Ελλάδα για πρακτική άσκηση προς την Ιορδανία (σε ποσοστό 33%). Άλλες χώρες που συμμετείχαν στη δράση την περίοδο 2018-2019 είναι η Αλβανία (χώρα αποστολής και υποδοχής), η Κένυα (χώρα αποστολής), η Σερβία (χώρα αποστολής), οι Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής (χώρα αποστολής και υποδοχής), το Ουζμπεκιστάν (χώρα αποστολής), το Αζερμπαϊτζάν (χώρα υποδοχής) η Χιλή (χώρα υποδοχής) και το Ισραήλ (χώρα υποδοχής), με μόνο 1 μετακίνηση για το σύνολο των 2 ετών.

Διάγραμμα 4 5. Ποσοστό συμμετεχόντων που μετακινούνται για πρακτική άσκηση προς και από ελληνικά ιδρύματα ανά χώρα αποστολής και υποδοχής αντίστοιχα για την περίοδο 2018-2019 (Μέγεθος δείγματος: Ναποστολής=10, Νυποδοχής=9)

Όσον αφορά τα ιδρύματα, στη δράση για την πρακτική άσκηση συμμετείχαν στο σύνολο των ετών, 13 διαφορετικά ιδρύματα αποστολής και 15 διαφορετικά ιδρύματα υποδοχής. Ως προς τα ελληνικά ιδρύματα, το Διάγραμμα 4 6 παρουσιάζει τα ιδρύματα αποστολής και υποδοχής φοιτητών/τριών για πρακτική άσκηση κατά τα έτη 2018-2019. Συνολικά συμμετείχαν στην δράση 5 ιδρύματα για την αποστολή φοιτητών/τριών και 7 ως ιδρύματα υποδοχής. Το Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής έχει την μεγαλύτερη συμμετοχή στην δράση (με την αποστολή 4 φοιτητών/τριών και την υποδοχή 1 φοιτητή/τριας). Επίσης, το Πανεπιστήμιο Πειραιώς υποδέχτηκε 3 φοιτητές/τριες ενώ απέστειλε 1 φοιτητή/τρια για πρακτική άσκηση. Άλλα ιδρύματα που συμμετείχαν ήταν το Πανεπιστήμιο Κρήτης, το Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, το Πανεπιστήμιο Αιγαίου, το Διεθνές Πανεπιστήμιο Ελλάδας και η Ανώτατη Εκκλησιαστική Ακαδημία Θεσσαλονίκης με 1 μετακίνηση για την Ζετία.

Διάγραμμα 4 6. Ελληνικά ιδρύματα αποστολής και υποδοχής φοιτητών/τριών για πρακτική άσκηση για την περίοδο 2018-2019 με ένδειξη των αντίστοιχων μετακινήσεων

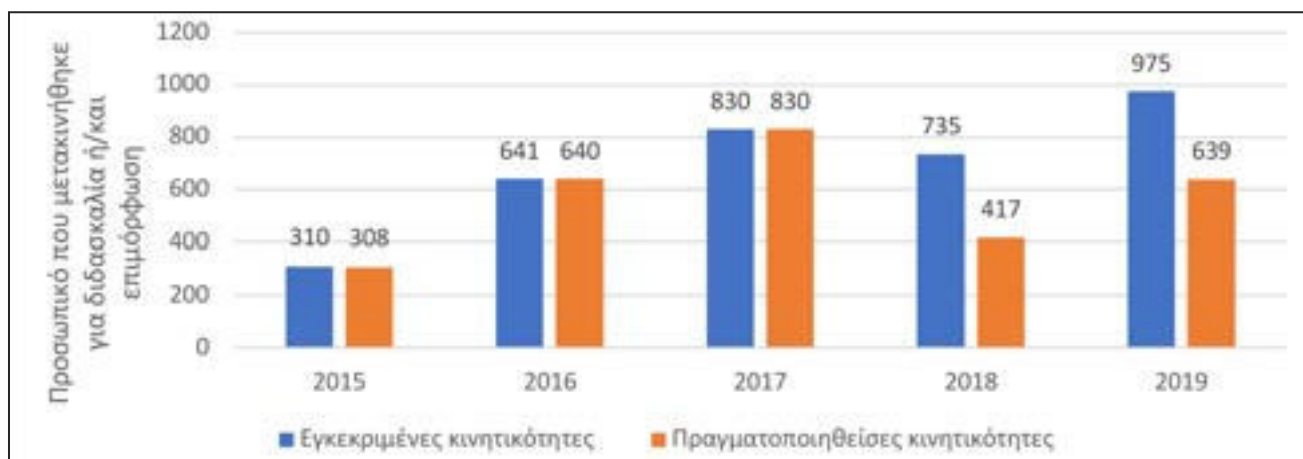
Τέλος, οι περισσότεροι από τους/τις φοιτητές/τριες που απάντησαν στην ερώτηση για το πώς έμαθαν για τη δυνατότητα πραγματοποίησης πρακτικής άσκησης μέσω του Erasmus+ δήλωσαν ότι πληροφορήθηκαν πρωτίστως από το ακαδημαϊκό προσωπικό του ιδρύματος αποστολής (68.4%) και δευτερευόντως από το διοικητικό προσωπικό του ιδρύματος αποστολής (36.8%). Όσον αφορά την συγκεκριμένη θέση πρακτικής άσκησης στην οποία συμμετείχαν, οι συμμετέχοντες ενημερώθηκαν για αυτήν κυρίως μέσω του ιδρύματος αποστολής (σε ποσοστό 78.9%), ενώ ένα ποσοστό των 15.8% μέσω μιας σύμπραξης στην οποία είναι μέλος το ίδρυμα αποστολής και ένα μικρό ποσοστό 5.3% μέσω ιστοσελίδων με πληροφορίες σχετικές με την πρακτική άσκηση.

Διάγραμμα 4 7. Μέσο ενημέρωσης των συμμετεχόντων για την θέση πρακτικής άσκησης στην οποία συμμετείχαν στο πλαίσιο της δράσης Erasmus+ (N=19)

4.3 Κινητικότητα προσωπικού για διδασκαλία και επιμόρφωση

Όσον αφορά την κινητικότητα προσωπικού, για την περίοδο 2015-2019 εγκρίθηκαν 3491 μετακινήσεις για διδασκαλία και επιμόρφωση ενώ πραγματοποιήθηκαν οι 2834, με την κατανομή στα έτη όπως παρουσιάζεται στο Διάγραμμα 4 8. Παρατηρείται μια αυξητική τάση στην έγκριση και την υλοποίηση των μετακινήσεων προσωπικού για διδασκαλία και επιμόρφωση, με εξαίρεση το 2018 που είχαμε μια μείωση των μετακινήσεων . Επίσης, από το διάγραμμα φαίνεται ότι κατά τα έτη 2015, 2016 και 2017 πραγματοποιήθηκαν σχεδόν όλες οι εγκεκριμένες μετακινήσεις. Όμως, κατά το 2018, υλοποιήθηκε το 56.7% των μετακινήσεων (ήτοι 417 στις 735 εγκεκριμένες μετακινήσεις) ενώ το 2019 το ποσοστό των μετακινήσεων που πραγματοποιήθηκαν ανήλθε στο 65.5% (ήτοι 639 στις 975 εγκεκριμένες μετακινήσεις).

Διάγραμμα 4 8. Κινητικότητα για διδασκαλία ή/και επιμόρφωση ανά έτος

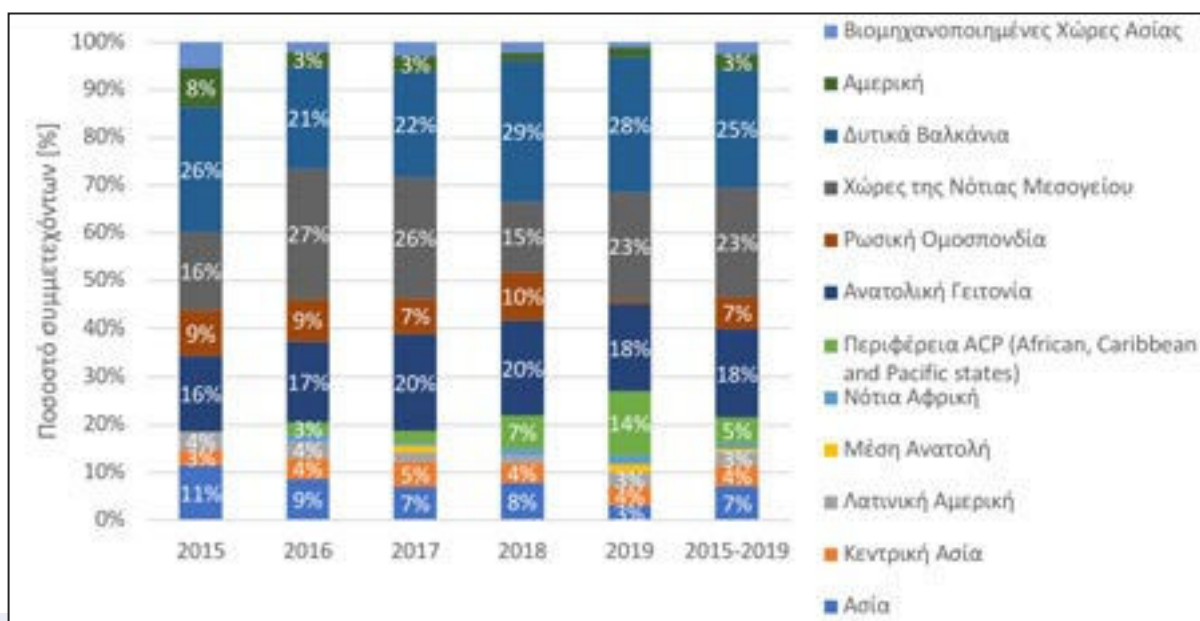
Όσον αφορά την κατηγορία κινητικότητας, τα δεδομένα δείχνουν ότι στο σύνολο της 5ετίας που εξετάζεται πραγματοποιήθηκαν 1482 μετακινήσεις προσωπικού για διδασκαλία και 1352 για επιμόρφωση. Ο Πίνακας 4 8 παρουσιάζει με περισσότερες λεπτομέρειες την κατανομή των μετακινήσεων μέσα στα έτη της εξεταζόμενης περιόδου και στις κατηγορίες διδασκαλίας και επιμόρφωσης. Με βάση τα δεδομένα, στην κινητικότητα για επιμόρφωση τα ποσοστά υλοποίησης παρέμειναν υψηλά σε όλα τα έτη της εξεταζόμενης περιόδου. Αντιθέτως, οι μετακινήσεις για διδασκαλία που πραγματοποιήθηκαν στα έτη 2018 και 2019 ήταν πολύ λιγότερες από τις εγκεκριμένες (το 38.3% και 46.8% των εγκεκριμένων μετακινήσεων τελικά πραγματοποιήθηκαν το 2018 και 2019 αντίστοιχα).

Επίσης, τα στοιχεία δείχνουν ότι, στο σύνολο των ετών, τα ελληνικά ιδρύματα έστειλαν 1178 άτομα προσωπικού για διδασκαλία και επιμόρφωση προς 64 χώρες Εταίρους, ενώ υποδέχτηκαν 1656 άτομα προσωπικού από 65 χώρες. Στην κινητικότητα για διδασκαλία παρατηρούμε ότι υπήρξε αισθητή μείωση τα έτη 2018 με 70 μετακινήσεις και το 2019 με 128 μετακινήσεις έναντι των 233 μετακινήσεων το 2017 και 221 μετακινήσεων το 2016. Η κινητικότητα της επιμόρφωσης είχε ένα χαμηλό αριθμό συμμετεχόντων (62 άτομα) το 2015 και τις περισσότερες μετακινήσεις το 2019 με 256 συμμετοχές.

Πίνακας 4 8. Κύρια χαρακτηριστικά της κινητικότητας προσωπικού για διδασκαλία και επιμόρφωση

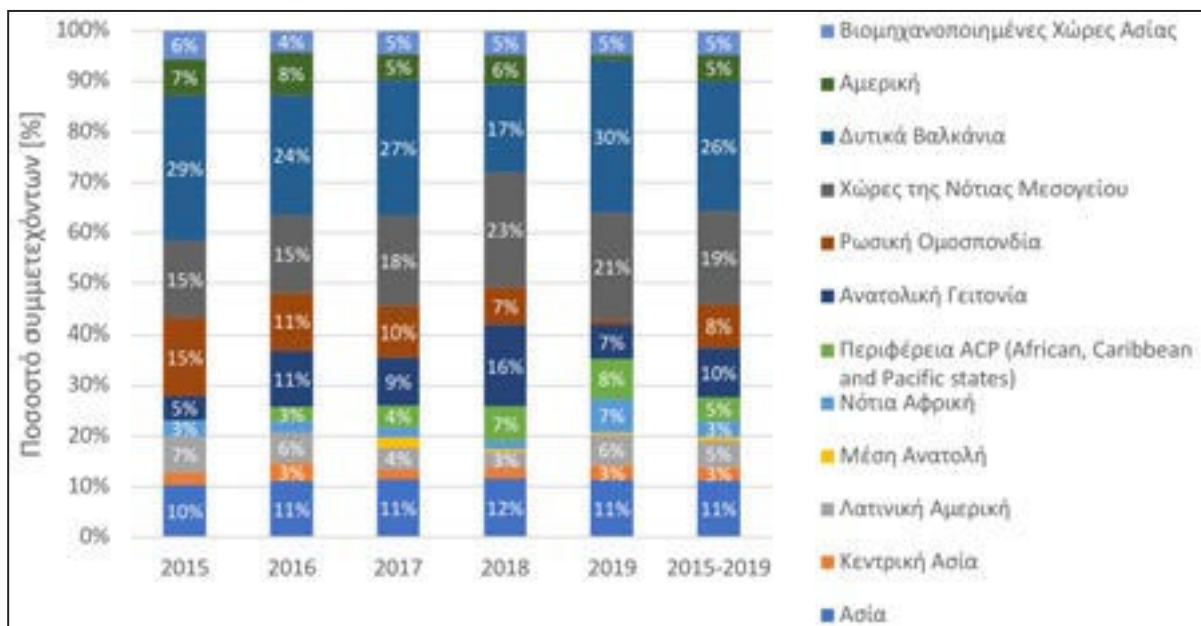
	Έτη					Σύνολο
	2015	2016	2017	2018	2019	
Κινητικότητα προσωπικού για διδασκαλία						
Αριθμός εγκεκριμένων μετακινήσεων	208	386	498	460	571	2123
Αριθμός πραγματοποιηθεισών μετακινήσεων	206	386	447	176	267	1482
Κατανομή πραγματοποιηθεισών μετακινήσεων ανά έτος [% επί του συνόλου των ετών]	13.9%	26.0%	30.2%	11.9%	18.0%	100%
Κινητικότητα προσωπικού για επιμόρφωση						
Αριθμός εγκεκριμένων μετακινήσεων	102	255	332	275	404	1368
Αριθμός πραγματοποιηθεισών μετακινήσεων	102	254	383	241	372	1352
Κατανομή πραγματοποιηθεισών μετακινήσεων ανά έτος [% επί του συνόλου των ετών]	7.5%	18.8%	28.3%	17.8%	27.5%	100%
Κινητικότητα προσωπικού από την Ελλάδα προς χώρες εταίρους						
Κινητικότητα προσωπικού για διδασκαλία	85	165	214	106	139	709
Κινητικότητα προσωπικού για επιμόρφωση	40	95	135	83	116	469
Συνολικά για διδασκαλία και επιμόρφωση	125	260	349	189	255	1178
Αριθμός χωρών υποδοχής	30	39	43	36	44	64
Κινητικότητα προσωπικού προς την Ελλάδα από χώρες εταίρους						
Κινητικότητα προσωπικού για διδασκαλία	121	221	233	70	128	773
Κινητικότητα προσωπικού για επιμόρφωση	62	159	248	158	256	883
Συνολικά για διδασκαλία και επιμόρφωση	183	380	481	228	384	1656
Αριθμός χωρών αποστολής	35	42	48	42	45	65

Στο Διάγραμμα 4 9 αναλύεται το ποσοστό του προσωπικού που μετακινείται για διδασκαλία/επιμόρφωση προς τα ελληνικά ιδρύματα. Κατά τα έτη 2015-2019, παρατηρούμε ότι το μεγαλύτερο ποσοστό προσωπικού έρχεται στην Ελλάδα από τα Δυτικά Βαλκάνια σε ποσοστό 25%, ενώ ακολουθούν οι χώρες της Νότιας Μεσογείου με 23%, και η Ανατολική Γειτονία με 18%. Η κατάταξη αυτή παραμένει σταθερή για την πενταετία που εξετάζουμε. Γεωγραφικές περιοχές με την χαμηλότερη κινητικότητα προσωπικού προς την Ελλάδα είναι η Μέση Ανατολή, η Νότια Αφρική και οι Βιομηχανοποιημένες Χώρες Ασίας (με ποσοστά συμμετοχής μικρότερα από 2%), καθώς και η Λατινική Αμερική και Αμερική με ποσοστά συμμετοχής 3% εκάστη.

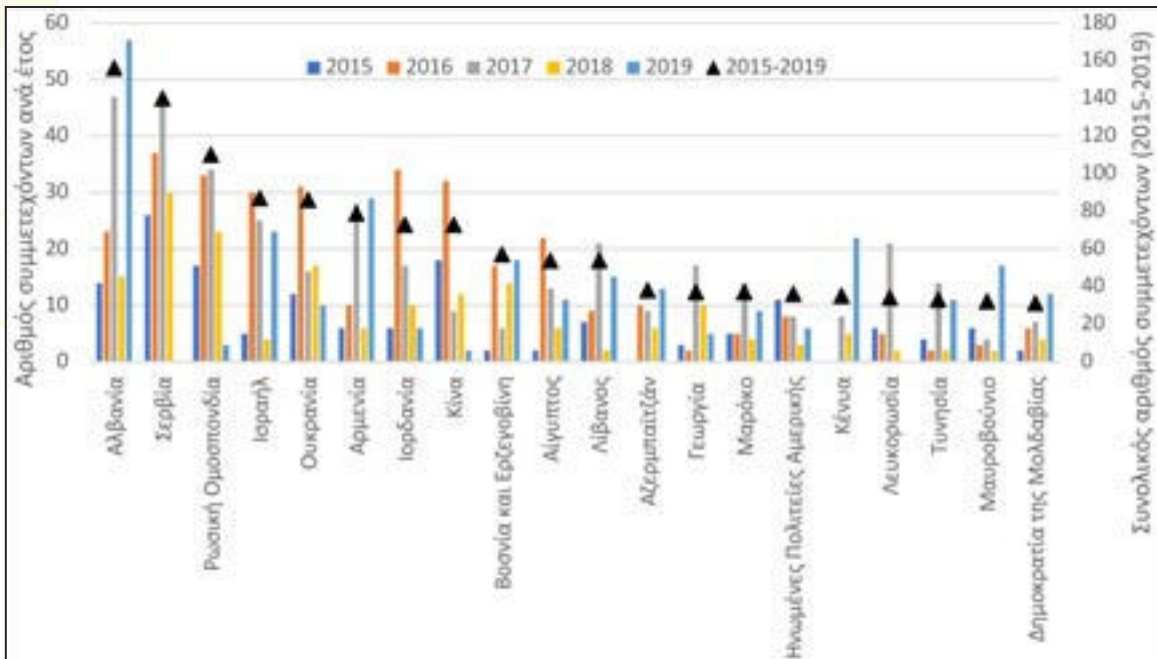
Διάγραμμα 4 9. Ποσοστό προσωπικού που μετακινείται για διδασκαλία/επιμόρφωση προς ελληνικά ιδρύματα ανά κατηγορία χώρας αποστολής (N2015=183, N2016=380, N2017=481, N2018=228, N2019=384, N2015-2019=1656)

Στο Διάγραμμα 4 10 παρατηρείται ότι και πάλι τα Δυτικά Βαλκάνια είναι η γεωγραφική περιοχή με την μεγαλύτερη κινητικότητα προσωπικού από την Ελλάδα και υποδέχεται το 26% των μετακινήσεων. Ακολουθούν οι χώρες της Νότιας Μεσογείου με ποσοστό 19% και η Ασία με ποσοστό 11% για το σύνολο των ετών. Γεωγραφικές περιοχές που υποδέχτηκαν το λιγότερο προσωπικό από την Ελλάδα αποτελούν η Μέση Ανατολή (με ποσοστό 1% των μετακινήσεων προσωπικού), η Κεντρική Ασία και η Νότια Αφρική (με ποσοστά 3% η καθεμία).

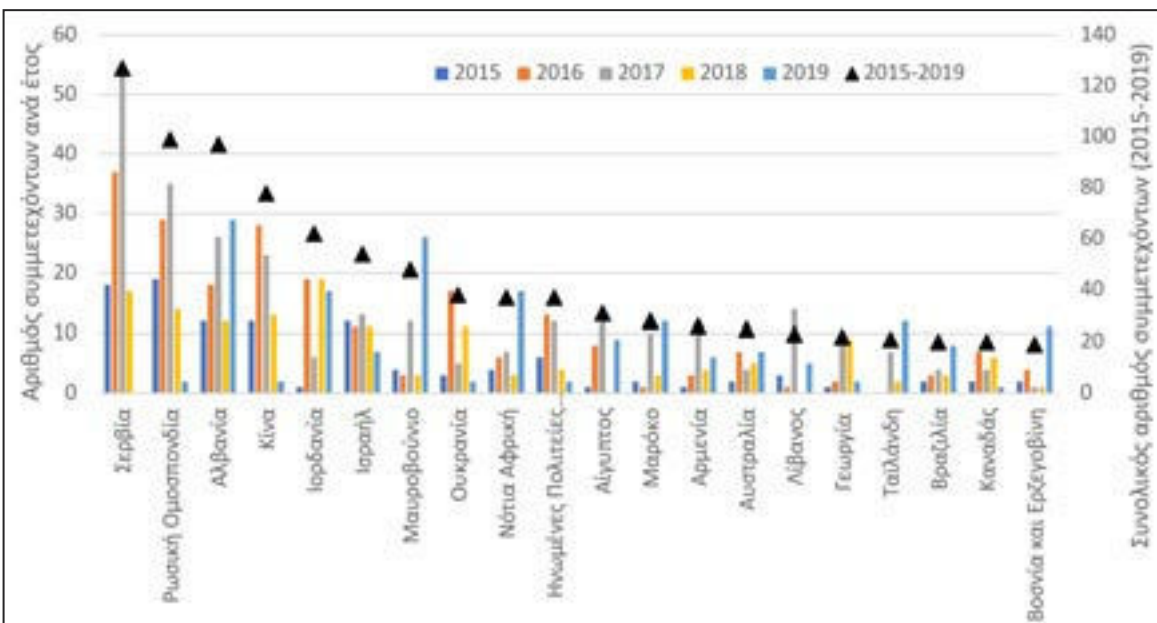
Διάγραμμα 4 10. Ποσοστό προσωπικού που μετακινείται για διδασκαλία/επιμόρφωση από ελληνικά ιδρύματα ανά κατηγορία χώρας υποδοχής (Μέγεθος δείγματος: N2015=125, N2016=260, N2017=349, N2018=189, N2019=255, N2015-2019=1178)

Εστιάζοντας στα δεδομένα σε επίπεδο χώρας αποστολής, η Αλβανία είναι η χώρα με τις περισσότερες μετακινήσεις προσωπικού προς την Ελλάδα κατά την περίοδο 2015-2019, με 156 μετακινήσεις συνολικά, ενώ ακολουθούν η Σερβία με 140 και η Ρωσική Ομοσπονδία με 100 μετακινήσεις αντίστοιχα. Παρατηρείται επίσης μια έντονη διακύμανση στις μετακινήσεις της κάθε χώρας μέσα στα πέντε χρόνια της εξεταζόμενης περιόδου. Στο Διάγραμμα 4 11 παρουσιάζονται τα δεδομένα για τις top 20 χώρες αποστολής προσωπικού προς την Ελλάδα. Η Τυνησία, το Μαυροβούνιο, και η Δημοκρατία της Μολδαβίας είναι οι χώρες με τις λιγότερες μετακινήσεις προσωπικού προς την Ελλάδα (ανάμεσα στις top 15) με δυναμική όμως παρουσία κατά το τελευταίο έτος της περιόδου με πάνω από 10 συμμετοχές η καθεμία. Σημαντική αύξηση για το 2019, παρατηρούμε και στην περίπτωση της Κένυας (με 22 μετακινήσεις για το 2019) και της Αρμενίας (με 29 μετακινήσεις προσωπικού).

Διάγραμμα 4 11. Top 20 χώρες αποστολής για την περίοδο 2015-2019 με τις περισσότερες μετακινήσεις προσωπικού προς ελληνικά ιδρύματα

Όσον αφορά τις χώρες υποδοχής προσωπικού από την Ελλάδα, τα δεδομένα για τις 20 χώρες με τις περισσότερες μετακινήσεις κατά την περίοδο 2015-2019 παρουσιάζονται στο Διάγραμμα 4 12. Διακρίνουμε ότι ξεχωρίζει η Σερβία, η οποία υποδέχτηκε 127 μετακινήσεις προσωπικού από την Ελλάδα στο σύνολο των ετών, ενώ ακολουθεί η Ρωσική Ομοσπονδία με 99 μετακινήσεις (παρόλο που το 2019 είχε μόλις 2 μετακινήσεις προς την Ελλάδα) και η Αλβανία με 97 μετακινήσεις. Τις τελευταίες θέσεις στις top 20 χώρες καταλαμβάνουν η Βραζιλία, ο Καναδάς και η Βοσνία-Ερζεγοβίνη με κάτω από 20 συμμετοχές η καθεμία στο σύνολο των ετών. Αξίζει να σημειωθεί ότι το Μαυροβούνιο (που λαμβάνει την 7η θέση ως χώρα υποδοχής με 48 συμμετοχές στην περίοδο 2015-2019) είχε μια έντονη συμμετοχή το 2019 με την υποδοχή 26 ατόμων προσωπικού από την Ελλάδα. Αντιθέτως, η Σερβία η οποία σταθερά υποδεχόταν τις περισσότερες μετακινήσεις προσωπικού από την Ελλάδα κατά τα έτη 2015-2018, δεν υλοποίησε καμία μετακίνηση προσωπικού από την Ελλάδα κατά το 2019.

Διάγραμμα 4 12. Top 20 χώρες υποδοχής για την περίοδο 2015-2019 με τις περισσότερες μετακινήσεις προσωπικού από ελληνικά ιδρύματα

Όσον αφορά τα ιδρύματα, στη δράση συμμετείχαν στο σύνολο των ετών, 409 ιδρύματα αποστολής και 364 ιδρύματα υποδοχής, με την ετήσια κατανομή που φαίνεται στον παρακάτω πίνακα. Κατά την περίοδο 2015-2019, σε επίπεδο Ελλάδας, συμμετείχαν 31 ελληνικά ιδρύματα στην αποστολή προσωπικού προς τις χώρες Εταίρους ενώ 30 ιδρύματα ήταν ιδρύματα υποδοχής, δηλαδή δέχτηκαν προσωπικό για διδασκαλία και επιμόρφωση από τις χώρες εταίρους.

Πίνακας 4 9. Αριθμός ιδρυμάτων αποστολής και υποδοχής προσωπικού για διδασκαλία και επιμόρφωση

	2015	2016	2017	2018	2019	Σύνολο
Αριθμός ιδρυμάτων αποστολής	111	152	198	125	140	409
Αριθμός ελληνικών ιδρυμάτων που απέστειλαν προσωπικό για διδασκαλία και επιμόρφωση σε χώρες εταίρους	15	21	22	19	18	31
Αριθμός ιδρυμάτων υποδοχής	84	138	161	107	120	364
Αριθμός ελληνικών ιδρυμάτων που υποδέχτηκαν φοιτητές/τριες για σπουδές από χώρες εταίρους	15	21	20	18	20	30

Όπως και στην κινητικότητα των φοιτητών/τριών για σπουδές, έτσι και στην κινητικότητα προσωπικού για διδασκαλία και επιμόρφωση, τα στοιχεία δείχνουν ότι τα Ελληνικά Ιδρύματα συμμετέχουν ενεργά στην κινητικότητα προσωπικού για διδασκαλία και επιμόρφωση. Το Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής και το Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης αποτελούν τα πιο ενεργά ιδρύματα στην δράση της διεθνούς κινητικότητας τόσο ως ιδρύματα αποστολής και ως ιδρύματα υποδοχής κατέχοντας τις πρώτες θέσεις αντίστοιχα για το διάστημα 2015-2019. Ο Πίνακας 4 10 παρουσιάζει τα ελληνικά ιδρύματα αποστολής προσωπικού για διδασκαλία και επιμόρφωση με τις αντίστοιχες μετακινήσεις ανά έτος και για το σύνολο των ετών. Μετά το ΠΑΔΑ, την δεύτερη θέση κατέχει το Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης με 153 μετακινήσεις προς χώρες Εταίρους και ακολουθούν τα ΤΕΙ Αθήνας και ΑΤΕΙ Πειραιά με 122 και 116 μετακινήσεις αντίστοιχα (για τα έτη 2015, 2016 και 2017 στα οποία ήταν αυτόνομα ιδρύματα). Άλλα ιδρύματα με σημαντική συμμετοχή στην αποστολή προσωπικού προς τις χώρες Εταίρους αποτελούν το Πανεπιστήμιο Αιγαίου (87 μετακινήσεις), το Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών (με 74 μετακινήσεις) και το Πανεπιστήμιο Πατρών (με 56 μετακινήσεις). Αξίζει να σημειωθεί ότι και στην κινητικότητα προσωπικού υπήρξαν ιδρύματα τα οποία συμμετείχαν στην δράση αλλά με την υλοποίηση πολύ μικρού αριθμού μετακινήσεων (κάτω από 10 αποστολές στο σύνολο των ετών), με πολλά από αυτά να αποστέλλουν μόνο ένα ή και κανένα άτομο προσωπικού σε ετήσια βάση. Επίσης, πρέπει να σημειώσουμε ξανά ότι μερικά από τα ιδρύματα του παρακάτω πίνακα (όπως το ΤΕΙ Κρήτης, ΤΕΙ Στερεάς Ελλάδας, ΤΕΙ Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης, κτλ.) δεν υφίστανται πλέον ως αυτόνομα ιδρύματα καθώς το 2019 καταργήθηκαν ή συγχωνεύθηκαν με άλλα Πανεπιστήμια, με βάση τον Νόμο 4610/2019 σχετικά με τις συνέργειες Πανεπιστημίων και Τεχνολογικών Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων.

Πίνακας 4 10. Κινητικότητα προσωπικού από τα Ελληνικά Ιδρύματα αποστολής προς τις χώρες Εταίρους

Ελληνικό Ίδρυμα Αποστολής	2015	2016	2017	2018	2019	Σύνολο
Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής ¹	-	-	-	86	146	232
Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης	52	36	43	12	10	153
ΤΕΙ Αθήνας ¹	8	58	56	-	-	122
ΑΤΕΙ Πειραιά ¹	0	35	81	-	-	116
Πανεπιστήμιο Αιγαίου	24	22	22	10	9	87
Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών	7	19	28	3	17	74
Πανεπιστήμιο Πατρών	7	20	14	10	5	56
Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας	0	11	4	9	16	40
Πανεπιστήμιο Πειραιώς	4	9	10	8	6	37
Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης	1	5	9	9	13	37
Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών	8	4	15	5	1	33
Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας	6	0	11	7	4	28
Ελληνικό Μεσογειακό Πανεπιστήμιο	0	0	18	0	3	21
Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών	0	3	7	9	1	20
Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθήνας	1	8	4	0	6	19
Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο	0	2	7	4	3	16
Πολυτεχνείο Κρήτης	0	4	7	4	0	15
Διεθνές Πανεπιστήμιο της Ελλάδος ²	0	0	3	0	7	10
ΤΕΙ Θεσσαλίας ³	1	8	0	0	0	9
Πανεπιστήμιο Κρήτης	1	1	3	2	1	8
Αλεξάνδρειο ΤΕΙ Θεσσαλονίκης ²	0	2	0	4	0	6
Ανώτατη Εκκλησιαστική Ακαδημία Θεσσαλονίκης	1	2	2	1	0	6
Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο	2	0	0	3	0	5
ΤΕΙ Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης ²	0	4	1	0	0	5
Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου	0	0	0	0	5	5
Ανωτάτη Σχολή Καλών Τεχνών	0	0	2	2	0	4
ΤΕΙ Κρήτης	0	4	0	0	0	4
Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων	2	0	0	1	0	3
ΤΕΙ Στερεάς Ελλάδας ⁴	0	3	0	0	0	3
Στρατιωτική Σχολή Ευελπίδων	0	0	2	0	0	2
Σχολή Ναυτικών Δοκίμων	0	0	0	0	2	2
Σύνολο	125	260	349	189	255	1178

Ως ιδρύματα υποδοχής, η κατάταξη των ελληνικών ιδρυμάτων φαίνεται στον παρακάτω πίνακα (Πίνακας 4 11). Μετά το Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, ακολουθούν το Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής με 205 μετακινήσεις από τις χώρες εταίρους (για τα εξεταζόμενα έτη 2018-2019), το Πανεπιστήμιο Πειραιώς με 162 μετακινήσεις, το Πανεπιστήμιο Αιγαίου με 134 μετακινήσεις, και τα ΑΤΕΙ Πειραιά με 178 μετακινήσεις και ΤΕΙ Αθήνας με 111 μετακινήσεις για τα έτη 2015-2017.

3. Νόμος υπ. αριθμόν 4610 Τεύχος Α' 70/07.05.2019 «Συνέργειες Πανεπιστημίων και Τ.Ε.Ι., πρόσβαση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, πειραματικά σχολεία, Γενικά Αρχεία του Κράτους και λοιπές διατάξεις».

Πίνακας 4 11. Κινητικότητα προσωπικού από τις χώρες Εταίρους προς τα Ελληνικά Ιδρύματα υποδοχής

Ελληνικό Ίδρυμα Υποδοχής	2015	2016	2017	2018	2019	Σύνολο
Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης	59	71	69	31	18	248
Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής ¹	-	-	-	68	137	205
Πανεπιστήμιο Πειραιώς	2	17	47	29	67	162
Πανεπιστήμιο Αιγαίου	24	50	34	10	16	134
ΑΤΕΙ Πειραιά ¹	0	48	130	-	-	178
ΤΕΙ Αθήνας ¹	20	48	43	-	-	111
Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών	18	24	22	9	33	106
Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών	16	15	26	2	4	63
Ελληνικό Μεσογειακό Πανεπιστήμιο	0	0	33	2	20	55
Πανεπιστήμιο Πατρών	15	12	16	4	5	52
Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης	1	6	10	11	38	66
Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών	2	7	9	25	1	44
Πολυτεχνείο Κρήτης	0	14	4	16	3	37
Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας	0	5	5	5	11	26
Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας	7	0	5	2	9	23
Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών	5	8	4	0	4	21
ΤΕΙ Στερεάς Ελλάδας ²	0	21	0	0	-	21
Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο	0	3	8	4	3	18
Ανώτατη Εκκλησιαστική Ακαδημία Θεσσαλονίκης	3	6	4	3	1	17
ΤΕΙ Κρήτης ³	0	12	0	0	-	12
Διεθνές Πανεπιστήμιο Ελλάδας	0	0	5	0	5	10
Πανεπιστήμιο Κρήτης	0	0	3	3	4	10
ΤΕΙ Θεσσαλίας ⁴	3	7	0	0	-	10
Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων	6	0	0	0	1	7
Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο	2	0	0	3	0	5
Στρατιωτική Σχολή Ευελπίδων	0	0	4	0	0	4
Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου	0	0	0	0	4	4
ΤΕΙ Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης ⁵	0	3	0	0	-	3
Αλεξάνδρειο ΤΕΙ Θεσσαλονίκης ⁵	0	1	0	1	-	2
ΤΕΙ Δυτικής Ελλάδας ⁶	0	2	0	0	-	2
Σύνολο	183	380	481	228	384	1656
<u>Σημειώσεις πίνακα:</u>						
¹ Το Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής ιδρύθηκε το 2018, με την συγχώνευση των ΑΤΕΙ Πειραιά και ΤΕΙ Αθηνών.						
² Το 2019, το ΤΕΙ Στερεάς Ελλάδας καταργείται. Τα τμήματά του εντάσσονται στο ΕΚΠΑ, στο Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών και στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας.						
³ Μετονομάστηκε σε Ελληνικό Μεσογειακό Πανεπιστήμιο το 2019.						
⁴ Το 2019, το Τ.Ε.Ι. Θεσσαλίας καταργήθηκε ως αυτοτελές νομικό πρόσωπο και εντάχθηκε στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας.						
⁵ Το Αλεξάνδρειο ΤΕΙ Θεσσαλονίκης, συγχωνεύτηκε με τα ΤΕΙ Κεντρικής Μακεδονίας και Ανατολικής Μακεδονίας, Θράκης το 2019 για να σχηματιστεί το νέο Διεθνές Πανεπιστήμιο Ελλάδος.						
⁶ Το 2019, το ΤΕΙ Δυτικής Ελλάδας καταργείται ως αυτοτελές νομικό πρόσωπο και τα τμήματά του εντάσσονται στο Πανεπιστήμιο Πατρών και το Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου.						

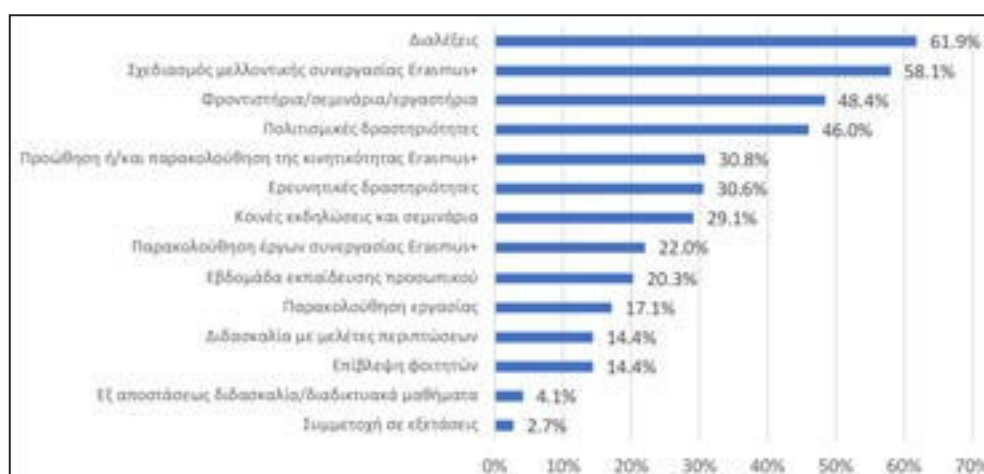
Στον παρακάτω πίνακα (Πίνακας 4 12) παρουσιάζονται τα χαρακτηριστικά του προσωπικού που συμμετείχε στην διεθνή κινητικότητα κατά την περίοδο αξιολόγησης 2015-2019. Αντιλαμβανόμαστε ότι η μεγαλύτερη συμμετοχή προέρχεται από διδακτικό προσωπικό με ποσοστό 83.7%, το οποίο σε ποσοστό 61.3% βρίσκεται στην αγορά εργασίας πάνω από 10 χρόνια και απασχολούνται ως μόνιμο προσωπικό (σε ποσοστό 91%) με πλήρη απασχόληση (σε ποσοστό 95.1%). Ένα ποσοστό 26.9% του προσωπικού έχει συμμετάσχει στο παρελθόν σε προγράμματα Erasmus, ενώ μέρος

του προσωπικού που συμμετείχε στην δράση διεθνούς κινητικότητας έχει συμμετάσχει στο παρελθόν σε προγράμματα Δια βίου μάθησης (σε ποσοστό 17.7%) και Tempus (σε ποσοστό 17.2%).

Πίνακας 4 12. Χαρακτηριστικά του προσωπικού που συμμετείχε στην διεθνή κινητικότητα την περίοδο 2015-2019

Μεταβλητή	Τιμή μεταβλητής	Ποσοστό [%]
Κατηγορία Προσωπικού	Διδακτικό προσωπικό	83.7%
	Διοικητικό προσωπικό	32.1%
	Προσκεκλημένο προσωπικό	0.2%
Έτη εργασίας στο ίδρυμα αποστολής	Λιγότερο από 1 έτος	3.2%
	1-5 έτη	17.0%
	5-10 έτη	18.5%
	Περισσότερο από 10 έτη	61.3%
Μόνιμο προσωπικό	Ναι	91.0%
	Όχι	9.0%
Ωράριο εργασίας	Πλήρης απασχόληση	95.1%
	Ημι-απασχόληση	4.9%
Προηγούμενη συμμετοχή σε προγράμματα εκπαίδευσης και έρευνας που χρηματοδοτούνται από την ΕΕ	Erasmus	26.9%
	Δια βίου μάθηση	17.7%
Προηγούμενη συμμετοχή σε κινητικότητα προσωπικού με τα προγράμματα Erasmus+ ή Δια Βίου Μάθησης	Tempus	17.2%
	Horizon 2020/FP7	11.1%
	Alfa	0.6%
	EduLink	0.4%
	Youth in Action	1.1%
	Άλλο	15.7%
Προηγούμενη συμμετοχή σε κινητικότητα προσωπικού με τα προγράμματα Erasmus+ ή Δια Βίου Μάθησης	Ναι	48.8%
	Όχι	51.2%

Όσον αφορά τις δραστηριότητες στις οποίες έλαβε μέρος το προσωπικό κατά την κινητικότητα του την περίοδο 2015-2019, αυτές παρουσιάζονται στο Διάγραμμα 4 13. Κυρίως αφορούσαν σε διαλέξεις με ποσοστό 61.9%, τον σχεδιασμό για μελλοντική συνεργασία στο πλαίσιο του Erasmus+ (ποσοστό 58.1%), σεμινάρια και εργαστήρια (ποσοστό 48.4%), και πολιτισμικές δραστηριότητες (ποσοστό 48.4%). Από την άλλη, μόλις το 4.1% ασχολήθηκε με διαδικτυακά μαθήματα και το 2.7% είχε συμμετοχή σε εξετάσεις.

Διάγραμμα 4 13. Δραστηριότητες στις οποίες έλαβε μέρος το προσωπικό κατά την κινητικότητα του την περίοδο 2015-2019 (N=2834)

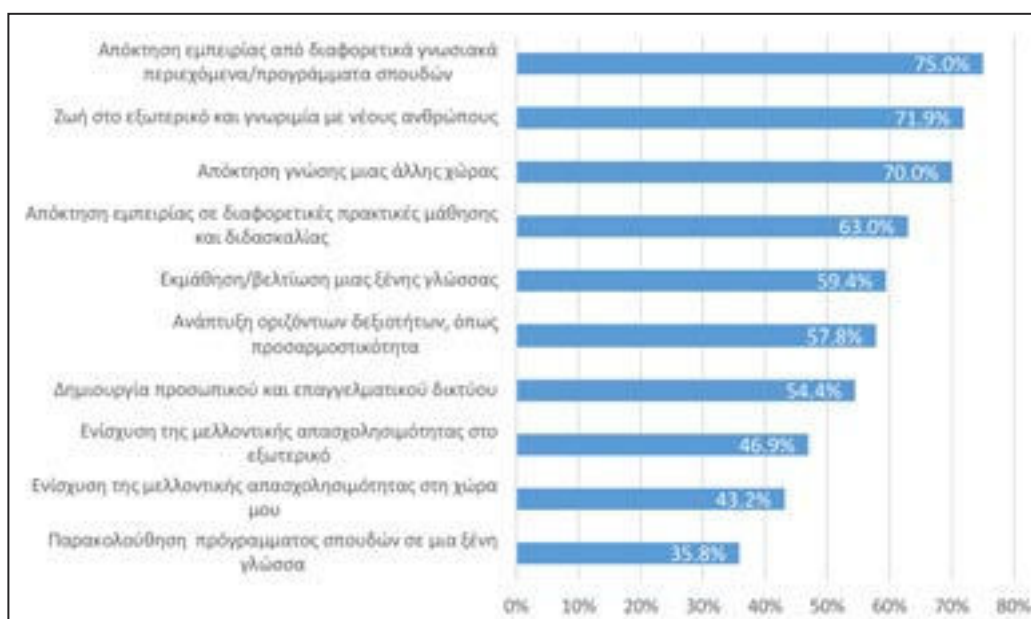
5 Αντίκτυπος της δράσης αναφορικά με την διεθνή κινητικότητα των φοιτητών/τριών για σπουδές

Το παρόν κεφάλαιο αναλύει τον αντίκτυπο της δράσης στους/ις φοιτητές/τριες που μετακινήθηκαν για σπουδές, παρουσιάζοντας τα κύρια ευρήματα σχετικά με τα κίνητρα τους, τη γενική ικανοποίηση με τη δράση αλλά και την ικανοποίηση τους σχετικά με επιμέρους κριτήρια, όπως η ποιότητα των σπουδών, οι γλωσσικές δεξιότητες που απέκτησαν, η προσωπική ανάπτυξη, οι μελλοντικές προοπτικές για εκπαίδευση, κατάρτιση, και απασχόληση, καθώς και η αναγνώριση των σπουδών που πραγματοποίησαν στο πλαίσιο της διεθνούς κινητικότητας.

Η ανάλυση αυτή βασίζεται σε ποσοτικά δεδομένα που έχουν συλλεχθεί από τις έρευνες ερωτηματολογίων που πραγματοποιήθηκαν στους/ις φοιτητές/τριες που συμμετείχαν στη δράση κατά την περίοδο 2015-2019.

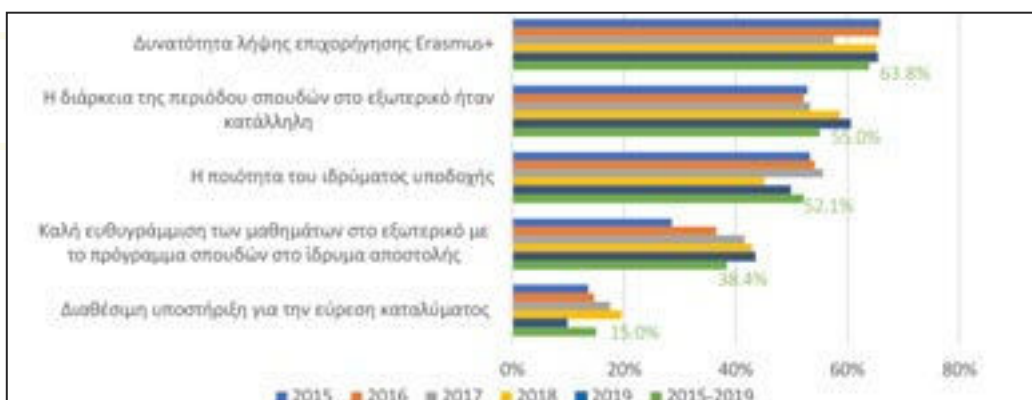
5.1 Κίνητρα για κινητικότητα των φοιτητών/τριών για σπουδές

Όπως φαίνεται στο Διάγραμμα 5 1, τα τρία σημαντικότερα κίνητρα για σπουδές στο εξωτερικό για την υπό εξέταση περίοδο (2015-2019) σχετίζονται με την απόκτηση εμπειρίας από διαφορετικά προγράμματα σπουδών (75%), τη διαμονή σε μια ξένη χώρα και τη γνωριμία με νέους ανθρώπους (71.9%) καθώς την απόκτηση γνώσης μιας διαφορετικής χώρας (70%). Σημαντικό κίνητρο για περισσότερους/ες από 6 στους/στις 10 φοιτητές/τριες αποτελεί η απόκτηση εμπειρίας σε διαφορετικές πρακτικές μάθησης και διδασκαλίας, ενώ εξίσου σημαντικός παράγοντας παρακίνησης είναι η εκμάθηση ή βελτίωση μιας ξένης γλώσσας. Επίσης, για ένα σημαντικό ποσοστό των ερωτώμενων που αγγίζει το 57.8% σημαντικό κίνητρο αποτελεί η ανάπτυξη οριζόντιων δεξιοτήτων (soft skills). Οι οριζόντιες δεξιότητες είναι διαπροσωπικές και συμπεριφορικές δεξιότητες που εφαρμόζονται ευρέως σε πολλά διαφορετικά επαγγέλματα και πεδία. Πρόκειται για χαρακτηριστικά της προσωπικότητας ενός ατόμου που μεταφέρει και προσαρμόζει σε οποιοδήποτε περιβάλλον, όπως οι δεξιότητες επικοινωνίας, ομαδικότητας, προσαρμοστικότητα, επίλυσης προβλημάτων, διαχείρισης χρόνου κ.λπ. Ως λιγότερο σημαντικά κίνητρα αναδεικνύονται η παρακολούθηση προγράμματος σπουδών σε μια ξένη χώρα (35.8%) και οι δυνατότητες μελλοντικής απασχόλησης είτε στη χώρα προέλευσης είτε στη χώρα υποδοχής (43.2% και 46.9% αντίστοιχα). Η διακύμανση των απόψεων των φοιτητών/τριών ως προς τα ανωτέρω κίνητρα μέσα στα πέντε έτη της εξεταζόμενης περιόδου παρουσιάζεται στο Διάγραμμα Π- 1 του Παραρτήματος.

Διάγραμμα 5 1. Κύρια κίνητρα των φοιτητών/τριών για κινητικότητα στο εξωτερικό με σκοπό τις σπουδές για την περίοδο 2015-2019 (Μέγεθος δείγματος N=1161)

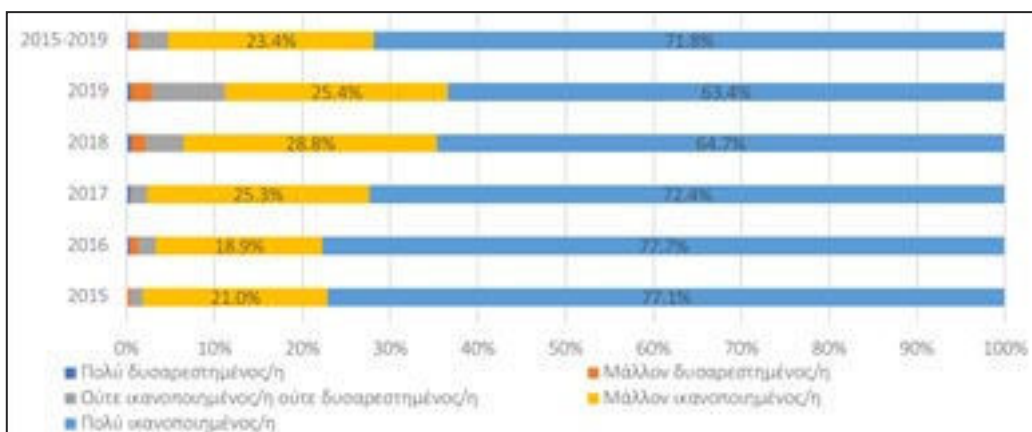
Από το Διάγραμμα 5 2 φαίνεται ότι σημαντικοί επιπρόσθετοι παράγοντες παρακίνησης για την κινητικότητα των φοιτητών/τριών στο εξωτερικό για σπουδές (2015-2019) αποτελούν η δυνατότητα λήψης επιχορήγησης (63.8%), η κατάλληλη διάρκεια σπουδών (55%) αλλά και η ποιότητα του ιδρύματος υποδοχής (52.1%). Λιγότερο σημαντικό ρόλο στην απόφαση συμμετοχής φαίνεται να έχουν παράγοντες που σχετίζονται με την αντιστοίχιση των μαθημάτων (38.4%) ή με την υποστήριξη για εύρεση καταλύματος (15%).

Διάγραμμα 5 2. Επιπρόσθετοι παράγοντες παρακίνησης για κινητικότητα στο εξωτερικό με σκοπό τις σπουδές για την περίοδο 2015-2019 (Μέγεθος δείγματος N2015=214, N2016=301, N2017=257, N2018=184, N2019=205, N2015-2019=1161)

5.2 Γενική ικανοποίηση των φοιτητών/τριών από τη συμμετοχή στο πρόγραμμα κινητικότητας

Μια από τις ερωτήσεις που κλήθηκαν να απαντήσουν οι συμμετέχοντες φοιτητές/τριες ήταν η γενική ικανοποίηση από τη συμμετοχή τους στο πρόγραμμα. Όπως φαίνεται στο Διάγραμμα 5 3, στη μεγάλη τους πλειοψηφία οι συμμετέχοντες δήλωσαν ικανοποιημένοι καθ' όλα τα έτη της εξεταζόμενης περιόδου. Συνολικά στην περίοδο 2015-2019, το 95.2% δήλωσαν ικανοποιημένοι (πολύ και μάλλον ικανοποιημένοι) από την εμπειρία κινητικότητας Erasmus +. Επιπλέον, για τα τρία έτη όπου υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία, στη συντριπτική τους πλειοψηφία (98.1%) οι φοιτητές/τριες που συμμετείχαν στο πρόγραμμα ανέφεραν ότι θα συνιστούσαν την απόκτηση της εμπειρίας αυτής και σε άλλα άτομα.

Διάγραμμα 5 3. Γενική ικανοποίηση από την εμπειρία κινητικότητας Erasmus+ (Μέγεθος δείγματος N2015=214, N2016=301, N2017=257, N2018=184, N2019=205, N2015-2019=1161)

5.3 Ποιότητα σπουδών

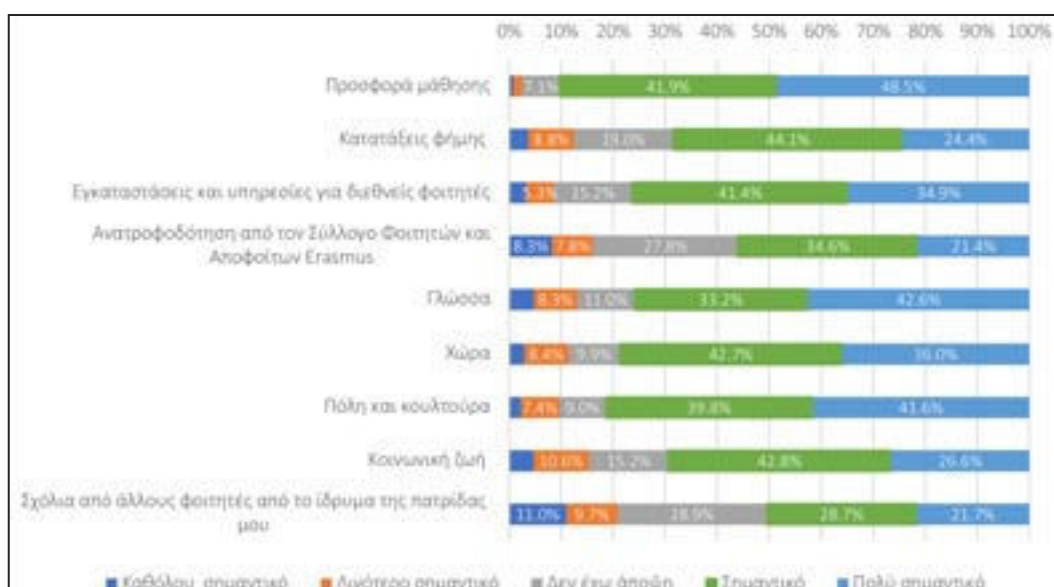
Όπως φαίνεται στο Διάγραμμα 5 4, η αξιολόγηση της ποιότητας της μάθησης και της διδασκαλίας στο ίδρυμα υποδοχής ήταν θετική για την πλειοψηφία των φοιτητών/τριών που συμμετείχαν σε όλα τα έτη της περιόδου κινητικότητας που εξετάζεται (2015-2019). Είναι χαρακτηριστικό ότι σε ένα μεγάλο ποσοστό οι συμμετέχοντες (80.8%) δήλωσαν ικανοποιημένοι (μάλλον ή πολύ ικανοποιημένοι) από τον βαθμό μαθησιακής υποστήριξης που έλαβαν, ενώ πάλι περίπου 8 στους 10 έμειναν ικανοποιημένοι από την ποιότητα του περιεχομένου των μαθημάτων (82.6%) και των μεθόδων διδασκαλίας (79.2%).

Διάγραμμα 5 4. Ποιότητα μάθησης και διδασκαλίας στο ίδρυμα υποδοχής (2015-2019) (N=1161)

Επιπλέον, τα δεδομένα έδειξαν ότι περισσότεροι/ες από 8 στους/στις 10 (82.3%) συμμετέχοντες/ουσες φοιτητές/τριες σε όλη την περίοδο κινητικότητας που εξετάζεται (2015-2019) ανέφεραν ότι απέκτησαν γνώσεις και δεξιότητες που δεν θα είχαν τη δυνατότητα να αποκτήσουν αλλιώς στο ίδρυμα από το οποίο προέρχονται.

Αναφορικά με τα κριτήρια επιλογής του ιδρύματος υποδοχής για την περίοδο κινητικότητας που εξετάζεται (2015-2019), οι απαντήσεις των συμμετεχόντων υποδεικνύουν ότι το σημαντικότερο κριτήριο είναι η προσφορά μάθησης από το ίδρυμα υποδοχής (αξιολογήθηκε ως σημαντικό ή πολύ σημαντικό από το 90.3% των φοιτητών), ενώ κριτήρια βαρύνουσας σημασίας (σημαντικά ή πολύ σημαντικά κριτήρια) ήταν η πόλη και κουλτούρα (81.4%) καθώς και η χώρα του ιδρύματος (78.7%). Όπως φαίνεται στο Διάγραμμα 5 5, ουσιαστικοί λόγοι επιλογής των ιδρυμάτων υποδοχής αποτελούν επίσης οι εγκαταστάσεις και οι υπηρεσίες που παρέχονται στους/ις διεθνείς φοιτητές/τριες και η γλώσσα καθώς αξιολογήθηκαν ως σημαντικοί ή πολύ σημαντικοί από το 76% περίπου των ερωτώμενων. Λιγότερο καθοριστικοί παράγοντες για την επιλογή του ιδρύματος υποδοχής αναδεικνύονται η πληροφόρηση από τον Σύλλογο Φοιτητών και Αποφοίτων Erasmus καθώς και τα σχόλια από φοιτητές/τριες του ιδρύματος αποστολής αφού αξιολογήθηκαν ως σημαντικοί ή πολύ σημαντικοί από το 56% και το 50.4% των συμμετεχόντων αντίστοιχα.

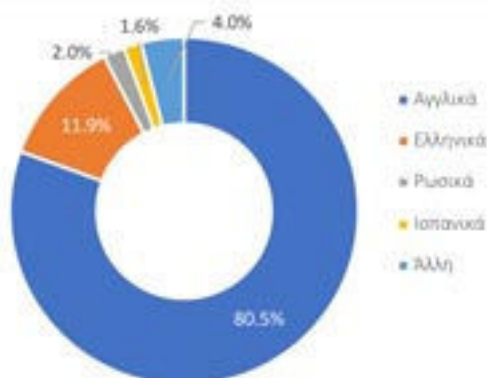

Διάγραμμα 5 5. Κριτήρια επιλογής του ιδρύματος υποδοχής από τους/τις φοιτητές/τριες που μετακινήθηκαν για σπουδές (2015-2019) (N=1161)

5.4 Γλωσσικές δεξιότητες

Από το Διάγραμμα 5 6 γίνεται φανερό ότι η κύρια γλώσσα διδασκαλίας στο ίδρυμα υποδοχής ήταν τα αγγλικά (για το

80.5% των φοιτητών/τριών), σε ένα μικρό βαθμό (11.9% των φοιτητών/τριών) τα ελληνικά (γεγονός που πιθανόν να σχετίζεται με το γεγονός ότι αρκετά από τα ιδρύματα υποδοχής ήταν ελληνικά) και σε πολύ μικρό βαθμό τα ρωσικά, τα ισπανικά ή κάποια άλλη γλώσσα. Η εικόνα αυτή ισχύει τόσο για το σύνολο των ετών (Διάγραμμα 5 6) όσο και για τα πέντε έτη χωριστά, όπως παρουσιάζεται στο Διάγραμμα Π- 2 του Παραρτήματος.

Διάγραμμα 5 6. Κύρια γλώσσα διδασκαλίας των φοιτητών/τριών που συμμετείχαν στην διεθνή κινητικότητα για σπουδές (2015-2019) (N=1161)

Επιπλέον, ένα υψηλό ποσοστό των συμμετεχόντων (77.6%) δήλωσε ότι βελτίωσε τις γλωσσικές του δεξιότητες κατά την παραμονή του στο εξωτερικό (για την περίοδο κινητικότητας 2015-2019), ενώ μόνον ένα πολύ μικρό ποσοστό της τάξεως του 4.7% δήλωσε το αντίθετο, καθώς το υπόλοιπο 17.7% απάντησε ότι ήδη μιλούσε άπαιστα τη συγκεκριμένη γλώσσα (βλ. Διάγραμμα 5 7). Επίσης, ένα σημαντικό ποσοστό (63.5%) θεωρεί ότι του δόθηκε η ευκαιρία να βελτιώσει τις γλωσσικές του δεξιότητες και σε άλλες γλώσσες εκτός της κύριας γλώσσας διδασκαλίας. Αξίζει να σημειωθεί ότι οι άλλες γλώσσες στις οποίες βελτίωσαν τις δεξιότητές τους αφορούσαν κυρίως την ελληνική και την αγγλική γλώσσα.

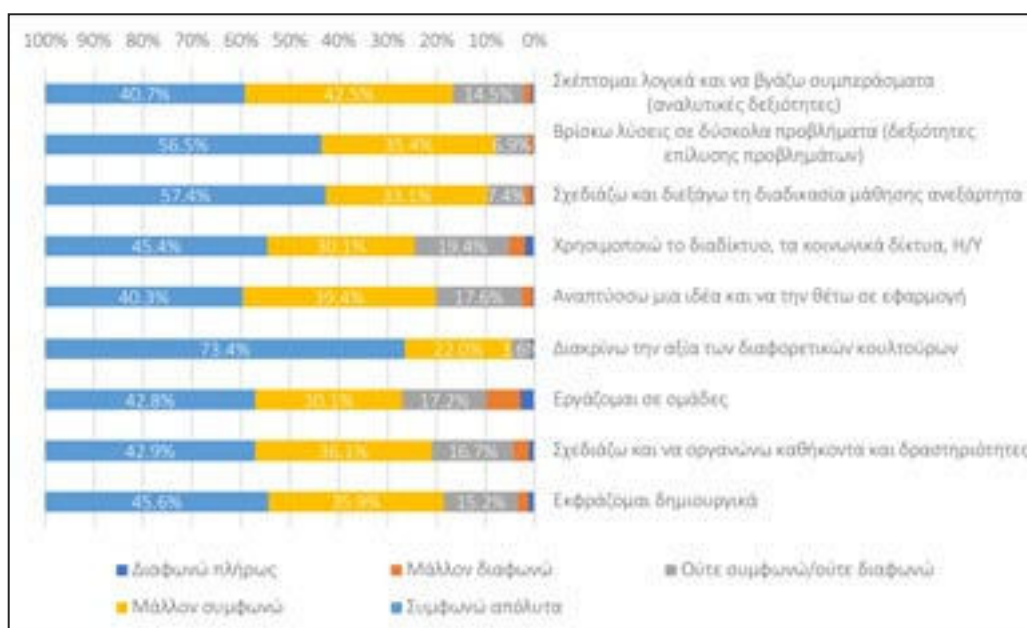
Διάγραμμα 5 7. Βελτίωση δεξιοτήτων των φοιτητών/τριών της δράσης σε ξένες γλώσσες (2015-2019) (N=1161)

Τέλος, το 28.5% των ερωτώμενων και για τα πέντε έτη κινητικότητας δήλωσαν ότι αξιοποίησαν υποστηρικτικές υπηρεσίες για να αυξήσουν τις γλωσσικές τους δεξιότητες. Ειδικότερα, οι περισσότεροι από αυτούς πραγματοποίησαν κάποια μαθήματα στο ίδρυμα υποδοχής για την εκμάθηση της γλώσσας, ενώ σε πολύ μικρότερα ποσοστά πραγματοποίησαν κάποιο μάθημα στο ίδρυμα αποστολής ή κάποια οικονομική ενίσχυση για τη διεξαγωγή αυτοδιδασκαλίας (DVD, βιβλία). Επίσης, όσοι έλαβαν κάποια υποστήριξη για εκμάθηση ξένης γλώσσας στο σύνολό τους σχεδόν τη βρήκαν χρήσιμη. Όσοι δεν έλαβαν κάποια υποστήριξη, κατά κύριο λόγο είτε δεν τη χρειάζονταν (48.8%), είτε δεν τη ζήτησαν (32.7%), ή δεν παρέχονταν από τα ιδρύματα αποστολής/υποδοχής τους (18.8%).

5.5 Προσωπική ανάπτυξη/ Ανάπτυξη προσωπικών δεξιοτήτων και ικανοτήτων

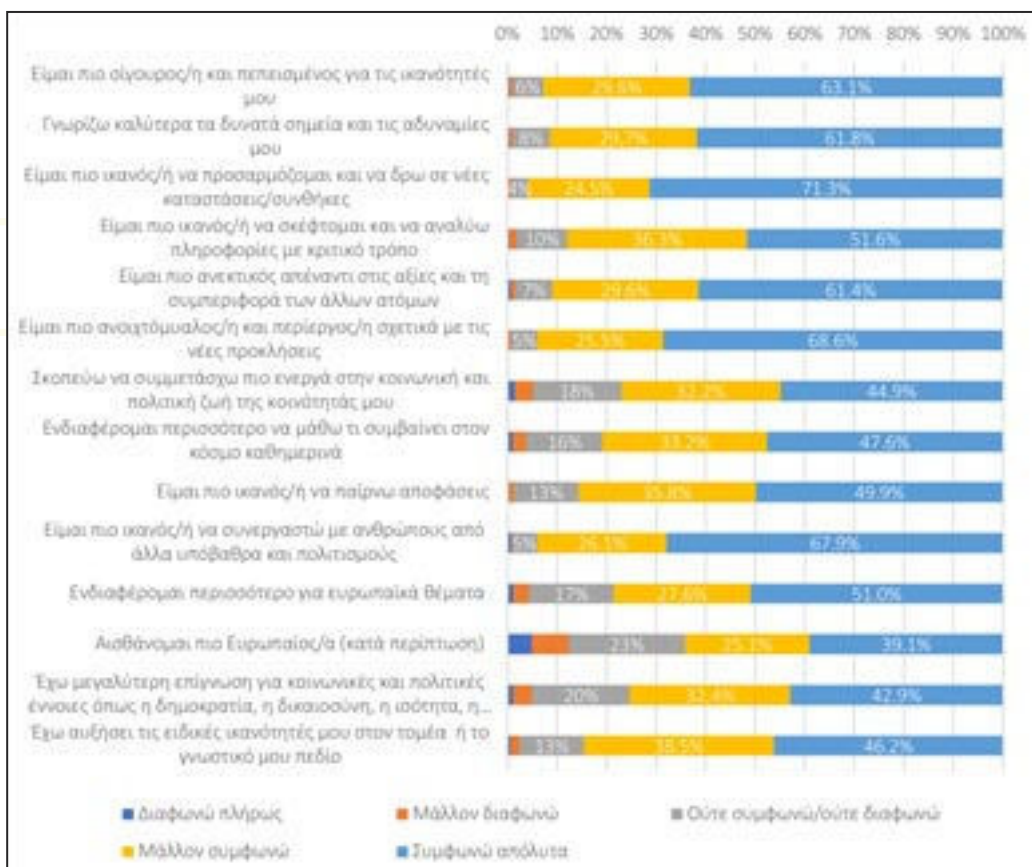
Από το Διάγραμμα 5 8 γίνεται φανερό ότι η παραμονή των φοιτητών/τριών στις χώρες Εταίρους μέσω του προγράμματος Erasmus+ έχει συμβάλλει σημαντικά στην ενίσχυση απαραίτητων οριζόντιων δεξιοτήτων τους. Ειδικότερα, σχεδόν το σύνολο των ερωτώμενων φαίνεται να συμφωνεί (μάλλον συμφωνούν ή συμφωνούν απόλυτα) ότι ενισχύ-

θηκαν οι διαπολιτισμικές τους δεξιότητες (95.3%) αφού θεωρούν ότι έμαθαν να διακρίνουν καλύτερα την αξία που έχουν οι διαφορετικές κουλτούρες. Ακολούθως, 9 στους 10 δήλωσαν ότι ανέπτυξαν περαιτέρω τις δεξιότητές τους στην επίλυση προβλημάτων (91.9% μάλλον συμφωνούν ή συμφωνούν απόλυτα) ή ότι έμαθαν να σχεδιάζουν και να εφαρμόζουν ανεξάρτητα τη μαθησιακή τους διαδικασία (90.4%). Περισσότεροι από 8 στους 10 θεωρούν ότι ενισχύθηκαν οι αναλυτικές τους δεξιότητες (83.3% μάλλον συμφωνούν ή συμφωνούν απόλυτα) ή και η δημιουργική τους έκφραση (81.5%). Επίσης, ένα εξίσου υψηλό ποσοστό (σχεδόν 8 στους 10) θεωρεί ότι έχει μάθει να σχεδιάζει και να οργανώνει καλύτερα καθήκοντα και δραστηριότητες (79%) καθώς και να αναπτύσσει μια ιδέα και να την θέτει σε εφαρμογή (79.8%). Τέλος, είναι υψηλό το ποσοστό όσων δήλωσαν ότι ενδυναμώθηκαν οι ψηφιακές τους δεξιότητες (75.5% μάλλον συμφωνούν ή συμφωνούν απόλυτα) όπως και η ικανότητά τους να εργάζονται ομαδικά (72.9%). Το Διάγραμμα 5 8 παρουσιάζει τις οριζόντιες δεξιότητες που απέκτησαν οι φοιτητές/τριες στο σύνολο των ετών, ενώ η ανάλυση ανά έτος παρουσιάζεται στο Παράρτημα (Πίνακας Π- 1).

Διάγραμμα 5 8. Βελτίωση οριζόντιων δεξιοτήτων των φοιτητών/τριών μέσω της παραμονής τους στο εξωτερικό με το πρόγραμμα Erasmus+ (2015-2019) (N=1161)

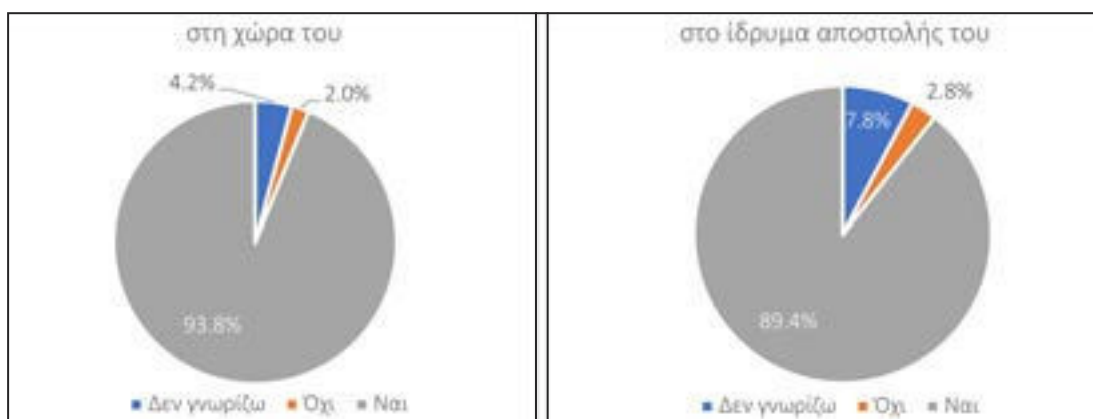
Επιπροσθέτως από το Διάγραμμα 5 9 φαίνεται ότι η συμμετοχή των φοιτητών/τριών στη διεθνή κινητικότητα για την περίοδο 2015-2019 έχει συμβάλει ουσιαστικά στην προσωπική τους ανάπτυξη. Πιο συγκεκριμένα, οι συμμετέχοντες/ουσες φοιτητές/τριες δήλωσαν ότι βελτιώθηκε η αυτοπεποίθησή τους (μάλλον συμφωνούν ή συμφωνούν απόλυτα), αφού αισθάνονται πιο σίγουροι για τις ικανότητές τους (92.8%) και τα δυνατά και αδύναμα σημεία τους (91.7%), ενώ αισθάνονται πιο ικανοί να προσαρμόζονται και να δρουν γρήγορα υπό νέες συνθήκες (95.9%), να συνεργάζονται με ανθρώπους από άλλα υπόβαθρα και πολιτισμούς (94%), να είναι πιο ανοιχτόμυαλοι και περιεργοί σχετικά με τις νέες προκλήσεις (94%), αλλά και να είναι περισσότερο αποφασιστικοί (85.7%). Επίσης, φαίνεται ότι έχουν βελτιώσει (μάλλον συμφωνούν ή συμφωνούν απόλυτα) τις ικανότητες τους για κοινωνική δέσμευση (social engagement), αφού σκοπεύουν να συμμετάσχουν πιο ενεργά στην κοινωνική και πολιτική ζωή της κοινότητάς τους (77.1%), ενδιαφέρονται περισσότερο για το συμβαίνει στον κόσμο καθημερινά (80.8%), έχουν μεγαλύτερη επίγνωση για κοινωνικές και πολιτικές έννοιες όπως η δημοκρατία, η δικαιοσύνη, η ισότητα, η ιθαγένεια, τα πολιτικά δικαιώματα (75.3%), και έχουν αναπτύξει περισσότερο την κριτική τους σκέψη (87.9%). Αναφέρουν, επιπλέον ότι έχει ενισχυθεί η ευρωπαϊκή τους ταυτότητα, δηλώνοντας ότι ενδιαφέρονται περισσότερο για τα ευρωπαϊκά θέματα (78.5%) και ότι αισθάνονται περισσότερο ευρωπαίοι (64.2%). Η ανάλυση των ανωτέρω δεδομένων ανά έτος παρουσιάζεται στο Παράρτημα (Πίνακας Π- 2).

Διάγραμμα 5 9. Συμβολή της παραμονής των φοιτητών/τριών στο εξωτερικό με τη δράση διεθνούς κινητικότητας Erasmus+ στην προσωπική ανάπτυξη τους (2015-2019) (N=1161)

5.6 Μελλοντικές προοπτικές εκπαίδευσης, κατάρτισης, και απασχόλησης

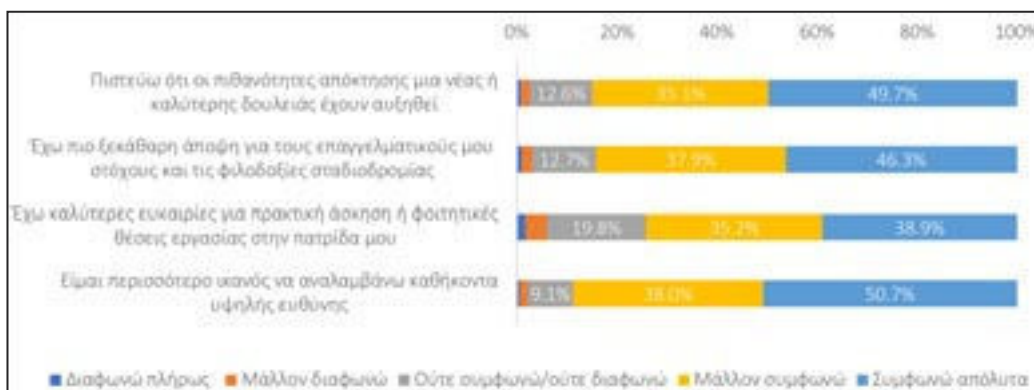
Όσον αφορά στα άμεσα μελλοντικά σχέδια των φοιτητών/τριών μετά το πέρας της διεθνούς κινητικότητας, στη συντριπτική τους πλειοψηφία, σύμφωνα με το Διάγραμμα 5 10 σχεδόν όλοι/ες όσοι/ες συμμετείχαν στο Πρόγραμμα σκοπεύουν να επιστρέψουν στη χώρα τους (93.8%). Επιπλέον, σχεδόν 9 στους 10 δήλωσαν ότι σκοπεύουν να επιστρέψουν στο εκπαιδευτικό ίδρυμα από το οποίο προέρχονται. Η εικόνα αυτή ισχύει και για κάθε έτος ξεχωριστά με κάποιες μικρές διαφοροποιήσεις (Πίνακας Π- 3 του Παραρτήματος).

Διάγραμμα 5 10. Ποσοστό φοιτητών/τριών που σκοπεύει να επιστρέψει με το πέρας της κινητικότητας (2015-2019) (N=1161)

Ως προς τις προοπτικές μελλοντικής απασχόλησης των φοιτητών/τριών, στη μεγάλη τους πλειοψηφία οι φοιτητές/τριες πιστεύουν ότι η συμμετοχή τους στο Πρόγραμμα διεθνούς κινητικότητας Erasmus+ συνέβαλε θετικά στην προετοιμασία τους για τον κόσμο της εργασίας, όπως παρουσιάζεται στο Διάγραμμα 5 11 (καθώς και στην ανάληψη κάθε έτους στο Παράρτημα, Πίνακας Π- 4). Έτσι, σε ποσοστό 88.7% δήλωσαν ότι έχουν αποκτήσει μεγαλύτερη

ικανότητα στο να αναλαμβάνουν καθήκοντα υψηλής ευθύνης. Ταυτόχρονα πιστεύουν ότι έχουν βελτιωθεί οι προοπτικές μελλοντικής τους απασχόλησης, καθώς και ότι μέσω αυτής της εμπειρίας έχουν αποκτήσει μια πιο ξεκάθαρη άποψη για τους επαγγελματικούς τους στόχους και φιλοδοξίες (84.8% και 84.2% αντίστοιχα μάλλον συμφωνούν ή συμφωνούν απόλυτα). Τέλος, θεωρούν ότι θα έχουν καλύτερες ευκαιρίες για πρακτική άσκηση ή για να καταλάβουν μια θέση εργασίας για φοιτητές/τριες στην πατρίδα τους (74.2% μάλλον συμφωνούν ή συμφωνούν απόλυτα).

Διάγραμμα 5 11. Επίδραση της δράσης διεθνούς κινητικότητας Erasmus+ στις προοπτικές μελλοντικής απασχόλησης των φοιτητών/τριών που μετακινήθηκαν για σπουδές (2015-2019) (N=1161)

Επίσης, η διαμονή στο εξωτερικό φαίνεται ότι έχει επηρεάσει σημαντικά τον τρόπο με τον οποίο οι συμμετέχοντες/ουσες φοιτητές/τριες αντιμετωπίζουν τη μελλοντική τους απασχόληση σε διεθνές πλαίσιο (βλ. Διάγραμμα 5 12). Ειδικότερα, 9 στους 10 μάλλον συμφωνούν ή συμφωνούν απόλυτα ότι θα ήθελαν να εργαστούν σε διεθνές περιβάλλον (91.1%) ή ότι μπορούν εύκολα να φανταστούν να δουλεύουν στο εξωτερικό κάποια στιγμή στο μέλλον (91.0%). Επιπλέον, σχεδόν 7 στους 10 δηλώνουν ότι μπορούν εύκολα να φανταστούν τον εαυτό τους να εργάζεται στη χώρα όπου πραγματοποίησαν το Erasmus+ (66.9% μάλλον συμφωνούν ή συμφωνούν απόλυτα). Η ανάλυση σε ετήσιο επίπεδο παρουσιάζεται στο Παράρτημα (Πίνακας Π- 5).

Διάγραμμα 5 12. Επίδραση της δράσης διεθνούς κινητικότητας Erasmus+ στις προοπτικές μελλοντικής απασχόλησης σε διεθνές πλαίσιο των φοιτητών/τριών που μετακινήθηκαν για σπουδές (2015-2019) (N=1161)

5.7 Πρακτικές και οργανωτικές ρυθμίσεις

Στην υποενότητα αυτή οι φοιτητές/τριες που συμμετείχαν στη δράση της διεθνούς κινητικότητας Erasmus+ για να υλοποιήσουν μέρος των σπουδών τους σε ένα άλλο ίδρυμα Ανώτατης Εκπαίδευσης αξιολόγησαν τις υπηρεσίες υποστήριξης και παροχής συμβουλευτικών υπηρεσιών που έλαβαν τόσο από τα ιδρύματα αποστολής τους όσο και από τα ιδρύματα που τους υποδέχθηκαν για την περίοδο κινητικότητας 2015-2019.

Οι μετακινούμενοι/ες φοιτητές/τριες δήλωσαν σε γενικές γραμμές ικανοποιημένοι από την υποστήριξη που δέχθηκαν από το ίδρυμα αποστολής τους σε πρακτικά και οργανωτικά θέματα. Ειδικότερα, στην πλειοψηφία τους εμφανίζονται ικανοποιημένοι (μάλλον ικανοποιημένοι ή πολύ ικανοποιημένοι) αναφορικά με τη διοικητική υποστήριξη (85.5%), την ακαδημαϊκή καθοδήγηση (81%), τη βοήθεια που έλαβαν για την αντιμετώπιση προσωπικών προβλημάτων (75.3%) αλλά και την υποστήριξη από φοιτητικούς οργανισμούς σε όλη την περίοδο κινητικότητας (62.7%) που εξετάζεται. Επιπλέον, θεωρούν σε ποσοστό που ανέρχεται σε 81.6% ότι η διαδικασία επιλογής τους στο ίδρυμα αποστολής ήταν δίκαιη και διαφανής. Το Διάγραμμα 5 13 παρουσιάζει τα αποτελέσματα της ανάλυσης στο σύνολο της εξεταζόμενης περιόδου (2015-2019), ενώ στο Παράρτημα παρατίθεται πίνακας (Πίνακας Π- 6) με την ανάλυση σε επίπεδο έτους, όπου παρατηρούνται μερικές διαφορές ανάμεσα στα έτη.

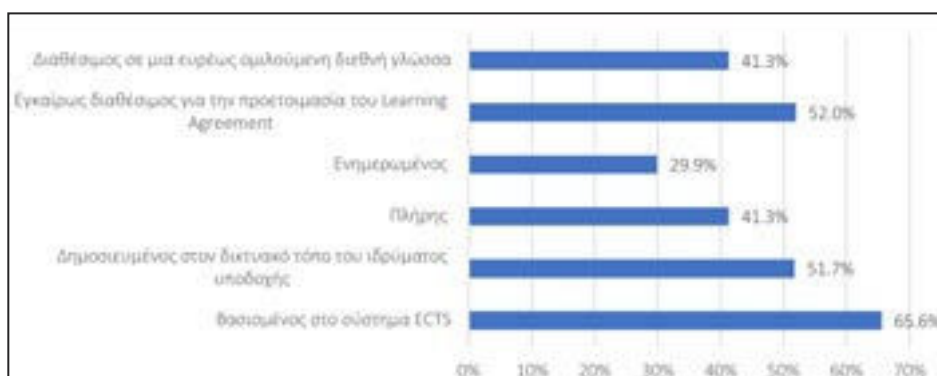
Διάγραμμα 5 13. Ικανοποίηση των φοιτητών/τριών από την υποστήριξη του ιδρύματος αποστολής σε πρακτικά/οργανωτικά ζητήματα (2015-2019) (N=1161)

Είναι χαρακτηριστικό ότι οι φοιτητές/τριες δηλώνουν ικανοποιημένοι και από τη βοήθεια που έλαβαν από το ίδρυμα συμμετοχής τους και μάλιστα σε παρόμοια ποσοστά με τη βοήθεια που τους παρείχε το ίδρυμα αποστολής τους, όπως φαίνεται στο Διάγραμμα 5 14. Επίσης, υψηλό ποσοστό των εισερχόμενων φοιτητών/τριών (78.6%) δήλωσαν ότι υπήρχε ίση μεταχείριση από το ίδρυμα υποδοχής κατά τη διάρκεια της συμμετοχής τους στο Πρόγραμμα, ενώ ένα ποσοστό της τάξεως του 20% ανέφερε ότι δεν ήταν σε θέση να κρίνει αν υπήρχε ίση μεταχείριση ή όχι. Ο Πίνακας Π- 7 του Παραρτήματος δείχνει πως οι απόψεις των φοιτητών/τριών διαφοροποιούνται μερικώς μέσα στα πέντε έτη της εξεταζόμενης περιόδου.

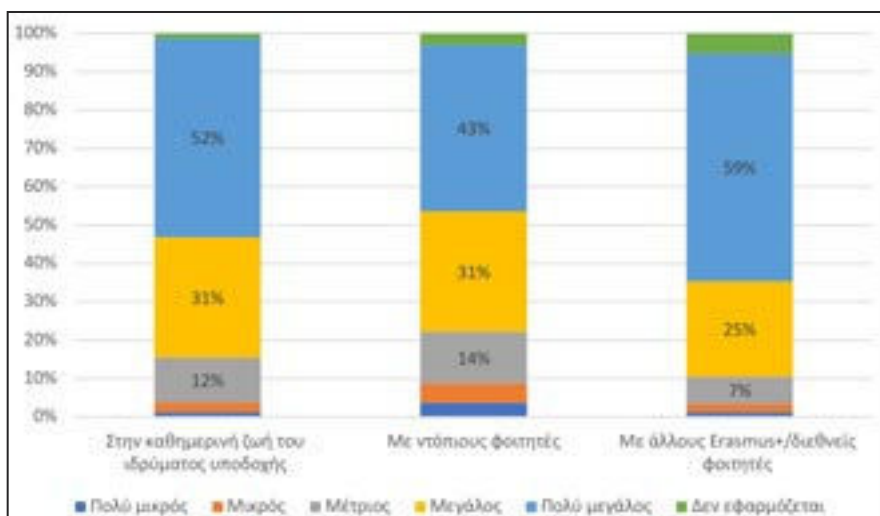
Διάγραμμα 5 14. Ικανοποίηση των φοιτητών/τριών από την υποστήριξη του ιδρύματος υποδοχής σε πρακτικά/οργανωτικά ζητήματα (2015-2019) (N=947-1161)

Επιπλέον, οι συμμετέχοντες/ουσες φοιτητές/τριες ερωτήθηκαν σχετικά με τον οδηγό σπουδών των ιδρυμάτων υποδοχής, με τα αποτελέσματα να φαίνονται στο Διάγραμμα 5 15. Από τα ποσοστά των φοιτητών/τριών που απάντησαν στην αντίστοιχη ερώτηση φαίνεται ότι οι οδηγοί σπουδών στα ιδρύματα υποδοχής, οι οποίοι βασίζονται κυρίως στο Σύστημα Μεταφοράς και Συσσώρευσης Πιστωτικών Μονάδων (ECTS) σίγουρα επιδέχονται βελτίωσης ώστε να ανταποκρίνονται καλύτερα στις απαιτήσεις τους. Λίγο περισσότεροι από τους/ις μισούς/ες εισερχόμενους/ες φοιτητές/τριες δήλωσαν ότι οι οδηγοί σπουδών ήταν έγκαιρα διαθέσιμοι για την προετοιμασία της Συμφωνία Μάθησης (Learning Agreement) (52%) και δημοσιευμένοι στον δικτυακό τόπο των ιδρυμάτων (51.7%). Ωστόσο, μόνο 4 στους 10 ερωτώμενους χαρακτήρισαν τους οδηγούς ως πλήρεις (41.3%) και διαθέσιμους σε μια ευρέως ομιλούμενη γλώσσα (41.3%), ενώ ακόμη λιγότεροι δήλωσαν ότι οι οδηγοί σπουδών ήταν ενημερωμένοι (29.9%), δεν υπήρχαν δηλαδή αλλαγές στα μαθήματα που είχαν επιλέξει κατά τη διάρκεια της παραμονής τους στο ίδρυμα υποδοχής.

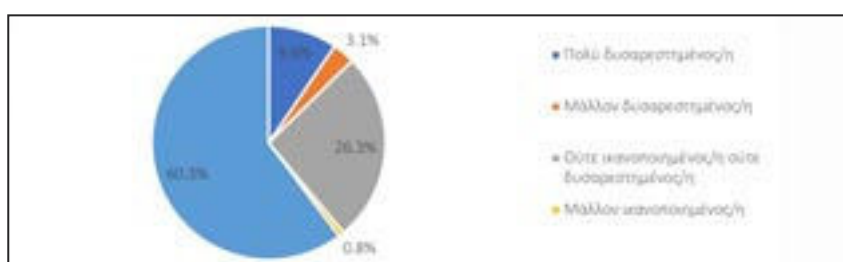
Διάγραμμα 5 15. Απόψεις των φοιτητών/τριών που μετακινήθηκαν για σπουδές σχετικά με τους οδηγούς σπουδών του ιδρύματος υποδοχής (N=947)

Σύμφωνα με όσα δήλωσε η μεγάλη πλειοψηφία των φοιτητών/τριών, ο βαθμός ενσωμάτωσής τους στο ίδρυμα υποδοχής αξιολογείται ως υψηλός (μεγάλος ή πολύ μεγάλος) τόσο αναφορικά με την καθημερινή ζωή στο ίδρυμα (83.3%) όσο και με τους διεθνείς ή άλλους Erasmus+ (84.3%) και ντόπιους φοιτητές/τριες (74.8%) και για τα πέντε έτη κινητικότητας (Διάγραμμα 5 16).

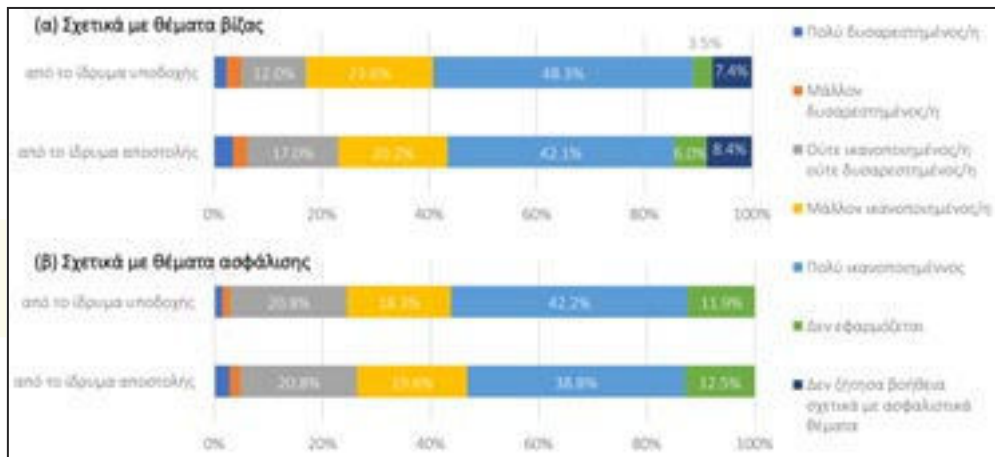
Διάγραμμα 5 16. Βαθμός ενσωμάτωσης των φοιτητών/τριών στο ίδρυμα υποδοχής (2015-2019) (N=1161)

Επίσης από το ακόλουθο Διάγραμμα 5 17 γίνεται φανερό ότι οι φοιτητές/τριες, στην συντριπική τους πλειοψηφία (86.6%), εμφανίζονται ικανοποιημένοι (μάλλον ικανοποιημένοι ή πολύ ικανοποιημένοι) από τον τρόπο που το ίδρυμα υποδοχής αντιμετώπισε τις όποιες ερωτήσεις, παράπονα ή προβλήματα προέκυψαν κατά τη συμμετοχή τους στο πρόγραμμα.

Διάγραμμα 5 17. Επίλυση προβλημάτων από το ίδρυμα υποδοχής φοιτητών/τριών για σπουδές (2015-2019) (N=1161)

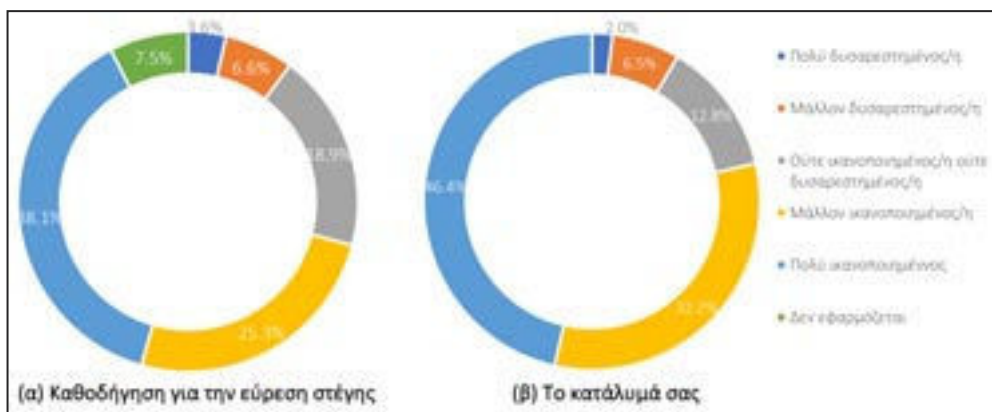
Από το Διάγραμμα 5 18 φαίνεται ότι οι φοιτητές/τριες εμφανίζονται σε γενικές γραμμές ικανοποιημένοι (μάλλον ή πολύ ικανοποιημένοι) από την παροχή βοήθειας σε θέματα βίζας, ιδιαίτερα από το ίδρυμα υποδοχής τους (74.6%) και σε μικρότερο ποσοστό από το ίδρυμα αποστολής (62.3%). Επίσης, φαίνεται ότι περίπου 6 στους/στις 10 φοιτητές/τριες έμειναν ικανοποιημένοι από την παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών σχετικά με θέματα ασφάλισης τόσο από τα ιδρύματα υποδοχής (60.5%) όσο και αποστολής (58.4%).

Διάγραμμα 5 18. Παροχή βοήθειας προς τους/τις φοιτητές/τριες που μετακινήθηκαν για σπουδές σχετικά με θέματα (α) βίζας και (β) ασφάλειας (2015-2019) (N=1161)

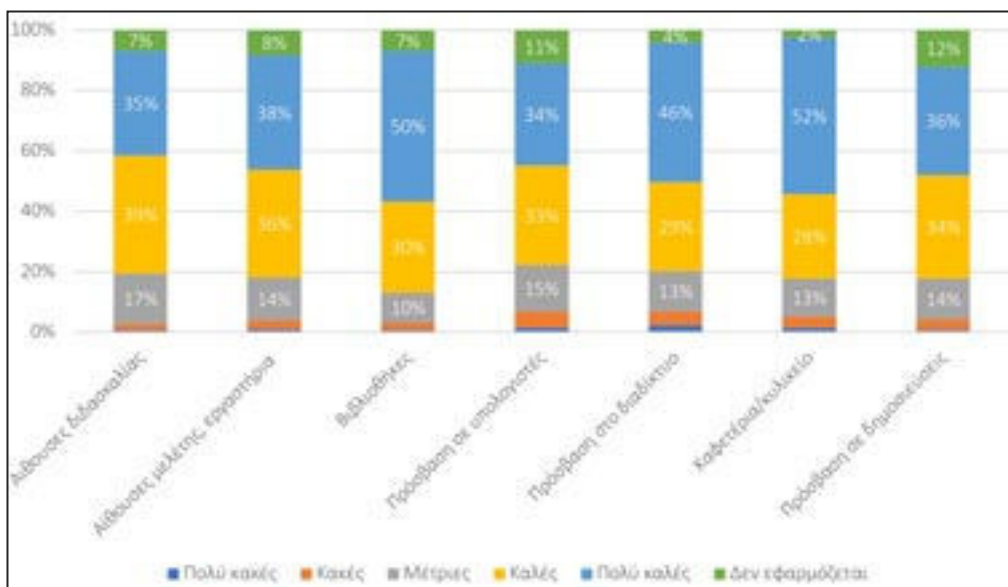
5.8 Στέγαση και υποδομές

Όσον αφορά την ικανοποίηση των φοιτητών/τριών που μετακινήθηκαν για σπουδές από/προς τις χώρες εταίρους σχετικά με τις υπηρεσίες στέγασης, τα αποτελέσματα παρουσιάζονται στο Διάγραμμα 5 19. Οι μετακινούμενοι/ες φοιτητές/τριες έμειναν σε μεγάλο ποσοστό ικανοποιημένοι (μάλλον ικανοποιημένοι ή πολύ ικανοποιημένοι) τόσο από τις υπηρεσίες που έλαβαν από το ίδρυμα υποδοχής για την εξεύρεση στέγης (63.4%) όσο και από τη διαμονή τους (78.6%) για το σύνολο της εξεταζόμενης περιόδου 2015-2019.

Διάγραμμα 5 19. Ικανοποίηση μετακινούμενων φοιτητών/τριών από τις υπηρεσίες στέγασης (2015-2019) (N=1161)

Επιπροσθέτως, οι φοιτητές/τριες στην πλειοψηφία τους αξιολόγησαν τις υποδομές και τις παροχές στο ίδρυμα υποδοχής ως ικανοποιητικές (καλές ή πολύ καλές), τόσο στο σύνολο της εξεταζόμενης περιόδου, όπως απεικονίζεται στο Διάγραμμα 5 20 όσο και σε κάθε έτος ξεχωριστά (όπως παρουσιάζεται στο Παράρτημα, Πίνακας Π- 8). Ειδικότερα, 8 στους/στις 10 εισερχόμενους/ες φοιτητές/τριες θεωρούν ικανοποιητική την πρόσβαση σε βιβλιοθήκες, ενώ περισσότεροι από 7 στους 10 αξιολογούν ως ικανοποιητικές την πρόσβαση στο διαδίκτυο (75.5%), τις αίθουσες διδασκαλίας (73.7%), τις αίθουσες μελέτης και τα εργαστήρια (73.6%). Ελαφρώς μικρότερο είναι το ποσοστό των φοιτητών/τριών που θεωρούν ικανοποιητική την πρόσβαση σε ερευνητικές δημοσιεύσεις (70.1%) και την πρόσβαση σε υπολογιστές (66.8%).

Διάγραμμα 5 20. Ικανοποίηση των φοιτητών/τριών από τις υποδομές/παροχές στο ίδρυμα υποδοχής (N=1113-1158)

5.9 Αναγνώριση σπουδών για κινητικότητα για σπουδές

Στην υποενότητα αυτή παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της περιγραφικής στατιστικής ανάλυσης που αφορά στην αναγνώριση των σπουδών των φοιτητών/τριών που μετακινήθηκαν με τη σχετική δράση διεθνούς κινητικότητας Erasmus+ με βάση τις απαντήσεις τους σε στοχευμένο ερωτηματολόγιο που συμπλήρωσαν μετά το πέρας των σπουδών τους για τα έτη κινητικότητας 2016 έως και 2019⁴. Από τον παρακάτω πίνακα (Πίνακας 5 1) γίνεται φανερό ότι αν και η διαδικασία αναγνώρισης για τους περισσότερους ερωτώμενους είχε ολοκληρωθεί (ήτοι 371 φοιτητές/τριες), ένα αρκετά μεγάλο ποσοστό της τάξεως του 32.2% των φοιτητών/τριών (ήτοι 176 φοιτητές/τριες) και για τα τέσσερα έτη που εξετάστηκαν ανέφεραν ότι η διαδικασία αναγνώρισης των σπουδών τους ήταν ακόμη υπό εξέλιξη.

Πίνακας 5 1. Στάδιο διαδικασίας αναγνώρισης μετά το πέρας της περιόδου κινητικότητας για σπουδές

	2016	2017	2018	2019	2016-2019
Η διαδικασία αναγνώρισης....					
Είναι υπό εξέλιξη	36.4%	33.1%	26.2%	31.8%	32.2%
Ολοκληρώθηκε	63.6%	66.9%	73.8%	68.2%	67.8%
Αριθμός παρατηρήσεων (N)	547				

Στη συνέχεια παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της στατιστικής ανάλυσης για το υπόδειγμα εκείνο των φοιτητών/τριών (371 άτομα στο σύνολο των ετών 2016-2019) για τους οποίους η διαδικασία αναγνώρισης των σπουδών τους είχε ολοκληρωθεί. Από την ανάλυση (Πίνακας 5 2), γίνεται φανερό ότι ένα υψηλό ποσοστό των φοιτητών/τριών αυτών που αγγίζει το 76% για τα τέσσερα έτη κινητικότητας αθροιστικά, έχει επιτύχει πλήρη ακαδημαϊκή αναγνώριση, ενώ το 15.4% έχει επιτύχει μερική αναγνώριση. Τέλος, για ένα μικρό ποσοστό των φοιτητών/τριών στο σύνολο των ετών κινητικότητας (8.6%) η διαδικασία αναγνώρισης έχει αποβεί άκαρπη.

4. Για το έτος 2015 δεν είναι διαθέσιμα αντίστοιχα δεδομένα με απαντήσεις των φοιτητών/τριών σχετικά με την αναγνώριση των σπουδών τους.

Πίνακας 5 2. Αναγνώριση σπουδών μετά την ολοκλήρωση της διαδικασίας αναγνώρισης

	2016	2017	2018	2019	2016-2019
Πλήρης αναγνώριση	71.4%	75.8%	80.0%	77.3%	76.0%
Καθόλου αναγνώριση	14.3%	3.2%	10.0%	6.8%	8.6%
Μερική αναγνώριση	14.3%	21.1%	10.0%	15.9%	15.4%
Αριθμός παρατηρήσεων (N)	371				

Επίσης, ανάμεσα στους/στις φοιτητές/τριες που δεν πέτυχαν την πλήρη ακαδημαϊκή τους αναγνώριση, ένα ποσοστό που ανέρχεται στο 46.1% (για το διάστημα 2016-2019) δήλωσε ότι έπρεπε να παρακολουθήσει επιπλέον μαθήματα ή να δώσει εξετάσεις στο ίδρυμα αποστολής για μαθήματα που είχαν ήδη αξιολογηθεί στο ίδρυμα υποδοχής στο εξωτερικό.

Πίνακας 5 3. Ανάγκη παρακολούθησης επιπλέον μαθημάτων ή εξετάσεις στο ίδρυμα αποστολής για λήψη της ακαδημαϊκής αναγνώρισης

	2016	2017	2018	2019	2016-2019
Δεν απαιτείται παρακολούθηση επιπλέον μαθημάτων ή εξετάσεις	50.0%	56.5%	61.1%	50.0%	53.9%
Για όλα τα μαθήματα	17.9%	8.7%	11.1%	20.0%	14.6%
Για μερικά μαθήματα	32.1%	34.8%	27.8%	30.0%	31.5%
Αριθμός παρατηρήσεων (N)	89				

Οι συμμετέχοντες/ουσες φοιτητές/τριες ρωτήθηκαν επίσης σχετικά με τους παράγοντες εκείνους που αποτελούν εμπόδια για την πλήρη αναγνώριση των σπουδών τους. Με βάση τις απαντήσεις τους οι παράγοντες αυτοί σχετίζονται κυρίως με το γεγονός ότι το περιεχόμενο κάποιων μαθημάτων (ή μέρους αυτών) δεν γίνεται τελικά αποδεκτό από το ίδρυμα αποστολής, οι καθηγητές του ιδρύματος αποστολής δεν δίνουν την έγκριση αναγνώρισης ή ακόμη και οι ίδιοι/ες οι φοιτητές/τριες αποφασίζουν να μην αναγνωριστούν καθόλου κάποια μαθήματα που παρακολούθησαν κατά τη διάρκεια της μετακίνησής τους.

Τέλος, οι συμμετέχοντες/ουσες φοιτητές/τριες κλήθηκαν να αναφέρουν τις πιστωτικές μονάδες ECTS που αποκτήθηκαν κατά τη διάρκεια της περιόδου κινητικότητας, που καθορίστηκαν στη Συμφωνία Μάθησης, καθώς και αυτές που αναγνωρίστηκαν τελικά από το ίδρυμα αποστολής με το πέρας της κινητικότητας. Η Συμφωνία Μάθησης (Learning Agreement) είναι μία σημαντική τριμερής συμφωνία που αφορά την αναγνώριση των σπουδών των φοιτητών/τριών Erasmus+ και υπογράφεται από τον φοιτητή και τους δύο ακαδημαϊκούς υπεύθυνους (καθηγητές) των δύο ιδρυμάτων (αποστολής και υποδοχής). Η πλειοψηφία των φοιτητών/τριών (80.8%) που μετακινήθηκαν για σπουδές κατά τα τέσσερα έτη 2016-2019, δήλωσαν ότι στη Συμφωνία Μάθησης χρησιμοποιήθηκαν πιστωτικές μονάδες ECTS. Η αναγνώριση δηλαδή των σπουδών έγινε μέσω της μεταφοράς και αντιστοίχισης των πιστωτικών μονάδων ECTS των μαθημάτων του ιδρύματος υποδοχής με πιστωτικές μονάδες και μαθήματα του ιδρύματος αποστολής, εφόσον οι φοιτητές/τριες έχουν εξεταστεί επιτυχώς στα μαθήματα αυτά στο ίδρυμα υποδοχής. Στον παρακάτω πίνακα (Πίνακας 5 4) παρουσιάζονται, κατά μέσο όρο ανά περίοδο κινητικότητας αλλά και για το σύνολο των περιόδων, οι πιστωτικές μονάδες ECTS που αποκτήθηκαν κατά τη διάρκεια της περιόδου κινητικότητας, οι πιστωτικές μονάδες που καθορίστηκαν στη Συμφωνία Μάθησης, καθώς και αυτές που αναγνωρίστηκαν τελικά από το ίδρυμα αποστολής με το πέρας της κινητικότητας. Σε γενικές γραμμές, ανά έτος αλλά και για τα τέσσερα έτη κινητικότητας συνολικά, φαίνεται ότι αν και υπάρχει μια μικρή διαφοροποίηση προς τα κάτω ανάμεσα στις πιστωτικές μονάδες που αποκτήθηκαν (κατά μέσο όρο) στο ίδρυμα υποδοχής και αυτές που αναγνωρίστηκαν τελικά στο ίδρυμα αποστολής δεν πρέπει να υπήρχαν σοβαρές δυσκολίες ανάμεσα στην τελική αντιστοίχιση και αναγνώριση των μαθημάτων. Επίσης, περισσότεροι από 8 στους/στις 10 φοιτητές/τριες συμφωνούν (μάλλον συμφωνούν ή συμφωνούν απόλυτα) ότι η μετατροπή από το ίδρυμα αποστολής της βαθμολογίας που έλαβαν σε μαθήματα που παρακολούθησαν στο ίδρυμα υποδοχής ήταν διαφανής (με ποσοστό 82.7%), αντικειμενική (με ποσοστό 80.9%) και δίκαιη (με ποσοστό 80.3%).

Πίνακας 5 4. Πιστωτικές μονάδες ECTS για την αντιστοίχιση και αναγνώριση των μαθημάτων για τους/τις φοιτητές/τριες που μετακινήθηκαν για σπουδές

Έτος/Περίοδος κινητικότητας		Συνολικός αριθμός πιστωτικών μονάδων ECTS που...		
		Αποκτήθηκαν κατά τη διάρκεια της περιόδου κινητικότητας, όπως αναφέρεται στο πιστοποιητικό αναλυτικής βαθμολογίας	Καθορίστηκαν στην τελική έκδοση της Συμφωνίας Μάθησης ως προσμετρούμενες για το πτυχίο σας	Αναγνωρίστηκαν τελικά από το ίδρυμα αποστολής μετά την κινητικότητα
2016	Μέσος όρος	23.5	25.3	22.0
	Τυπική απόκλιση	9.3	11.4	9.3
	# παρατηρήσεων	66	66	66
2017	Μέσος όρος	24.0	24.6	22.3
	Τυπική απόκλιση	9.2	8.4	10.1
	# παρατηρήσεων	70	70	70
2018	Μέσος όρος	24.9	25.4	23.1
	Τυπική απόκλιση	6.3	10.3	6.4
	# παρατηρήσεων	66	66	66
2019	Μέσος όρος	28.2	28.4	25.6
	Τυπική απόκλιση	8.0	7.9	15.9
	# παρατηρήσεων	72	72	88
2016-2019	Μέσος όρος	25.2	26.0	23.4
	Τυπική απόκλιση	8.5	9.6	11.5
	# παρατηρήσεων	274	274	290

6 Αντίκτυπος της δράσης αναφορικά με την διεθνή κινητικότητα των φοιτητών/τριών για πρακτική άσκηση

Το κεφάλαιο αυτό εστιάζει στην κινητικότητα των φοιτητών/τριών για πρακτική άσκηση μεταξύ των χωρών του Προγράμματος Διεθνούς Κινητικότητας και των χωρών Εταίρων. Η δράση αυτή ξεκίνησε από την πρόσκληση του 2018, επομένως υπάρχουν διαθέσιμα δεδομένα για δύο έτη κινητικότητας (2018 και 2019) για έναν πολύ μικρό αριθμό μετακινούμενων φοιτητών/τριών (19 φοιτητές/τριες στο σύνολο των 2 ετών). Στο πλαίσιο αυτό η περιγραφική στατιστική ανάλυση που ακολουθεί μπορεί να οδηγήσει μόνο σε ενδεικτικά αποτελέσματα που πρέπει να ερμηνευθούν με τη δέουσα προσοχή (μη γενικεύσιμα).

Η ανάλυση βασίζεται σε ποσοτικά δεδομένα που έχουν συλλεχθεί από τις έρευνες ερωτηματολογίων που πραγματοποιήθηκαν στους/ις φοιτητές/τριες που συμμετείχαν στη δράση.

6.1 Κίνητρα συμμετοχής στη δράση κινητικότητας για πρακτική άσκηση

Τα κίνητρα συμμετοχής στη δράση κινητικότητας για πρακτική άσκηση για την πλειοψηφία των ερωτώμενων σχετίζονται κυρίως με τη δημιουργία προσωπικών και επαγγελματικών δικτύσεων και την ανάπτυξη οριζόντιων δεξιοτήτων αλλά και τη ζωή σε μια άλλη χώρα όπου θα τους δοθεί η δυνατότητα να γνωρίσουν νέους ανθρώπους. Όπως φαίνεται στον παρακάτω πίνακα (Πίνακας 6 1), εξίσου σημαντική για τους/τις μετακινούμενους/ες φοιτητές/τριες αναδεικνύεται η ευκαιρία να βιώσουν διαφορετικά μαθησιακά περιεχόμενα και πρακτικές, ενώ λιγότερο σημαντικά φαίνεται να είναι τα κίνητρα που αφορούν στη βελτίωση των μελλοντικής τους απασχολησιμότητας (employability) είτε στη χώρα τους είτε στο εξωτερικό.

Πίνακας 6 1. Κίνητρα των φοιτητών/τριών για συμμετοχή στην διεθνή κινητικότητα με σκοπό την πρακτική άσκηση (2018-2019)

	Αρ. απαντήσεων	%
Να κάνω πρακτική άσκηση σε ξένη γλώσσα	10	52.6%
Να βιώσω διαφορετικά μαθησιακά περιεχόμενα	12	63.2%
Να βιώσω διαφορετικές μαθησιακές πρακτικές	12	63.2%
Να μάθω/βελτιώσω μια ξένη γλώσσα	11	57.9%
Να αναπτύξω οριζόντιες δεξιότητες, όπως προσαρμοστικότητα, επίλυση προβλημάτων, περιέργεια κ.λπ.	13	68.4%
Να ενισχύσω τη μελλοντική μου απασχολησιμότητα στη χώρα μου	8	42.1%
Να ενισχύσω τη μελλοντική μου απασχολησιμότητα στο εξωτερικό	10	52.6%
Να ζήσω στο εξωτερικό και να γνωρίσω νέους ανθρώπους	13	68.4%
Να αποκτήσω γνώση μιας άλλης χώρας	13	68.4%
Να δημιουργήσω ένα προσωπικό και επαγγελματικό δίκτυο	13	68.4%

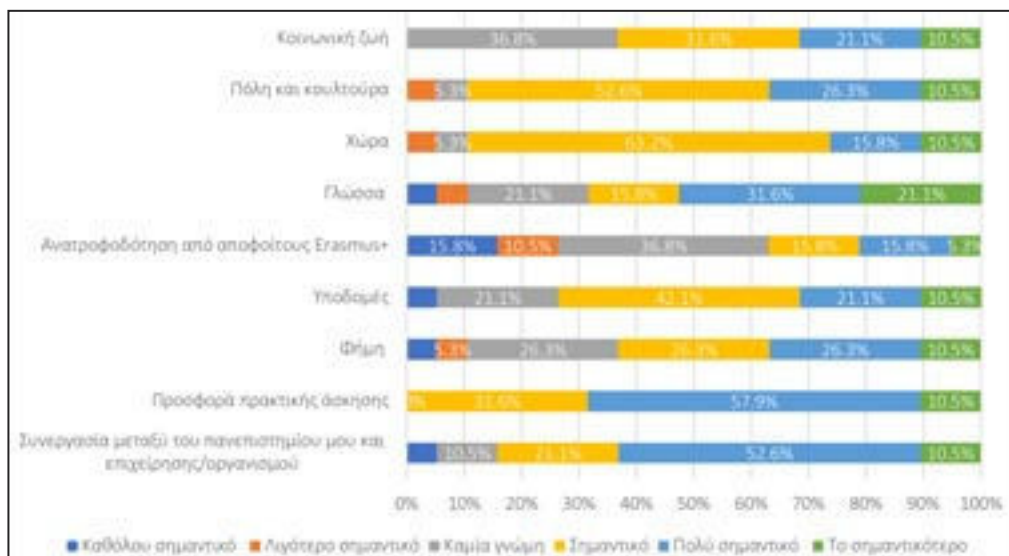
Επιπρόσθετοι παράγοντες παρακίνησης για συμμετοχή στη συγκεκριμένη δράση ήταν για την πλειοψηφία των μετακινούμενων φοιτητών/τριών η δυνατότητα λήψης επιχορήγησης Erasmus+ (σε ποσοστό 73.7%), ενώ αρκετά σημαντικός παράγοντας αναδείχθηκε και η καταλληλότητα της περιόδου πρακτικής άσκησης (για το 52.6% των φοιτητών/τριών). Για λιγότερους από τους μισούς μετακινούμενους, κίνητρο συμμετοχής στη δράση ήταν η ποιότητα της επιχείρησης/οργανισμού υποδοχής, ενώ μόνο ένα πολύ μικρό ποσοστό (15.8%) δήλωσε ως κίνητρο τη διαθέσιμη υποστήριξη για εύρεση καταλύματος. Τέλος, στην πλειοψηφία τους ανέφεραν ότι θα συμμετείχαν ξανά σε αυτή δράση κινητικότητας (68.4%).

6.2 Ποιότητα πρακτικής άσκησης

Σε ποσοστό 89.5% οι μετακινούμενοι/ες φοιτητές/τριες δήλωσαν ικανοποιημένοι από την εμπειρία συμμετοχής, ενώ στο σύνολό τους ανέφεραν ότι θα συνιστούσαν τη συμμετοχή σε αυτή τη δράση και σε άλλους/ες φοιτητές/τριες. Εστιάζοντας στην ποιότητα της πρακτικής άσκησης, στη συντριπτική τους πλειοψηφία (94.7%), οι φοιτητές/τριες που μετακινήθηκαν για πρακτική άσκηση ανέφεραν ότι τα καθήκοντα που τους ανατέθηκαν κατά τη διάρκεια της πρακτικής άσκησης ήταν συναφή με τις σπουδές και το εκπαιδευτικό τους προφίλ. Επίσης, στο σύνολό τους σχεδόν (94.7%) έμειναν ικανοποιημένοι (μάλλον ικανοποιημένοι και πολύ ικανοποιημένοι) με την εποπτεία που είχαν κατά τη διάρκεια της πρακτικής τους άσκησης και δήλωσαν ότι εάν τους δινόταν η ευκαιρία θα εργάζονταν ξανά για την/τον συγκεκριμένη/ο επιχείρηση/οργανισμό υποδοχής.

Σε σχέση με τα κριτήρια επιλογής της επιχείρησης/οργανισμού υποδοχής, όπως παρουσιάζεται στο Διάγραμμα 6 1, οι φοιτητές/τριες θεώρησαν ως πολύ σημαντικό κριτήριο (πολύ σημαντικό ή το σημαντικότερο) την προσφορά πρακτικής άσκησης (68.4%), και τη συνεργασία ανάμεσα στο πανεπιστήμιό τους και τον φορέα υποδοχής (63.1%). Επίσης

για περισσότερους/ες από τους/τις μισούς/ές φοιτητές/τριες (52.7%) πολύ σημαντικό κριτήριο αναδεικνύεται η γλώσσα, ενώ για το 36.8% των φοιτητών/τριών πολύ σημαντικό ρόλο στην επιλογή τους έπαιξε η φήμη του φορέα υποδοχής καθώς και η πόλη και η κουλτούρα. Μικρότερη βαρύτητα στην επιλογή του φορέα υποδοχής είχαν οι υποδομές και οι κοινωνική ζωή (31.6% αξιολόγησε τα δύο αυτά κριτήρια ως πολύ σημαντικά) καθώς και η χώρα και η σχετική πληροφόρηση από άλλους/ες φοιτητές/τριες.

Διάγραμμα 6 1. Κριτήρια επιλογής της επιχείρησης/οργανισμού υποδοχής από τους/τις φοιτητές/τριες που συμμετείχαν στην πρακτική άσκηση (2018-2019) (N=19)

6.3 Προσωπική ανάπτυξη και ανάπτυξη προσωπικών δεξιοτήτων και ικανοτήτων

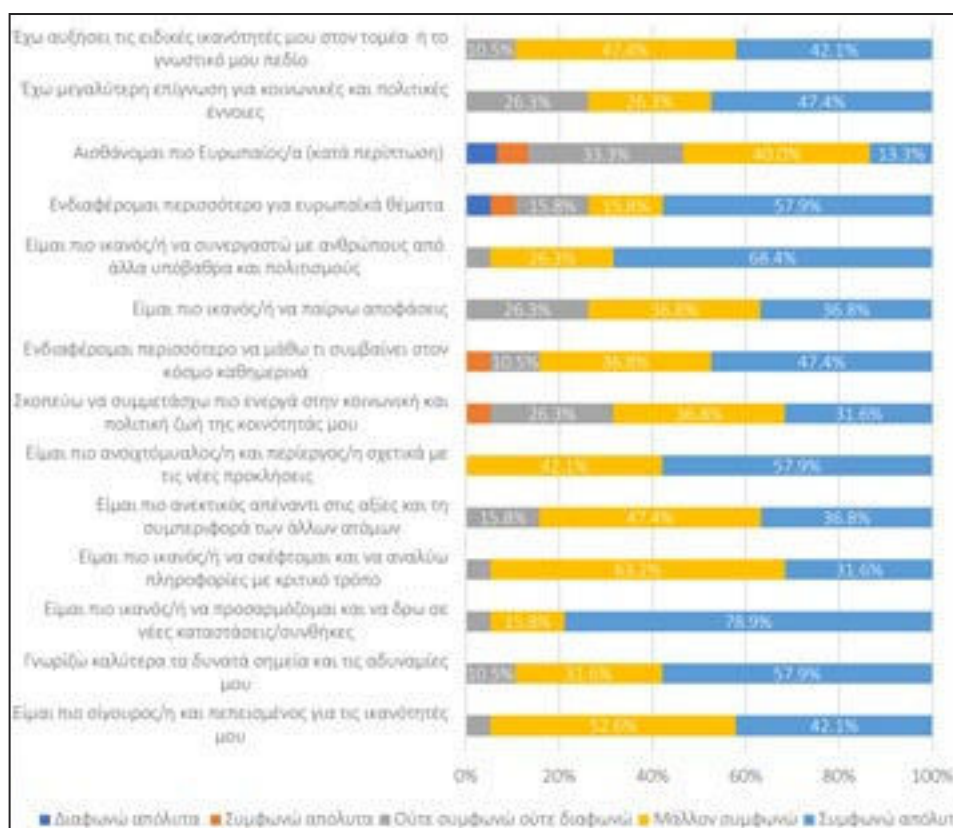
Από το Διάγραμμα 6 2, γίνεται φανερό ότι η παραμονή στο εξωτερικό για πρακτική άσκηση μέσω του Erasmus+ έχει συμβάλει σημαντικά στην ενίσχυση απαραίτητων οριζόντιων δεξιοτήτων των συμμετεχόντων φοιτητών. Ειδικότερα, οι ερωτώμενοι, στο σύνολό τους σχεδόν, φαίνεται να συμφωνούν (μάλλον συμφωνούν ή συμφωνούν απόλυτα) ότι ενισχύθηκαν οι αναλυτικές τους δεξιότητες (94.8%), ότι έμαθαν να σχεδιάζουν και να εφαρμόζουν ανεξάρτητα τη μαθησιακή τους διαδικασία (94.8%), ενώ δήλωσαν ότι ενισχύθηκαν οι διαπολιτισμικές τους δεξιότητες (94.8%) καθώς έμαθαν να διακρίνουν καλύτερα την αξία που έχουν οι διαφορετικές κουλτούρες. Επίσης, σχεδόν 9 στους 10 συμφωνούν (μάλλον συμφωνούν ή συμφωνούν απόλυτα) ότι ανέπτυξαν περαιτέρω τις δεξιότητες τους στην επίλυση προβλημάτων (89.5%), καθώς και ότι έχουν μάθει να σχεδιάζουν και να οργανώνουν καλύτερα καθήκοντα και δραστηριότητες (89.4%). Επίσης, ένα υψηλό ποσοστό, περίπου 8 στους 10 (84.2%), έχουν βελτιώσει τη δημιουργική τους έκφραση, έχουν μάθει να χρησιμοποιούν καλύτερα το διαδίκτυο, τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης και τους υπολογιστές για τις σπουδές τους, την εργασία τους ή τις προσωπικές τους δραστηριότητες (68.4% μάλλον συμφωνούν ή συμφωνούν απόλυτα), ενώ έχουν επίσης βελτιώσει τη δεξιότητα ομαδικής εργασίας (68.5%). Τέλος, χαμηλότερο είναι το ποσοστό όσων δήλωσαν ότι ενδυναμώθηκαν οι ψηφιακές τους δεξιότητες (52.6%), όπως ο σχεδιασμός, η ανάπτυξη, ο προγραμματισμός ή/και η διαχείριση συστημάτων πληροφορικής, λογισμικού, εφαρμογών και ιστοσελίδων.

Διάγραμμα 6 2. Βελτίωση οριζόντιων δεξιοτήτων των φοιτητών/τριών μέσω της παραμονής τους στο εξωτερικό για πρακτική άσκηση (2018-2019) (N=19)

Επιπροσθέτως από το Διάγραμμα 6 3 φαίνεται ότι η συμμετοχή στη δραστηριότητα κινητικότητας για πρακτική άσκηση την περίοδο 2018-2019 έχει συμβάλει ουσιαστικά στην διευκόλυνση της προσωπικής τους ανάπτυξης. Πιο συγκεκριμένα, οι συμμετέχοντες/ουσες φοιτητές/τριες δήλωσαν ότι βελτιώθηκε η αυτοπεποίθησή τους (μάλλον συμφωνούν ή συμφωνούν απόλυτα), αφού αισθάνονται πιο σίγουροι για τις ικανότητές τους (94.7%) και τα δυνατά και αδύναμα σημεία τους (89.5%), ενώ αισθάνονται πιο ικανοί να προσαρμόζονται και να δρουν γρήγορα υπό νέες συνθήκες (94.7%), να συνεργάζονται με ανθρώπους με διαφορετικά πολιτισμικό υπόβαθρο (94.7%), να είναι πιο ανοιχτόμυαλοι στην αντιμετώπιση νέων προκλήσεων (100%), αλλά και να είναι περισσότερο αποφασιστικοί (73.6%). Επίσης, φαίνεται ότι έχουν βελτιώσει (μάλλον συμφωνούν ή συμφωνούν απόλυτα) τις ικανότητες τους για κοινωνική δέσμευση (social engagement), αφού έχουν αναπτύξει περισσότερο την κριτική τους σκέψη (94.8%), ενδιαφέρονται περισσότερο για το συμβαίνει στον κόσμο καθημερινά (84.2%), σκοπεύουν να συμμετάσχουν πιο ενεργά στην κοινωνική και πολιτική ζωή της κοινότητάς τους (68.4%), έχουν μεγαλύτερη επίγνωση για κοινωνικές και πολιτικές έννοιες όπως η δημοκρατία, η δικαιοσύνη, η ισότητα, η ιθαγένεια, τα πολιτικά δικαιώματα (73.7%). Αναφέρουν, επιπλέον, ότι έχει ενισχυθεί η ευρωπαϊκή τους ταυτότητα, δηλώνοντας ότι ενδιαφέρονται περισσότερο για τα ευρωπαϊκά θέματα (73.7%) και ότι αισθάνονται περισσότερο Ευρωπαίοι (53.3%).

Διάγραμμα 6 3. Συμβολή της παραμονής των φοιτητών/τριών στο εξωτερικό για πρακτική άσκηση στην προσωπική ανάπτυξη (2018-2019) (N=19)

Τέλος, κατά τη διάρκεια της παραμονής τους στο εξωτερικό για πρακτική άσκηση με το Πρόγραμμα Erasmus+, σχεδόν 8 στους/στις 10 φοιτητές/τριες (78.9%) αισθάνονται ότι βελτίωσαν και τις γλωσσικές τους δεξιότητες.

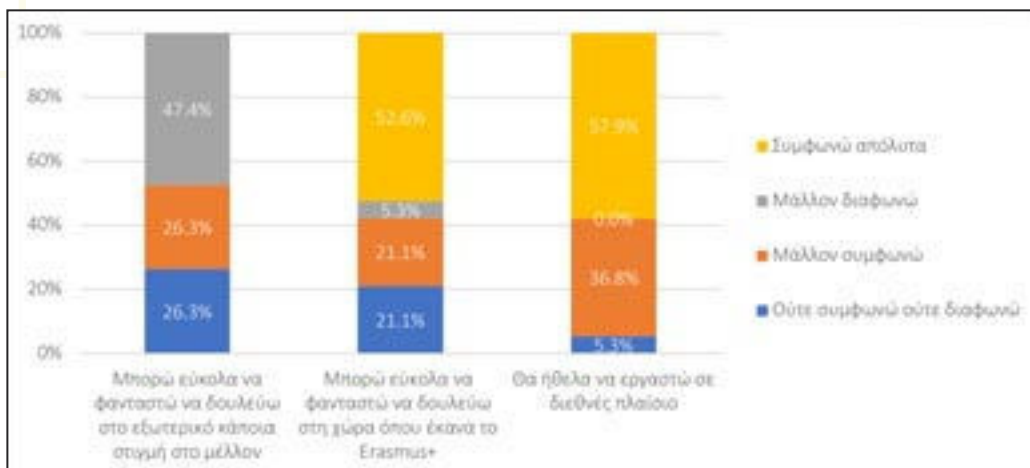
6.4 Μελλοντικές προοπτικές εκπαίδευσης, κατάρτισης, και απασχόλησης

Όσον αφορά στις προοπτικές των φοιτητών/τριών σχετικά με την εκπαίδευση, την κατάρτιση και την απασχόληση τους στο μέλλον, τα αποτελέσματα του ερωτηματολογίου απεικονίζονται στο Διάγραμμα 6 4. Στη μεγάλη τους πλειοψηφία οι φοιτητές/τριες πιστεύουν ότι η πρακτική τους άσκηση στο πλαίσιο της διεθνούς κινητικότητας Erasmus+ συνέβαλε θετικά στην προετοιμασία τους για τον κόσμο της εργασίας. Έτσι, σχεδόν 9 στους 10 (89.5%) δήλωσαν ότι έχουν αποκτήσει μεγαλύτερη ικανότητα στο να αναλαμβάνουν καθήκοντα υψηλής ευθύνης. Ταυτόχρονα, πιστεύουν ότι έχουν αποκτήσει μια πιο ξεκάθαρη άποψη για τους επαγγελματικούς τους στόχους, όπως και ότι έχουν βελτιωθεί οι προοπτικές μελλοντικής τους απασχόλησης (89.5% και 73.7% αντίστοιχα μάλλον συμφωνούν ή συμφωνούν απόλυτα). Τέλος, θεωρούν ότι θα έχουν καλύτερες ευκαιρίες για πρακτική άσκηση ή για να καταλάβουν μια θέση εργασίας για φοιτητές/τριες στην πατρίδα τους (63.1% μάλλον συμφωνούν ή συμφωνούν απόλυτα).

Διάγραμμα 6 4. Επίδραση της παραμονής των φοιτητών/τριών στο εξωτερικό για πρακτική άσκηση στις προοπτικές μελλοντικής απασχόλησης (2015-2019) (N=19)

Επίσης, η πρακτική άσκηση στο εξωτερικό φαίνεται ότι έχει επηρεάσει μάλλον θετικά τον τρόπο με τον οποίο οι συμμετέχοντες/ουσες φοιτητές/τριες αντιμετωπίζουν το ενδεχόμενο για μελλοντική τους απασχόληση σε διεθνές περιβάλλον. Όπως γίνεται αντιληπτό από το Διάγραμμα 6 5, στη μεγάλη τους πλειοψηφία μάλλον συμφωνούν ή συμφωνούν απόλυτα ότι θα ήθελαν να εργαστούν σε διεθνές περιβάλλον (94.7%) ή ότι αντιμετωπίζουν θετικά το ενδεχόμενο μελλοντικής τους απασχόλησης στη χώρα που έκαναν την πρακτική τους άσκηση (73.7%). Ωστόσο, ένα ποσοστό της τάξεως του 47% δήλωσε ότι μάλλον δεν αντιμετωπίζει θετικά το ενδεχόμενο απασχόλησής του στο εξωτερικό στο μέλλον.

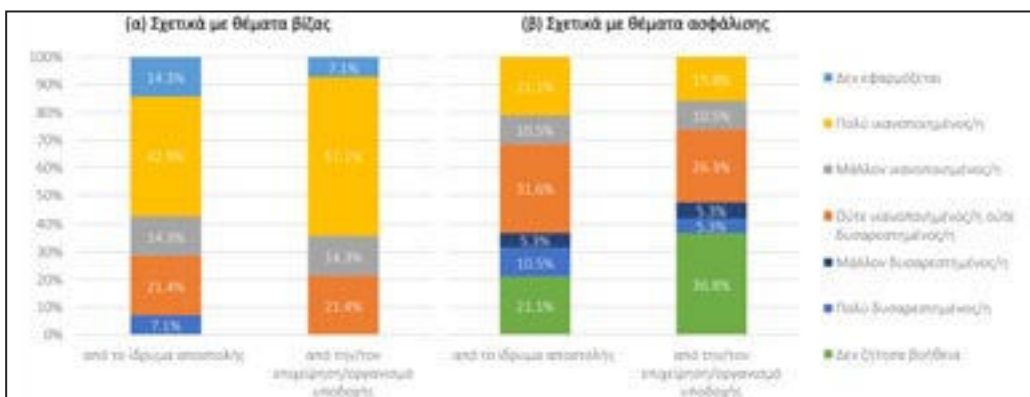

Διάγραμμα 6 5. Επίδραση της παραμονής στο εξωτερικό για πρακτική άσκηση στην προοπτική μελλοντικής απασχόλησης σε διεθνές πλαίσιο (2018-2019) (N=19)

6.5 Πρακτικές και οργανωτικές ρυθμίσεις

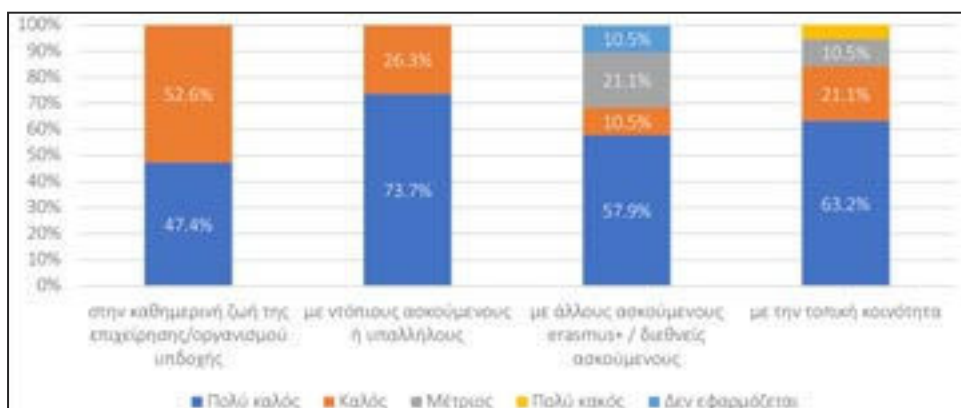
Στην υποενότητα αυτή οι φοιτητές/τριες που συμμετείχαν στη δράση της διεθνούς κινητικότητας Erasmus+ για πρακτική άσκηση αξιολόγησαν τις υπηρεσίες υποστήριξης και παροχής συμβουλευτικών υπηρεσιών που έλαβαν τόσο από τα ιδρύματα αποστολής τους όσο και από τα ιδρύματα που τους υποδέχθηκαν για την περίοδο κινητικότητας 2018-2019.

Καταρχάς, στην πλειοψηφία τους (68.4%), οι φοιτητές/τριες που μετακινήθηκαν στο εξωτερικό για πρακτική άσκηση δήλωσαν ότι η διαδικασία επιλογής τους στο ίδρυμα αποστολής τους ήταν δίκαιη και διαφανής. Επίσης, για τους/τις περισσότερους/ες φοιτητές/τριες (73.7%) απαιτήθηκε η έκδοση βίζας για τη μετακίνησή τους. Από το Διάγραμμα 6 6, φαίνεται ότι εμφανίζονται σε γενικές γραμμές ικανοποιημένοι (μάλλον ή πολύ ικανοποιημένοι) από την παροχή βοήθειας σε θέματα βίζας, ιδιαίτερα από την επιχείρηση ή τον οργανισμό υποδοχής τους (71.4%) και σε μικρότερο ποσοστό από το ίδρυμα αποστολής (57.1%). Αντίθετα, οι φοιτητές/τριες έμειναν λιγότερο ικανοποιημένοι αναφορικά με την βοήθεια που τους παρασχέθηκε σε θέματα ασφάλισης τόσο από το ίδρυμα αποστολής όσο και από την επιχείρηση/οργανισμό στη χώρα υποδοχής, αφού δήλωσαν ικανοποιημένοι (μάλλον ή πολύ ικανοποιημένοι) 31.6% και 26.3% αντίστοιχα.

Διάγραμμα 6 6. Ικανοποίηση των φοιτητών/τριών σχετικά με την παροχή βοήθειας κατά την μετακίνηση για πρακτική άσκηση σχετικά με θέματα (α) βίζας και (β) ασφάλισης (2018-2019) (N=14-19)

Σύμφωνα με όσα δήλωσε η μεγάλη πλειοψηφία των φοιτητών/τριών που μετακινήθηκε για πρακτική άσκηση, ο βαθμός ενσωμάτωσής τους στην επιχείρηση ή τον οργανισμό υποδοχής αξιολογείται ως υψηλός (μεγάλος ή πολύ μεγάλος) τόσο αναφορικά με την καθημερινή ζωή στην επιχείρηση (100%) όσο και με τους ντόπιους ασκούμενους ή υπαλλήλους (100%), αλλά με άλλους ασκούμενους (68.4%) και την τοπική κοινότητα (84.3%) (Διάγραμμα 6 7). Επίσης, το μεγαλύτερο μέρος των φοιτητών/τριών που μετακινήθηκαν για πρακτική άσκηση (73.7%) δήλωσαν ότι υπήρχε ίση μεταχείριση από την επιχείρηση/οργανισμό υποδοχής κατά τη διάρκεια της συμμετοχής τους στο Πρόγραμμα, ενώ ένα ποσοστό της τάξεως του 26.3% ανέφερε ότι δεν ήταν σε θέση να κρίνει αν υπήρχε ίση μεταχείριση ή όχι.

Διάγραμμα 6 7. Βαθμός ενσωμάτωσης των φοιτητών/τριών που μετακινήθηκαν για πρακτική άσκηση στην/ον επιχείρηση/οργανισμό υποδοχής (2018-2019) (N=19)

Επίσης, οι μετακινούμενοι για πρακτική άσκηση εμφανίζονται ικανοποιημένοι (μάλλον ικανοποιημένοι ή πολύ ικανοποιημένοι) τόσο από τον τρόπο η επιχείρηση ή ο οργανισμός υποδοχής αντιμετώπισε τις όποιες ερωτήσεις, παράπονα ή προβλήματα προέκυψαν κατά τη συμμετοχή τους στο πρόγραμμα (94.8%), όσο και από τις ρυθμίσεις καθοδήγησης και υποστήριξης που τους παρασχέθηκαν (74%). Τέλος, έμειναν σε μεγάλο ποσοστό ικανοποιημένοι (μάλλον ικανοποιημένοι ή πολύ ικανοποιημένοι) τόσο από τις υπηρεσίες που έλαβαν από την επιχείρηση ή τον οργανισμό υποδοχής για την εξεύρεση στέγης (68.5%) όσο και από τη διαμονή τους (73.7%).

7 Αντίκτυπος της δράσης αναφορικά με την διεθνή κινητικότητα του προσωπικού για διδασκαλία και επιμόρφωση

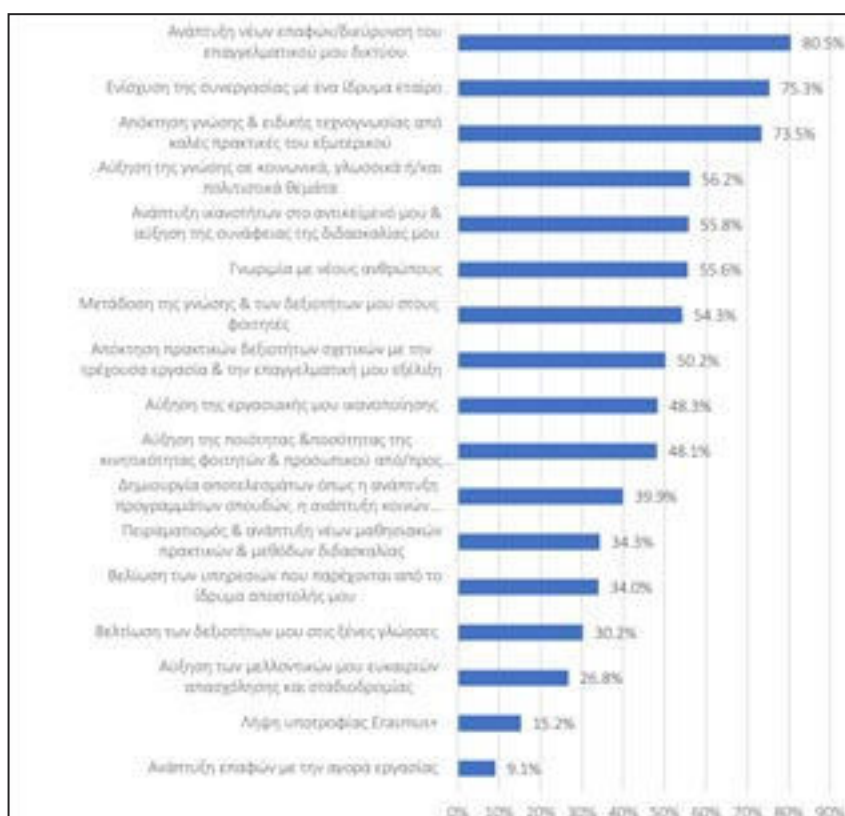
Το παρόν κεφάλαιο αναλύει τον αντίκτυπο της διεθνούς κινητικότητας του προσωπικού που μετακινήθηκαν για διδασκαλία και επιμόρφωση, παρουσιάζοντας τα κύρια ευρήματα σχετικά με τα κίνητρα τους, τη γενική ικανοποίηση με την δράση αλλά και την ικανοποίηση τους σχετικά με επιμέρους κριτήρια, όπως η επίδραση στην προσωπική και επαγγελματική του ανάπτυξη, ο αντίκτυπος της διδασκαλίας στο ίδρυμα υποδοχής, και ο αντίκτυπος της κινητικότητας στο ίδρυμα αποστολής.

Η ανάλυση βασίζεται σε ποσοτικά δεδομένα που έχουν συλλεχθεί από τις έρευνες ερωτηματολογίων που πραγματοποιήθηκαν στο προσωπικό κατά την περίοδο 2015-2019.

7.1 Κίνητρα συμμετοχής του προσωπικού στη δράση διεθνούς κινητικότητας

Στην υποενότητα αυτή παρουσιάζονται τα κύρια κίνητρα συμμετοχής που αφορούν στην κινητικότητα του προσωπικού των ιδρυμάτων για δραστηριότητες διδασκαλίας και επιμόρφωσης ανάμεσα σε χώρες που συμμετέχουν στο πρόγραμμα και χώρες εταίρους για τα έτη 2015 έως και 2019 (η ανάλυση κατά έτος παρουσιάζεται στο Παράρτημα, Πίνακας Π- 9). Είναι χαρακτηριστικό ότι η μεγάλη πλειοψηφία του προσωπικού (94.8%) που συμμετείχε σε δραστηριότητες κινητικότητας για το διάστημα 2015-2019, δήλωσε ότι υποκινήθηκε σε πολύ μεγάλο ή μεγάλο βαθμό στο πλαίσιο της στρατηγικής διεθνοποίησης (π.χ. διεθνοποίηση της έρευνας και της διδασκαλίας) που έχουν αναπτύξει τα αντίστοιχα ιδρύματα αποστολής.

Το Διάγραμμα 7 1 παρουσιάζει τα κύρια κίνητρα συμμετοχής του προσωπικού στη δράση Erasmus+ για το σύνολο των ετών (2015 έως 2019). Προκύπτει ότι τα σημαντικότερα κίνητρα συμμετοχής για την πλειοψηφία των ερωτώμενων σχετίζονται σαφώς με την προσωπική τους δικτύωση (80.5%), την ενίσχυση της συνεργασίας με τα ιδρύματα/οργανισμούς εταίρους (75.3%) και την απόκτηση γνώσης και ειδικής τεχνογνωσίας από καλές πρακτικές του κριτικού (73.5%). Σημαντικά κίνητρα αποτελούν επίσης η ανάπτυξη του γνωστικού αντικείμενου και η βελτίωση της διδασκαλίας (55.8%), η γενικότερη ανάπτυξη γνώσης σε κοινωνικά, γλωσσικά ή και πολιτισμικά θέματα (56.2%), η γνωριμία με νέους ανθρώπους (55.6%), η μετάδοση της γνώσης και των δεξιοτήτων τους (54.3%) αλλά και η απόκτηση πρακτικών δεξιοτήτων σχετικών με την τρέχουσα απασχόληση τους. Αντίθετα, η δικτύωση με την αγορά εργασίας, η λήψη υποτροφίας και η αύξηση των ευκαιριών μελλοντικής απασχόλησης αποτελούν λιγότερο ουσιαστικά κίνητρα συμμετοχής, αφού επιλέγονται από το 9.1%, 15.2% και 26.8% αντίστοιχα των ερωτώμενων για την περίοδο κινητικότητας που εξετάζεται.

Διάγραμμα 7 1. Κίνητρα συμμετοχής προσωπικού στη δράση διεθνούς κινητικότητας Erasmus+ για την περίοδο 2015-2019 (N=2834)

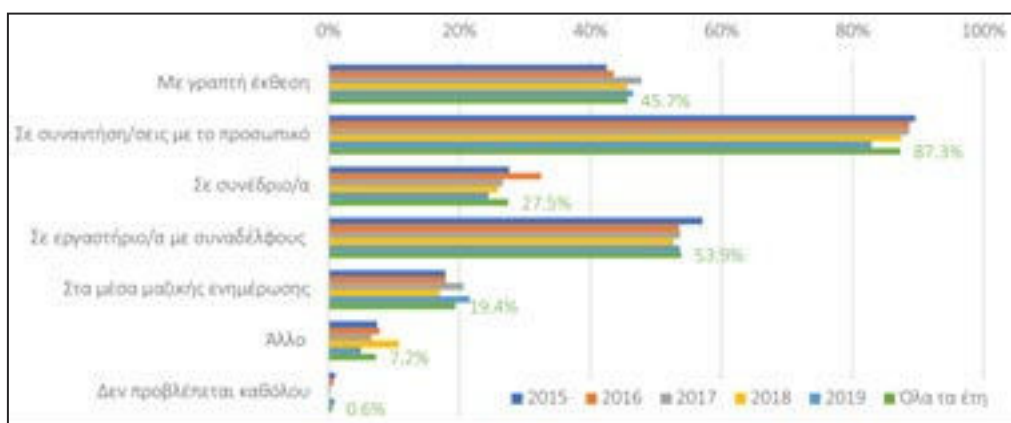
7.2 Ικανοποίηση του προσωπικού από την εμπειρία κινητικότητας

Η γενική ικανοποίηση του προσωπικού από τη συμμετοχή του στη δράση Erasmus+ φαίνεται να είναι πολύ υψηλή για τη συντριπτική πλειοψηφία των ερωτώμενων ανά περίοδο από το 2015 έως και το 2019. Όπως παρουσιάζεται στο Διάγραμμα 7 2, είναι χαρακτηριστικό ότι το 88.7% των συμμετεχόντων (αθροιστικά για τις περιόδους 2015-2019) δηλώνουν πολύ ικανοποιημένοι, και στο σύνολό τους σχεδόν (99.5%) δήλωσαν ότι θα συνιστούσαν αυτή την εμπειρία κινητικότητας σε συναδέλφους τους.

Διάγραμμα 7 2. Βαθμός ικανοποίησης του προσωπικού από τη συμμετοχή του στη δράση κινητικότητας Erasmus+ (N2015=308, N2016=640, N2017=830, N2018=417, N2019=639, N2015-2019=2834)

Επιπλέον, όπως απεικονίζεται στο Διάγραμμα 7 3 σχεδιάζουν να μεταφέρουν αυτή τους την εμπειρία κατά κύριο λόγο μέσω συναντήσεων με το προσωπικό (87.3% για τα έτη 2015-2019 αθροιστικά), ενώ περισσότεροι από τους μισούς (53.9%) προβλέπεται να μοιραστούν την εμπειρία τους μέσω εργαστηρίων (workshops) με τους συναδέλφους τους. Αρκετά υψηλό είναι και το ποσοστό αυτών που προτιμούν τη γραπτή έκθεση (45.7%). Μικρότερα είναι ποσοστά των συμμετεχόντων που δήλωσαν ότι θα επιλέξουν να μοιραστούν την εμπειρία τους σε κάποιο συνέδριο (27.5%) ή χρησιμοποιώντας τα μέσα μαζικής ενημέρωσης (19.4%).

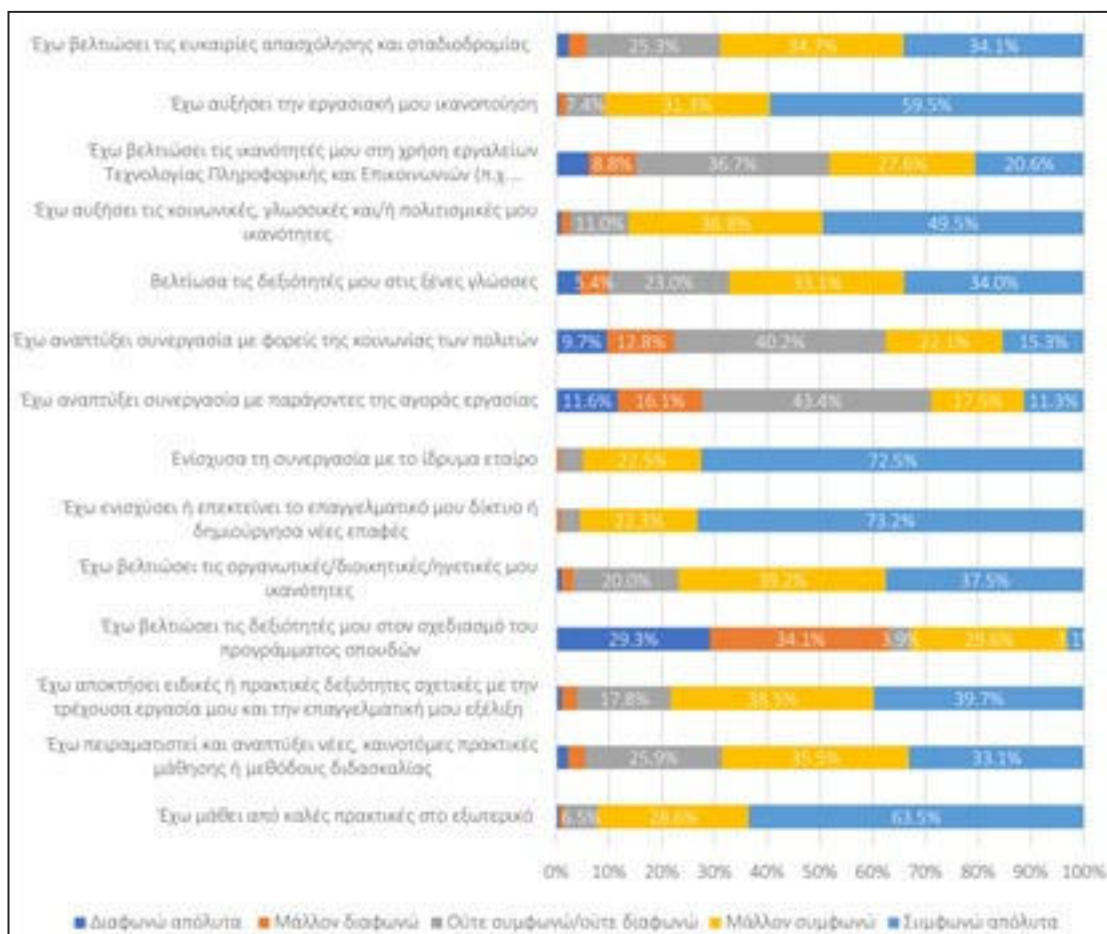
Διάγραμμα 7 3. Τρόποι μετάδοσης της εμπειρίας που απέκτησε το προσωπικό μέσω της διεθνούς κινητικότητας (N2015=308, N2016=640, N2017=830, N2018=417, N2019=639, N2015-2019=2834)

7.3 Προσωπική και επαγγελματική ανάπτυξη και αντίκτυπος

Στη υποενότητα αυτή το προσωπικό που μετακινήθηκε στα πέντε έτη κινητικότητας που εξετάζονται στο πλαίσιο της δράσης Erasmus+ αξιολογεί α) την επίδραση στην προσωπική και επαγγελματική του ανάπτυξη, β) τον αντίκτυπο της διδασκαλίας στο ίδρυμα υποδοχής, και γ) τον αντίκτυπο της κινητικότητας στο ίδρυμα αποστολής. Η ανάλυση εδώ παρουσιάζεται για το σύνολο της εξεταζόμενης περιόδου, ενώ η ανάλυση κατά έτος φαίνεται στο Παράρτημα (Πίνακας Π- 10 έως Πίνακας Π- 13).

Από το Διάγραμμα 7 4 φαίνεται ότι η πλειοψηφία του προσωπικού αξιολογεί ως τα πλέον σημαντικά οφέλη από τη συμμετοχή του στη δράση διεθνούς κινητικότητας: α) την ενίσχυση και περαιτέρω ανάπτυξη της επαγγελματικής δικτύωσης (73.2%), β) την ενδυνάμωση της συνεργασίας με τα ιδρύματα εταίρους (72.5%), και γ) την απόκτηση γνώσης από καλές πρακτικές (63.5%). Τα οφέλη αυτά ευθυγραμμίζονται απόλυτα με τα τρία κύρια κίνητρα συμμετοχής

που παρουσιάζονται στο Διάγραμμα 7 1 γεγονός που υποδεικνύει ότι οι βασικοί στόχοι της κινητικότητας του προσωπικού ικανοποιήθηκαν σε μεγάλο βαθμό. Επίσης ένα υψηλό ποσοστό του μετακινηθέντος προσωπικού (59.5%) συμφωνεί απόλυτα ότι η συγκεκριμένη δράση συνέβαλε στην αύξηση της εργασιακής του ικανοποίησης, ενώ το 50% περίπου των ερωτώμενων θεωρούν ως πολύ σημαντικό όφελος τη βελτίωση των κοινωνικών, γλωσσικών ή/και των πολιτισμικών τους ικανοτήτων. Μικρότερα είναι τα ποσοστά όσων είναι απολύτως πεπεισμένοι ότι μέσω της δράσης αυτής βελτίωσαν διάφορες δεξιότητές τους, είτε πρακτικές δεξιότητες που σχετίζονται με την επαγγελματική τους εξέλιξη (39.7%), είτε τις οργανωτικές και ηγετικές τους ικανότητες (37.5%), τις γλωσσικές τους δεξιότητες, ή ακόμη λιγότερο δεξιότητες στη χρήση των τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνιών (20.6%). Επίσης, μικρό σχετικά ποσοστό θεωρεί ότι έχει βελτιώσει ουσιαστικά τις ευκαιρίες απασχόλησης και σταδιοδρομίας (34.1%) ή έχει αναπτύξει σε μεγάλο βαθμό νέες, καινοτόμες πρακτικές και μεθόδους διδασκαλίας (33.1%). Κατ' αντιστοιχία με τη σημασία του σχετικού κινήτρου όπως αποτυπώνεται στο Διάγραμμα 7 1, ένα μικρό τελικά ποσοστό δηλώνει ότι αυτή η δράση κινητικότητας συνέβαλε καθοριστικά στο να αναπτύξει επαφές με την αγορά εργασίας (11.3%). Τέλος, ένα πολύ μικρό ποσοστό (3.1%) συμφωνεί απόλυτα ότι μέσω της δράσης κινητικότητας έχει βελτιώσει ουσιαστικά τις δεξιότητές του στην ανάπτυξη του προγράμματος σπουδών.

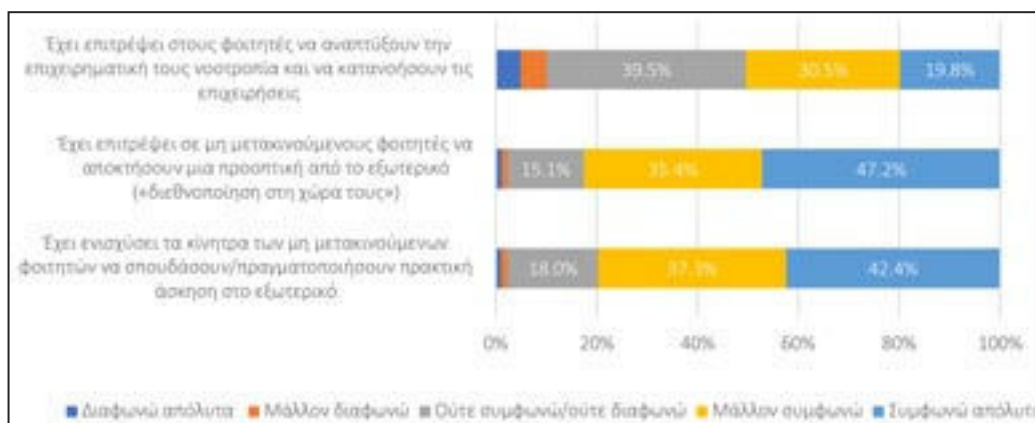
Διάγραμμα 7 4. Επίδραση της κινητικότητας στην προσωπική και επαγγελματική εξέλιξη του προσωπικού (2015-2019) (N=1056-2834)

Επιπλέον, από το Διάγραμμα 7 5 γίνεται φανερό ότι η πλειοψηφία του προσωπικού που μετακινήθηκε θεωρεί ότι συνέβαλε πρωτίστως στη μετάδοση της γνώσης του προσωπικού στους/ις φοιτητές/τριες (74.8%) και ακολούθως στην αύξηση της ποιότητας και της ποσότητας της κινητικότητας (54.6%) και στην δημιουργία αποτελεσμάτων όπως η ανάπτυξη προγραμμάτων σπουδών, η ανάπτυξη κοινών μαθημάτων ή εννοσιών, ακαδημαϊκών δικτύων, ερευνητικών συνεργασιών κ.λπ.

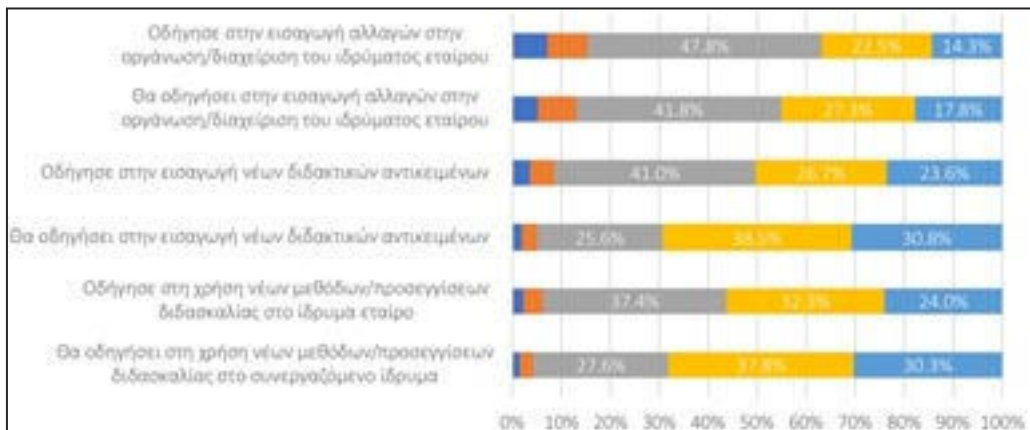
Διάγραμμα 7 5. Επιπλέον επίδραση κινητικότητας στην προσωπική και επαγγελματική εξέλιξη του προσωπικού (2015-2019) (N=2834)

Στη συνέχεια παρουσιάζεται η αξιολόγηση του αντίκτυπου της κινητικότητας αναφορικά με τη διδασκαλία στο ίδρυμα υποδοχής για τα πέντε έτη κινητικότητας που εξετάζονται. Στη μεγάλη του πλειοψηφία το προσωπικό που μετακινήθηκε συμφωνεί (μάλλον συμφωνεί ή συμφωνεί απόλυτα) ότι η διδασκαλία του στο ίδρυμα υποδοχής αφενός επέτρεψε στους/στις μη μετακινούμενους/ες φοιτητές/τριες να αποκτήσουν μια διεθνή ή διαπολιτισμική διάσταση/άποψη της διδασκαλίας (82.6%) [“internationalization at home”] και επιπλέον τους υποκίνησε να σπουδάσουν ή να πραγματοποιήσουν πρακτική άσκηση στο εξωτερικό (79.7%). Επιπροσθέτως, όπως φαίνεται από το Διάγραμμα 7 6, οι μισοί περίπου από τους ερωτώμενους (50.3%) συμφωνούν (μάλλον συμφωνούν ή συμφωνούν απόλυτα) ότι η περίοδος διδασκαλίας τους επέτρεψε στους/στις φοιτητές/τριες να αναπτύξουν επιχειρηματικές δεξιότητες.

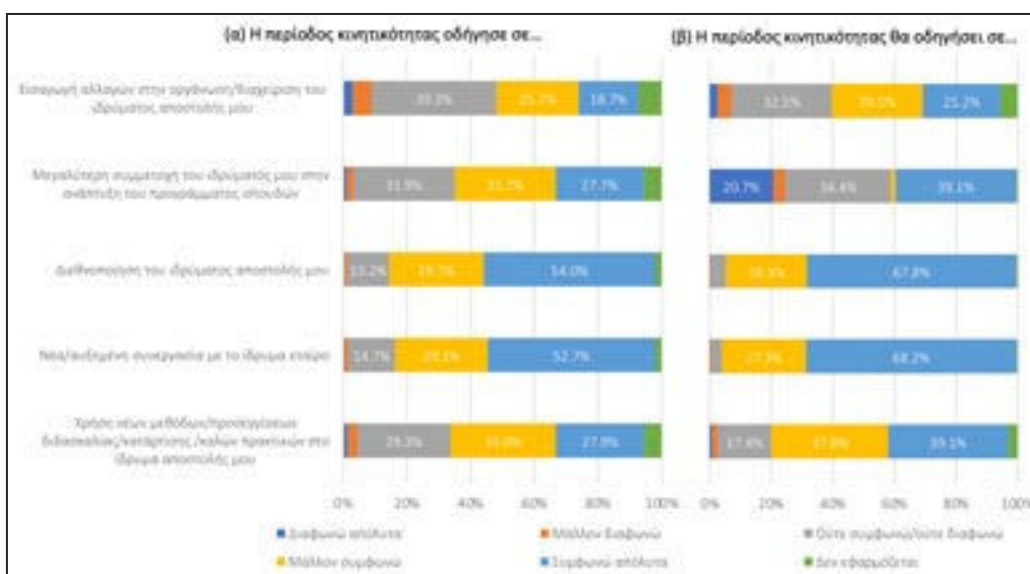
Διάγραμμα 7 6. Αντίκτυπος της περιόδου διδασκαλίας του προσωπικού στους/στις φοιτητές/τριες του ιδρύματος υποδοχής (N=2834)

Στο Διάγραμμα 7 7 απεικονίζεται ο αντίκτυπος της κινητικότητας του προσωπικού αναφορικά με την εισαγωγή νέων διδακτικών αντικειμένων ή διδακτικών προσεγγίσεων καθώς και η εισαγωγή αλλαγών στην οργάνωση του ιδρύματος υποδοχής. Ειδικότερα, η πλειοψηφία των ερωτώμενων δήλωσε ότι συμφωνεί (μάλλον συμφωνεί ή συμφωνεί απόλυτα) ότι η περίοδος διδασκαλίας τους οδήγησε ήδη (56.3%) και θα συμβάλει μακροπρόθεσμα ακόμη περισσότερο (68.1%) στην εισαγωγή νέων μεθόδων και προσεγγίσεων διδασκαλίας. Επίσης, ένα σημαντικό ποσοστό ερωτώμενων συμφωνούν (μάλλον συμφωνούν ή συμφωνούν απόλυτα) ότι η διδασκαλία τους έχει οδηγήσει ήδη (50.3%) ή θα οδηγήσει (69.3%) ακόμη περισσότερο στο μέλλον στην εισαγωγή νέων αντικειμένων διδασκαλίας. Τέλος, το μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτώμενων εμφανίζονται αναποφάσιστοι (ούτε συμφωνούν/ούτε διαφωνούν) σχετικά με το αν η περίοδος διδασκαλίας τους έχει συμβάλει (47.8%) ή θα συμβάλει (41.8%) περισσότερο σε βάθος χρόνου στην εισαγωγή αλλαγών στην οργάνωση και τη διαχείριση του ιδρύματος υποδοχής.

Διάγραμμα 7 7. Αντίκτυπος της περιόδου διδασκαλίας του προσωπικού στο ίδρυμα υποδοχής (2015-2019) (N=2834)

Επιπροσθέτως στο Διάγραμμα 7 8 αποτυπώνεται ο αντίκτυπος της κινητικότητας του προσωπικού στο ίδρυμα αποστολής τους. Στο Διάγραμμα 7 8(α) φαίνεται ότι η πλειοψηφία των ερωτώμενων συμφωνεί (μάλλον συμφωνεί ή συμφωνεί απόλυτα) ότι η κινητικότητά τους συνέβαλε πρωτίστως στη διεθνοποίηση του ιδρύματος αποστολής τους (83.7%) και ακολούθως στην ενίσχυση ή τη δημιουργία νέων συνεργασιών με τα ιδρύματα εταίρους (81.8%). Περίπου έξι στους δέκα ερωτώμενους συμφωνούν (μάλλον συμφωνούν ή συμφωνούν απόλυτα) ότι με τη συμμετοχή τους σε αυτήν τη δράση κινητικότητας οδήγησαν στη χρήση νέων μεθόδων διδασκαλίας, κατάρτισης και καλών πρακτικών (60.9%) καθώς και σε μεγαλύτερη συμμετοχή στη διαμόρφωση του προγράμματος σπουδών στο ίδρυμα αποστολής τους (59.4%), ενώ μικρότερος φαίνεται να είναι ο αντίκτυπος (44.4% μάλλον συμφωνούν ή συμφωνούν απόλυτα) αναφορικά με την εισαγωγή οργανωτικών αλλαγών στο ίδρυμα αποστολής. Τέλος, ο μακροπρόθεσμος αντίκτυπος σε όλες τις παραπάνω διαστάσεις εμφανίζεται ακόμη πιο ενισχυμένος με βάση το Διάγραμμα 7 8(β).

Διάγραμμα 7 8. Αντίκτυπος της κινητικότητας του προσωπικού στο ίδρυμα υποδοχής (2015-2019) (N=2834)

8 Αντίκτυπος της δράσης στα ιδρύματα

Η διερεύνηση του αντίκτυπου της δράσης διεθνούς κινητικότητας Erasmus+ στα ιδρύματα ανώτατης εκπαίδευσης βασίστηκε στις ετήσιες εκθέσεις, οι οποίες υποβλήθηκαν στην πλατφόρμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την ηλεκτρονική διαχείριση του Προγράμματος, από τα ελληνικά ακαδημαϊκά ιδρύματα που συμμετείχαν στη δράση με την ολοκλήρωση των σχεδίων κινητικότητας για καθεμία από τις πέντε περιόδους κινητικότητας που εξετάζονται (2015-2019).

Στις εκθέσεις αυτές, ανάμεσα σε άλλα στοιχεία που τους ζητήθηκαν, τα ιδρύματα κλήθηκαν να αποτυπώσουν τον αντίκτυπο των σχεδίων διεθνούς κινητικότητας σε τρεις διαφορετικές διαστάσεις:

- Τον αντίκτυπο στα ελληνικά ιδρύματα και στα ιδρύματα της Χώρας Εταίρου σύμφωνα με τις στρατηγικές των ελληνικών ιδρυμάτων, τη δήλωση πολιτικής Erasmus και την ατζέντα εκσυγχρονισμού της Ανώτατης Εκπαίδευσης,
- Τον βαθμό στον οποίο τα ιδρύματα (ελληνικά και ιδρύματα της Χώρας Εταίρου) έχουν αυξήσει την ικανότητά τους να συνεργάζονται σε διεθνές επίπεδο,
- Τον ευρύτερο αντίκτυπο σε τοπικό, περιφερειακό, εθνικό, ευρωπαϊκό ή/και διεθνές επίπεδο.

Τα ελληνικά ιδρύματα, τα οποία συμμετείχαν στο πρόγραμμα και υπέβαλαν τελικές εκθέσεις με την ολοκλήρωση των Σχεδίων, παρατίθενται με αλφαβητική σειρά στον παρακάτω πίνακα (Πίνακας 8 1). Πρόκειται για 15 Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα από την Αττική και 17 από υπόλοιπη χώρα.

Πίνακας 8 1. Ελληνικά Πανεπιστήμια που υπέβαλαν Τελικές Εκθέσεις για τη δράση της διεθνούς κινητικότητας

	Έτος				
	2015	2016	2017	2018	2019
Αλεξάνδρειο Τ.Ε.Ι. Θεσσαλονίκης	•	•			
Ανώτατη Εκκλησιαστική Ακαδημία Θεσσαλονίκης	•	•	•	•	•
Ανώτατη Σχολή Καλών Τεχνών			•	•	
Ανώτατο Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Πειραιά Τεχνολογικού Τομέα		•	•		
Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης	•	•	•	•	•
Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών	•	•	•		•
Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης	•	•	•	•	•
Διεθνές Πανεπιστήμιο Ελλάδος			•	•	•
Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών	•	•	•	•	•
Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο		•	•	•	•
Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο	•			•	
Ελληνικό Μεσογειακό Πανεπιστήμιο			•	•	•
Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών	•	•	•	•	•
Πανεπιστήμιο Αιγαίου	•	•	•	•	•
Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής				•	•
Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας	•		•	•	•
Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας		•	•	•	•
Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων	•			•	•
Πανεπιστήμιο Κρήτης	•	•	•	•	•
Πανεπιστήμιο Πατρών	•	•	•	•	•
Πανεπιστήμιο Πειραιώς	•	•	•	•	•
Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου					•
Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών	•	•	•	•	•
Πολυτεχνείο Κρήτης		•	•	•	•
Στρατιωτική Σχολή Ευελπίδων			•		
Σχολή Ναυτικών Δοκίμων					•
Τ.Ε.Ι. Αθήνας	•	•	•		
Τ.Ε.Ι. Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης		•	•		
Τ.Ε.Ι. Δυτικής Ελλάδας -		•			
Τ.Ε.Ι. Θεσσαλίας	•	•			
Τ.Ε.Ι. Κρήτης		•			
Τ.Ε.Ι. Στερεάς Ελλάδας		•			

8.1 Συνολικός αντίκτυπος στα ιδρύματα

Σχετικά με τον αντίκτυπο της δράσης διεθνούς κινητικότητας στα ιδρύματα, από την επεξεργασία του υλικού των τελικών εκθέσεων που υποβλήθηκαν στο διάστημα 2015-2019, προκύπτει το συμπέρασμα ότι η διεθνοποίηση των ιδρυμάτων είναι άρρηκτα συνδεδεμένη τόσο με τις δεξιότητες που αποκτήθηκαν από τους συμμετέχοντες, φοιτητές/τριες και το προσωπικό, όσο και με τη βελτίωση των υποστηρικτικών διαδικασιών που παρέχονται από τα ίδια τα ιδρύματα στους μετακινούμενους για την υλοποίηση της δράσης.

Αναφορικά με μετακινούμενους **τους φοιτητές/τριες των ελληνικών ΑΕΙ**, η διάδραση σε ένα πολυπολιτισμικό περιβάλλον είχε ως αποτέλεσμα την αύξηση των κοινωνικών τους δεξιοτήτων, μια ευρύτερη κατανόηση και ανταπόκριση ως προς την κοινωνική, γλωσσική και πολιτιστική πολυμορφία, και την ενίσχυση της διαπολιτισμικής συνείδησης, παράγοντες που συνετέλεσαν σημαντικά στη ενίσχυση του διεθνούς προφίλ των ελληνικών ακαδημαϊκών ιδρυμάτων.

Συγκεκριμένα, η βελτίωση των γλωσσικών δεξιοτήτων φοιτητών/τριών τόσο στην αγγλική γλώσσα, όσο και στην τοπική γλώσσα των χωρών που μετακινήθηκαν, ήταν σημαντική για την αλληλεπίδραση σε ένα διεθνές περιβάλλον, τόσο στο εξωτερικό, όσο και εντός ιδρύματος αποστολής με τις εισερχόμενες ροές του προγράμματος. Επιπλέον, απέκτησαν πολύτιμες οριζόντιες δεξιότητες, όπως δεξιότητες επίλυσης προβλημάτων, κριτικής σκέψης και δεξιότητες συνεργασίας με ανθρώπους ποικίλων καταβολών, ενώ παράλληλα έχουν την ευκαιρία να δημιουργήσουν νέες επαφές και να διευρύνουν το επαγγελματικό τους δίκτυο. Τέλος, τους δόθηκε η δυνατότητα εκπαίδευσης σε νέες κατευθύνσεις/πεδία που βελτιώνουν και διευρύνουν τις προοπτικές επαγγελματικής απασχόλησης και σταδιοδρομίας των μετακινούμενων μετά το πέρας των σπουδών τους. Είναι χαρακτηριστικό ότι ένα από τα ιδρύματα ανέφερε:

« Οι πτυχιούχοι και οι ερευνητές μας μπορούν να απευθυνθούν με καλό δείκτη επιτυχίας στην αγορά εργασίας, αφού το προφίλ του Ιδρύματός μας εμπλουτίστηκε και απέκτησε μια νέα δυναμική με το Erasmus. Επίσης, υπήρξε περίπτωση που μετακινούμενη παρέμεινε στην χώρα υποδοχής ως εργαζόμενη», Πανεπιστήμιο 1, Ετήσια Έκθεση 2015.

Τα οφέλη που αποκόμισε **το ακαδημαϊκό προσωπικό** με την υλοποίηση μετακινήσεων προς τα ιδρύματα των Χωρών Εταίρων φαίνεται ότι ενισχύουν την εξωστρέφεια των Ελληνικών ΑΕΙ. Ειδικότερα, η κινητικότητα του προσωπικού, αποτέλεσε αφορμή για την απόκτηση εμπειρίας σε ένα διαφορετικό ακαδημαϊκό περιβάλλον, την υιοθέτηση νέων μεθόδων διδασκαλίας προσαρμοσμένων στις ανάγκες ενός διεθνούς κοινού, την ανταλλαγή ορθών διδακτικών μεθόδων και καινοτόμων προσεγγίσεων διδασκαλίας και την ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ ανώτατων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων. Επιπλέον, ανέπτυξαν δεξιότητες και ικανότητες προσαρμογής σε ένα διεθνές εκπαιδευτικό και πολιτισμικό περιβάλλον, βελτίωσαν τις γλωσσικές και κοινωνικές δεξιότητές τους, προώθησαν την έρευνά τους σε ένα διεθνές περιβάλλον εκτός των ορίων της Ε.Ε., ενισχύοντας τις υπάρχουσες ερευνητικές συνεργασίες και δημιουργώντας νέες.

Ο ρόλος της δράσης διεθνούς κινητικότητας στην υιοθέτηση νέων μεθόδων διδασκαλίας και γενικότερα στην ανάπτυξη των προγραμμάτων σπουδών αναδεικνύεται ως ιδιαίτερα σημαντικός όπως καταγράφεται από τα ίδια τα ιδρύματα: «Το Erasmus+ συμβάλλει σε δυναμικές αλλαγές σε μεθόδους διδασκαλίας, στην εισαγωγή νέων γνωστικών αντικειμένων, στη δημιουργία Προγραμμάτων Σπουδών προσανατολισμένων στη φοιτητοκεντρική προσέγγιση και τη χρήση Νέων Τεχνολογιών. Μία βασική, μεταξύ άλλων, παράμετρος της ανανέωσης αυτής είναι η κινητικότητα μελών της Κοινότητάς μας για διδασκαλία και επιμόρφωση. Τα οφέλη αφορούν ακόμη στην υιοθέτηση μιας εναλλακτικής «ματιάς» που τοποθετεί τη διδασκαλία και τη μάθηση στο πλαίσιο της προσαρμογής σε μαθησιακές ανάγκες και στόχους που χρειάζεται να ευοδωθούν», Πανεπιστήμιο 2, Ετήσια Έκθεση 2017.

Η υλοποίηση της δράσης συνέβαλε στη βελτίωση **των υποστηρικτικών διαδικασιών των ιδρυμάτων** προς τους μετακινούμενους φοιτητές και το προσωπικό. Συγκεκριμένα, βελτιώθηκαν οι παρεχόμενες προς τους φοιτητές υπηρεσίες, ενώ δημιουργήθηκαν νέες για την εξυπηρέτηση των διεθνών φοιτητών, ενδεικτικά αναφέρονται η θεώρηση εισόδου, οι άδειες παραμονής, και η επικοινωνία με προξενικές αρχές. Επίσης, οι διοικητικοί υπάλληλοι που κλήθηκαν να διεκπεραιώσουν διαδικαστικά ζητήματα που άπτονταν των κινητικότητων, βελτίωσαν τόσο τις διοικητικές και τις γραφειοκρατικές όσο και τις γλωσσικές και κοινωνικές τους δεξιότητες. Είχαν επίσης την ευκαιρία μέσω της αλληλεπίδρασης με τους ομολόγους τους να ανταλλάξουν καλές πρακτικές εργασίας και οργάνωσης σε επιμέρους ζητήματα.

Ένα ενδεικτικό απόσπασμα από ετήσια έκθεση ιδρύματος αναδεικνύει πώς η ανταλλαγή απόψεων για διαδικαστικά ζητήματα οδηγεί στην οικοδόμηση σχέσεων εμπιστοσύνης ανάμεσα στα ιδρύματα ενισχύοντας την εξωστρέφειά τους:

«Η διαδικασία της ανταλλαγής νομικών διατάξεων και απόψεων περί της δικαστικής νομοθεσίας/νομολογίας στις δύο χώρες για τους όρους της συμφωνίας, καθώς και για τις αρχές προστασίας προσωπικών δεδομένων σε Ευρώπη

και ΗΠΑ απέφερε την αμοιβαία κατανόηση σε διαφορετικές πολιτιστικές κουλτούρες και πρακτικές, οδήγησε σε συναινετικές διευθετήσεις και εξελίχτηκε σε μια εποικοδομητική συνεργασία εμπιστοσύνης και υπευθυνότητας που θα συνεχιστεί στη δράση 2020-3 της διεθνούς κινητικότητας», Πανεπιστήμιο 3, 2019.

Επιπλέον, αντίστοιχα σημαντική ήταν η συμβολή του προγράμματος στη διεθνοποίηση και την εξωστρέφεια **των ιδρυμάτων των Χωρών Εταίρων** μέσω των μετακινήσεων των φοιτητών/φοιτητριών και του ακαδημαϊκού προσωπικού και διοικητικού τους προσωπικού.

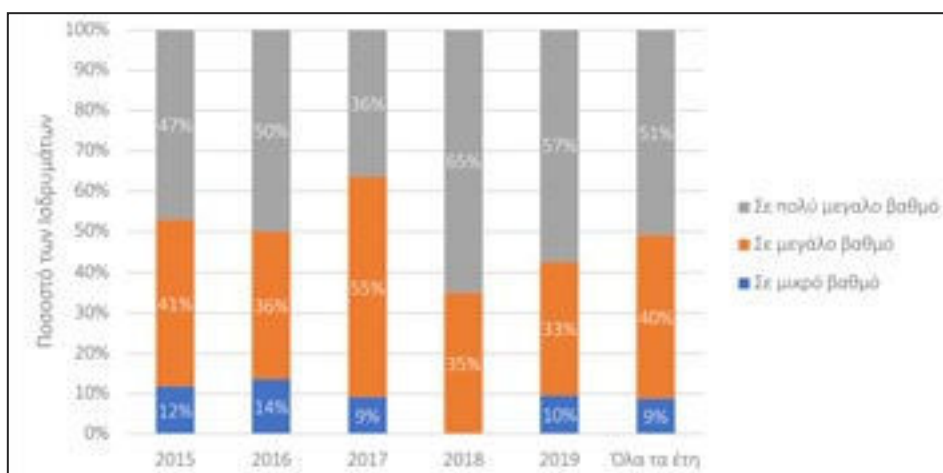
Οι φοιτητές των Χωρών Εταίρων απέκτησαν πολύτιμες εμπειρίες με τη μετακίνησή τους στα ελληνικά εκπαιδευτικά ιδρύματα, αλλά και υποδεχόμενοι αντίστοιχα Έλληνες φοιτητές στα δικά τους. Το ακαδημαϊκό προσωπικό εναρμονίστηκε με τα τεκταινόμενα σε ένα διεθνές περιβάλλον, γνωρίζοντας και υιοθετώντας νέες μεθόδους διδασκαλίας, αλλά και βελτιώνοντας τις υπάρχουσες. Αυξήθηκε η ικανότητά των ιδρυμάτων αναφορικά με τη διαχείριση διεθνών Προγραμμάτων μέσω της απόκτησης εμπειρίας διαχείρισης κινητικότητας Erasmus+. Σε αυτό το σημείο αξίζει να υπογραμμιστεί η εξοικείωση των ιδρυμάτων των Χωρών Εταίρων με το Ευρωπαϊκό Εκπαιδευτικό Σύστημα καθώς καλούνται να κατανοήσουν και να κάνουν χρήση των Πιστωτικών Μονάδων (ECTS) και να προσαρμοστούν στο ευρωπαϊκό βαθμολογικό σύστημα.

Είναι χαρακτηριστικό, σύμφωνα με τα όσα αποτυπώθηκαν στις ετήσιες εκθέσεις ότι τα ιδρύματα των Χωρών Εταίρων αποκόμισαν αντίστοιχα οφέλη με τα ελληνικά ιδρύματα δημιουργώντας πρόσφορο έδαφος για τη σύναψη μελλοντικών συνεργασιών:

«Αντίστοιχα οφέλη αποκόμισαν και τα Ιδρύματα από τις Χώρες-Εταίρους, καθώς ανέπτυξαν περαιτέρω το διεθνές προφίλ τους, ενστερνίστηκαν τις βασικές αρχές της Χάρτας Erasmus, εξοικειώθηκαν με τη διοικητική διαδικασία συμμετοχής σε ευρωπαϊκά πρόγραμμα ανταλλαγής κινητικότητας και είχαν τη δυνατότητα να γνωρίσουν από κοντά ένα διαφορετικό ακαδημαϊκό και πολιτισμικό περιβάλλον», Πανεπιστήμιο 4, Ετήσια Έκθεση 2018.

8.2 Ικανότητα συνεργασίας των ιδρυμάτων σε διεθνές επίπεδο

Στις ετήσιες εκθέσεις των ιδρυμάτων αξιολογείται και η βελτίωση της ικανότητάς τους να συνεργάζονται σε διεθνές επίπεδο ως απόρροια της συμμετοχής τους στη δράση. Όπως γίνεται φανερό στο Διάγραμμα 8 1, τα ελληνικά ακαδημαϊκά ιδρύματα, στη συντριπτική τους πλειοψηφία, θεωρούν ότι έχουν βελτιώσει την ικανότητά τους να συνεργάζονται σε διεθνές επίπεδο σε μεγάλο ή πολύ μεγάλο βαθμό, και μάλιστα η τάση αυτή καταγράφεται αυξητική από το 2015 έως και το 2018 καθώς τα ιδρύματα φαίνεται να αξιοποιούν τη δράση ενισχύοντας την εξωστρέφειά τους όλο και περισσότερο μέσα στον χρόνο. Το γεγονός αυτό καταδεικνύει την εξοικείωση των ΑΕΙ με τους κανόνες που διέπουν τη δράση διεθνούς κινητικότητας Erasmus+ και ενδεχομένως αποτυπώνουν και την αύξηση της ζήτησης για διεθνείς μετακινήσεις. Η μικρή κάμψη στην ενίσχυση της εξωστρέφειας το 2019, το 91% των ιδρυμάτων αναφέρει ότι ενίσχυσε την εξωστρέφειά του με μεγάλο ή πολύ μεγάλο βαθμό σε σχέση με το αντίστοιχο ποσοστό του 2018 που ανέρχεται στο 100%, αντικατοπτρίζει τις συνέπειες της Πανδημίας Covid 19 καθώς πολλές μετακινήσεις δεν υλοποιήθηκαν λόγω των σχετικών περιορισμών που επιβλήθηκαν σε παγκόσμιο επίπεδο.

Διάγραμμα 8 1. Βαθμός στον οποίο τα ιδρύματα έχουν αυξήσει την ικανότητά τους να συνεργάζονται σε διεθνές επίπεδο

Επιπλέον, τα ελληνικά ανώτατα ιδρύματα αξιολόγησαν σε ποιο βαθμό θεωρούν ότι τα πανεπιστήμια από τις Χώρες Εταίρους έχουν αυξήσει τη δυνατότητα συνεργασίας τους σε διεθνές επίπεδο απαντώντας σε αντίστοιχη ανοιχτή ερώτηση.

Συνολικά, από την επεξεργασία των απαντήσεων που δόθηκαν από τα ελληνικά ιδρύματα για τα ιδρύματα στις Χώρες Εταίρους και την ικανότητα αυτών να συνεργάζονται σε διεθνές επίπεδο διαπιστώνεται η θετική ανταπόκριση των τελευταίων στη δράση διεθνούς κινητικότητας Erasmus+.

Τα μεγάλα Ιδρύματα του εξωτερικού που είχαν ήδη ένα δίκτυο συνεργατών σε διεθνές επίπεδο, με τη συμμετοχή τους στην ΚΑ 107 ενίσχυσαν περαιτέρω το διεθνές προφίλ τους, ενώ τα Ιδρύματα μικρότερης εμβέλειας σε επίπεδο διεθνών δικτύσεων είχαν την ευκαιρία να αυξήσουν τη διεθνή τους παρουσία. Και στις δυο περιπτώσεις, μέσω των μετακινήσεων που υλοποιήθηκαν, επιτεύχθηκε η επαφή με το Ευρωπαϊκό Εκπαιδευτικό Σύστημα και αποκτήθηκε η απαραίτητη τεχνογνωσία για τη διοικητική υποστήριξη του προγράμματος, συμβάλλοντας στην περαιτέρω συνέργεια των εμπλεκόμενων μερών με τη σύναψη νέων συμφωνιών και με άλλου τύπου Σχέδια του Erasmus+.

8.3 Αντίκτυπος σε τοπικό, περιφερειακό, εθνικό, ευρωπαϊκό ή/και διεθνές επίπεδο

Από τις απαντήσεις των ιδρυμάτων αναφορικά με τον ευρύτερο αντίκτυπο που είχε το σχέδιο κινητικότητας σε τοπικό, περιφερειακό, εθνικό, ευρωπαϊκό ή/και διεθνές επίπεδο, προκύπτει ότι τα Ελληνικά ΑΕΙ και τα Ιδρύματα των Χωρών Εταίρων αύξησαν την εξωστρέφειά τους, ενδυναμώνοντας παράλληλα τις μεταξύ τους επαφές. Σημαντική ήταν η μεταφορά εμπειριών και τεχνογνωσίας αναφορικά με τη διαχείριση του Προγράμματος μεταξύ των ελληνικών ΑΕΙ που συμμετείχαν στο Πρόγραμμα, αλλά και με τα ΑΕΙ από Χώρες Εταίρους του Προγράμματος.

Σε τοπικό επίπεδο ήταν σημαντική η προβολή των ελληνικών ιδρυμάτων και των πόλεων στις οποίες εδρεύουν μέσω της ανταλλαγής κινητικότητας, ομοίως και για τα Ιδρύματα των Χωρών Εταίρων. Ανέπτυξαν επαφές με τους τοπικούς φορείς για περαιτέρω συνεργασία και προβολή των πόλεων και των πανεπιστημίων.

Σε εθνικό επίπεδο επιτεύχθηκε η δικτύωση των ελληνικών ΑΕΙ που συμμετέχουν στο πρόγραμμα είτε μέσω εκδηλώσεων που πραγματοποιήθηκαν από το ΙΚΥ (για παράδειγμα, ενημερωτικές και τεχνικές ημερίδες), είτε άτυπα μέσω της επικοινωνίας μεταξύ συναδέλφων, διευκολύνοντας τη μεταφορά τεχνογνωσίας αναφορικά με τη διαχείριση του προγράμματος.

Σε ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο, ήταν σημαντική η ενίσχυση του κύρους των Ελληνικών ΑΕΙ με την περαιτέρω σύναψη συνεργασιών και σε άλλες δράσεις του Προγράμματος Erasmus+ με τα Πανεπιστήμια των Χωρών Εταίρων, με αφορμή τις κινητικότητες που υλοποιήθηκαν. Αναφέρονται ενδεικτικά τα κοινά μεταπτυχιακά προγράμματα (Erasmus Mundus), συνεργασίες στο πλαίσιο το Jean Monnet, η συνεπίβλεψη διδακτορικών διατριβών με την υπογραφή Πρωτοκόλλων Συνεργασίας (Cotutelles), η συμμετοχή σε δίκτυα (όπως EUA, SGroup, EUF). Οι εμπειρίες που απέκτησαν φοιτητές και προσωπικό σε ένα διεθνές περιβάλλον ενδυναμώνουν το προφίλ και την ανταγωνιστικότητα των Πανεπιστημίων στον παγκόσμιο στίβο της Ανώτατης Εκπαίδευσης, εδραιώνοντας τη θέση τους ως εκσυγχρονισμένα εκπαιδευτικά ιδρύματα. Ταυτόχρονα η επίλυση θεμάτων διαχείρισης της Δράσης ΚΑ 107/ICM επιτεύχθηκε μέσα από διεθνείς συναντήσεις για την παιδεία και εβδομάδες επιμόρφωσης Erasmus+, αυξάνοντας την τεχνογνωσία των Ιδρυμάτων και τη βελτίωση της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών, που απορρέουν από τους κανονισμούς του Προγράμματος, κατατάσσοντάς τα σε πολύ υψηλό επίπεδο παγκοσμίως.

9 Συμπεράσματα

Η παρούσα μελέτη είχε ως στόχο τη διερεύνηση του αντίκτυπου της δράσης διεθνούς κινητικότητας Erasmus+ στους συμμετέχοντες (φοιτητές/τριες διδακτικό και διοικητικό προσωπικό) και στους φορείς υλοποίησης, ήτοι τα εκπαιδευτικά ιδρύματα, για τις περιόδους κινητικότητας 2015-2019. Για τον σκοπό αυτό, αξιοποίησε τόσο δεδομένα που συλλέχθηκαν μέσω ερωτηματολογίων από συμμετέχοντες στη δράση, όσο και δεδομένα που αντλήθηκαν από στις ετήσιες εκθέσεις 32 ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης της χώρας αναφορικά με τη συμμετοχή τους στη δράση διεθνούς κινητικότητας Erasmus+ τη συγκεκριμένη χρονική περίοδο. Στο κεφάλαιο αυτό παρουσιάζονται τα κύρια ευρήματα και συμπεράσματα της μελέτης ανά ομάδα-στόχο: φοιτητές/τριες, διδακτικό και διοικητικό προσωπικό και ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Κινητικότητα φοιτητών/τριών για σπουδές

Στη μεγάλη τους πλειοψηφία (95.2%) οι φοιτητές/τριες που μετακινήθηκαν για σπουδές δήλωσαν ικανοποιημένοι από την συνολική εμπειρία συμμετοχής τους στο πρόγραμμα διεθνούς κινητικότητας Erasmus+ καθ' όλα τα έτη της εξεταζόμενης περιόδου (2015-2019).

Ειδικότερα, η αξιολόγηση της ποιότητας της μάθησης και της διδασκαλίας στο ίδρυμα υποδοχής ήταν θετική για την πλειοψηφία των φοιτητών/τριών που μετακινήθηκαν, αφού 8 στους 10 δήλωσαν ικανοποιημένοι τόσο από τον βαθμό της μαθησιακής υποστήριξης που έλαβαν, όσο και από την ποιότητα του περιεχομένου των μαθημάτων και των μεθόδων διδασκαλίας. Είναι επίσης χαρακτηριστικό, ότι περισσότεροι/ες από 8 στους/στις 10 συμμετέχοντες/ουσες φοιτητές/τριες ανέφεραν ότι απέκτησαν γνώσεις και δεξιότητες που δεν θα είχαν τη δυνατότητα να αποκτήσουν αλλιώς στο ίδρυμα αποστολής.

Η ανάλυση των δεδομένων για τα πέντε έτη κινητικότητας που εξετάζονται (2015-2019) αναδεικνύει ότι η παραμονή των φοιτητών/τριών στις χώρες Εταίρους μέσω του προγράμματος Erasmus+ έχει ενδυναμώσει σημαντικά τις οριζόντιες δεξιότητές τους (soft skills), όπως, για παράδειγμα, διαπολιτισμικές δεξιότητες, δεξιότητες επίλυσης προβλημάτων, αναλυτικές και οργανωτικές δεξιότητες, ικανότητες δημιουργικής έκφρασης, ανάπτυξης και εφαρμογής ιδεών, και ομαδικής εργασίας, καθώς και ψηφιακές δεξιότητες (οι μετακινούμενοι φοιτητές/τριες ανέφεραν βελτίωση των οριζόντιων δεξιοτήτων τους σε ποσοστό που κυμαίνεται από 73% έως και 95% ανάλογα με τη δεξιότητα).

Η συμμετοχή των φοιτητών/τριών στη δράση διεθνούς κινητικότητας για την περίοδο 2015-2019 φαίνεται ότι έχει συμβάλει ουσιαστικά και στην προσωπική τους ανάπτυξη, βελτιώνοντας την αυτοπεποίθησή και την αποφασιστικότητά τους, την ανοχή τους σε διαφορετικές συμπεριφορές, τις ικανότητές τους για κοινωνική δέσμευση, αλλά και ενδυναμώνοντας την ευρωπαϊκή τους ταυτότητα (στην πλειονότητά τους αναφέρουν βελτίωση σε ποσοστό κυμαίνεται από 64% έως και 93% ανάλογα με τη διάσταση που αξιολογείται).

Επιπλέον, ένα μεγάλο ποσοστό των μετακινούμενων δήλωσαν ότι τους δόθηκε η ευκαιρία να βελτιώσουν τις γλωσσικές τους δεξιότητες στην κύρια γλώσσα διδασκαλίας (77.6%) καθώς και σε άλλες γλώσσες (63.5%) εκτός της κύριας.

Ως προς τις προοπτικές μελλοντικής απασχόλησης, στη μεγάλη τους πλειοψηφία οι μετακινούμενοι/ες δήλωσαν ότι η συμμετοχή τους στη δράση διεθνούς κινητικότητας Erasmus+ συνέβαλε θετικά στην προετοιμασία τους για τον κόσμο της εργασίας, τόσο σε όρους ανάληψης καθηκόντων υψηλής ευθύνης όσο και βελτίωσης των προοπτικών μελλοντικής τους απασχόλησης. Επιπροσθέτως, η διαμονή στο εξωτερικό φαίνεται ότι έχει επηρεάσει σημαντικά τον τρόπο με τον οποίο οι συμμετέχοντες φοιτητές/τριες αντιμετωπίζουν την μελλοντική τους απασχόληση σε διεθνές πλαίσιο, αφού 9 στους 10 αντιμετωπίζουν θετικά την προοπτική της διαμονής και σταδιοδρομίας τους στο εξωτερικό.

Κινητικότητα φοιτητών/τριών για πρακτική άσκηση

Η δράση αυτή ξεκίνησε το 2018, και η ανάλυση βασίστηκε σε διαθέσιμα δεδομένα για δύο έτη κινητικότητας (2018 και 2019) για ένα πολύ μικρό δείγμα μετακινούμενων φοιτητών/τριών. Στην πλειονότητά τους, οι μετακινούμενοι φοιτητές/τριες για πρακτική άσκηση δήλωσαν ικανοποιημένοι από την εμπειρία αυτή (89.5%), ενώ στο σύνολό τους ανέφεραν ότι θα συνιστούσαν τη συμμετοχή στη συγκεκριμένη δράση διεθνούς κινητικότητας και σε άλλους φοιτητές. Επίσης, στο σύνολό τους σχεδόν, αξιολόγησαν θετικά την ποιότητα της πρακτικής άσκησης, αναφέροντας ότι τα καθήκοντα που τους ανατέθηκαν ήταν συναφή με τις σπουδές τους, η εποπτεία που είχαν κατά την πραγματοποίηση της άσκησης ήταν ικανοποιητική, ενώ δήλωσαν ότι εάν τους δινόταν η ευκαιρία θα εργάζονταν ξανά για την συγκεκριμένη επιχείρηση/οργανισμό.

Η στατιστική ανάλυση ανέδειξε ότι η παραμονή στο εξωτερικό για πρακτική άσκηση έχει συμβάλει σημαντικά στην ενίσχυση απαραίτητων οριζόντιων δεξιοτήτων των συμμετεχόντων φοιτητών/τριών, όπως αναλυτικές, οργανωτικές

και διαπολιτισμικές δεξιότητες, οργανωτικές δεξιότητες καθώς και ικανότητες δημιουργικής έκφρασης και ομαδικής εργασίας (οι μετακινούμενοι/ες για πρακτική άσκηση ανέφεραν βελτίωση των οριζόντιων δεξιοτήτων τους σε ποσοστό που κυμαίνεται από 68.5% έως και 94.8% ανάλογα με τη δεξιότητα). Τέλος, περισσότεροι/ες από το 50% των μετακινούμενων δήλωσαν ότι ενδυναμώθηκαν οι ψηφιακές τους δεξιότητες, όπως ο σχεδιασμός, η ανάπτυξη, ο προγραμματισμός ή/και η διαχείριση συστημάτων πληροφορικής, λογισμικού, εφαρμογών και ιστοσελίδων.

Επιπροσθέτως, η συμμετοχή στη δράση κινητικότητας για πρακτική άσκηση την περίοδο 2018-2019 φαίνεται ότι έχει συμβάλει ουσιαστικά στην προσωπική τους ανάπτυξη, τόσο όσον αφορά τη βελτίωση της αυτοπεποίθησης τους όσο και στην ανάπτυξη ικανοτήτων που σχετίζονται με την απασχόληση, όπως η προσαρμοστικότητα, η κριτική σκέψη, οι δεξιότητες επικοινωνίας, οι γλωσσικές δεξιότητες, καθώς και ικανοτήτων που σχετίζονται με την κοινωνική δέσμευση και συνοχή όπως η διαπολιτισμική κατανόηση και η ενασχόληση με κοινωνικά και πολιτικά ζητήματα της κοινότητάς τους.

Τέλος, η πρακτική άσκηση στο πλαίσιο της διεθνούς κινητικότητας Erasmus+ συνέβαλε θετικά στη βελτίωση των μελλοντικών προοπτικών απασχόλησης και σταδιοδρομίας για την πλειοψηφία των μετακινούμενων, ενώ φαίνεται ότι έχει επηρεάσει μάλλον θετικά το ενδεχόμενο για μελλοντική τους απασχόληση σε διεθνές περιβάλλον.

Κινητικότητα προσωπικού

Η γενική ικανοποίηση από τη συμμετοχή του προσωπικού των ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στη δράση της διεθνούς κινητικότητας Erasmus+ καταγράφεται ως πολύ υψηλή για τη συντριπτική πλειοψηφία των συμμετεχόντων. Συγκεκριμένα, το 88.7% των μετακινούμενων (αθροιστικά για τις περιόδους 2015-2019) έμειναν πολύ ικανοποιημένοι, και στο σύνολό τους σχεδόν (99.5%) δήλωσαν ότι θα συνιστούσαν αυτή την εμπειρία κινητικότητας σε συναδέλφους τους. Επιπλέον, αξιολογείται η ικανοποίηση των μετακινούμενων σχετικά με επιμέρους κριτήρια, όπως η επίδραση στην προσωπική και επαγγελματική τους ανάπτυξη, ο αντίκτυπος της διδασκαλίας στο ίδρυμα υποδοχής, και ο αντίκτυπος της κινητικότητας στο ίδρυμα αποστολής.

Αναφορικά με τον αντίκτυπο της δράσης στην προσωπική και επαγγελματική τους εξέλιξη, η πλειοψηφία των μετακινούμενων αναφέρουν ως τα πλέον σημαντικά οφέλη από τη συμμετοχή τους (για το σύνολο των περιόδων κινητικότητας) την ενίσχυση και περαιτέρω ανάπτυξη της επαγγελματικής δικτύωσης (73.2%), την ενδυνάμωση της συνεργασίας με τα ιδρύματα εταίρους (72.5%), και την απόκτηση γνώσης από καλές πρακτικές (63.5%). Επίσης, ένα υψηλό ποσοστό του μετακινηθέντος προσωπικού (59.5%) δήλωσε ότι η συγκεκριμένη δράση συνέβαλε στην αύξηση της εργασιακής ικανοποίησης, ενώ το 50% περίπου ανέφερε ως σημαντικό όφελος τη βελτίωση των κοινωνικών, γλωσσικών ή/και των πολιτισμικών τους ικανοτήτων. Μικρότερος καταγράφεται ο αντίκτυπος της δράσης σε πρακτικές δεξιότητες που σχετίζονται με την επαγγελματική τους εξέλιξη (39.7%), είτε τις οργανωτικές και ηγετικές τους ικανότητες (37.5%), ή ακόμη μικρότερος σχετικά με δεξιότητες στη χρήση των τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνιών (20.6%). Επίσης, ένα μικρό σχετικά ποσοστό των προσωπικού θεωρεί ότι μέσω της δράσης έχει βελτιώσει ουσιαστικά τις ευκαιρίες απασχόλησης και σταδιοδρομίας (34.1%) ή ότι έχει αναπτύξει σε μεγάλο βαθμό νέες, καινοτόμες πρακτικές και μεθόδους διδασκαλίας (33.1%). Συμπερασματικά, τα κυριότερα οφέλη που αποκομίζει το προσωπικό αφορούν περισσότερο στη δημιουργία και ενίσχυση δικτύωσης που σχετίζονται με την απόκτηση γνώσης και ειδικής τεχνογνωσίας από καλές πρακτικές του εξωτερικού, και λιγότερο σε όρους ενίσχυσης πρακτικών δεξιοτήτων, βελτίωσης των ευκαιριών απασχόλησής τους και ανάπτυξης νέων διδακτικών μεθόδων και πρακτικών μάθησης.

Θετικός αναδεικνύεται ο αντίκτυπος της κινητικότητας του προσωπικού αναφορικά με την εισαγωγή νέων διδακτικών αντικειμένων ή διδακτικών προσεγγίσεων στα ιδρύματα υποδοχής τους. Αυξάνοντας την έκθεση των φοιτητών/τριών σε καινοτόμες μεθόδους διδασκαλίας, το προσωπικό που συμμετέχει στη δράση διεθνούς κινητικότητας Erasmus+ συμβάλλει στον εκσυγχρονισμό και την ποιοτική ανάπτυξη της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στις χώρες υποδοχής τους. Επιπλέον, σημαντικός φαίνεται να είναι ο αντίκτυπος της διδασκαλίας και σε όρους ενίσχυσης της εξωστρέφειας των φοιτητών/τριών στα ιδρύματα υποδοχής, είτε επιτρέποντας τους να αποκτήσουν μια διεθνή ή διαπολιτισμική διάσταση/άποψη της διδασκαλίας [“internationalization at home”] είτε παρακινώντας τους να σπουδάσουν ή να πραγματοποιήσουν πρακτική άσκηση στο εξωτερικό.

Τέλος, με θετικό πρόσημο καταγράφεται και ο αντίκτυπος της κινητικότητας του προσωπικού στα ιδρύματα αποστολής τους, πρωτίστως μέσω της ενίσχυσης της διεθνοποίησής τους και ακολούθως ενδυναμώνοντας τη συνεργασία τους με τα ιδρύματα εταίρους. Επιπλέον, περίπου έξι στους δέκα μετακινούμενους δήλωσαν ότι με τη συμμετοχή τους σε αυτήν τη δράση κινητικότητας οδήγησαν τα ιδρύματα αποστολής τους στη χρήση νέων μεθόδων διδασκαλίας, κατάρτισης και καλών πρακτικών καθώς και σε πιο ενεργή συμμετοχή στη διαμόρφωση του προγράμματος σπουδών, ενώ μικρότερος φαίνεται να είναι ο αντίκτυπος αναφορικά με την εισαγωγή οργανωτικών αλλαγών στο ίδρυμα αποστολής.

Αντίκτυπος της κινητικότητας στα ιδρύματα

Ο αντίκτυπος της διεθνούς κινητικότητας στα εκπαιδευτικά ιδρύματα που συμμετείχαν στη δράση κατά την περίοδο 2015-2019 αναδεικνύεται σημαντικός βάσει των εκθέσεων των ίδιων των ελληνικών ΑΕΙ που αφορούσαν σε καθεμία από τις πέντε περιόδους κινητικότητας που εξετάζονται στη μελέτη.

Ειδικότερα, ενισχύθηκε η εξωστρέφεια των ιδρυμάτων μέσω της ενδυνάμωσης των δεξιοτήτων και ικανοτήτων των συμμετεχόντων ως απόρροια της έκθεσής τους σε ένα διεθνές, πολυπολιτισμικό περιβάλλον. Οι δεξιότητες που ανέπτυξαν φοιτητές και προσωπικό αλληλεπιδρώντας με τις εισερχόμενες ροές από τα ιδρύματα των Χωρών Εταίρων προς τα ελληνικά Α.Ε.Ι., αλλά και με τις κινητικότητες που υλοποίησαν οι ίδιοι στα Ιδρύματα των Χωρών Εταίρων, συνέβαλαν στην περαιτέρω ανάπτυξη της διεθνούς διάστασης των ελληνικών ΑΕΙ.

Οι αλληλεπιδράσεις με άτομα από διαφορετικά περιβάλλοντα, η βελτίωση οριζόντιων και κοινωνικών δεξιοτήτων, η καλύτερη ανταπόκριση ως προς την κοινωνική, γλωσσική και πολιτιστική πολυμορφία, η ενίσχυση της διαπολιτισμικής συνείδησης, αναδεικνύονται ως παράγοντες διαμόρφωσης μελλοντικών αποφοίτων ικανών να ανταποκριθούν στις ανάγκες της διεθνούς αγοράς εργασίας.

Η επαφή του διδακτικού προσωπικού με φοιτητές και ομολόγους τους από διαφορετικό πολιτισμικό και εκπαιδευτικό περιβάλλον, συνέβαλε στην ενίσχυση της προσαρμοστικότητάς τους και της εναρμόνισής τους με τα τεκταινόμενα στον διεθνή εκπαιδευτικό στίβο, εμπλουτίζοντας κατ' αυτόν τον τρόπο την εκπαιδευτική διαδικασία.

Επιπλέον, η εναρμόνιση των προγραμμάτων σπουδών και των μεθόδων διδασκαλίας αύξησε την προσαρμοστικότητα των Ιδρυμάτων στις ανάγκες του διεθνούς εκπαιδευτικού στίβου.

Από τα διαθέσιμα στοιχεία αναφορικά με τον ευρύτερο αντίκτυπο που είχαν τα σχέδια κινητικότητας σε τοπικό, περιφερειακό, εθνικό, ευρωπαϊκό ή/και διεθνές επίπεδο, προκύπτει ότι τα Ελληνικά ΑΕΙ και τα Ιδρύματα των Χωρών Εταίρων αύξησαν την εξωστρέφειά τους, ενδυναμώνοντας παράλληλα τις μεταξύ τους επαφές. Σημαντική ήταν η μεταφορά εμπειριών και τεχνογνωσίας αναφορικά με τη διαχείριση του Προγράμματος μεταξύ των ελληνικών ΑΕΙ που συμμετείχαν στο Πρόγραμμα, αλλά και με τα ΑΕΙ από Χώρες Εταίρους του Προγράμματος.

Σε εθνικό επίπεδο επιτεύχθηκε η δικτύωση των ελληνικών ΑΕΙ που συμμετέχουν στο Πρόγραμμα είτε μέσω εκδηλώσεων που πραγματοποιήθηκαν από το ΙΚΥ είτε άτυπα μέσω επικοινωνίας μεταξύ συναδέλφων, διευκολύνοντας τη μεταφορά τεχνογνωσίας γύρω από τη διαχείριση του προγράμματος.

Σε ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο, ήταν σημαντική η ενίσχυση του κύρους των Ελληνικών ΑΕΙ με την περαιτέρω σύναψη συνεργασιών και σε άλλες δράσεις του Προγράμματος Erasmus+ με τα Πανεπιστήμια των Χωρών Εταίρων, με αφορμή τις κινητικότητες που υλοποιήθηκαν.

Βιβλιογραφικές Αναφορές

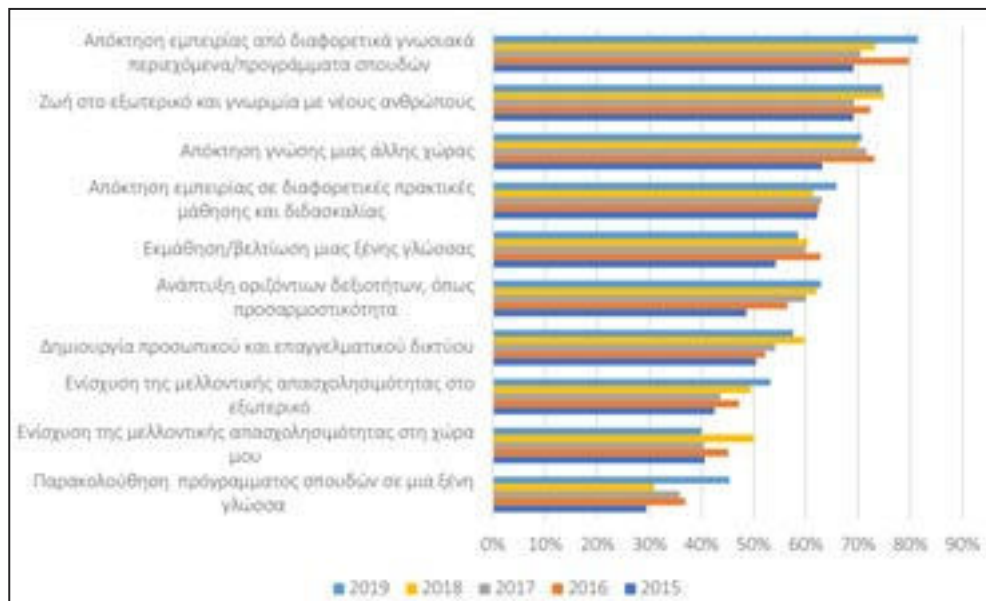
1. Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2019). Erasmus+ Οδηγός Προγράμματος 2020. Έκδοση 1. Διαθέσιμο στον σύνδεσμο: <https://www.iky.gr/el/erasmusplus-vivliothiki/item/3438-odigos-programmatos-erasmus-2020> [Πρόσβαση 24 Νοεμβρίου 2022].
2. Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2021). Erasmus+ Οδηγός Προγράμματος 2022. Έκδοση 1. Διαθέσιμο στον σύνδεσμο: <https://erasmus-plus.ec.europa.eu/el/document/erasmus-programme-guide-2022-version-1> [Πρόσβαση 24 Νοεμβρίου 2022].
3. Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2016). Erasmus+ Οδηγός Προγράμματος 2017. Έκδοση 1. Διαθέσιμο στον σύνδεσμο: <https://www.iky.gr/el/eggrafa-epus/odigos-epus> [Πρόσβαση 24 Νοεμβρίου 2022].
4. European Commission (2019). *Erasmus+ Higher Education Impact Study. Final Report*. Directorate-General for Education, Youth, Sport and Culture. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
5. European Commission (2019). Study on the impact of Erasmus+ Higher Education Partnerships and Knowledge Alliances at local, national and European levels on key Higher Education policy priorities. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
6. European Commission (2014). *The Erasmus impact study: Effects of the skills and employability of students and the internationalization of higher education institutions*. Education and Culture. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
7. European Commission (2017). *Combined evaluation of Erasmus+ and predecessor programmes*, Directorate-General for Education, Youth, Sport and Culture. Directorate B – Youth Education and Erasmus+. Unit B4 – Coordination of Erasmus+ Prepared by ICF. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
8. Engel, C. (2010). The impact of Erasmus mobility on the professional career: Empirical results of international studies on temporary student and teaching staff mobility. *Belgeo. Revue belge de géographie*, (4), 351-363. <https://doi.org/10.4000/belgeo.6399>
9. Bryła, P. (2015). The Impact of International Student Mobility on Subsequent Employment and Professional Career: A Large-Scale Survey among Polish Former Erasmus Students (2015). *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 176, 633-641. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2015.01.521>
10. d’Hombres, B., & Schnepf, S. V. (2021). International mobility of students in Italy and the UK: does it pay off and for whom?. *Higher Education*, 82(6), 1173-1194. <https://doi.org/10.1007/s10734-020-00631-1>
11. Senci, V., Hendrickson, B., & Debevc, M. (2022). Examining Erasmus student social integration at two Croatian universities. *International Journal of Intercultural Relations*, 90, 57-72. <https://doi.org/10.1016/j.ijintrel.2022.07.007>
12. Dolga, L., Filipescu, H., Popescu-Mitroi, M. M., & Mazilescu, C. A. (2015). Erasmus mobility impact on professional training and personal development of students beneficiaries. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 191, 1006-1013. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2015.04.235>
13. National Erasmus+ Office Israel (2021). *Erasmus+ capacity building projects impact study in Israel*. Erasmus +.
14. Unlu, I. (2015). Teacher Candidates' Opinions on Erasmus Student Exchange Program. *Educational Sciences: Theory and Practice*, 15(1), 223-237. <https://doi.org/10.12738/estp.2015.1.2176>
15. Aydin, S. (2012). “I am not the same after my ERASMUS”: A Qualitative Research. *The Qualitative Report*, 17(28), 1-23. 10.46743/2160-3715/2012.1753.
16. Fombona, J., Rodríguez, C., Sevillano Pascual (2013). The Motivational Factor of Erasmus Students at the University. *International Education Studies*, 6(4), 1-9. <https://doi.org/10.5539/ies.v6n4p1>
17. Teichler, U. (2012). International Student Mobility and the Bologna Process. *Research in Comparative and International Education*, 7(1), 34–49. <https://doi.org/10.2304/rcie.2012.7.1.34>
18. Souto-Otero, M., Favero, L., Basna, K., Humburg, M., & Oberheidt, S. (2022). Erasmus (+) student mobility: individual and institutional motivations and effects.
19. Mitchell, K., (2012). Student Mobility and European Identity: Erasmus Study as a civic experience? *Journal of Contem-*

porary European Research, 8(4), 490-518. <https://doi.org/10.30950/jcer.v8i4.473>

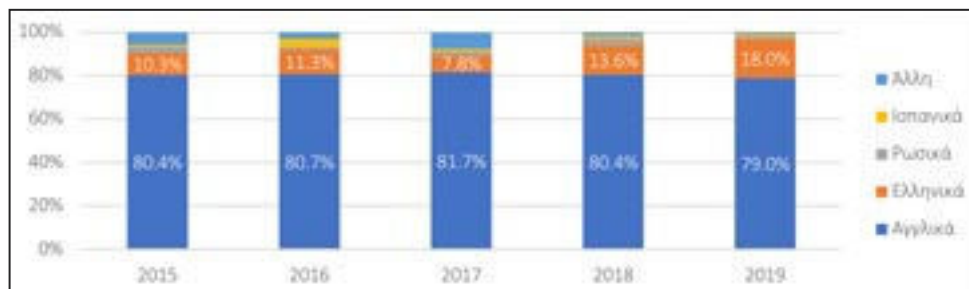
20. Kafarski, K., & Kazak, J. K. (2022). Erasmus Staff Mobility in the Building of a European Network: The Case of a Central European University. *Sustainability*, 14(9), 4949. <https://doi.org/10.3390/su14094949>
21. Zajadacz, A.; Krukowska, R.; Durydiwka, M. Staff Teaching Mobility of Selected Polish Universities on the Example of Erasmus Plus Programme. In *Academic Tourism: Perspectives on International Mobility in Europe*; Springer: Berlin/Heidelberg, Germany, 2021; pp. 67–84.
22. CHEPS, INCHER-Kassel and ECOTEC (2008). *The Impact of ERASMUS on European Higher Education: Quality, Openness and Internationalisation*. Final report to the European Commission. Twente, University of Twente.
23. Public Policy and Management Institute (2012). *Interim evaluation of Erasmus Mundus II (2009- 2013)*. Final Report to the European Commission. Vilnius, PPMI.

Παράρτημα

Διάγραμμα Π- 1. Κύρια κίνητρα των φοιτητών/τριών για κινητικότητα στο εξωτερικό με σκοπό τις σπουδές ανά έτος

Διάγραμμα Π- 2. Κύρια γλώσσα διδασκαλίας των φοιτητών που συμμετείχαν στην διεθνή κινητικότητα για σπουδές (2015-2019)

Πίνακας Π- 1. Βελτίωση οριζόντιων δεξιοτήτων των φοιτητών/τριών μέσω της παραμονής τους στο εξωτερικό με το πρόγραμμα Erasmus+ ανά έτος

	2015	2016	2017	2018	2019
Σκέπτομαι λογικά και να θάβω συμπεράσματα (αναλυτικές δεξιότητες)					
Διαφυνώ πλήρως	1.4%	0.3%	0.8%	0.5%	0.5%
Μάλλον διαφυνώ	1.4%	0.7%	2.3%	1.6%	2.0%
Ότε συμφυνώ/ούτε διαφυνώ	15.4%	13.0%	13.2%	15.8%	16.1%
Μάλλον συμφυνώ	47.7%	45.5%	44.0%	39.7%	33.7%
Συμφυνώ απόλυτα	34.1%	40.5%	39.7%	42.4%	47.8%
Βρίσκω λύσεις σε δύσκολα προβλήματα (δεξιότητες επίλυσης προβλημάτων)					
Διαφυνώ πλήρως	0.5%	0.0%	0.8%	0.5%	0.5%
Μάλλον διαφυνώ	0.5%	1.7%	0.8%	0.5%	0.0%
Ότε συμφυνώ/ούτε διαφυνώ	10.3%	6.0%	6.2%	6.5%	5.9%
Μάλλον συμφυνώ	33.6%	38.5%	34.6%	34.2%	34.6%
Συμφυνώ απόλυτα	55.1%	53.8%	57.6%	58.2%	59.0%
Σχεδιάζω και διεξάγω τη διαδικασία μάθησης ανεξάρτητα					
Διαφυνώ πλήρως	0.9%	0.3%	1.2%	0.5%	0.0%
Μάλλον διαφυνώ	0.5%	2.0%	2.7%	1.1%	1.0%
Ότε συμφυνώ/ούτε διαφυνώ	7.5%	7.0%	7.0%	9.2%	6.8%
Μάλλον συμφυνώ	35.0%	33.2%	36.2%	32.1%	27.8%
Συμφυνώ απόλυτα	56.1%	57.5%	52.9%	57.1%	64.4%
Χρησιμοποιώ το διαδίκτυο, τα κοινωνικά δίκτυα, Η/Υ					
Διαφυνώ πλήρως	2.8%	2.3%	1.9%	2.2%	0.0%
Μάλλον διαφυνώ	3.7%	4.3%	3.9%	2.2%	1.5%
Ότε συμφυνώ/ούτε διαφυνώ	23.8%	19.3%	17.1%	16.8%	20.0%
Μάλλον συμφυνώ	31.3%	33.2%	30.4%	29.3%	24.4%
Συμφυνώ απόλυτα	38.3%	40.9%	46.7%	49.5%	54.1%
Αναπτύσσω μια ιδέα και να την θέτω σε εφαρμογή					
Διαφυνώ πλήρως	0.5%	0.0%	0.4%	1.1%	1.0%
Μάλλον διαφυνώ	1.9%	3.0%	1.6%	2.2%	2.0%
Ότε συμφυνώ/ούτε διαφυνώ	21.0%	17.3%	17.5%	18.5%	13.7%
Μάλλον συμφυνώ	39.7%	40.9%	37.0%	38.0%	41.5%
Συμφυνώ απόλυτα	36.9%	38.9%	43.6%	40.2%	42.0%
Διακρίνω την αξία των διαφορετικών культурών					
Διαφυνώ πλήρως	0.9%	0.0%	0.4%	1.1%	2.4%
Μάλλον διαφυνώ	0.0%	0.0%	0.0%	0.5%	0.5%
Ότε συμφυνώ/ούτε διαφυνώ	4.7%	2.3%	3.1%	2.7%	5.9%
Μάλλον συμφυνώ	22.9%	22.9%	19.8%	29.3%	15.6%
Συμφυνώ απόλυτα	71.5%	74.8%	76.7%	66.3%	75.6%
Εργάζομαι σε ομάδες					
Διαφυνώ πλήρως	1.4%	1.3%	3.1%	3.8%	6.3%
Μάλλον διαφυνώ	6.1%	6.3%	4.7%	9.2%	10.6%
Ότε συμφυνώ/ούτε διαφυνώ	24.3%	18.6%	16.7%	20.1%	2.5%
Μάλλον συμφυνώ	32.2%	28.6%	29.2%	32.6%	28.8%
Συμφυνώ απόλυτα	36.0%	45.2%	46.3%	34.2%	51.9%
Σχεδιάζω και να οργανώνω καθήκοντα και δραστηριότητες					
Διαφυνώ πλήρως	1.4%	0.3%	1.2%	0.5%	2.4%
Μάλλον διαφυνώ	3.7%	2.0%	3.5%	4.3%	2.9%
Ότε συμφυνώ/ούτε διαφυνώ	17.8%	15.9%	16.0%	16.3%	18.0%
Μάλλον συμφυνώ	41.6%	36.9%	33.1%	38.6%	30.7%
Συμφυνώ απόλυτα	35.5%	44.9%	46.3%	40.2%	45.9%
Εκφράζομαι δημιουργικά					
Διαφυνώ πλήρως	0.9%	0.3%	1.9%	1.1%	2.0%
Μάλλον διαφυνώ	1.9%	2.7%	1.9%	1.6%	2.4%
Ότε συμφυνώ/ούτε διαφυνώ	19.6%	11.3%	12.1%	16.8%	18.5%
Μάλλον συμφυνώ	35.5%	38.9%	34.2%	41.3%	29.3%
Συμφυνώ απόλυτα	42.1%	46.8%	49.8%	39.1%	47.8%

Πίνακας Π- 2. Συμβολή της παραμονής των φοιτητών/τριών στο εξωτερικό με τη δράση διεθνούς κινητικότητας Erasmus+ στην προσωπική ανάπτυξη τους

	2015	2016	2017	2018	2019
Είμαι πιο σίγουρος/η και πεπεισμένος για τις ικανότητές μου					
Διαφωνώ πλήρως	0.5%	0.0%	0.8%	0.5%	0.0%
Μάλλον διαφωνώ	0.5%	0.3%	0.4%	1.1%	1.0%
Ούτε συμφωνώ/ούτε διαφωνώ	7.5%	6.6%	5.4%	4.9%	6.8%
Μάλλον συμφωνώ	35.5%	31.9%	27.2%	29.9%	22.9%
Συμφωνώ απόλυτα	56.1%	61.1%	66.1%	63.6%	69.3%
Γνωρίζω καλύτερα τα δυνατά σημεία και τις αδυναμίες μου					
Διαφωνώ πλήρως	0.5%	0.0%	0.4%	0.5%	0.5%
Μάλλον διαφωνώ	0.0%	0.0%	0.8%	1.1%	1.5%
Ούτε συμφωνώ/ούτε διαφωνώ	8.4%	5.0%	7.4%	6.0%	12.2%
Μάλλον συμφωνώ	32.2%	31.6%	29.2%	30.4%	24.4%
Συμφωνώ απόλυτα	58.9%	63.5%	62.3%	62.0%	61.5%
Είμαι πιο ικανός/η να προσαρμόζομαι και να δράω σε νέες καταστάσεις/συνθήκες					
Διαφωνώ πλήρως	0.0%	0.0%	0.4%	0.0%	0.0%
Μάλλον διαφωνώ	0.9%	0.7%	0.8%	0.0%	0.0%
Ούτε συμφωνώ/ούτε διαφωνώ	6.5%	4.0%	2.3%	2.7%	2.0%
Μάλλον συμφωνώ	23.8%	25.6%	25.7%	22.8%	23.9%
Συμφωνώ απόλυτα	68.7%	69.8%	70.8%	74.5%	74.1%
Είμαι πιο ικανός/η να σκέφτομαι και να αναλύω πληροφορίες με κριτικό τρόπο					
Διαφωνώ πλήρως	0.9%	0.0%	0.8%	0.0%	0.0%
Μάλλον διαφωνώ	1.4%	1.0%	2.7%	0.5%	1.5%
Ούτε συμφωνώ/ούτε διαφωνώ	16.4%	10.0%	8.2%	10.3%	6.8%
Μάλλον συμφωνώ	34.1%	37.5%	37.7%	38.0%	33.7%
Συμφωνώ απόλυτα	47.2%	51.5%	50.6%	51.1%	58.0%
Είμαι πιο ανεκτικός απέναντι στις αξίες και τη συμπεριφορά των άλλων ατόμων					
Διαφωνώ πλήρως	0.9%	0.0%	1.6%	0.0%	0.5%
Μάλλον διαφωνώ	2.3%	1.0%	0.4%	0.0%	1.0%
Ούτε συμφωνώ/ούτε διαφωνώ	10.7%	5.0%	5.4%	9.8%	7.8%
Μάλλον συμφωνώ	30.4%	34.6%	28.8%	29.9%	22.4%
Συμφωνώ απόλυτα	55.6%	59.5%	63.8%	60.3%	68.3%
Είμαι πιο ανοιχτόμυαλος/η και περίεργος/η σχετικά με τις νέες προκλήσεις					
Διαφωνώ πλήρως	0.0%	0.0%	0.4%	0.0%	0.0%
Μάλλον διαφωνώ	0.9%	0.3%	1.2%	0.5%	0.0%
Ούτε συμφωνώ/ούτε διαφωνώ	6.5%	3.0%	5.4%	4.9%	7.3%
Μάλλον συμφωνώ	26.6%	29.6%	23.0%	23.9%	22.9%
Συμφωνώ απόλυτα	65.9%	67.1%	70.0%	70.7%	69.8%
Σκοπεύω να συμμετάσχω πιο ενεργά στην κοινωνική και πολιτική ζωή της κοινότητάς μου					
Διαφωνώ πλήρως	0.5%	0.7%	1.6%	1.6%	2.9%
Μάλλον διαφωνώ	2.3%	4.7%	3.1%	2.2%	6.3%
Ούτε συμφωνώ/ούτε διαφωνώ	21.5%	17.9%	16.7%	16.8%	15.6%
Μάλλον συμφωνώ	28.5%	35.2%	32.7%	38.6%	25.4%
Συμφωνώ απόλυτα	47.2%	41.5%	45.9%	40.8%	49.8%
Ενδιαφέρομαι περισσότερο να μάθω τι συμβαίνει στον κόσμο καθημερινά					
Διαφωνώ πλήρως	1.4%	0.0%	0.8%	1.1%	2.4%
Μάλλον διαφωνώ	2.8%	1.7%	3.1%	2.2%	3.9%
Ούτε συμφωνώ/ούτε διαφωνώ	18.7%	16.3%	9.3%	16.3%	18.0%
Μάλλον συμφωνώ	33.6%	35.2%	38.5%	33.7%	22.4%
Συμφωνώ απόλυτα	43.5%	46.8%	48.2%	46.7%	53.2%
Είμαι πιο ικανός/η να παίρνω αποφάσεις					
Διαφωνώ πλήρως	0.5%	0.0%	0.8%	0.0%	0.0%
Μάλλον διαφωνώ	0.5%	0.7%	1.9%	1.1%	0.5%
Ούτε συμφωνώ/ούτε διαφωνώ	18.7%	15.0%	8.9%	13.6%	9.3%
Μάλλον συμφωνώ	35.0%	33.9%	39.3%	38.0%	33.2%
Συμφωνώ απόλυτα	45.3%	50.5%	49.0%	47.3%	57.1%

Είμαι πιο ικανός/ή να συνεργαστώ με ανθρώπους από άλλα υπόβαθρα και πολιτισμούς					
Διαφωνώ πλήρως	1.4%	0.0%	0.8%	0.0%	1.0%
Μάλλον διαφωνώ	0.5%	0.0%	0.4%	0.5%	0.0%
Ούτε συμφωνώ/ούτε διαφωνώ	8.4%	3.7%	2.3%	5.4%	7.3%
Μάλλον συμφωνώ	28.5%	25.6%	28.0%	32.6%	16.1%
Συμφωνώ απόλυτα	61.2%	70.8%	68.5%	61.4%	75.6%
Ενδιαφέρομαι περισσότερο για ευρωπαϊκά θέματα					
Διαφωνώ πλήρως	1.4%	0.7%	1.2%	1.1%	1.5%
Μάλλον διαφωνώ	4.2%	3.0%	2.3%	2.7%	4.4%
Ούτε συμφωνώ/ούτε διαφωνώ	17.3%	19.3%	15.6%	12.5%	19.5%
Μάλλον συμφωνώ	27.6%	28.6%	29.2%	32.1%	20.0%
Συμφωνώ απόλυτα	49.5%	48.5%	51.8%	51.6%	54.6%
Αισθάνομαι πιο Ευρωπαίος/α (κατά περίπτωση)					
Διαφωνώ πλήρως	6.1%	5.6%	4.7%	1.2%	6.0%
Μάλλον διαφωνώ	7.5%	8.6%	7.0%	7.3%	6.0%
Ούτε συμφωνώ/ούτε διαφωνώ	26.6%	24.6%	21.4%	21.3%	22.8%
Μάλλον συμφωνώ	21.5%	24.3%	27.6%	34.1%	18.6%
Συμφωνώ απόλυτα	38.3%	36.9%	39.3%	36.0%	46.7%
Έχω μεγαλύτερη επίγνωση για κοινωνικές και πολιτικές έννοιες όπως η δημοκρατία, η δικαιοσύνη, η ισότητα, η ισθαγένεια, τα πολιτικά δικαιώματα					
Διαφωνώ πλήρως	1.4%	1.3%	0.8%	0.0%	2.0%
Μάλλον διαφωνώ	2.8%	4.3%	3.1%	4.3%	4.4%
Ούτε συμφωνώ/ούτε διαφωνώ	21.5%	17.6%	21.4%	20.7%	18.5%
Μάλλον συμφωνώ	37.4%	36.2%	28.8%	34.8%	23.9%
Συμφωνώ απόλυτα	36.9%	40.5%	45.9%	40.2%	51.2%
Έχω αυξήσει τις ειδικές ικανότητές μου στον τομέα ή το γνωστικό μου πεδίο					
Διαφωνώ πλήρως	0.5%	0.3%	0.4%	0.0%	1.5%
Μάλλον διαφωνώ	0.5%	1.3%	2.7%	1.6%	3.4%
Ούτε συμφωνώ/ούτε διαφωνώ	15.9%	11.6%	13.2%	13.6%	10.7%
Μάλλον συμφωνώ	42.1%	42.9%	35.4%	42.9%	28.3%
Συμφωνώ απόλυτα	41.1%	43.9%	48.2%	41.8%	56.1%

Πίνακας Π- 3. Ποσοστό φοιτητών/τριών που σκοπεύει να επιστρέψει με το πέρας της κινητικότητας ανά έτος

	Επιστροφή στη χώρα του/της					Επιστροφή στο ίδρυμα αποστολής				
	2015	2016	2017	2018	2019	2015	2016	2017	2018	2019
Δεν γνωρίζω	6.1%	4.3%	2.7%	2.7%	5.4%	11.3%	6.3%	8.2%	6.5%	6.8%
Όχι	3.7%	3.3%	0.8%	0.5%	1.0%	2.8%	3.7%	2.3%	1.6%	3.4%
Ναι	90.2%	92.4%	96.5%	96.7%	93.7%	85.9%	90.0%	89.5%	91.8%	89.8%
Σύνολο	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%

Πίνακας Π- 4. Επίδραση της δράσης διεθνούς κινητικότητας Erasmus+ στις προοπτικές μελλοντικής απασχόλησης των φοιτητών/τριών που μετακινήθηκαν για σπουδές ανά έτος

	2015	2016	2017	2018	2019
Πιστεύω ότι οι πιθανότητες απόκτησης μια νέας ή καλύτερης δουλειάς έχουν αυξηθεί					
Διαφωνώ πλήρως	0.9%	1.0%	0.4%	0.0%	1.5%
Μάλλον διαφωνώ	2.3%	2.0%	0.8%	1.1%	2.9%
Ούτε συμφωνώ/ούτε διαφωνώ	15.9%	12.3%	11.3%	9.8%	13.7%
Μάλλον συμφωνώ	36.9%	36.5%	36.2%	38.6%	26.8%
Συμφωνώ απόλυτα	43.9%	48.2%	51.4%	50.5%	55.1%
Έχω πιο ξεκάθαρη άποψη για τους επαγγελματικούς μου στόχους και τις φιλοδοξίες σταδιοδρομίας					
Διαφωνώ πλήρως	0.5%	0.7%	0.8%	1.6%	1.5%
Μάλλον διαφωνώ	2.3%	0.7%	3.5%	1.6%	2.9%
Ούτε συμφωνώ/ούτε διαφωνώ	13.6%	12.6%	10.1%	12.5%	15.6%
Μάλλον συμφωνώ	41.1%	42.9%	37.0%	39.7%	26.8%
Συμφωνώ απόλυτα	42.5%	43.2%	48.6%	44.6%	53.2%
Έχω καλύτερες ευκαιρίες για πρακτική άσκηση ή φοιτητικές θέσεις εργασίας στην πατρίδα μου					
Διαφωνώ πλήρως	2.3%	1.3%	0.4%	2.7%	2.4%
Μάλλον διαφωνώ	7.5%	3.7%	3.9%	2.7%	3.9%
Ούτε συμφωνώ/ούτε διαφωνώ	26.6%	20.3%	16.0%	15.2%	21.0%
Μάλλον συμφωνώ	32.7%	40.2%	35.0%	39.1%	27.3%
Συμφωνώ απόλυτα	30.8%	34.6%	44.7%	40.2%	45.4%
Είμαι περισσότερο ικανός να αναλαμβάνω καθήκοντα υψηλής ευθύνης					
Διαφωνώ πλήρως	1.4%	0.7%	0.4%	0.5%	0.0%
Μάλλον διαφωνώ	1.9%	1.7%	0.8%	1.1%	2.4%
Ούτε συμφωνώ/ούτε διαφωνώ	11.2%	9.0%	8.2%	10.3%	7.3%
Μάλλον συμφωνώ	41.1%	38.9%	38.5%	38.0%	32.7%
Συμφωνώ απόλυτα	44.4%	49.8%	52.1%	50.0%	57.6%

Πίνακας Π- 5. Επίδραση της δράσης διεθνούς κινητικότητας Erasmus+ στις προοπτικές μελλοντικής απασχόλησης σε διεθνές πλαίσιο των φοιτητών που μετακινήθηκαν για σπουδές ανά έτος

	2015	2016	2017	2018	2019
Μπορώ εύκολα να φανταστώ να δουλεύω στο εξωτερικό κάποια στιγμή στο μέλλον					
Διαφωνώ πλήρως	0.5%	0.3%	0.4%	0.0%	0.5%
Μάλλον διαφωνώ	0.9%	2.3%	0.8%	0.0%	1.0%
Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	7.0%	7.6%	7.8%	8.2%	6.3%
Μάλλον συμφωνώ	30.8%	33.9%	32.3%	25.0%	23.9%
Συμφωνώ απόλυτα	60.7%	55.8%	58.8%	66.8%	68.3%
Μπορώ εύκολα να φανταστώ να δουλεύω στη χώρα όπου έκανα το Erasmus+					
Διαφωνώ πλήρως	2.8%	4.0%	3.1%	2.7%	4.4%
Μάλλον διαφωνώ	8.4%	9.6%	8.6%	6.5%	8.8%
Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	22.9%	20.9%	23.0%	19.0%	19.0%
Μάλλον συμφωνώ	26.6%	32.2%	28.8%	32.6%	24.4%
Συμφωνώ απόλυτα	39.3%	33.2%	36.6%	39.1%	43.4%
Θα ήθελα να εργαστώ σε διεθνές πλαίσιο					
Διαφωνώ πλήρως	0.5%	0.0%	0.4%	1.1%	0.5%
Μάλλον διαφωνώ	0.0%	0.7%	0.8%	1.1%	0.5%
Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	9.3%	6.0%	9.3%	7.1%	8.8%
Μάλλον συμφωνώ	27.6%	33.2%	28.0%	25.0%	18.5%
Συμφωνώ απόλυτα	62.6%	60.1%	61.5%	65.8%	71.7%

Πίνακας Π- 6. Ικανοποίηση των φοιτητών/τριών από την υποστήριξη του ιδρύματος αποστολής σε πρακτικά/οργανωτικά ζητήματα ανά έτος

	2015	2016	2017	2018	2019
Διοικητική υποστήριξη					
Πολύ δυσαρεστημένος/η	3.3%	3.0%	0.4%	2.7%	2.4%
Μάλλον δυσαρεστημένος/η	2.3%	3.7%	2.3%	4.3%	1.0%
Ούτε ικανοποιημένος/η ούτε δυσαρεστημένος/η	10.3%	8.0%	9.7%	8.7%	9.3%
Μάλλον ικανοποιημένος/η	26.6%	30.9%	24.9%	21.7%	21.0%
Πολύ ικανοποιημένος	57.0%	54.5%	62.3%	62.5%	65.9%
Δεν εφαρμόζεται	0.5%	0.0%	0.4%	0.0%	0.5%
Ακαδημαϊκή καθοδήγηση					
Πολύ δυσαρεστημένος/η	2.3%	2.7%	0.0%	1.1%	2.0%
Μάλλον δυσαρεστημένος/η	2.8%	3.7%	1.9%	2.7%	1.0%
Ούτε ικανοποιημένος/η ούτε δυσαρεστημένος/η	12.1%	15.0%	13.2%	15.8%	10.7%
Μάλλον ικανοποιημένος/η	29.0%	30.2%	28.8%	20.7%	22.0%
Πολύ ικανοποιημένος	52.3%	47.5%	55.3%	57.6%	62.0%
Δεν εφαρμόζεται	1.4%	1.0%	0.8%	2.2%	2.4%
Υποστήριξη από φοιτητικές πρωτοβουλίες/οργανισμούς					
Πολύ δυσαρεστημένος/η	1.9%	3.7%	1.2%	2.2%	2.4%
Μάλλον δυσαρεστημένος/η	1.9%	2.7%	3.5%	1.6%	2.4%
Ούτε ικανοποιημένος/η ούτε δυσαρεστημένος/η	23.4%	22.6%	22.2%	19.6%	21.5%
Μάλλον ικανοποιημένος/η	21.5%	27.2%	19.1%	21.2%	19.0%
Πολύ ικανοποιημένος	35.0%	33.2%	46.7%	46.2%	45.4%
Δεν εφαρμόζεται	16.4%	10.6%	7.4%	9.2%	9.3%
Βοήθεια με προσωπικές ανάγκες και προβλήματα					
Πολύ δυσαρεστημένος/η	-	5.0%	0.4%	2.2%	2.4%
Μάλλον δυσαρεστημένος/η	-	3.0%	2.3%	2.2%	2.4%
Ούτε ικανοποιημένος/η ούτε δυσαρεστημένος/η	-	14.3%	16.3%	15.8%	18.0%
Μάλλον ικανοποιημένος/η	-	27.9%	24.9%	22.3%	17.6%
Πολύ ικανοποιημένος	-	46.2%	53.7%	54.3%	54.1%
Δεν εφαρμόζεται	-	3.7%	2.3%	3.3%	5.4%

Πίνακας Π- 7. Ικανοποίηση των φοιτητών/τριών από την υποστήριξη του ιδρύματος υποδοχής σε πρακτικά/οργανωτικά ζητήματα ανά έτος

	2015	2016	2017	2018	2019
Διοικητική υποστήριξη					
Πολύ δυσαρεστημένος/η	0.5%	1.7%	0.4%	0.5%	2.0%
Μάλλον δυσαρεστημένος/η	1.4%	4.0%	3.5%	2.2%	1.5%
Ούτε ικανοποιημένος/η ούτε δυσαρεστημένος/η	7.9%	8.3%	8.2%	4.3%	6.8%
Μάλλον ικανοποιημένος/η	23.8%	27.2%	30.4%	22.3%	21.0%
Πολύ ικανοποιημένος	65.9%	58.8%	57.2%	70.1%	68.3%
Δεν εφαρμόζεται	0.5%	0.0%	0.4%	0.5%	0.5%
Ακαδημαϊκή καθοδήγηση					
Πολύ δυσαρεστημένος/η	1.9%	2.3%	1.2%	0.5%	2.9%
Μάλλον δυσαρεστημένος/η	0.5%	2.3%	4.3%	1.6%	0.5%
Ούτε ικανοποιημένος/η ούτε δυσαρεστημένος/η	11.7%	8.0%	9.3%	7.6%	12.7%
Μάλλον ικανοποιημένος/η	25.2%	33.2%	31.9%	33.2%	19.5%
Πολύ ικανοποιημένος	59.3%	53.2%	52.5%	56.5%	64.4%
Δεν εφαρμόζεται	1.4%	1.0%	0.8%	0.5%	0.0%
Υποστήριξη από φοιτητικές πρωτοβουλίες/οργανισμούς					
Πολύ δυσαρεστημένος/η	0.9%	1.7%	1.6%	0.5%	2.9%
Μάλλον δυσαρεστημένος/η	1.4%	3.7%	2.7%	2.2%	3.9%
Ούτε ικανοποιημένος/η ούτε δυσαρεστημένος/η	10.7%	11.0%	10.1%	13.0%	15.6%
Μάλλον ικανοποιημένος/η	28.0%	26.2%	29.2%	25.0%	22.0%
Πολύ ικανοποιημένος	54.2%	54.5%	54.5%	54.3%	49.8%
Δεν εφαρμόζεται	4.7%	3.0%	1.9%	4.9%	5.9%
Βοήθεια με προσωπικές ανάγκες και προβλήματα					
Πολύ δυσαρεστημένος/η	-	1.3%	1.6%	1.6%	1.5%
Μάλλον δυσαρεστημένος/η	-	2.0%	0.4%	3.8%	1.0%
Ούτε ικανοποιημένος/η ούτε δυσαρεστημένος/η	-	13.3%	11.3%	8.7%	14.6%
Μάλλον ικανοποιημένος/η	-	30.9%	31.9%	20.7%	22.9%
Πολύ ικανοποιημένος	-	49.8%	52.9%	61.4%	56.6%
Δεν εφαρμόζεται	-	2.7%	1.9%	3.8%	3.4%

Πίνακας Π- 8. Ικανοποίηση των φοιτητών/τριών από τις υποδομές/παροχές στο ίδρυμα υποδοχής ανά έτος

	2015	2016	2017	2018	2019
Αίθουσες διδασκαλίας					
Πολύ κακές	0.0%	0.3%	1.2%	1.6%	0.5%
Κακές	2.4%	3.0%	1.6%	3.3%	0.0%
Μέτριες	19.1%	21.9%	13.2%	15.2%	12.2%
Καλές	41.1%	37.9%	38.5%	42.9%	35.6%
Πολύ καλές	31.6%	31.9%	42.4%	26.6%	39.5%
Δεν εφαρμόζεται	5.7%	5.0%	3.1%	10.3%	12.2%
Αίθουσες μελέτης, εργαστήρια					
Πολύ κακές	1.0%	1.7%	0.0%	1.1%	0.5%
Κακές	1.9%	4.3%	2.7%	3.8%	2.0%
Μέτριες	14.8%	17.9%	11.3%	15.2%	11.2%
Καλές	34.3%	35.2%	37.0%	39.1%	32.7%
Πολύ καλές	42.4%	33.9%	43.2%	31.5%	38.5%
Δεν εφαρμόζεται	5.7%	7.0%	5.8%	9.2%	15.1%
Βιβλιοθήκες					
Πολύ κακές	0.0%	1.3%	0.0%	1.1%	1.5%
Κακές	1.9%	2.3%	3.1%	2.7%	2.0%
Μέτριες	11.3%	10.6%	9.7%	10.3%	7.3%
Καλές	32.5%	30.2%	30.7%	30.4%	26.8%
Πολύ καλές	52.4%	48.8%	52.1%	42.9%	51.7%
Δεν εφαρμόζεται	1.9%	6.6%	4.3%	12.5%	10.7%
Πρόσβαση σε υπολογιστές					
Πολύ κακές	1.4%	2.3%	0.8%	1.1%	1.9%
Κακές	8.1%	3.3%	6.2%	5.4%	4.3%
Μέτριες	16.7%	19.6%	9.7%	12.0%	18.5%
Καλές	31.6%	31.9%	35.0%	32.6%	33.3%
Πολύ καλές	36.4%	34.2%	40.5%	32.6%	21.0%
Δεν εφαρμόζεται	5.7%	8.6%	7.8%	16.3%	21.0%
Πρόσβαση στο διαδίκτυο					
Πολύ κακές	2.9%	2.7%	1.9%	2.2%	2.0%
Κακές	6.2%	6.0%	3.5%	4.3%	2.9%
Μέτριες	14.8%	14.3%	11.7%	15.8%	10.7%
Καλές	26.2%	29.9%	32.3%	30.4%	26.8%
Πολύ καλές	49.0%	43.2%	49.0%	40.8%	48.8%
Δεν εφαρμόζεται	1.0%	4.0%	1.6%	6.5%	8.8%
Καφετέρια/κυλικείο					
Πολύ κακές	1.9%	2.3%	0.4%	1.1%	1.5%
Κακές	5.7%	3.7%	3.5%	2.7%	2.4%
Μέτριες	13.3%	16.3%	9.3%	12.0%	11.7%
Καλές	28.4%	27.6%	30.4%	24.5%	28.3%
Πολύ καλές	48.8%	48.2%	56.0%	55.4%	51.7%
Δεν εφαρμόζεται	1.9%	2.0%	0.4%	4.3%	4.4%
Πρόσβαση σε δημοσιεύσεις					
Πολύ κακές	0.0%	0.7%	1.2%	1.6%	0.5%
Κακές	4.8%	2.7%	4.3%	2.2%	3.4%
Μέτριες	14.5%	14.6%	12.1%	12.0%	14.1%
Καλές	35.7%	37.2%	34.2%	31.0%	31.7%
Πολύ καλές	36.7%	34.6%	38.9%	31.5%	36.6%
Δεν εφαρμόζεται	8.2%	10.3%	9.3%	21.7%	13.7%

Πίνακας Π- 9. Κίνητρα συμμετοχής προσωπικού στη δράση διεθνούς κινητικότητας Erasmus+ ανά έτος

	2015	2016	2017	2018	2019
Ανάπτυξη επαφών με την αγορά εργασίας	6.8%	6.9%	9.0%	9.1%	12.5%
Λήψη υποτροφίας Erasmus+	12.3%	15.9%	16.5%	12.7%	16.0%
Αύξηση των μελλοντικών μου ευκαιριών απασχόλησης και σταδιοδρομίας	26.3%	23.9%	27.7%	25.2%	29.7%
Βελτίωση των δεξιοτήτων μου στις ξένες γλώσσες	27.3%	28.6%	31.9%	29.0%	31.9%
Βελτίωση των υπηρεσιών που παρέχονται από το ίδρυμα αποστολής μου	26.9%	31.7%	39.6%	30.9%	34.3%
Πειραματισμός και ανάπτυξη νέων μαθησιακών πρακτικών και μεθόδων διδασκαλίας	29.2%	38.1%	36.7%	34.1%	29.9%
Δημιουργία αποτελεσμάτων όπως η ανάπτυξη προγραμμάτων σπουδών, η ανάπτυξη κοινών μαθημάτων ή ενοτήτων, ακαδημαϊκών δικτύων, ερευνητικών συνεργασιών κ.λπ.	43.8%	43.1%	39.5%	37.2%	37.1%
Αύξηση της ποιότητας και της ποσότητας της κινητικότητας φοιτητών και προσωπικού από και προς το ίδρυμα αποστολής	49.7%	50.3%	49.9%	47.2%	43.3%
Αύξηση της εργασιακής μου ικανοποίησης	45.5%	50.2%	48.6%	50.4%	46.3%
Απόκτηση πρακτικών δεξιοτήτων σχετικών με την τρέχουσα εργασία και την επαγγελματική μου εξέλιξη	49.4%	53.1%	48.7%	48.4%	50.9%
Μετάδοση της γνώσης και των δεξιοτήτων μου στους/στις φοιτητές/τριες	65.6%	58.8%	53.6%	52.3%	46.5%
Γνωριμία με νέους ανθρώπους	54.2%	54.7%	59.3%	54.2%	53.4%
Ανάπτυξη ικανοτήτων στο αντικείμενό μου και αύξηση της συνάφειας της διδασκαλίας μου	53.6%	60.5%	53.5%	54.9%	-
Αύξηση της γνώσης σε κοινωνικά, γλωσσικά ή/και πολιτιστικά θέματα	51.9%	56.4%	58.6%	52.0%	57.6%
Απόκτηση γνώσης και ειδικής τεχνογνωσίας από καλές πρακτικές του εξωτερικού	67.2%	72.2%	74.2%	71.7%	77.9%
Ενίσχυση της συνεργασίας με ένα ίδρυμα εταίρο	79.9%	76.3%	74.2%	77.2%	72.3%
Ανάπτυξη νέων επαφών/διεύρυνση του επαγγελματικού μου δικτύου	85.4%	80.5%	80.2%	80.3%	78.4%

Πίνακας Π- 10. Επίδραση της κινητικότητας στην προσωπική και επαγγελματική εξέλιξη του προσωπικού ανά έτος

	2015	2016	2017	2018	2019
Έχω μάθει από καλές πρακτικές στο εξωτερικό					
Διαφωνώ απόλυτα	0.6%	0.5%	0.8%	1.0%	0.2%
Μάλλον διαφωνώ	1.6%	0.8%	0.2%	0.5%	1.3%
Ούτε συμφωνώ/ούτε διαφωνώ	6.8%	7.2%	7.2%	7.0%	4.5%
Μάλλον συμφωνώ	26.0%	30.9%	30.1%	23.5%	29.0%
Συμφωνώ απόλυτα	64.9%	60.6%	61.6%	68.1%	65.1%
Έχω πειραματιστεί και αναπτύξει νέες, καινοτόμες πρακτικές μάθησης ή μεθόδους διδασκαλίας					
Διαφωνώ απόλυτα	1.3%	2.7%	2.0%	2.4%	2.3%
Μάλλον διαφωνώ	3.9%	2.8%	3.4%	2.2%	4.1%
Ούτε συμφωνώ/ούτε διαφωνώ	25.6%	24.7%	27.8%	25.2%	25.4%
Μάλλον συμφωνώ	35.7%	34.4%	34.5%	40.0%	34.7%
Συμφωνώ απόλυτα	33.4%	35.5%	32.3%	30.2%	33.5%
Έχω αποκτήσει ειδικές ή πρακτικές δεξιότητες σχετικές με την τρέχουσα εργασία μου και την επαγγελματική μου εξέλιξη					
Διαφωνώ απόλυτα	1.3%	1.3%	0.5%	1.4%	1.3%
Μάλλον διαφωνώ	3.9%	3.0%	2.7%	2.4%	3.0%
Ούτε συμφωνώ/ούτε διαφωνώ	16.2%	17.8%	19.4%	17.0%	17.1%
Μάλλον συμφωνώ	36.4%	37.3%	39.4%	40.8%	38.0%
Συμφωνώ απόλυτα	42.2%	40.6%	38.1%	38.4%	40.7%
Έχω βελτιώσει τις δεξιότητές μου στον σχεδιασμό του προγράμματος σπουδών					
Διαφωνώ απόλυτα	-	-	-	30.9%	28.2%
Μάλλον διαφωνώ	-	-	-	32.4%	35.2%
Ούτε συμφωνώ/ούτε διαφωνώ	-	-	-	4.3%	3.6%
Μάλλον συμφωνώ	-	-	-	29.5%	29.7%
Συμφωνώ απόλυτα	-	-	-	2.9%	3.3%
Έχω βελτιώσει τις οργανωτικές/διοικητικές/ηγετικές μου ικανότητες					
Διαφωνώ απόλυτα	1.0%	1.7%	0.8%	1.2%	0.8%
Μάλλον διαφωνώ	2.3%	2.7%	1.8%	1.4%	2.7%
Ούτε συμφωνώ/ούτε διαφωνώ	17.9%	20.6%	20.4%	21.6%	18.9%
Μάλλον συμφωνώ	43.5%	38.3%	39.5%	39.3%	37.7%
Συμφωνώ απόλυτα	35.4%	36.7%	37.5%	36.5%	39.9%
Έχω ενισχύσει ή επεκτείνει το επαγγελματικό μου δίκτυο ή δημιουργήσα νέες επαφές					
Διαφωνώ απόλυτα	0.0%	0.5%	0.4%	0.2%	0.2%
Μάλλον διαφωνώ	0.6%	1.1%	0.2%	0.2%	1.1%
Ούτε συμφωνώ/ούτε διαφωνώ	2.9%	3.8%	4.6%	3.1%	2.8%
Μάλλον συμφωνώ	15.9%	22.3%	23.9%	22.3%	23.2%
Συμφωνώ απόλυτα	80.5%	72.3%	71.0%	74.1%	72.8%
Ενίσχυσα τη συνεργασία με το ίδρυμα εταίρο					
Διαφωνώ απόλυτα	0.6%	0.2%	0.2%	0.5%	0.0%
Μάλλον διαφωνώ	0.3%	0.9%	0.4%	0.2%	0.9%
Ούτε συμφωνώ/ούτε διαφωνώ	1.6%	5.8%	4.0%	4.1%	4.2%
Μάλλον συμφωνώ	20.8%	24.2%	26.1%	17.5%	20.0%
Συμφωνώ απόλυτα	76.6%	68.9%	69.3%	77.7%	74.8%
Έχω αναπτύξει συνεργασία με παράγοντες της αγοράς εργασίας					
Διαφωνώ απόλυτα	16.2%	12.2%	10.6%	12.0%	10.0%
Μάλλον διαφωνώ	19.2%	18.1%	14.9%	19.4%	11.7%
Ούτε συμφωνώ/ούτε διαφωνώ	39.9%	45.3%	45.4%	41.0%	42.3%
Μάλλον συμφωνώ	17.5%	15.6%	19.5%	14.6%	18.8%
Συμφωνώ απόλυτα	7.1%	8.8%	9.5%	12.9%	17.2%

Έχω αναπτύξει συνεργασία με φορείς της κοινωνίας των πολιτών					
Διαφωνώ απόλυτα	15.6%	10.2%	9.2%	9.6%	7.0%
Μάλλον διαφωνώ	13.0%	14.5%	10.6%	18.0%	10.3%
Ούτε συμφωνώ/ούτε διαφωνώ	36.0%	39.5%	43.6%	38.6%	39.3%
Μάλλον συμφωνώ	21.8%	22.0%	21.7%	21.1%	23.5%
Συμφωνώ απόλυτα	13.6%	13.8%	14.9%	12.7%	19.9%
Βελτίωσα τις δεξιότητές μου στις ξένες γλώσσες					
Διαφωνώ απόλυτα	5.5%	5.6%	4.5%	5.3%	2.3%
Μάλλον διαφωνώ	5.5%	5.6%	4.7%	4.8%	6.3%
Ούτε συμφωνώ/ούτε διαφωνώ	27.6%	23.8%	22.8%	23.3%	20.3%
Μάλλον συμφωνώ	28.2%	32.8%	35.1%	32.1%	34.0%
Συμφωνώ απόλυτα	33.1%	32.2%	33.0%	34.5%	37.1%
Έχω αυξήσει τις κοινωνικές, γλωσσικές και/ή πολιτισμικές μου ικανότητες					
Διαφωνώ απόλυτα	2.3%	0.8%	1.1%	0.5%	0.8%
Μάλλον διαφωνώ	1.3%	2.5%	1.4%	1.2%	1.7%
Ούτε συμφωνώ/ούτε διαφωνώ	8.8%	12.8%	11.2%	12.5%	9.2%
Μάλλον συμφωνώ	36.4%	37.5%	36.9%	39.3%	34.6%
Συμφωνώ απόλυτα	51.3%	46.4%	49.4%	46.5%	53.7%
Έχω βελτιώσει τις ικανότητές μου στη χρήση εργαλείων Τεχνολογίας Πληροφορικής και Επικοινωνιών (π.χ. υπολογιστής, διαδίκτυο, πλατφόρμες εικονικής συνεργασίας, λογισμικό, συσκευές ΤΠΕ κ.λπ.)					
Διαφωνώ απόλυτα	8.8%	7.8%	6.4%	4.8%	4.2%
Μάλλον διαφωνώ	14.6%	9.4%	8.8%	9.1%	5.3%
Ούτε συμφωνώ/ούτε διαφωνώ	34.4%	39.1%	36.9%	37.9%	34.6%
Μάλλον συμφωνώ	25.3%	25.0%	29.9%	27.6%	28.3%
Συμφωνώ απόλυτα	16.9%	18.8%	18.1%	20.6%	27.5%
Έχω αυξήσει την εργασιακή μου ικανοποίηση					
Διαφωνώ απόλυτα	0.6%	0.6%	0.6%	0.5%	0.5%
Μάλλον διαφωνώ	1.6%	1.9%	0.4%	1.9%	1.3%
Ούτε συμφωνώ/ούτε διαφωνώ	5.8%	9.7%	7.6%	6.0%	6.4%
Μάλλον συμφωνώ	28.2%	30.5%	33.7%	30.2%	31.1%
Συμφωνώ απόλυτα	63.6%	57.3%	57.7%	61.4%	60.7%
Έχω βελτιώσει τις ευκαιρίες απασχόλησης και σταδιοδρομίας					
Διαφωνώ απόλυτα	3.9%	3.1%	2.7%	1.7%	1.1%
Μάλλον διαφωνώ	4.2%	3.6%	2.7%	4.3%	3.3%
Ούτε συμφωνώ/ούτε διαφωνώ	20.8%	27.3%	26.4%	26.9%	23.2%
Μάλλον συμφωνώ	38.3%	33.9%	36.4%	33.1%	32.7%
Συμφωνώ απόλυτα	32.8%	32.0%	31.9%	34.1%	39.7%

Πίνακας Π- 11. Επιπλέον επίδραση κινητικότητας στην προσωπική και επαγγελματική εξέλιξη του προσωπικού ανά έτος

	2015	2016	2017	2018	2019
Μοράστηκα τις γνώσεις και τις δεξιότητες μου με φοιτητές ή/και άλλα πρόσωπα					
Διαφωνώ απόλυτα	0.3%	0.6%	0.2%	0.7%	0.6%
Μάλλον διαφωνώ	0.0%	0.3%	0.6%	0.7%	1.1%
Ούτε συμφωνώ/ούτε διαφωνώ	1.9%	2.7%	2.9%	4.1%	5.6%
Μάλλον συμφωνώ	11.7%	19.1%	23.7%	22.1%	21.1%
Συμφωνώ απόλυτα	86.0%	77.3%	72.5%	72.4%	71.5%
Συνέβαλα στη δημιουργία αποτελεσμάτων όπως η ανάπτυξη προγραμμάτων σπουδών, η ανάπτυξη κοινών μαθημάτων ή ενosiήτων, ακαδημαϊκών δικτύων, κρευνητικών συνεργασιών κλπ					
Διαφωνώ απόλυτα	0.3%	2.0%	2.2%	1.9%	2.3%
Μάλλον διαφωνώ	3.2%	3.1%	3.7%	3.1%	4.4%
Ούτε συμφωνώ/ούτε διαφωνώ	14.9%	17.5%	18.7%	20.6%	19.2%
Μάλλον συμφωνώ	32.1%	31.9%	34.3%	37.2%	31.5%
Συμφωνώ απόλυτα	49.4%	45.5%	41.1%	37.2%	42.6%
Συνέβαλα στην αύξηση της ποιότητας και της ποσότητας της κινητικότητας σπουδαστών ή προσωπικού προς και από το ίδρυμα αποστολής μου					
Διαφωνώ απόλυτα	0.6%	0.2%	0.8%	1.2%	0.6%
Μάλλον διαφωνώ	0.3%	0.9%	1.0%	0.7%	0.9%
Ούτε συμφωνώ/ούτε διαφωνώ	8.8%	10.5%	8.8%	9.1%	10.6%
Μάλλον συμφωνώ	30.5%	34.4%	36.4%	36.7%	31.6%
Συμφωνώ απόλυτα	59.7%	54.1%	53.0%	52.3%	56.2%

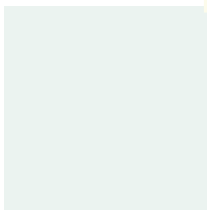
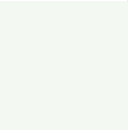
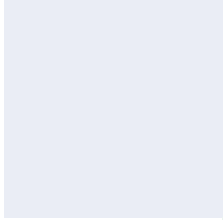
Πίνακας Π- 12. Αντίκτυπος της περιόδου διδασκαλίας του προσωπικού στους/στις φοιτητές/τριες τους ιδρύματος υποδοχής και στο ίδιο το ίδρυμα (ανά έτος)

	2015	2016	2017	2018	2019
Έχει ενισχύσει τα κίνητρα των μη μετακινούμενων φοιτητών να σπουδάσουν/πραγματοποιήσουν πρακτική άσκηση στο εξωτερικό					
Διαφωνώ απόλυτα	0.0%	0.5%	0.6%	0.3%	2.5%
Μάλλον διαφωνώ	0.5%	1.8%	0.0%	0.9%	2.3%
Ούτε συμφωνώ/ούτε διαφωνώ	14.3%	12.6%	12.9%	22.8%	23.9%
Μάλλον συμφωνώ	33.0%	40.1%	39.6%	38.6%	34.6%
Συμφωνώ απόλυτα	52.2%	45.1%	47.0%	37.3%	36.6%
Έχει επιτρέψει σε μη μετακινούμενους φοιτητές να αποκτήσουν μια προοπτική από το εξωτερικό («διεθνοποίηση στη χώρα τους»)					
Διαφωνώ απόλυτα	0.0%	0.8%	0.4%	0.0%	2.8%
Μάλλον διαφωνώ	0.5%	1.0%	0.4%	0.9%	2.2%
Ούτε συμφωνώ/ούτε διαφωνώ	5.9%	9.3%	9.2%	18.5%	24.6%
Μάλλον συμφωνώ	31.0%	36.8%	42.0%	39.8%	28.6%
Συμφωνώ απόλυτα	62.6%	52.1%	48.0%	40.7%	41.8%
Έχει επιτρέψει στους φοιτητές να αναπτύξουν την επιχειρηματική τους νοοτροπία και να κατανοήσουν τις επιχειρήσεις					
Διαφωνώ απόλυτα	5.9%	5.8%	5.0%	4.3%	4.1%
Μάλλον διαφωνώ	6.9%	4.0%	3.4%	6.8%	6.1%
Ούτε συμφωνώ/ούτε διαφωνώ	36.0%	37.3%	39.2%	42.0%	41.2%
Μάλλον συμφωνώ	32.0%	33.2%	32.3%	30.6%	26.9%
Συμφωνώ απόλυτα	19.2%	19.6%	20.1%	16.4%	21.8%
Θα οδηγήσει στη χρήση νέων μεθόδων/προσεγγίσεων διδασκαλίας στο συνεργαζόμενο ίδρυμα					
Διαφωνώ απόλυτα	0.5%	1.3%	0.8%	0.3%	3.3%
Μάλλον διαφωνώ	3.4%	2.0%	2.0%	3.1%	3.3%
Ούτε συμφωνώ/ούτε διαφωνώ	24.1%	25.2%	25.1%	28.4%	31.8%
Μάλλον συμφωνώ	43.3%	40.3%	40.2%	39.5%	31.9%
Συμφωνώ απόλυτα	28.6%	31.2%	31.9%	28.7%	29.7%
Οδήγησε στη χρήση νέων μεθόδων/προσεγγίσεων διδασκαλίας στο ίδρυμα εταίρο					
Διαφωνώ απόλυτα	1.5%	2.3%	1.8%	1.2%	3.6%

Πίνακας Π- 13. Αντίκτυπος της κινητικότητας του προσωπικού στο ίδρυμα υποδοχής ανά έτος

	2015	2016	2017	2018	2019
(α) Η περίοδος κινητικότητας οδήγησε σε...					
<i>Χρήση νέων μεθόδων/προσεγγίσεων διδασκαλίας/κατάρτισης /καλών πρακτικών στο ίδρυμα αποστολής μου</i>					
Διαφωνώ απόλυτα	1.6%	1.9%	0.5%	1.7%	1.6%
Μάλλον διαφωνώ	4.2%	3.9%	2.9%	2.6%	2.5%
Ούτε συμφωνώ/ούτε διαφωνώ	27.9%	30.3%	30.0%	33.1%	25.4%
Μάλλον συμφωνώ	35.4%	32.7%	32.8%	34.1%	31.8%
Συμφωνώ απόλυτα	23.1%	25.6%	28.2%	23.5%	34.9%
Δεν εφαρμόζεται	7.8%	5.6%	5.7%	5.0%	3.9%
<i>Νέα/αυξημένη συνεργασία με το ίδρυμα εταίρο</i>					
Διαφωνώ απόλυτα	1.0%	0.6%	0.2%	0.5%	0.3%
Μάλλον διαφωνώ	2.3%	0.9%	1.4%	0.5%	0.8%
Ούτε συμφωνώ/ούτε διαφωνώ	16.2%	15.3%	13.6%	16.5%	13.5%
Μάλλον συμφωνώ	26.9%	29.2%	32.8%	25.4%	27.5%
Συμφωνώ απόλυτα	51.0%	51.9%	49.6%	54.4%	57.1%
Δεν εφαρμόζεται	2.6%	2.0%	2.3%	2.6%	0.8%
<i>Διεθνοποίηση του ιδρύματός αποστολής μου</i>					
Διαφωνώ απόλυτα	0.0%	0.6%	0.2%	0.5%	0.3%
Μάλλον διαφωνώ	1.6%	0.2%	1.3%	0.7%	0.8%
Ούτε συμφωνώ/ούτε διαφωνώ	11.7%	15.2%	14.3%	12.0%	11.3%
Μάλλον συμφωνώ	31.5%	28.0%	30.6%	31.4%	28.3%
Συμφωνώ απόλυτα	52.6%	54.5%	51.1%	53.2%	58.2%
Δεν εφαρμόζεται	2.6%	1.6%	2.4%	2.2%	1.1%
<i>Μεγαλύτερη συμμετοχή του ιδρύματός μου στην ανάπτυξη του προγράμματος σπουδών</i>					
Διαφωνώ απόλυτα	1.3%	1.7%	0.4%	1.0%	1.4%
Μάλλον διαφωνώ	2.9%	1.3%	2.8%	2.2%	1.6%
Ούτε συμφωνώ/ούτε διαφωνώ	33.4%	34.1%	32.0%	30.2%	29.7%
Μάλλον συμφωνώ	33.8%	30.6%	33.0%	34.1%	28.5%
Συμφωνώ απόλυτα	21.4%	26.7%	26.1%	26.6%	34.4%
Δεν εφαρμόζεται	7.1%	5.6%	5.7%	6.0%	4.4%
<i>Εισαγωγή αλλαγών στην οργάνωση/διαχείριση του ιδρύματός αποστολής μου</i>					
Διαφωνώ απόλυτα	4.5%	4.4%	1.8%	3.6%	1.9%
Μάλλον διαφωνώ	7.5%	5.2%	6.0%	7.2%	5.0%
Ούτε συμφωνώ/ούτε διαφωνώ	39.9%	42.0%	39.5%	38.4%	36.6%
Μάλλον συμφωνώ	24.7%	23.6%	28.7%	24.7%	25.2%
Συμφωνώ απόλυτα	12.7%	15.2%	16.6%	19.7%	27.4%
Δεν εφαρμόζεται	10.7%	9.7%	7.3%	6.5%	3.9%
(β) Η περίοδος κινητικότητας θα οδηγήσει σε...					
<i>Χρήση νέων μεθόδων/προσεγγίσεων διδασκαλίας/κατάρτισης /καλών πρακτικών στο ίδρυμα αποστολής μου</i>					
Διαφωνώ απόλυτα	0.6%	1.4%	0.5%	1.2%	0.8%
Μάλλον διαφωνώ	2.3%	1.9%	1.8%	1.4%	1.7%
Ούτε συμφωνώ/ούτε διαφωνώ	14.6%	18.3%	16.6%	18.7%	18.0%
Μάλλον συμφωνώ	40.6%	39.5%	38.2%	38.8%	33.5%
Συμφωνώ απόλυτα	38.0%	36.4%	38.9%	36.5%	44.1%
Δεν εφαρμόζεται	3.9%	2.5%	4.0%	3.4%	1.9%
<i>Νέα/αυξημένη συνεργασία με το ίδρυμα εταίρο</i>					
Διαφωνώ απόλυτα	0.0%	0.5%	0.0%	0.0%	0.0%
Μάλλον διαφωνώ	0.0%	0.2%	0.5%	0.5%	0.3%
Ούτε συμφωνώ/ούτε διαφωνώ	4.2%	3.8%	3.3%	2.6%	4.1%
Μάλλον συμφωνώ	23.4%	28.6%	29.3%	26.6%	25.7%

Συμφωνώ απόλυτα	38.0%	36.4%	38.9%	36.5%	44.1%
Δεν εφαρμόζεται	3.9%	2.5%	4.0%	3.4%	1.9%
Νέα/αυξημένη συνεργασία με το ίδρυμα εταίρο					
Διαφωνώ απόλυτα	0.0%	0.5%	0.0%	0.0%	0.0%
Μάλλον διαφωνώ	0.0%	0.2%	0.5%	0.5%	0.3%
Ούτε συμφωνώ/ούτε διαφωνώ	4.2%	3.8%	3.3%	2.6%	4.1%
Μάλλον συμφωνώ	23.4%	28.6%	29.3%	26.6%	25.7%
Συμφωνώ απόλυτα	72.4%	66.4%	66.0%	69.8%	70.0%
Δεν εφαρμόζεται	0.0%	0.6%	1.0%	0.5%	0.0%
Διεθνοποίηση του ιδρύματος αποστολής μου					
Διαφωνώ απόλυτα	0.0%	0.3%	0.1%	0.0%	0.2%
Μάλλον διαφωνώ	0.6%	0.0%	0.7%	0.0%	0.0%
Ούτε συμφωνώ/ούτε διαφωνώ	4.9%	5.6%	5.1%	4.3%	4.2%
Μάλλον συμφωνώ	26.3%	25.2%	28.1%	24.0%	26.6%
Συμφωνώ απόλυτα	67.9%	68.0%	65.2%	71.2%	68.9%
Δεν εφαρμόζεται	0.3%	0.9%	0.8%	0.5%	0.2%
Μεγαλύτερη συμμετοχή του ιδρύματός μου στην ανάπτυξη του προγράμματος σπουδών					
Διαφωνώ απόλυτα	23.7%	21.6%	20.2%	20.6%	19.1%
Μάλλον διαφωνώ	3.9%	3.8%	4.7%	4.8%	2.2%
Ούτε συμφωνώ/ούτε διαφωνώ	33.8%	35.0%	35.5%	32.6%	33.6%
Μάλλον συμφωνώ	1.9%	0.3%	1.7%	1.4%	1.7%
Συμφωνώ απόλυτα	36.0%	38.4%	37.5%	40.5%	42.3%
Δεν εφαρμόζεται	0.6%	0.9%	0.4%	0.0%	1.1%
Εισαγωγή αλλαγών στην οργάνωση/διαχείριση του ιδρύματος αποστολής μου					
Διαφωνώ απόλυτα	5.5%	3.3%	1.2%	2.6%	1.7%
Μάλλον διαφωνώ	5.2%	4.2%	4.3%	6.0%	4.5%
Ούτε συμφωνώ/ούτε διαφωνώ	32.5%	36.3%	32.0%	31.9%	29.9%
Μάλλον συμφωνώ	26.3%	27.5%	30.8%	31.2%	30.2%
Συμφωνώ απόλυτα	23.4%	21.4%	24.7%	24.2%	31.1%
Δεν εφαρμόζεται	7.1%	7.3%	6.9%	4.1%	2.5%

ΙΔΡΥΜΑ ΚΡΑΤΙΚΩΝ ΥΠΟΤΡΟΦΙΩΝ
ΕΘΝΙΚΗ ΜΟΝΑΔΑ ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΥ ERASMUS+
Λεωφόρος Εθνικής Αντιστάσεως 41, 14234 Νέα Ιωνία

STATE SCHOLARSHIPS FOUNDATION
ERASMUS+ NATIONAL AGENCY
41, Ethnikis Antistaseos Ave., 14234 Nea Ionia-Attiki, Greece

T: +30 210 3726300
E: erasmusplus@iky.gr

 @StateScholarshipsFoundation
 Linked in State Scholarships Foundation/ IKY- Greece
 @IKY_Erasmusplus
 Youtube LLPIKY
www.iiky.gr

